

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Yabancılara Türkçe Öğretimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE
EFLATUN CEM GÜNEY'İN "MASALLAR" KİTABININ
KÜLTÜR UNSURLARI BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Erdal DEMİR

ORCID: 0009-0006-5802-7769

Danışman

Prof. Dr. Şerife AKPINAR

ORCID: 0000-0003-2821-517X

Konya – 2025

ÖN SÖZ

Dil öğretimi, özellikle de yabancılara dil öğretimi o dilin sadece gramer dediğimiz dil yapılarının ya da söz varlığının aktarılmasından ibaret değildir. Bütün bu unsurlarla birlikte hedef dilin kültürel öğelerinin de dil aracılığıyla aktarılması önem arz eder. Nitekim dil ve kültürün taşıyıcı ve de yaşatıcı özellikleri söz konusudur. Özetle herhangi bir dilin çok daha iyi kavranabilmesi ve kavratılabilmesi için o dilin kültürünün de öğretilmesi gerekir. Dolayısıyla dilin, ait olduğu toplumun kültürü ile doğup şekillendiği ve gelecek nesillere aktarıldığı düşünüldüğünde dil ve kültürün ayrılmaz iki unsur olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmada, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde Türk masallarının kültür aktarımında kullanılabilirliği incelenmiştir. Bu bağlamda, Eflatun Cem Güney'in "Masallar" adlı kitabı incelenmiştir. Bu kitapta yirmi üç (23) adet masal bulunmaktadır. Bu masalların içerisindeki kültür unsurları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu belirleme sırasında Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'nde yer alan ve yedi (7) ana başlıktan oluşan kültürel sınıflandırmadan faydalanılmış, bu başlıklar sekiz (8) ana başlık olacak şekilde geliştirilmiş ve bir kültürel unsur tablosu oluşturulmuş, ardından da bulunan unsurlar söz konusu tabloya yerleştirilmiştir.

Bu çalışmanın her aşamasında değerli bilgisini ve rehberliğini esirgemeyen, bilimsel katkılarıyla tezimin şekillenmesinde büyük rol oynayan danışmanım Sayın Prof. Dr. Şerife AKPINAR'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Lisansüstü eğitimim boyunca derslerinden istifade ettiğim ve akademik bakış açımı geliştirmeme katkı sağlayan kıymetli hocalarım Sayın Prof. Dr. Osman UYANIK, Sayın Prof. Dr. Dilek CERAN ve Sayın Prof. Dr. Derya YILDIZ'a da şükranlarımı arz ederim.

Tezin hazırlık ve yazım sürecinde manevi desteğini her zaman yanımda hissettiren değerli eşim ve meslektaşım Ayşegül DEMİR'e, akademik birikimiyle katkı sunan kaynım Doç. Dr. Selman Sacit BOZ'a ve bu yoğun süreçte ilgimi yeterince veremediğim hâlde her daim bana anlayış gösteren sevgili kızlarım Gül Sena ve Elif Rana'ya gönülden teşekkür ederim.

Erdal DEMİR

Aralık 2025

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar LİSTESİ	v
TEZ ÇALIŞMASI ORİJİNALLİK RAPORU	vi
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vii
KISALTMALAR	viii
ÖZET	ix
ABSTRACT	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Varsayımlar	5
1.5. Sınırlılıklar.....	5
1.6. Tanımlar	6
2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
2.1. Dil ve Kültür.....	8
2.2. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi.....	10
2.3. Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni (D-AOBM).....	12
2.4. Masal Kavramı	13
2.5. Masalın Dil Öğretimi ve Kültür Aktarımındaki Önemi	15
2.6. Eflatun Cem Güney	19
2.7. İlgili Araştırmalar	20
3. YÖNTEM	26
3.1. Araştırmanın Modeli	26
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme	26
3.3. Veri Toplama Araç ve/veya Teknikleri.....	26
3.4. Verilerin Toplanması.....	28
3.5. Verilerin Çözümlemesi.....	29
4. BULGULAR	30
4. 1. Sırmalı Pabuç Masalı Kültür Unsurları	30
4. 2. İncili Yorgan Masalı Kültür Unsurları	36
4. 3. Üç Turunçlar Masalı Kültür Unsurları	41
4. 4. Sedef Bacı Masalı Kültür Unsurları	47
4. 5. Gelincik Günü Masalı Kültür Unsurları.....	51

4. 6. Hamur Bebek Masalı Kültür Unsurları	55
4. 7. Köse Dağı Masalı Kültür Unsurları.....	58
4. 8. Perili El Masalı Kültür Unsurları	62
4. 9. Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız Masalı Kültür Unsurları	65
4. 10. Üç Elma Masalı Kültür Unsurları	69
4. 11. Açıl Sofram Açıl Masalı Kültür Unsurları	73
4. 12. Kül Kedisi Masalı Kültür Unsurları	77
4. 13. Nartanesi Masalı Kültür Unsurları	82
4. 14. Karayılan Masalı Kültür Unsurları.....	88
4. 15. Sabırtaş Masalı Kültür Unsurları.....	94
4. 16. Zümrüdüanka Masalı Kültür Unsurları	101
4. 17. Bir Göze Bir Gül Masalı Kültür Unsurları	107
4. 18. Ak Gün Kara Gün Masalı Kültür Unsurları	112
4. 19. Kamer Tay Masalı Kültür Unsurları	116
4. 20. Tasa Kuşu Masalı Kültür Unsurları.....	120
4. 21. Elmas Beşik Masalı Kültür Unsurları	124
4. 22. Dünyanın Tadı Masalı Kültür Unsurları	129
4. 23. İlk Bahtım Altın Tahtım Masalı Kültür Unsurları.....	134
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	137
5.1. Tartışma.....	137
5.2. Sonuç	139
5.3. Öneriler.....	144
KAYNAKLAR.....	145
EKLER.....	152
EK-1. “Masallar” kitabı ön kapak resmi	152
EK-2. “Masallar” kitabı arka kapak resmi	153

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 3. 1. Kültür unsurları tablosu.....	27
Tablo 4. 1. “Sırmalı Pabuç” kültür unsurları tablosu.....	30
Tablo 4. 2. “İncili Yorgan” kültür unsurları tablosu.....	36
Tablo 4. 3. “Üç Turunçlar” kültür unsurları tablosu.....	41
Tablo 4. 4. “Sedef Bacı” kültür unsurları tablosu.....	47
Tablo 4. 5. “Gelincik Günü” kültür unsurları tablosu.....	51
Tablo 4. 6. “Hamur Bebek” kültür unsurları tablosu.....	55
Tablo 4. 7. “Köse Dağı” kültür unsurları tablosu.....	58
Tablo 4. 8. “Perili El” kültür unsurları tablosu.....	62
Tablo 4. 9. “Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız” kültür unsurları tablosu.....	65
Tablo 4. 10. “Üç Elma” kültür unsurları tablosu.....	69
Tablo 4. 11. “Açıl Sofram Açıl” kültür unsurları tablosu.....	73
Tablo 4. 12. “Kül Kedisi” kültür unsurları tablosu.....	77
Tablo 4. 13. “Nartanesi” kültür unsurları tablosu.....	82
Tablo 4. 14. “Karayılan” kültür unsurları tablosu.....	88
Tablo 4. 15. “Sabırtaş” kültür unsurları tablosu.....	94
Tablo 4. 16. “Zümrüdüanka” kültür unsurları tablosu.....	101
Tablo 4. 17. “Bir Göze Bir Gül” kültür unsurları tablosu.....	107
Tablo 4. 18. “Ak Gün Kara Gün” kültür unsurları tablosu.....	112
Tablo 4. 19. “Kamer Tay” kültür unsurları tablosu.....	116
Tablo 4. 20. “Tasa Kuşu” kültür unsurları tablosu.....	120
Tablo 4. 21. “Elmas Beşik” kültür unsurları tablosu.....	124
Tablo 4. 22. “Dünyanın Tadı” kültür unsurları tablosu.....	129
Tablo 4. 23. “İlk Bahtım Altın Tahtım” kültür unsurları tablosu.....	134

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Eflatun Cem Güney'in "Masallar" Kitabının Kültür Unsurları Bakımından Değerlendirilmesi başlıklı tez çalışmamın toplam **163** sayfalık kısmına ilişkin, 23/12/2025 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%10** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Ön söz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

24/12/2025

Erdal DEMİR

Prof. Dr. Şerife AKPINAR

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

24/12/2025

Erdal DEMİR

KISALTMALAR

akt.	: aktaran
C.	: Cilt
CEFR	: Common European Framework of Reference for Languages (Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni)
D-AOBM	: Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni
Hız.	: Hazreti
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
s.	: sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TDV İA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
TMV	: Türkiye Maarif Vakfı
TÖMER	: Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi
TYDÖP	: Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı
vb.	: ve benzeri
YEE	: Yunus Emre Enstitüsü

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Yabancılara Türkçe Öğretimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE EFLATUN CEM GÜNEY'İN “MASALLAR” KİTABININ KÜLTÜR UNSURLARI BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Erdal DEMİR

Masallar; tekerleme yapısıyla çevrelenen, benzetmeler, mecazlar ve deyimlerle zenginleştirilmiş kendine özgü anlatı biçimleriyle dikkat çeken edebî ürünlerdir. Bu anlatılar sadece edebî bir tür olmanın ötesinde, kültürel aktarımda önemli rol oynayan metinlerdir. Masallar, olağanüstü ve hayalî öğeler aracılığıyla zaman ve mekândan bağımsız bir kurguda toplumların sosyokültürel yapısını yansıtmakta ve bireylere bu yapıyı sezdirerek aktarmaktadır. Söz konusu yönüyle masallar; sosyal, kültürel, psikolojik ve antropolojik çözümlenmelere de imkân tanımaktadır. Özellikle çocukların kültürel kimliklerinin oluşumunda önemli bir rol oynayan masallar, aynı zamanda sosyal, bilişsel ve ahlaki gelişimi de desteklemektedir. Bir çocuğun masallar aracılığıyla unutulmuş meslekler, geleneksel sanatlar, yöresel yemekler ya da oyunlar hakkında bilgi edinmesi mümkündür. Bu bağlamda, masalların eğitimde bir araç olarak kullanılabilmesi, içerdikleri kültürel unsurların bilinçli biçimde analiz edilmesini ve tasnif edilmesini gerekli kılmaktadır.

Bu çalışmada, Eflatun Cem Güney tarafından derlenerek Türk edebiyatına kazandırılan "Masallar" adlı eserden hareketle, masalların içerdiği kültürel unsurlar ele alınmıştır. Çalışmada, adı geçen kitapta bulunan yirmi üç (23) masalın kültür unsurları bakımından incelenmesi yapılmıştır. Söz konusu masallarda yer alan unsurlar, Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde (D-AOBM) belirtilen “Sosyokültürel Bilgi” başlığı temel alınarak incelenmiş; elde edilen veriler oluşturulan tabloya işlenerek yorumlanmıştır. Eflatun Cem Güney'in derlediği “Masallar” kitabında yer alan masalların kültür unsurları bakımından oldukça zengin olduğu görülmüştür. Masallarda en fazla “8a-Deyimler” başlığında yer alan kültürel unsura rastlanırken en az “1h-Spor”, “4c-Sanat” ve “4b-Müzik” başlıklarında yer alan kültürel unsura rastlanmıştır. Masallar, kültür unsurlarını taşıması sebebiyle kültür temelli dil eğitiminin en güçlü araçları arasında yer almaktadır. Buradan hareketle; alan yazınında konuyla ilgili geniş bir tarama yapılmıştır. Çalışmanın ana konusu olan “Masallar” adlı eserdeki masalların kültür unsurları; D-AOBM, konu ile ilgili tez, makale ve diğer bilimsel çalışmalardan faydalanılarak incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılmış, kültür unsurları tablolara aktarılmış, masallar kültürel unsurlar açısından yorumlanarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, kültür aktarımı, kültür unsurları, masal, Eflatun Cem Güney.

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Turkish and Social Sciences Education
Teaching Turkish to Foreigner Program
Master Thesis

IN TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE EFLATUN CEM GÜNEY'S BOOK “MASALLAR” EVALUATION IN TERMS OF CULTURAL ELEMENTS

Erdal DEMİR

Fairy tales are literary works characterized by their distinctive narrative forms, framed by a nursery rhyme structure and enriched with similes, metaphors, and idioms. These narratives are more than just literary genres; they play a significant role in cultural transmission. Through extraordinary and imaginative elements, fairy tales reflect the sociocultural structure of societies in a timeless and universal setting, conveying this structure to individuals implicitly. In this respect, fairy tales also allow for social, cultural, psychological, and anthropological analyses. Fairy tales, in particular, play a significant role in the formation of children's cultural identities and also support social, cognitive, and moral development. Through fairy tales, a child can learn about forgotten professions, traditional arts, local cuisine, or games. In this context, using fairy tales as an educational tool requires conscious analysis and classification of the cultural elements they contain.

This study examines the cultural elements contained in fairy tales, drawing on the work "Tales," compiled and introduced to Turkish literature by Eflatun Cem Güney. The study examines the cultural elements of 23 fairy tales found in the aforementioned book. The elements in these tales were analyzed under the 'Sociocultural Knowledge' category of the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR), and the resulting data were presented in a table and interpreted accordingly. The fairy tales included in the book "Fairy Tales" compiled by Eflatun Cem Güney are found to be quite rich in cultural elements. The cultural element most frequently encountered is under heading "8a-Idioms", while the least frequent are under headings "1h-Sports", "4c-Art" and "4b-Music." Because they carry cultural elements, fairy tales are among the most powerful tools for culture-based language education. This study, based on this perspective, conducted an extensive literature review on the subject. The cultural elements within the fairy tales in the work "Fairy Tales," the main subject of the study, were examined using D-AOBM, theses, articles, and other scientific studies on the subject. Document analysis, a qualitative research method, was employed, and the fairy tales were analyzed and evaluated in terms of their cultural elements.

Keywords: Teaching Turkish as a foreign language, cultural transmission, cultural elements, fairy tale, Eflatun Cem Güney.

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

İnsanlığın yaratılışından günümüze kadar çeşitli değişim ve dönüşümlerle iletişimi ve anlaşmayı sağlayan dil, ait olduğu topluma has özelliklerini ve kendine özgü kurallarını koruyarak varlığını sürdürmektedir. Dil, ait olduğu toplumun normları ile şekillenerek canlılığını sürdürür. Toplumlar, tarih boyunca çeşitli sebeplerle iletişim hâlinde bulunmuşlardır. Göçler, savaşlar, ticari ilişkiler geçmişte farklı bir dil öğrenme sebebi olurken günümüzde bu sebeplere eğitim, iletişim, teknoloji gibi sebepler de eklenerek ikinci bir dil öğrenme gerekliliği doğmuştur. Teknolojinin ilerlemesi, dünyayı daha ulaşılabilir daha küçük bir hâle getirerek dil öğrenme sürecini hem hızlandırmış hem de çeşitlendirmiştir.

Türkçe, dünyada geniş bir alanda konuşulan dillerdendir. Türklerin tarih boyunca dünyanın dört bir tarafında varlık göstermesi Türkçenin geniş coğrafyalarda konuşulur olmasını sağlamıştır. Günümüzde ulusların ve devletlerin birbiriyle daha fazla etkileşimde bulunması ile ikinci bir dil öğrenmek ihtiyaç hâline gelmiştir. Yaşanan siyasi, sosyal, ekonomik ve teknolojik gelişmeler de Türkçenin önemini arttırmıştır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi 11. yüzyılda Kaşgarlı Mahmut'un Araplara Türkçe öğretmek amacıyla yazdığı *Dîvânu Lugâti't-Türk'ten* günümüze kadar gelen bir süreci kapsamaktadır. 1984 yılında Ankara Üniversitesinde Türkçe Öğretim Merkezinin açılmasıyla bir sisteme dönüşen Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi bugün yurt içi ve yurt dışındaki pek çok resmî ve özel kuruluş ve yayınlara ilerleme göstermektedir. İki yüz yirmi milyondan fazla konuşuru ile Türkçe; Çince, Hintçe, İspanyolca, İngilizce, Fransızca ve Rusça ile birlikte en fazla konuşulan yedinci dil konumundadır. Türkçenin öğretimi son yıllarda açılan Yunus Emre Enstitüsü ve bu kuruma bağlı kültür merkezleri ve üniversiteler bünyesinde kurulan Türkçe Öğretim Merkezleri kanalıyla yaygınlık kazanmıştır. (Çakmak, 2014, s.178).

İnsan, ikinci bir dili öğrenirken o dilin kültürünü de öğrenir. Zaten dilin çok daha iyi kavranması için kültürün de çok iyi öğrenilmesi gerekir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil ve kültürün arasındaki kuvvetli bağ dikkate alınarak planlama yapılmalıdır. Planlamada materyal seçimi ve kullanımı büyük role sahiptir. Yabancı dil öğretiminde materyal seçimi çok önemlidir. Hem kültür aktarımını sağlayan hem de dilin zengin kullanım özelliklerine sahip metinlerin tercih edilmesi gerekir. Bu sebeple folklor ürünlerinin yabancı dil

öğretiminde kullanımı, bu amaç doğrultusunda akla ilk gelenlerdendir. Bascom (2010, s. 71-86), folklorun işlevlerini şu şekilde açıklamaktadır:

1. Bireylerin hoşça vakit geçirmesine, eğlenmesine ve çevresini eğlendirmesine imkân tanıma,
2. Toplumsal değerlere, gelenek ve göreneklere katkı sağlama,
3. Kültürel mirasın yeni kuşaklara aktarılmasına aracılık etme,
4. Toplumsal ve kişisel baskılardan kaçıp kurtulma mekânizması.

Bu bağlamda folklor ürünleri içerisinde önemli bir yeri olan masallar, dil öğretimi açısından öne çıkmaktadır. Sözlü halk ürünü olan ve toplumun bütün birikimini taşıyan masalların kültür aktarımını eğlence yoluyla sağladığı, bunu gerçekleştirirken de kişiye psikolojik ve sosyolojik destek sağladığı ifade edilebilir.

Kültürel bağlamda değerlendirildiğinde masallar; ilk çağlardan bu yana sosyalleşme, eğitim, iletişim ve bilgi aktarımı aracı olarak işlev görmüştür. Arıcı (2012, s. 58-59), masalların halk geleneğinden geldiğini ve toplumda düzeni sağlamaya yardımcı olduğunu belirtir. Ona göre, bu anlatılar aracılığıyla aktarılan dinî ve ahlaki normlar, sosyal yapının geleneksel çerçevede devam etmesini sağlar. Bu yönüyle masallar, toplumda düzenin korunmasına katkıda bulunabilir. Aynı zamanda masalların geçmişle günümüz arasında bağ kurduğunu, hatta medeniyetler arası iletişimi mümkün kıldığını da vurgulamaktadır. Masallar, kurgusal ve sıra dışı motifler aracılığıyla toplumun kültürel değerlerini ve ahlaki kurallarını yeni kuşaklara aktarır. Bu bakımdan masallar edebî bir tür olmasının yanı sıra sosyolojik, psikolojik ve kültürel açılardan da incelenmesi gereken bir türdür.

Masalların çocuk gelişiminde de çok yönlü etkisi bulunmaktadır. Kantarcıoğlu (1991, s. 26); masalların çocukların sosyal, bilişsel ve ahlaki yönden eğitilmesini ve gelişmesini sağladığını ifade eder. Bu da yeni neslin kültürlenmesine ve çok yönlü gelişimine vesile olur.

Sakaoğlu (2002, s. 12), çocukların bir masalı dinlerken veya okurken kendi kültürü ile ilgili birçok unsuru öğrenip benimsediğini ifade etmektedir. Bir çocuk, bir masalı okuduğunda ya da dinlediğinde masalda daha önce hiç duymadığı bir yemeğin, içeceğin adını; nasıl yapıldığını öğrenebilirken günümüzde unutulmuş bir meslekten, bir oyundan, bir sanattan da haberdar olur. Masallardaki zengin kültür içeriği bir çocuğun kültürlenme ihtiyacını

karşılamaya muktedirdir. Bu sebeptendir ki masallar içerdikleri kültür unsurları bakımından ayrıntılı olarak incelenmeli, her masalın hangi hususta ne kadar kültür unsuru zenginliğine sahip olduğu bilinmelidir. Böylece masallar kolaylıkla tasnif edilerek amacına uygun bir eğitim materyali olarak kullanılabilir.

Bu çalışma ile alan yazınına katkı sağlamak amacıyla Eflatun Cem Güney'in derleyip Türkçeye kazandırdığı "Masallar" adlı kitap kaynak olarak kullanılmıştır. Bu kitapta bulunan yirmi üç (23) masalın kültür unsurları, Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde (D-AOBM, 2001) belirtilen "Sosyokültürel Bilgi" başlığındaki maddelerden faydalanılarak belirlenmeye çalışılmıştır. Masallarda incelemesi yapılarak tespit edilen kültür unsurları, oluşturulan tabloya işlenmiştir.

1.1. Problem Durumu

Türk masalları, sayı ve içerik bakımından oldukça zengin kültür unsurlarına sahip dünya masallarındandır. Masallar, motif bakımından da zengin kültürel unsurlara sahiptir. Özellikle çocuklar ve gençler için yapılandırılan yabancı dil derslerinde, toplumun kültürel birikimini yansıtan masallardan yararlanılması; bireylerin ön bilgi ve deneyimleri aracılığıyla anlama, yorumlama ve eleştirme becerilerinin gelişmesine katkı sağlar. Bu süreç sonucunda ise ilgili topluma ait dil, din, âdet, gelenek ve göreneklerin hem daha kolay anlaşılması hem de kalıcı bellekte yer edinmesi mümkün hâle gelir. Kaplan (1999, s. 139), bir milletin dil ile ifade ettiği sözlü, yazılı her şeyin kültür kavramına girdiğini belirtmektedir. Kültürün kapsamının oldukça geniş olması Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılacak materyallerin içerdikleri kültür unsurlarının tasnifini gerekli kılmaktadır. Şu hâlde Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılacak masalların da içerdikleri kültür unsurları bakımından bir tasnife ihtiyacı vardır. Her masalın hem kendi içinde hem de diğer masallarla ilişkilendirilerek kültür içeriği bakımından incelenmesi gerekmektedir. Derleyicilerinin isimleri ile anılarak kitaplaştırılan masalların eğitim materyali olarak kullanılabilmesi için konu, mesaj, masal motifi, değerler, söz varlığı, gelenekler, günlük ve sosyal yaşam gibi konular bakımından sınıflandırılması faydalı olacaktır. Derlenmiş bir masalın hangi kültür unsurunu ne derecede içerdığının bilinmesi dil öğretiminde masalın materyal olarak seçiminde etkili olmaktadır. Bir eğitimci, masalı materyal olarak kullanmak istediğinde amacına uygun masalı seçebilmesinde bir yönlendirmeye ihtiyaç duyabilmektedir. Kültür unsurları bakımından tasnif edilmiş bir masal kullanılmaya hazır bir materyale dönüşür.

Yabancı dil öğretimi, kültür aktarımını da gerekli kılar. Dil öğretimi ve kültür aktarımı beraber ilerleyen iki süreç olarak değerlendirilmelidir. Yabancı bir dili öğrenen kişi, o dilin kültürü hakkında da bilgi sahibi olmalıdır. Dilin tam manasıyla anlamlandırılması, dilin kültürle ilişkilendirilmesine bağlıdır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültür unsurlarının doğru ve etkili aktarımında Türk masallarının sürece sunacağı katkıların belirlenmesi, masalların faydalanılabilecek özelliklerinin tespit edilmesi önem arz etmektedir.

Bu çalışmada Eflatun Cem Güney'in derlediği “Masallar” adlı kitaptaki yirmi üç (23) masal, kültür unsurları bakımından incelenmiştir. Buradan hareketle “Türk masalları hangi kültür unsurlarını taşımaktadır?”, “Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde Türk masallarından kültür unsurları bağlamında nasıl yararlanılabilir?”, “Eflatun Cem Güney'in derlediği masalların kültür unsurları nelerdir?” sorularına cevap aranmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı, Türk kültür unsurlarını en güzel şekilde taşıyan ve yansıtan türlerden biri olan masalların kültür unsurlarını belirlemek ve tasnif etmektir. Masalların Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil öğretimi ile birlikte kültür aktarımını da sağlayabilecek etkili materyaller olduğunu gözler önüne serebilmektir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılacak masalların barındırdığı kültür unsurlarının bilinçli bir şekilde kullanılabilmesine dikkat çekmek amaçlanmaktadır. Masalların kültür unsurları bakımından tasnifi masalların uyarlama çalışmalarına da katkı sağlayacaktır. Masalların içerdiği kültür unsuru sayısının ve çeşitliliğinin bilinmesi masalların Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde materyal olarak kullanımında öğreticilerin tercihlerine ve masal uyarlama çalışmalarına da yön vereceği düşünülmektedir.

Kültürün en önemli taşıyıcısı olan dilin öğretiminde, sözlü ve yazılı kültür öğelerinin kullanımı, öğretim sürecini daha etkili hâle getirmektedir. Yabancı dil öğretimine yönelik materyal hazırlanırken kültür unsurlarını yansıtan metinlerin kullanılmasının önemi, birçok akademik kaynakta vurgulanmaktadır. Sözlü kültürün temel unsurlarından biri olan masal metinlerine ait kültür unsurlarının sınıflandırılmasına yönelik örneklerin sınırlı oluşu ise bu çalışmanın gerekliliğini ortaya koymaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Dil ve kültürü bir elmanın iki yarısı gibi değerlendirmek gerekmektedir. Sadece dilin kurallarını öğretmek yarım ve dolayısıyla eksik bir öğretimdir. Aynı şekilde dili öğretmeden

sadece kültür öğretmek, kültür aktarımını sağlamak da mümkün olmayan bir durumdur. Başka bir ifadeyle dil öğretimi, kültür aktarımı ile eş zamanlı ilerleyen bir süreçtir. Bu sebeple dil ve kültür birlikte değerlendirilmesi gereken iki alan olarak karşımıza çıkar. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde planlı ve bilinçli bir kültür aktarım süreci söz konusudur. Bu kapsamda birçok araştırmacı yabancı dil öğretiminde hedef dile ait kültür unsurlarının da öğretilmesinin gerekli olduğunu ifade etmiştir (Bölükbaş ve Keskin, 2010; Demir ve Açık, 2011; Okur ve Keskin, 2013; Polat, 1990; Tapan, 1990).

Dili öğretirken kullanılan metinlerin seçiminde Türk kültür unsurları bakımından zengin içeriğe sahip metinler tercih edilmelidir. Ayrıca öğrenilen dilin kültürünü de öğrenmek öğrencide öğrenme sürecine dair bir aidiyet oluşturur. Öğrencinin öğrenme isteği artar. Clément (1994), yabancı dil öğrenenlerin hedef kültür ile ilgili bilgisi arttıkça motivasyonu ve kaynaşmasının da arttığını ifade etmektedir. Masallar, dil öğretimi ve kültür aktarımı için kıymetli metinlerdir. Masalların dilin çeşitli kullanım özellikleri ile (mecaz, deyim, benzetme, konuşma diline yakınlık, ritmik ve ahenkli söyleyiş vb.) çok çeşitli kültür unsurlarını (yemek, kıyafet, örf, âdet, inanış, ahlak vb.) taşıması onları benzersiz yapar. Eğitici ve öğretici yönleri olması ile masallar, Türkçe öğretiminde yararlanılan bir materyal konumundadır.

Masallar, Türkçenin zengin anlatım özelliklerini taşır. Türk kültürünün çok eski zamanlarından günümüze kadar ulaşan değerlere sahiptir. Ayrıca masallar, çok çeşitli kültür unsurlarını bünyesinde taşır. Bu çalışmanın, masalların Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılabilecek uygun metinler olduğunun ortaya konulması ve masalların içerdiği kültür unsurlarının belirlenmesi bakımından alan yazınına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Bu çalışmada, çalışmaya kaynaklık eden Eflatun Cem Güney'in derlediği "Masallar" kitabındaki metinlerin kültür unsurları çeşitliliğini taşıdığı varsayılmıştır. Masal türündeki kitapların kültür unsurları bakımından yeterince incelenmediği varsayılmıştır. Yapılan tasnifin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'ndeki (D-AOBM) "Sosyokültürel Bilgi" başlığı altında bulunan unsurları karşılayacağı varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışma, Eflatun Cem Güney'in derlediği "Masallar" kitabındaki yirmi üç (23) masalla sınırlıdır. Bu masalların içerisindeki kültür unsurları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Kitaptaki yirmi üç (23) masalın isimleri sırasıyla şöyledir:

- Sırmalı Pabuç,
- İncili Yorgan,
- Üç Turunçlar,
- Sedef Bacı,
- Gelincik Günü,
- Hamur Bebek,
- Köse Dağı,
- Perili El,
- Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız,
- Üç Elma,
- Açıl Sofram Açıl,
- Kül Kedisi,
- Nartanesi,
- Karayılan,
- Sabırtaş,
- Zümrüdüanka,
- Bir Göze Bir Gül,
- Ak Gün Kara Gün,
- Kamer Tay,
- Tasa Kuşu,
- Elmas Beşik,
- Dünyanın Tadı,
- İlk Bahtım Altın Tahtım.

1.6. Tanımlar

Dil: insanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan (Türk Dil Kurumu [TDK], Türkçe Sözlük, 1998, Cilt 1, s. 586).

Kültür: “Bilim alanında uygarlık; beşerî alanda eğitim sürecinin ürünü, estetik alanda güzel sanatlar ve maddi (teknolojik) ve biyolojik alanda üreme, tarım, ekin, çoğaltma ve yetiştirme” (Güvenç, 1994, s. 96).

Kültür unsurları: Bir milletin tarihsel süreç içerisinde geliştirdiği, kuşaktan kuşağa aktardığı, toplumsal kimliğini oluşturan dil, din, gelenek-görenek, değerler, semboller, sanat, müzik, edebiyat, giyim, yemek, mimari gibi maddi ve manevi değerlerin bütünüdür.

Kültür aktarımı: Bir toplumun değer, inanç, dil, gelenek ve normlarının kuşaktan kuşağa ya da farklı topluluklara sözlü, yazılı veya davranışsal yollarla iletilmesidir.

Masal: Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen; olağanüstü kişilerin başından geçen olağan dışı olaylara yer veren hikâye (TDK, 1998, Cilt 2, s. 1510).

BÖLÜM 2

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde masal türü, kültür ve dil ile ilgili bilgiler ve masal derlemecisi Eflatun Cem Güney hakkında bilgilere yer verilmiştir. Devamında ise Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültür aktarımı ile ilgili yapılan araştırmalar aktarılmıştır.

2.1. Dil ve Kültür

Dil, kullanıldığı her bağlamda farklı tanım ve açıklamalarla, dar ya da geniş çerçevede çeşitli anlamlar taşıyabilmektedir. Örneğin; insan açısından dil, sözlü ya da yazılı mesajlar aracılığıyla kendini ifade etme aracı olarak tanımlanabilir. Bu nedenle, dilin karakteristik özellikleri dikkate alındığında farklı şekillerde yorumlanması mümkündür (Altınörs, 2016). Alan yazını incelendiğinde, dille ilgili pek çok farklı tanımın yer aldığı görülmektedir.

Aksan (2009) dili; toplumda yaygın olan unsurları ve kuralları kullanarak duygu, düşünce ve dileklerin sözlü ya da yazılı biçimde, anlamlı olarak başkalarına iletilmesini sağlayan çok yönlü ve gelişmiş bir sistem olarak tanımlar. Börekçi (2009) ise dili; insanlar ile nesnelere arasında ilişkiler kuran, toplumun dünya algısını yansıtan, gerçek dünyayı hayali dünyaya aktarabilen, bireylerin düşünce oluşturmaya, bu düşünceleri iletmeye ve kendilerine iletilen düşünceleri algılamaya olanak sağlayan, deşifre edilebilir insan sesine dayalı iki yönlü bir iletişim sistemi olarak tanımlar.

Ergin (2013) dili, insanlar arasında iletişimi sağlayan doğal bir vasıta olarak tanımlanmakta, kendine özgü kuralları bulunan ve ancak bu kurallar çerçevesinde gelişim gösterebilen canlı bir varlık olarak değerlendirmektedir. Bununla birlikte, temelleri bilinmeyen zamanlarda atılmış gizli bir antlaşmalar sistemi ve seslerden örülmüş toplumsal bir kurum olarak betimlemektedir. Gencan (2007) ise dili, düşünceleri anlatmaya yarayan imler dizisi olarak ifade eder. Huber (2008) dili, bir toplumda kendiliğinden ortaya çıkan ve zamanla değişen iki eklemli bir işaret sistemi olarak tanımlar.

Bu tanımların ortak noktalarından hareketle dil, insanların karşılıklı iletişim aracı olarak kullandığı; duyguların, düşüncelerin, inançların, istek ve beklentilerin toplumsal değerler çerçevesinde şekillendiği ve ortak ilkeler doğrultusunda başkalarına aktarılmasını sağlayan bir sistem olarak tanımlanabilir. Dil, insanların birbiriyle iletişimini ve etkileşimini sağlarken insanların düşüncelerini bir mantık çerçevesinde sunar.

Adı, dil ile birlikte anılması elzem olan kültürü ise Gökalp (2010, s.17), insan toplumlarının bütün fertlerini birbirine bağlayan yani kişiler arasındaki uyumu sağlayan kurum olarak değerlendirirken Topçu (1998, s. 16) kültürü; bireyin zevk, eleştiri ve hüküm verme kabiliyetinin gelişimiyle ilişkilendirir. Bir milletin kültürü, bireylerin olaylara karşı geliştirdiği duygu biçimleriyle şekillenir. Bu duyarlılık ve değer hükümleri; ilim, felsefe, sanat ve din aracılığıyla yaşatılır. Her millet, bu değerleri kendi ruhsal yapısı ve iradesiyle yoğurur; bu yönüyle kültür, onu yaratan milletin malıdır.

Bir toplumun oluşumunda etkili olan kültürel unsurlar; görgü kuralları, kıyafet, dil, din, ritüeller, sanat, hukuk ve ahlak gibi normlar ile inanç sistemleridir. Bu unsurlar aynı zamanda toplumun kültürünü de şekillendirir. Bu bağlamda kültür; bir toplumun sanatını, inançlarını ve kurumlarını da kapsayan ve kuşaktan kuşağa aktarılan yaşam biçimlerinin bütünü olarak tanımlanabilir (Özbay, 2002).

Hayatın her evresinde karşılaşılan kültürel unsurlar, toplumların genel yapısını şekillendiren bir uyum ortamı sağlar. Kültür, aynı zamanda milletlerin belleği olarak da nitelendirilebilir. Heriot kültürü, bireyin öğrendiği her şeyin unutulsa dahi belleğinde kalanlar olarak tanımlamıştır (akt. Göçer, 2012).

Dil, kültürün bir parçası olmakla beraber kültürün de yaşatılması ve aktarılmasındaki en kuvvetli unsurdur. Dili, konuşulduğu toplumun kültürel özellikleri besler. Kültür de dil aracılığı ile aktarılır. Uygur (1996, s. 21) dilin, kültür alanının her yanını aydınlatan güneş, kültür kilimini dokuyan iplik, tüm kültür anıtlarının yansıdığı akarsu ve kültürün yapısını bir arada tutan çimento olduğunu ifade ederek dil ile kültür arasındaki güçlü bağa metaforlarla dikkat çeker. Bu bağlamda kültür ve dil iç içe geçen iki büyük sistemdir. Dil olmadan kültürün aktarılması ve kalıcı hâle gelmesi mümkün değildir.

Kuşaktan kuşağa aktarılan geleneksel davranışlar bireyin ve toplumun duygu, düşünce ve yargı birliğini sağlayan toplumsal değerlerdir. Bu çerçevede kültür, bireyler tarafından oluşturulur ve insanla ilgili her şey kültür kapsamında değerlendirilir (Günay, 2016).

Turhan (2021, s. 37) ise kültürü; bir cemiyetin maddi ve manevi değerlerinden oluşan bir bütün olarak tanımlar. Ona göre kültür, toplumda mevcut tüm bilgi, ilgi, değer ölçüleri, davranış biçimleri ve zihniyet gibi unsurları kapsar ayrıca toplum bireylerinde ortak olan ve onu diğer toplumlardan ayıran özel bir yaşam tarzı sunar. Kültürel pencereden bakıldığında

dilin yalnızca bir iletişim aracı olmasının yanında kültürel bir değer taşıdığı da açıkça görülmektedir.

Sonuç itibarıyla her toplum, üyeleri arasında iletişimi sağlamak ve ilişkileri sürdürülebilmek amacıyla kendine özgü bir dil geliştirmiştir. Dil, insanlığın toplumsal bir yapı içinde varlığını sürdürebilmesi ve bilgi birikimini kuşaktan kuşağa aktarabilmesi açısından temel bir unsurdur. Dilin en belirgin özelliği, bireyin hangi kültüre ait olduğunu gösterebilmesidir. Bu nedenle dilin, kültürü hem taşıyan hem de koruyan bir özellik taşıdığı ifade edilebilir.

2.2. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi

Yabancı bir dil öğrenme süreci yalnızca dilsel bir kazanım değil aynı zamanda farklı bir kültürü tanıma ve anlama fırsatıdır. Tapan (1990, s. 55); yabancı dilde öğrenilen yeni kelime ve ifadelerin, bu dili konuşan bireylerin zihinlerinde yeni fikirler ve imgeler oluşturduğunu belirtmektedir. Bu durum, dil öğrenmenin yalnızca bir iletişim aracı edinmek değil aynı zamanda yeni bir düşünce biçimi kazanmak anlamına geldiğini göstermektedir.

Durmuş'a (2013) göre yabancı dil öğrenme gereksinimi; bireysel, kurumsal ve ulusal düzeyde ortaya çıkmakta olup ticaret, ekonomi, siyaset, askerlik, bilim, çalışma hayatı, turizm, eğitim, kültür, sanat ve iletişim gibi çeşitli alanlarda uluslararası ilişkilerin kurulması ve sürdürülmesi amacıyla önem kazanmaktadır. Bu bağlamda ana dil dışında bir dil öğrenmek, kaçınılmaz olarak farklı bir kültürü de öğrenmeyi beraberinde getirmektedir.

Günümüzde sosyal, kültürel ve ekonomik koşullardaki değişimler ile teknoloji ve eğitim alanındaki ilerlemeler, yabancı dil öğrenimini bir gereklilik hâline getirmiştir. Bu ihtiyaç doğrultusunda devletler, yabancı dil öğretimine ilişkin politikalar geliştirerek bu eğitimi daha sistematik hâle getirmeye çalışmaktadır. Türkiye'de ise yabancı dil öğretimi; Millî Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okulları, özel okullar, TÖMER ve özel kurslar gibi çeşitli kurumlarda yürütülmektedir. Türkçenin geniş bir coğrafyada konuşuluyor olması ve Türkiye'nin küresel düzeyde artan etkisi, bu dile olan ilgiyi artırmaktadır. Bu çerçevede, Türkçe de yabancılar tarafından öğrenilmek istenen bir dil olarak ön plana çıkmaktadır.

Yabancılarla Türkçe öğretimi oldukça köklü bir geçmişe sahiptir. Biçer'e (2012) göre bu alan sadece 20. yüzyılda ortaya çıkan çalışmalarla sınırlı olmayıp eski Türk uygarlıklarına kadar uzanan tarihî bir temele sahiptir. Türkler, tarih boyunca sosyal bir toplum olarak farklı milletlerle ekonomik, askerî ve kültürel ilişkiler kurmuş, bu etkileşimler sırasında kendi

dillerini öğretme gereksinimi duymuşlardır. Hunlar ile Çinliler arasındaki tarihî temaslarda, Çinlilerin Türkçeyi öğrenmek zorunda kalmaları bu sürece örnek olarak gösterilebilir. Bu tür dil etkileşimleri yalnızca Türkiye'ye özgü değil tüm dünyada yaygın olan doğal öğrenme süreçleridir (Büyükkız, 2013).

Dil öğretimi gibi son derece ciddiyetle yürütülmesi gereken bu tip çalışmalarla aynı şekilde Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin de planlanması ve programlanması belirli ilkeler üzerinden yapılmalıdır. Barın (2004), Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde temel ve genel ilkeleri şu şekilde sıralamaktadır:

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Temel İlkeler:

- a. Dil Öğretiminin Planlanması
- b. Dört Temel Beceriye Dikkate Alma
- c. Basitten Karmaşığa, Somuttan Soyuta Gitme
- d. Bir Seferde Tek Yapıyı Sunma
- e. Verilen Bilgi ve Örneklerin Hayata Uygunluğu
- f. Öğrencileri Aktif Kılma
- g. Bireysel Farklılıkları Dikkate Alma
- h. Görme ve İşitmeye Dayalı Araçlardan Yararlanma

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Genel İlkeler:

- a. Kullanılan Dilin Öğretilmesi
- b. Telaffuza Önem Verme
- c. Öğrencilerin Bildiği Kelimelere Dayanarak Yeni Cümleler Kurma
- d. Öğrencilere Öğrendiklerini Uygulama İmkânının Verilmesi
- e. Herkese Eşit Söz Hakkı Tanınması
- f. Öğrencinin Kendini Yazılı ve Sözlü İfade Edebilmesi
- g. Dil ile Birlikte Kültürün Verilmesi
- h. Hem Bireysel Çalışmalara hem de Grup Çalışmalarına Gereken Ölçüde Yer Verilmesi
- i. Dersi Sıkıcı Olmaktan Kurtaracak Çeşitli Uygulamalara Yer Verilmesi
- j. Öğretilmeyenlerin Sorulmaması
- k. Öğrencinin Öğreneceği Kadar Bilgi Verilmesi
- l. Öğrencilerin Yaptıkları Yanlışların Anında Düzeltilmesi.

Bu ilkelerden hareketle Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde öğrenciyi merkeze alan; okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerini beraber geliştiren, dilin kurallarını öğretirken söz varlığı ve dil bilgisi kurallarıyla sınırlı kalmadan kültür aktarımını da sağlayan bir yol izlenmesi gerektiği ifade edilebilir.

2.3. Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni (D-AOBM)

Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni (D-AOBM), Avrupa Konseyi tarafından geliştirilmiş uluslararası standarda sahip bir çerçeve programdır. Bu program; dil öğrenimi, öğretimi ve değerlendirmesi için ortak bir temel sağlar. İlk kez 2001 yılında yayımlanmış ve Avrupa'daki dil politikalarının uyumlaştırılmasında önemli rol oynamıştır. D-AOBM'nin temel amacı farklı dilleri öğrenen bireylerin dil yeterliliklerini ortak bir ölçekte değerlendirmek ve ülkeler arası karşılaştırılabilirliğini sağlamaktır. Program, dil yeterliliklerini A1, A2 (Temel); B1, B2 (Orta); C1, C2 (İleri) olmak üzere altı ana seviyede tanımlar. Bu seviyeler, bireylerin dilde neler yapabileceğini tanımlayan "yapabilirlik tanımlayıcıları" ile açıklanır. D-AOBM; sadece dil bilgisini değil iletişimsel yeterlik, söylem bilgisi, kültürler arası farkındalık gibi alanları da değerlendirir. Ayrıca dil öğretim materyalleri hazırlamada, müfredat oluşturmada ve sınav sistemlerini yapılandırmada da referans kaynağı olarak kullanılmaktadır.

Ana dili dışında bir dili öğrenen bireylerin bu dili yalnızca gramer ve kelime farklılıkları olarak değerlendirmemesi büyük önem taşımaktadır. Zira diller, ait oldukları milletlerin kültürel yapılarıyla iç içe geçmiş durumdadır ve bu gerçek, dil öğretimi süreçlerinde mutlaka dikkate alınmalıdır. İkinci bir dili öğrenen bireyin, o dili ana dili olarak konuşan biriyle iletişim kurarken kültürel farklılıkların bilincinde olması, iletişimin daha sağlıklı ve ön yargılardan uzak biçimde gerçekleşmesini sağlayacaktır. Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı da bu noktada devreye girmektedir. Bugün birçok Avrupa ülkesi, yabancı dil öğretimini Avrupa Konseyi Modern Diller Bölümü tarafından belirlenen Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı kapsamında yürütmektedir. Avrupa Konseyi, yabancı dil öğretiminde yalnızca dilsel becerilere değil aynı zamanda sosyokültürel bilgilere de yer verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Demir ve Açık'a (2011) göre bu çerçeve program, dilin kültürel boyutunu da sürece dâhil etmekte ve bu durumu "sosyokültürel bilinç" kavramıyla açıklamaktadır.

Çerçeve program, yabancı dil öğretimini belli bir plan ve standart dâhilinde ele alma düşüncesiyle ortaya çıkmıştır (Çelik, 2018, s. 50). Bu program, farklı eğitim sistemlerine sahip bireyler arasında dilsel ortaklık sağlamayı hedeflemektedir (Uysal, 2009). Yabancı dil öğretimi, çok kültürlü ve çok dilli bir toplum yapısına ulaşmada önemli bir araç olup bireylerin öğrenme

süreçlerine yönelik sorumluluk almalarını teşvik eder. Bu süreç, öğrencilerin hangi basamaklardan geçtiklerini bilmelerini ve nasıl ilerleyeceklerine dair farkındalık kazanmalarını amaçlamaktadır (Mirici, 2015). Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı'nın temel amacı; ülkeleri, kültürleri ve inançları farklı bireyler için ortak bir öğrenme ortamı oluşturmak ve dil öğretiminde bir standart geliştirmektir. Arslan ve Coşkun (2012); bu programın Avrupa'daki dil öğretim programlarına, ders kitaplarına ve sınav sistemlerine yön veren ortak bir yapı sunduğunu belirtmektedir. Tüm'e (2013) göre ise bu program, dil öğrenen bireylerin başarılarını tanımlamak için kullanılan kapsamlı bir kılavuzdur. Benzer şekilde Deniz ve Uysal (2010), bu programla Avrupa standartlarında ortak bir dil müfredatı oluşturulmasının ve sınavlarda ortak bir yaklaşım benimsenmesinin hedeflendiğini ifade etmektedir.

Sonuç olarak Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı, Avrupa ülkeleri arasında iş birliğini esas alan ortak bir girişimdir. Türkiye'nin de kurucu üyesi olduğu Avrupa Konseyi'nin çok dilliliği ve çok kültürlülüğü teşvik eden politikalarının bir uzantısı olan bu program, 2001 Avrupa Diller Yılı kapsamında tanıtılmıştır. Nihai amacı ise kültürler arası iletişimi güçlendirmek, bireylerde duyarlılığı artırmak ve hoşgörüyü teşvik etmektir. Yücel'e (2006) göre Avrupa dil politikasının temel hedeflerinden biri, çok dilli bireylerin yetişmesini sağlamak ve birden fazla yabancı dil öğrenmeye yönelik ihtiyaçlara dikkat çekmektir.

2.4. Masal Kavramı

Masal; Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük'te, "Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların veya tanrıların başından geçen, olağan dışı olayları anlatan hikâye" olarak tanımlanır (TDK, 1998, Cilt 2, s.1510).

Masallar; tekerleme ile başlayıp tekerleme ile biten, kendi içindeki ses uyumlarıyla yüzyıllardır anlatılagelen kendine has bir anlatıma sahip mecazlı, benzetmeli, deyimlerle bezeli; içerisinde pek çok kültürel unsuru barındıran bir anlatı türüdür. Masallar; içerik özellikleri bakımından olağanüstü ve hayalî unsurlarla döşenmiş, zamanın ve mekânın gerçeklikten uzaklaşarak verildiği, genellikle mutlu sonla biten bir türdür. Masallar; toplumların sosyal ve kültürel özelliklerini taşıyan sosyokültürel unsurlara sahiptir. Toplumun yapısını, belli unsurlar üzerinde kurguladığı hayalî ve soyut anlatımlarla çözümler.

Masal; çocukların kelime hazinesini zenginleştirici, anlama becerilerini arttırıcı özelliğe sahiptir. Masalın başlıca özelliklerinden biri dilin söz varlığını ve anlatım gücünü çocuğa özgü bir kurgu ve söylem kullanarak yansıtmasıdır. Masal; aynı yansıtmayı toplumun gelenek,

görenek ve inançlarını, sosyoekonomik yapısını çocuğa açık bir öğreti yolu sunmadan gerçekleştirir. Masal okuyan ve dinleyen bir çocuk, masalların eğiticilik ve öğreticilik boyutuna zevkli bir biçimde dâhil olur.

Masallar; değerlerin içselleştirilmesinde, hayal gücünün geliştirilmesinde, soyut kavramların kavranmasında ve cümle kurma, betimleme, anlama ve anlatma gibi dilsel becerilerin ediniminde önemli bir işlev üstlenmektedir. Ayrıca çocuğun kişisel ve sosyal gelişimini destekleyerek bilişsel ve duyuşsal dünyasını zenginleştirmekte, böylece bireyin gelecekteki yaşamına daha donanımlı bir şekilde hazırlanmasına katkı sağlamaktadır. (Karatay, 2007).

Boratav (1982, s. 75); masalları dinî ve büyüsel inançlardan bağımsız, tamamen hayal ürünü, gerçeklikle bağlantısı olmayan, söylenenlerin gerçekmiş gibi sunulmadığı düzyazılar olarak tanımlar. Güzel ve Torun (2015) ise masal türünün hem gerçek dünyadan hem de kurmaca dünyadan izler taşıdığını, bu iki dünyayı birleştirerek okuyucuya sunduğunu ileri sürmektedir.

Masalların, özellikle çocukların ruhsal gelişimine ve hayal gücünü beslemeye yönelik işlevi büyüktür. Kardeş'a (2020) göre çocukların kişilik, dil, zihin, duygu ve ahlaki gelişimlerinde masallar önemli bir rol oynar. Olaylar arasındaki ilişkiyi anlamalarına yardımcı olurken aynı zamanda zihinsel becerilerini kullanmalarına katkı sağlar. Bu anlatılar üzerinden çocuklar; karar verme, problem çözme ve farklı bakış açıları geliştirme gibi üst düzey düşünme becerilerini edinebilirler.

Saltık (2016, s. 40); masalı toplumun hayal gücünden beslenen, tekerlemelerle süslenmiş, olağanüstü olay ve kahramanları barındıran, belirsiz bir zaman ve mekânda geçen edebî bir tür olarak tanımlar. Ona göre masalın amacı okuyucuyu ya da dinleyiciyi ikna etmek değil bir hayal dünyasında gezintiye çıkarmaktır.

Masal tanımları genel olarak bu anlatıların anonimliği, hayal gücüne dayalı yapısı ve bireylerin hem eğitsel hem de ruhsal gelişimine katkı sunduğu noktasında birleşmektedir. Dil öğretimi açısından masallar, okuyucuyu farklı bir gerçekliğe taşıyarak öğretim sürecine katkıda bulunur. Yücel (2005), masalların her yaştan bireyin gelişiminde etkili olduğunu ve bu sebeple dil öğreniminin yaştan bağımsız olarak sürdürülebileceğini vurgular.

2.5. Masalın Dil Öğretimi ve Kültür Aktarımındaki Önemi

Masal; çok eski olmasına rağmen günümüze kadar geçerliliğini, güncelliğini koruyabilmiş bir metin türüdür. Masalların pek çok yönden değerlendirilmesi gerekir. Her masalın bireysel, duygusal, sosyal, psikolojik ve kültürel açıdan bir öğretisi mevcuttur. Bu öğretiler geçmişten günümüze çok iyi bir şekilde korunarak taşınmıştır. Masalların taşıdığı bu kadim öğretiler günümüz çağdaş öğretileri ile kolaylıkla uyum sağlayabilmektedir. Bu sebeple masallar dil öğretiminde ve kültür aktarımında önemli bir yere sahiptir. Çocuklar, masallar sayesinde yaşadıkları toplumun hem değer yargılarını hem de dilinin inceliklerini öğrenir. Güneşli (2008), masallar vasıtasıyla bireylerin ait oldukları toplumun değerleri ile beslenerek kültür aktarımını gerçekleştirdiğini böylece çocuğun toplum hayatına hazırlandığını ifade eder.

Kültür aktarımı iki boyutta incelenmelidir. Birincisi kültürün ait olduğu toplumun kendi bireylerine ve çocuklarına aktarımı, ikincisi ise kültürün hedef diline ait olduğu toplumun diğer bireylerine ve çocuklarına aktarımıdır. Bu bağlamda Türk kültürünün Türk soylu bireylere aktarılması, nesilden nesile devam ettirilmesi millî bir amaçtır. Bununla ilgili yapılan/yapılacak çalışmalar mevcuttur ancak değişen ve tabiri caizse küçülen dünyayla birlikte sadece Türk soylulara değil Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen, öğrenmek isteyen herkese Türk kültürünün de tanıtılması, öğretilmesi noktasında yapılan kültür aktarımı çalışmalarının da millî bir amaç hâline getirilmesi gerekmektedir.

Türk dilini öğretmek kültür aktarımını da başarılı bir şekilde gerçekleştirmekten geçer. Sarı (2021), Türkçenin öğretiminde yalnızca dilsel becerilerin değil aynı zamanda kültür unsurlarının da aktarılması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu noktada, dil ile kültür arasındaki güçlü bağa dikkat çekmektedir.

Masallar; şekil, içerik vb. özellikler bakımından evrensel bir tür olarak değerlendirilebilir. Masallardaki hayal ve olağanüstülük bütün dünya masallarını ortak bir paydaya oturtur. Ancak elbette masalların birbirinden ayrıştığı noktalar da vardır. Masalları birbirinden ayıran özelliklerin başlıcası taşıdığı kültür unsurlarıdır. Masal türü kullanılarak ortak paydada buluşturulan öğrencilerin kültür aktarımını bu türle sağlamanın büyük bir kolaylık sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde deyim, atasözü ve tekerleme gibi sabit yapılar masallar aracılığıyla etkili biçimde kazandırılabilir. Masal metinleri, bu tür kalıpların sıkça geçtiği anlatılardır. İşeri (1996), kelime bilgisinin masal metnini anlamada belirleyici bir unsur

olduğunu, dil öğreniminin başarılı şekilde sürdürülmesinin büyük ölçüde kelime dağarcığına bağlı olduğunu belirtmektedir.

Masal metinlerinin dilsel açıdan ne kadar zengin olduğu ve öğrenme sürecine katkısı açıktır. Tarih boyunca masallar hem eğlenme hem de eğitime amacıyla kullanılmıştır. Estetik duyuların gelişiminde de masal metinlerinin büyük bir payı vardır. Masallar, yalnızca güzel anlatılar değil aynı zamanda dinleyici ve anlatıcı arasında güçlü bir etkileşim sağlayarak anlamayı ve ifade etmeyi kolaylaştırır. Bu nedenle masallar dil öğretiminde son derece etkili araçlardır (Özdin, 2020).

Karakuş ve Deniz (2019), masalların çocukların bilinçaltı dünyasının şekillenmesinde ve düşünce yapılarını geliştirmede rehber olduğunu savunur. Çocuklar için seçilecek masalların ayrıntılı bir tasnife ve incelemeye tabi tutulup güncellenerek onlar için uygun hâle getirilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada Türk kültür unsurlarını en iyi şekilde yansıtan masalların Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde etkin materyaller olarak kullanılabilmesi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni temel alınarak oluşturulan Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı (TYDÖP), ADOBM'ye dayalı olarak dil öğretimini sistematik, seviyelere göre yapılandırılmış ve kültürel bağlamı göz önünde tutan bütünsel bir dizi kazanım ve değerlendirme süreciyle yabancı dil olarak Türkçe öğretmeyi amaçlayan bir programdır. Program, öğrencilerin hedef dilin kültürünü anlamalarını ve kültürlerarası etkileşimde bulunmalarını hedefler. Dil öğrenimini yalnızca gramer ve kelime öğretimi olmaktan çıkarıp sosyokültürel yaşam içinde aktif kullanıma bağlamaktadır. Öğrencinin Türk kültürüne dair sosyokültürel bilgiler aracılığıyla günlük yaşam bağlamında dil üretmesi beklenmektedir. Böylece öğrenci yalnızca dil öğrenmez, aynı zamanda hedef dilin kültürel bağlamını tanıyarak anlamlandırır ve uygular.

Programın tüm seviyelerde kültür ve kültürel aktarım becerilerini dil kazanımlarıyla bütünleştirdiği görülür; bu, dilsel yeterliklerin “kültürel davranış ve anlayış” ile paralel olarak kazanılmasını sağlamaktadır. Dil becerilerinden bağımsız değil dinleme-konuşma-okuma-yazma alanlarına entegredir.

Türkçenin yabancı dil öğretim programında yer alan sosyokültürel bilgi başlığındaki kültür unsurları ile ilgili kazanımlar şöyle sıralanmaktadır:

A1.D.2. Selamlaşma, tanışma ve vedalaşmayla ilgili temel kalıp ifadeleri tanır.

A1.D.14. Temel akrabalık adlarını belirler.

- A1.D.26. Kutlama / tebrik / temenni / teşekkür / davet içerikli basit metinleri/konuşmaları anlar.
- A1.D.27. Yardım talebi / izin / rica / özür içeren ifadeleri tanır.
- A1.D.43. Türk kültüründeki temel beden dili unsurlarını ve bunlara eşlik eden ifade kalıplarını tanır.
- A1.D.33. Türkçenin telaffuz özelliklerini fark eder.
- A1.SE.1. Selamlaşma, tanışma ve vedalaşmayla ilgili temel kalıp ifadeleri kullanır.
- A1.O.2. Selamlaşma, tanışma ve vedalaşmayla ilgili kelime ve kalıp ifadeleri tanır.
- A1.O.3. Toplumsal yaşam alanlarına yönelik metinlerde kullanılan kelime ve kalıp ifadeleri tanır.
- A1.O.29. Kutlama /tebrik / temenni / davet / teşekkür içerikli basit metinleri anlar.
- A1.SÜ.14. Kutlama / tebrik / temenni/teşekkür/davet içerikli basit konuşmalar yapar.
- A1.Y.14. Kutlama / tebrik / temenni/davet mesajları/metinleri yazar.
- A1.Y.44. Yazılarında toplumsal yaşam alanlarına yönelik kelime ve kalıp ifadeleri kullanır.
- A2.D.14. Akrabalık adlarını tanır.
- A2.D.18. Türk kültüründeki temel beden dili unsurlarını ve bunlara eşlik eden ifade kalıplarını tanır.
- A2.D.2. Günlük hayatta sık kullanılan söz varlığının anlamlarını bağlamdan hareketle tahmin eder.
- A2.D.27. Kutlama / tebrik / temenni / teşekkür / davet / taziye içerikli basit metinleri / konuşmaları anlar.
- A2.D.3. Metinde geçen deyimleri bağlamdan hareketle anlamlandırır.
- A2.O.2. Sık kullanılan deyimleri bağlamdan hareketle anlamlandırır.
- A2.O.2. Sık kullanılan deyimleri bağlamdan hareketle anlamlandırır.
- A2.O.30. Kültürel bağlamlara (gelenekler, kutlama, davet, tebrik, teşekkür, temenni, taziye, bayram, anma vb.) uygun kalıp ifadeleri ve anlamlarını belirler.
- A2.O.31. Metinde geçen kültürel özelliklere ilişkin bilgileri belirler.
- A2.SE.18. Türk kültüründeki temel beden dili unsurlarını ve bunlara eşlik eden ifade kalıplarını kullanır.
- A2.SE.19. Kültürel bağlamlara (gelenekler, kutlama, davet, tebrik, teşekkür, temenni, bayram, taziye, anma vb.) uygun kalıp ifadeleri kullanarak diyaloglara katılır.
- A2.SE.39. Kutlama / tebrik / temenni/teşekkür/davet/taziye içerikli basit konuşmalara katılır.
- A2.SE.41. Diyaloglarında deyim ve kalıp ifadeleri kullanır.
- A2.SÜ.31. Kültürel bir öge / gelenek veya mekân hakkında konuşmalar yapar.
- A2.SÜ.4. Konuşmalarında deyim ve kalıp ifadeleri kullanır.

- A2.Y.54. Yazılarında sık kullanılan deyimlere yer verir.
- B1.D.11. Türk kültüründeki temel beden dili unsurlarını ve bunlara eşlik eden ifade kalıplarını tanır.
- B1.D.2. Günlük konuşmalardaki deyimleri ve kalıp ifadeleri bağlamdan hareketle anlamlandırır.
- B1.D.53. Dinlediklerinde / izlediklerinde kültürel özellikleri belirler.
- B1.O.42. Metinde geçen kültürel özelliklere ilişkin bilgileri belirler.
- B1.O.61. Kültürel bağlamlara (gelenekler, kutlama, davet, tebrik, teşekkür, bayram, taziye, anma vb.) uygun kalıp ifadeleri ve anlamlarını belirler.
- B1.SE.16. Türk kültüründeki temel beden dili unsurlarını ve bunlara eşlik eden ifade kalıplarını kullanır.
- B1.SE.18. Kültürel bağlamlara (gelenekler, kutlamalar, bayram, taziye, anma vb.) uygun kalıp ifadeleri kullanarak diyaloglara katılır.
- B1.SE.19. Kültürel özelliklerin konuşulduğu diyaloglara katılır.
- B1.SE.20. Kültürel bir öge/gelenek veya mekâna ilişkin konuşmalara katılır.
- B1.SE.6. Diyaloglarında deyim ve mecazlı ifadeler kullanır.
- B1.SE.6. Diyaloglarında deyim ve mecazlı ifadeler kullanır.
- B1.SÜ.36. Kültürel bir öge / gelenek veya mekân hakkında konuşmalar yapar.
- B1.SÜ.37. Kültürel farklılıklar ve benzerlikler üzerine konuşmalar yapar.
- B1.Y.42. Deyimleri kullanarak kısa metinler yazar.
- B2.D.15. Türkçenin telaffuz özelliklerini fark eder.
- B2.D.34. Ana dili konuşurları arasında geçen otantik konuşmaların temel iletisini belirler.
- B2.D.36. Dinlediklerinde / izlediklerinde kültürel özellikleri belirler.
- B2.O.36. Metinde geçen kültürel özelliklere ilişkin bilgileri belirler.
- B2.O.44. Kültürel bağlamlara (gelenekler, kutlama, davet, tebrik, bayram, taziye, anma vb.) uygun kalıp ifadeleri anlamlandırır.
- B2.SE.13. Kültürel bağlamlara (gelenekler, kutlamalar, bayram, taziye, anma vb.) uygun kalıp ifadeleri kullanarak diyaloglara katılır.
- B2.SE.15. Kültürel bir öge / gelenek veya mekâna ilişkin konuşmalara katılır.
- B2.SE.5. Diyaloglarında deyim ve mecazlı ifadeler kullanır.
- B2.SÜ.13. İlgi alanına giren kültürel bir konuda (gelenek, ülke, alışkanlık, âdet vb.) görsellerle desteklenmiş sunum yapar.
- B2.SÜ.35. Kültürel bir öge / gelenek veya mekân hakkında konuşmalar yapar.
- B2.Y.3. Kültürel bağlama uygun kutlama ve tebrik mesajları/metinleri yazar.

C1.D.35. Dinlediklerinde / izlediklerinde kültürel özellikleri belirler.

C1.O.27. Edebî metinlerin gönderimde bulunduğu toplumsal ve tarihî unsurları belirler.

C1.O.32. Metinde geçen kültürel özelliklere ilişkin bilgileri belirler.

C1.SE.4. Diyaloglarında deyim ve mecazlı ifadeler kullanır.

C1.SE.13. Kültürel bağlamlara (gelenekler, kutlamalar, bayram, taziye, anma vb.) uygun kalıp ifadeleri kullanarak diyaloglara katılır.

C1.SE.15. Kültürel bir öge / gelenek veya mekâna ilişkin konuşmalara katılır.

C1.SÜ.24. Kültürel bir öge / gelenek veya mekân hakkında konuşmalar yapar (TYDÖP, 2020, s. 42-65).

Bu bağlamda masallar, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlarla bütün dil seviyelerinde doğrudan ilişkilendirilebilir. Kültür aktarımını başarılı bir şekilde sağlayan masallar, bütün dil seviyelerine uyarlanmak suretiyle materyal olarak kullanılabilir. Sonuç olarak masallar, yalnızca eğlence ögesi olarak değil toplumu şekillendiren ve besleyen önemli bir kültür unsurudur. Masalların bu özelliğinden faydalanılarak masalları Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yaygın bir materyal olarak kullanmak gerektiği düşünülmektedir.

2.6. Eflatun Cem Güney

Çalışmanın materyalini oluşturan “Masallar” kitabının yazarı Eflatun Cem Güney, 1896 yılında Malatya'da doğmuştur. Birer yıl arayla önce babasını sonra annesini kaybeden Güney, henüz yedi yaşındayken Sivas'ta bulunan amcasının yanına gitmek zorunda kalır. İlk, orta ve lise hayatını da burada tamamlar. 1918'de Galatasaray Lisesinin edebiyat bölümünü bitirip öğretmenliği hak eder. Üstelik kendisi bu yıl öğretmenliği hak eden tek öğrencidir. Aynı yılın eylül ayında Konya'ya atanır ve Türkçe öğretmenliği yapar. Daha sonra sınava girip edebiyat öğretmenliğine geçer. Ülkemizin içinde bulunduğu sancılı dönemin, Atatürk'ün Samsun'a çıkışının tesiriyle Kuvayımillîye Marşı'nı yazar. Yine Kuvayımillîye'nin yayın organı olan “Öğüt” gazetesinde yazar olarak görev alır. O dönemlerde ilk dergisi “İrşat”ı çıkarır. 1920'de ise “Matem Sesleri” isimindeki şiir kitabını yayımlar.

Yurdun çok çeşitli yerlerinde öğretmenlik yapan Güney, bu süre zarfında birçok dergi ve gazetenin çıkmasında pay sahibidir. Gezici köy kitaplıkları en önemli çalışmalarındandır. 1944'te oğlu rahatsızlanınca İstanbul'a tayin ister ve aynı yıl oğlu Çetin vefat eder. 1950'de Topkapı Sarayı Müzesi müdür yardımcılığına atanır. 1956'da İstanbul Millî Eğitim Müdür Yardımcısı olur. 1961'de resmî olarak elli iki (52) yıl hizmet etmiş biri olarak emekli olur.

1972'de kendisine “Devlet Kültür Armağanı” verilir. Eflatun Cem Güney, 2 Ocak 1981'de İstanbul'da hayata gözlerini yumar.

Halk masallarının üslubunu en iyi biçimde yansıtan ve bu üslubu masallara en başarılı şekilde aktaran yazarlarımızdan biridir Eflatun Cem Güney. Öyle ki Eflatun Cem Güney'in bilinirliği sadece ülkemiz dâhilinde değildir. Özellikle Avrupa'ya ve dahası dünyaya yayılmış bir ünü vardır. Söz gelimi 1956 ve 1960 yıllarında Danimarka'da elli beş (55) milletin çağdaş yazarları arasında en mükemmeli olarak seçilmiştir. Aynı ödülü ikinci kez alması ve “Dede Korkut Masalları” eseriyle bu türe katkı sağlaması ona “Masal Babası” ünvanını da kazandırmıştır. Şüphesiz bu ünvanı hak ederken dilinin akıcılığı, sanatsallığı ve şiirselliğini de atlamamak gerekir. Kendisi eğitim mefhumunun hem teori kısmına hem araştırma kısmına hem de uygulama kısmına hizmet etmiş ender şahsiyetlerdendir.

2.7. İlgili Araştırmalar

Çalışmanın hazırlanmasında faydalanılan akademik çalışmalar kaynakça bölümünde gösterilmiştir. Bu bölümde, bu çalışma ile benzer yüksek lisans tezleri, doktora tezleri ile makalelere yer verilmiştir. Çalışmaların, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde masal kullanımı ile metinlerde kültür unsurlarının belirlenmesi konularında yoğunlaştığı görülmüştür. Kültür unsurlarını yoğun bir şekilde bünyesinde bulunduran masallardaki kültür unsurlarının belirlenip tasnif edilmesiyle ilgili çalışmalar şu ana kadar yetersiz kalmıştır.

Bayraktar (2015), “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Faydalanılan Kitapların Kültürel Unsurların Aktarımı Açısından Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans çalışmasında “İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitapları Seti”, “Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe Ders Kitapları Seti”, “TİKA (Güneş) Türkçe Öğreniyoruz Ders Kitapları Seti” ve Gazi Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitapları Seti” kitaplarını belirlenen kültürel temel ve alt unsurlar açısından kültürel aktarım bilgi içeriklerini incelemiştir. Bilgi içeriklerinin hem tür hem de içerik yönünden yetersiz kaldığını tespit etmiştir.

Er (2015), “Yabancılara Türkçe Öğretimi Uygulamalarının Kültürel Farkındalık Oluşturma Açısından İncelenmesi” adlı doktora tezinde beş farklı yabancılara Türkçe öğretim merkezinde gerçekleştirdiği araştırmada öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarda kültür öğelerine ne sıklıkla yer verdiği ve bunları nasıl aktardığı sorularına cevap aramıştır. Sonuç olarak müdür yardımcıları ve öğretmenler yabancılara Türkçe öğretim süresince kültür farkındalığı

oluşturmayı genellikle gerekli bulduklarını ancak sınıf içinde öğretmenlerin kültürel farkındalığına yönelik uygulamalara genellikle yer vermediklerini tespit etmiştir.

Kolay (2018), “Yurt Dışında Yaşayan Türk Çocukları İçin Hazırlanmış Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitaplarında Kültürel Ögeler” adlı yüksek lisans tezinde incelediği ders kitaplarındaki metinlerde bulunan maddi ve manevi kültür unsurları, Türkiye coğrafyası ve turistik yerler, millî kurum ve kuruluşlar ve evrensel değerler ile ilgili kültür unsurlarına yer verildiğini tespit etmiştir.

Türk (2018), “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Bir İzlenim Tasarımı ve Kültürel Ögelerin Hikâye Kitapları Aracılığıyla Aktarımı” adlı yüksek lisans tezinde söz varlığı ile yiyecek-içecek kültürüne ilişkin unsurlar, doküman inceleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Araştırma sonucunda incelenen metinlerin sözcük türleri, söz varlığı ve yiyecek-içecek kültürünü yansıtmaya açısından zengin bir örnek niteliği taşıdığı tespit edilmiştir.

Moralı ve Göçer (2019), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Paylaşımına Yönelik Öğretmen Görüşleri” adlı çalışmalarında kitaplarda kültürel aktarıma daha fazla yer verilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Almalı (2019), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Ders Kitaplarında Kültürel Unsurların Kullanımı: Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti Örneği (C1 – C2 Seviyesi)” adlı yüksek lisans çalışmasında setlerde ulaşılan kültür unsurları, Okur ve Keskin (2013) tarafından kullanılan “Metinlere Yansıyan Kültürel Öge ve Alt Ögeler” ölçeği esas alınarak sınıflandırılmıştır. Çalışma sonucunda Yedi İklim Türkçe Öğretim Ders Kitabı’nın C1 ve C2 seviyelerinde kültür unsurlarına yer verilme oranının benzerlik gösterdiğini tespit etmiştir.

Kılıç (2019), “Kültürel Ögeler Açısından Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kaynak İncelemesi: Türkçeye Yolculuk B1-B2 ve Altay Türkçe Öğreniyorum B1-B2 Örnekleri” adlı yüksek lisans tezinde Türkçeye Yolculuk ve Altay Türkçe Öğreniyorum setlerini kültür aktarımı yönünden incelemesinde D-AOBM’de yer alan kültür unsurları ve alt unsurlardan hazırlanan ölçütü kullanmıştır. Her iki kitap setinin okuma metinlerini bu ölçüte göre değerlendirip karşılaştırmıştır.

Dağdeviren (2019), “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Efsane Türü Metinlerden Hareketle Kültür Aktarımının Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde literatür tarama yöntemini ve doküman analizi tekniğini kullanmıştır. Çalışmada, Türk efsaneleri arasında

kültür aktarımına katkı sunabilecek örnekler incelenmiş; bu efsanelerde kültür öğretimi bağlamında toplumsal normlar, özel günler, tarihî değerler ile örf ve âdetlere ilişkin iletileri belirlemek amacıyla kapsamlı bir kaynak taraması gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda incelenen on (10) efsane, konuyla ilgili örnek çalışmalar ve Avrupa Birliği Ortak Öneriler Çerçeve Programı'nda yer alan sosyokültürel unsurlar dikkate alınarak ilgili veriler tablo kapsamında değerlendirilmiştir. Adı geçen tez, bulguların Türk efsanelerinin sahip olduğu kültürel motifler nedeniyle dil öğretimi açısından çeşitli faydalar sunduğunu ve kültür aktarımında gerekli yeterliliğe sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Yazıcı (2021), “Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarındaki Kültürel Unsurların İncelenmesi: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti Örneği” adlı yüksek lisans tezinde Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ders kitaplarında bulunan okuma metinlerindeki kültür unsurlarını incelemiştir. Dil düzeylerine göre en fazla kullanılan kültür unsurlarının A1-A2 seviyesi ders kitaplarında “turistik ve tarihî yerler”, “yiyecek”, “kişiler arası iletişim”; orta düzey B1-B2 seviyesi ders kitaplarında “Türk edebiyatı”, “meslekler”, “görsel sanatlar”, “turistik ve tarihî yerler”, “değerler”; C1-C2 seviyesi ders kitabında ise “yiyecek”, “Türk edebiyatı”, “meslekler” ve “değerler” olduğunu ortaya koymuştur.

Dhahi (2021), “Yabancı Öğrencilere Türkçe Kelime Öğretiminde Kültürel Unsurların Kullanımı (Rusça-Türkçe Örneği)” adlı doktora tezinde çalışma grubunu Minsk Devlet Dilbilim Üniversitesinde ikinci yabancı dil olarak Türkçe öğrenen toplam altmış (60) öğrencinin oluşturduğu bir çalışma gerçekleştirmiştir. A1-A2 seviyesi için “yemek” konusu, B1-B2 seviyesi için ise “deyimler” konusu seçilmiş ve uygun alıştırmalar geliştirilmiştir. Bu sonuçlara bakıldığında öğrencilerin deyimlere ve Türk yemeklerine ilişkin yüzeysel bilgiye sahip olduklarını ve bu unsurların kültürel anlam ve önemini yeterince kavrayamadıklarını göstermektedir. Öğrenciler, yalnızca genel isimler ve görünüşleri hakkında bilgi sahibi olmakla birlikte, bazı geleneksel yemekler ile basit deyimleri tanımaktadırlar. Ayrıca, ders kitaplarında yalnızca yemek isimleri ve deyimlerin geçmesinin, öğrencilerin öğrenme sürecine anlamlı bir katkı sağlamadığı ve bu kelimeleri etkin bir şekilde kullanmalarını engellediği sonucuna ulaşılmıştır.

Bekis (2022), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan Hikâye Kitaplarındaki Kültürel Unsurların Belirlenmesi: Yunus Emre Enstitüsü Hikâye Dizisi Örneği” adlı yüksek lisans çalışmasında Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan Dede Korkut

Hikâyeleri Serisi (B1-B2 ve B2-C1) ile Anadolu Hikâyeleri Serisindeki (A1-A2) toplam 12 hikâyeye kitabı yirmi (20) kültür deseni doğrultusunda incelemiş ve bu metinlerde yer alan atasözü, deyim ve ikilemeler belirlenmiştir. Çalışmada, her iki serinin de yoğun kültür öğeleri taşıdığı, kültürel bildirişim açısından zengin bir yapı sunduğu ve farklı kültür desenlerinde yüksek sıklıkta kullanılan kelimeleri içerdiği sonucuna ulaşmıştır. Bu yönüyle söz konusu hikâyelerin, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde etkili birer edebî kaynak olarak kullanılabileceğini ifade etmiştir.

Akpınar, Harmankaya ve Haşimoğlu (2023), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Unsurları: Günümüz Karagöz Oyunları Örneği” adlı çalışmalarında güncel Karagöz oyunlarında yer alan kültür unsurlarını Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesinde “Sosyokültürel Bilgi” başlığında bulunan maddelerden ve araştırmacılar tarafından ortaya konulan bazı ölçütlerden yararlanarak oyunlardaki kültür unsurlarını tespit etmişlerdir.

Yiğit (2023), “Yabancı Dil Olarak Türkçe ve İngilizce Öğretimi Ders Kitaplarının Kültürel Unsurlar Açısından Karşılaştırılması” adlı çalışmasında Common European Framework of Reference for Languages (2001) “Sosyokültürel Bilgi” başlıklarından ve alan yazınındaki kimi çalışmalardan hareketle yedi (7) ana başlık ve buna bağlı alt başlıklardan oluşan bir rubrik hazırlamıştır. Hazırladığı bu ölçeğe göre de İstanbul Yabancılar için Türkçe B1 ve B2 Seviyeleri ders kitaplarında yer alan okuma ve dinleme/izleme metinlerini kültür unsurları bakımından incelemiştir.

Uz (2023), “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kullanılan Hikâyeye Kitaplarının Kültürel Ögelere ve Okuma Kazanımlarına Göre İncelenmesi (Piktes Salih Hikâyeye Dizisi ve YEE Çocuk Hikâyeleri Serisi)” adlı yüksek lisans tezinde incelediği iki kitap setinde de en çok bulunan kültürel ögenin “Günlük Yaşam” olduğunu belirtmektedir. PIKTES Salih Hikâyeye Serisi (A1-A2) hikâyeye kitaplarında toplam yüz otuz (130) adet, YEE Çocuk Hikâyeleri Dizisi (A1-A2) hikâyeye kitaplarında toplam iki yüz yetmiş iki (272) kültürel ögenin yer aldığını ancak kültürel öğelerin dağılımının eşit olmadığını ifade etmiştir.

Vardar (2023), “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Türk Masallarının Kültür Aktarımında Kullanılması Üzerine Bir İnceleme: “Az Gittik Uz Gittik” Masal Kitabı Örneği” adlı yüksek lisans çalışmasında Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni’nde (CEFR) belirtilen sosyokültürel öğelere göre masallarda yer alan kültürel öğeleri incelemiştir. Türk masallarının kültür aktarımında ne kadar etkili olduğunun ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Çalışmanın ana

konusu olan “Az Gittik Uz Gittik” adlı eserdeki masalların içerisindeki kültür öğeleri; CEFR, konu ile ilgili tez, makale ve diğer bilimsel çalışmalardan faydalanarak incelemiştir.

Aksel ve Yıldız (2024), “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Ders Kitabındaki Kültürel Unsurların İncelenmesi: Uludağ Türkçe Öğretim Seti (A2) Örneği” adlı çalışmasında Uludağ Üniversitesi Türkçe Öğretim Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından yayımlanan Uludağ Türkçe Öğretim Seti-A2 seviye kitabında yer alan metinlerde, Türk kültürüne ilişkin unsurlar belirlenmiş, alt başlıklar hâlinde sınıflandırılarak yorumlanmıştır. Araştırma bulgularına göre, söz konusu ders kitabında kültür unsurlarının “günlük yaşam”, “sosyal yaşam” ve “coğrafya ile mekânlar” alanlarında yoğun olarak yer aldığı; buna karşın “gelenek, folklor, müzik ve yeme içme alışkanlıkları” konularında bazı eksikliklerin bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca “yasaklar”, “dil ve tarih bilinci ile sevgisi”, “değerler”, “doğum ve evlilik gelenekleri” ve “danslar” konularında ise herhangi bir veriye rastlanmamıştır.

İleri (2024), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Ders Kitaplarındaki Kültürel Unsurlar: Yeni İstanbul Örneği” adlı yüksek lisans çalışmasında Yeni İstanbul (A1, A2, B1, B2 ve C1) yabancılar için Türkçe ders kitaplarında yer alan kültür unsurlarını incelemiştir. Araştırma neticesinde ders kitaplarında en fazla meslekler, yiyecekler ve değerlere yönelik kültür unsurlarının sunulduğunu tespit etmiştir.

Kineş (2024), “Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Uyumunun Desteklenmesi Projesinde Kullanılan Hayat Boyu Türkçe Ders ve Çalışma Kitaplarındaki Kültürel Unsurların Aktarımı” adlı yüksek lisans tezinde belge taraması yöntemiyle, “Hayat Boyu Türkçe” serisini kapsamlı bir incelemeye tabi tutmuştur. Kültürel unsurların Türk kültürünü ne ölçüde yansıttığı ve evrensel kültür unsurlarını ne ölçüde bünyesinde barındırdığı da araştırılmıştır. Adı geçen serinin Türk kültürünü yansıtan ve evrensel kültür unsurlarını barındıran bir içerik sunduğunu tespit etmiştir.

Şeker (2024), “Masallar Aracılığıyla Değerlerin Kültürel İletiler Olarak Aktarımı” adlı yüksek lisans çalışmasında Pertev Naili Boratav’ın “Az Gittik Uz Gittik” kitabından seçilen kök değerleri içeren masalların verdiği mesajlar, işlediği temalar bakımından kök değerleri aktarmada derslerde kullanılabilirliğini ele almıştır. Çalışma, masalların kültürel çeşitlilik ve anlayışı teşvik etmede önemli bir rol oynayabileceğini ortaya koymaktadır.

Esen (2025), “Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarının Kültürel Unsurlar Açısından Karşılaştırılması: Gazi TÖMER A1-Yedi İklim A1-Anahtar A1 Örneği” adlı yüksek

lisans çalışmasında incelendiği kitapta yer alan kültürel unsurların dağılımına yer vermiştir. Kitaptaki kültürel unsurların yetersiz olduğu sonucuna varmıştır.

Merhan (2025), “Çocuklara Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan A1 Seviyesi Ders Kitaplarındaki Kültürel Unsurların İncelenmesi” adlı yüksek lisans çalışmasında yabancı dil olarak Türkçe A1 (başlangıç) seviyesi kitaplarındaki (Yeni Dünyam Türkçe, ABC Türkçe Çocuklar İçin Türkçe Öğretim Seti, Çocuklar İçin Türkçe, Maarif Türkçe) kültürel unsurları listelemiş ve Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni’nde geçen sosyokültürel bilgiler doğrultusunda incelemiştir.

Rohmani ve Andriyanti (2022), çalışmalarında ortaokul düzeyinde görev yapan İngilizce öğretmenlerinin büyük bir bölümünün yabancı dil öğretiminde kültürel unsurların öğrenme sürecine dâhil edilmesinin gerekli olduğu görüşünü benimsediğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, devlet ve özel ortaokullarda görev yapan İngilizce öğretmenlerinin kültür öğretimine yönelik inanç ve tutumlarının büyük ölçüde örtüştüğü belirlenmiştir. Öğretmenlerin, dil öğrenimine ilişkin olası yanlış anlamaları azaltmak amacıyla İngilizce öğretimini kültürel bağlamla birlikte ele aldıkları görülmektedir. Bu doğrultuda elde edilen bulgular, Ngawi’de görev yapan İngilizce öğretmenlerinin derslerinde çeşitli kültürel unsurlara yer vererek öğretim ve öğrenme süreçlerini kültür temelli bir yaklaşımla yapılandıklarını açıkça göstermektedir.

Purba (2011), çalışmasında yabancı dil öğretiminde kültürün dil öğretimine entegre edilmesine ilişkin görüşlerini İngilizcenin yabancı dil olarak öğretiminde kültürel unsurların etkisini ortaya koymaktadır.

Orta (2023), halk masallarının dilin inceliklerini ve kültürel kodlarını sade ancak işlevsel bir biçimde yansıttığı varsayımından hareketle, İsveç’te yaşayan ana dili Türkçe olan iki dilli çocuklarla bir masal temelli etkinlik gerçekleştirmiştir. Söz konusu etkinlik kapsamında öğrencilerin dil gelişimleri değerlendirilmiş; elde edilen bulgular, masalların hem dil farkındalığının geliştirilmesinde hem de kültürel değerlerin aktarımında önemli bir işlev üstlendiğini ortaya koymuştur.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Söz konusu çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, veri toplama araçları, veri toplama süreci ile verilerin çözümlenmesi ve analizi yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Eflatun Cem Güney'in derlediği Türk masallarından seçilen masalların kültür unsurlarının belirlenmesi konulu bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, mevcut durumu olduğu gibi ortaya koymayı amaçlayan; araştırmaya konu edilen olguları, bireyleri ya da nesnelere kendi koşulları içerisinde inceleyen bir araştırma yaklaşımı olarak tanımlanabilir. (Karasar, 2006, s. 77). Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırma, çeşitli konularda görsel ve sözlü iletişim raporlarının incelenmesinde bilgi, düşünce, bakış açısı, davranış, tutumların ve bunların olası nedenlerinin araştırılması anlamına gelmektedir.

Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı'nda yedi (7) kategoriden oluşan kültürel öge tablosu mevcuttur. Tabloyu oluşturan kültürel unsurlar, dilin çok seviyeli yapısını ifade eden iletişimin kültür boyutunu ortaya koyan unsurlardır. Bu tablodaki kültür unsurları, hedef dil öğrenilirken hedef dilin ait olduğu toplumun günlük hayatını, geleneklerini, yeme içme âdetlerini, müzik, dans vb. kültürel hususlar hakkında bilgi taşımaktadır.

Kişi, hedef dili öğrenirken ve hedef dilin ait olduğu toplumla iletişim kurarken o toplumun sahip olduğu kültürü de benimseyip öğrenmektedir. Bu sebeple yabancı dil öğretiminde kültürel değerlerin aktarılması, kültürün gelecek nesillere taşınmasında ve varlığını sürdürmesinde önemlidir.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Türk masallarını derleyip yayımlayan araştırmacıların, edebiyatçıların kitapları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise bu edebiyatçıları arasında müstesna bir yeri olan Eflatun Cem Güney'in "Masallar" kitabı ve adı geçen masal kitabındaki toplam yirmi üç (23) masal oluşturmuştur.

3.3. Veri Toplama Araç ve/veya Teknikleri

Çalışmada, masal derlemecisi Eflatun Cem Güney'in "Masallar" kitabındaki masallar doküman analizi yöntemi ile incelenmiştir. Kitaptaki masallar, araştırmacı tarafından

okunmuştur. Araştırmacı, kültür unsurlarını bulmak üzere yirmi üç (23) masalı incelemiş, incelediği masallardaki kültür unsurlarını oluşturduğu tabloya yerleştirmiştir. Tereddütte kalınan noktalarda uzman görüşünden faydalanılmıştır.

Eflatun Cem Güney’in “Masallar” kitabındaki yirmi üç (23) masal içerisinde yer alan kültür unsurları, doküman incelemesi yoluyla tespit edilmiştir. Elde edilen veriler Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni’nde belirtilen “Sosyokültürel Bilgi” başlığındaki maddelerden hareketle ve alan yazınındaki bazı çalışmalardan (Okur ve Keskin, 2013; İşcan ve Yassıtaş, 2018; Elsıkma, 2019, Mutlu ve Set, 2020; Akpınar vd. 2023; Akpınar vd. 2024.) faydalanılarak belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmalardan farklı olarak söz konusu çalışmaya uygun olarak tabloya “Coğrafya ve Mekân” başlığında yer alan “7b-Mimari” alt başlığı ve “Gelenekler ve Folklor” başlığındaki “Dinî kurallara dayalı davranışlar” alt başlığına “Dinî unsurlar” ifadesi de eklenmiştir. Masallar, araştırmacı tarafından incelenerek bulunan kültür unsurları tabloya yerleştirilmiştir. Tabloya yerleştirilirken kültür unsurunun bulunduğu ifade kalın harflerle yazılmıştır ancak ifadenin tamamı kültür unsuru ise kalınlaştırmadan yazılmıştır. Tablodan elde edilen veriler, tabloların altına açıklama olarak yazılıp yorumlanmıştır.

Tablo 3. 1. Kültür unsurları tablosu.

ALT ÖGE	1. GÜNLÜK YAŞAM	2. KİŞİLER ARASI İLİŞKİLER	3. DEĞERLER VE EĞİTİM	4. EDEBİYAT, SANAT VE MÜZİK	5. GELENEKLER VE FOLKLOR	6. SOSYAL YAŞAM	7. COĞRAFYA VE MEKÂN	8. ATASÖZÜ VE DEYİMLER
a	Yiyecek- içecek	Kişiler	Değerler	Edebiyat	Özel günler ve gelenekler	Moda	Yer (iller ve/veya diğer yerleşim yerleri)	Deyimler
b	Yemek zamanları, sofra adabı	Selam-veda teşekkür- özür ifade ve davranış- ları	Eğitim	Müzik	Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler, mecazi ifadeler	Yasaklar	Mimari	Atasözleri
c	Resmî tatiller- çalışma zamanları	Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler	Dil ve tarih bilinci/ sevgisi	Sanat	Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar	Alkış ve güzel hareket- ler		

Tablo 3. 1. Kùltür unsurları tablosu (Devamı).

d	Boş zaman etkinlikleri, hobileri	Politik ve dinsel gruplar arası ilişkiler	Diğerleri	Gösteri sanatları	Doğum, evlilik gelenekleri	Diğerleri		
e	Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar	Konuk etme-ikram ve hediyeler		El sanatları geleneği	Festivaller, törenler, kutlamalar			
f	Yeme ve içme alışkanlıkları	Diğerleri		Diğerleri	Danslar			
g	Oyunlar				Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua			
h	Spor				Halk bilgisi, evren ve doğa ile ilgili uygulamalar			
i					Yöresel söyleyişler, ağız özellikleri			

3.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında nitel araştırma yaklaşımlarından doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırılması amaçlanan olgu ya da olgular hakkında bilgi sağlayan yazılı materyallerin incelenmesini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Araştırma kapsamında Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan tez kataloğundaki konuyla ilgili tez çalışmaları, alan yazınında yayımlanan akademik makaleler, akademik kitaplar ve alanla ilgili benzer belgeler dikkate alınmıştır. Bu belgeler taranarak konuyla ilgili bir çerçeve çizilmiştir. Eflatun Cem Güney'in "Masallar" kitabı seçilirken yazarın masal araştırmalarında öncü olması, kitabın Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları tarafından basılmış olması etkili olmuştur. Kitap, uzman görüşü alındıktan sonra incelenerek okunmuştur.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılacak metinlerin kültür unsurlarının belirlenmesi gerekmektedir. Alan yazınında kültür unsurlarının belirlenmesi daha çok ders kitapları üzerinde yoğunlaşmış, masal türüne ait kitapların ayrıntılı değerlendirilmesi zayıf kalmıştır. Bu sebeple bir masal kitabının kültür unsurları bakımından değerlendirilmesi yapılmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Söz konusu çalışma, adı geçen çalışmanın verileri incelenirken benzer ve farklılıklarına göre birimlere ayrılarak gerçekleştirilmiştir. Özellikle metin incelemelerinde yaygın olarak kullanılan bu yöntemde, araştırmacılar önceden belirledikleri kategorilere uygun verileri tanımlar ve ilgili sınıflara yerleştirir (Silverman, 2018).

Bu çalışmada, içerik analizinin bir alt türü olan kategorisel analiz yöntemi kullanılmıştır. Kategorisel analiz, bir mesajın öncelikle anlamlı birimlere ayrılmasını, ardından bu birimlerin belirli ölçütlere göre kategorilere gruplanmasını içerir. Bu süreçte, mesajlar kodlanarak içerikler anlamlarına göre sınıflandırılır (Bilgin, 2006, s. 19). Başka bir ifadeyle, bu yöntem mesajların önce birimlerine ayrılması, sonrasında ise önceden belirlenen kriterler doğrultusunda kategorilere yerleştirilmesini kapsamaktadır (Tavşancıl ve Aslan, 2001, s. 90).

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Bu bölümde çalışma materyali olan Eflatun Cem Güney'in "Masallar" adlı kitabındaki yirmi üç (23) masalın kültür unsurları tablosu yer almaktadır. Her tablonun altında tabloyu açıklayan bilgilere ve yorumlara yer verilmiştir.

4. 1. Sırmalı Pabuç Masalı Kültür Unsurları

Tablo 4. 1. "Sırmalı Pabuç" kültür unsurları tablosu.

ALT ÖGE	KÜLTÜR UNSURLARININ AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTAKİ SAYFA NUMARASI
1e	Cadı karı!	20
1e	İlahi komşu sen de!	26
1e	İlahi yenge sultan!	29
1h	Kolbastıya uğramış gibi...	23
2a	Yetim	14
2a	Üvey baba	14
2a	Baba	14
2a	Hacı Kasap	21
2a	Akça Nine	15
2c	Anacağım	14
2c	Öksüz	14
2c	Daha karısının toprağı kurumadan	14
2c	Hatun	15
2c	Bacılığ ı olacak başına bir yumruk...	16
2c	Yetimin bağı yufka olur.	23
2d	Vezir vüzeraninkileri bırakmış	24
2d	Padişah, şehzade	25
2e	Huuuv, Efendi!	15
3b	Kıza sabrı öğreten sarı inek ve horoz	23
4a	Giriş Tekerlemesi	13
4a	Masal başı tekerlemesi	14
4a	Masal sonu tekerlemesi	29
4b	Saz	24
4e	...yün eğirmek	14
4e	Desti	15
5a	Toy, Düğün	21
5b	Bir varmış bir yokmuş...	14
5b	...bugün mü desem yarın mı desem	14
5b	O nasıl söz?	15
5b	Allah ne der?	15
5b	Ne görsün!	15
5b	Kızının şekli şemali değişmiş	15
5b	Kaşları kalem olmuş çekilmiş	15
5b	Amanın ne günlere kaldık , iyi ki üstümüze taş yağmıyor .	15
5b	Çiğerparemi düğüne götürüyorum	23
5b	Elbet bunda da bir hayır vardır.	24
5b	Kırk yerinden kırk yamalığı dökülen çulun...	24
5c	Duasını alarak	15
5c	Huri iken melek olmak	18
5c	Günah	20

Tablo 4. 1. “Sırmalı Pabuç” kültür unsurları tablosu (Devamı).

5c	Ermış erişmiş hatuncuğa karşı...	20
5c	... şu abdestli ağızımla bana inanmıyorsunuz...	29
5c	Bismillah	21
5d	Bohçanın arasında tellisinden pullusuna, allısından bindallısına kadar düğünlük diye ne ararsan var	23
5d	Al duvağını açın da...	28
5g	Sihir mi desem, keramet mi desem?	15
5g	Bir gün bir ağaç perisinin eli...	23
5i	Bre akça kocalar!	25
6a	Bohçanın arasında tellisinden pullusuna, allısından bindallısına kadar düğünlük diye ne ararsan var.	23
6a	Allık	16
6a	Sürme	16
7a	Dimyat	20
7b	Konak	21
7b	Kubbe altına düşüp	25
8a	Anacığının toprağa düştüğü gün	14
8a	Bağrına (içine) bir ateş düşmüş	14
8a	Gayrı yüzü güler mi yetimin!	14
8a	Üstüne kol kanat gerse	14
8a	Elini sıcaktan soğuğa vurdurmazmış	14
8a	Gözüne batmış	14
8a	Başını alıp gitmiş	14
8a	Boynunu bükmüş	14
8a	Cancığer olmuşlar	14
8a	Onun dilinden anlamazmış	14
8a	Başından savmış	14
8a	...deyince dünyalar onun olmuş	14
8a	Kıyametler koparmış	14
8a	Duyunca kulaklarına inanamamış	14
8a	Gözüne batmış	14
8a	Kızılca kıyamet kopmuş	15
8a	Kara sürmüşler	15
8a	On paralık etmiş	16
8a	Eşiğine yüz sürmüş	16
8a	Neye uğradığını bilememiş	16
8a	Dile gelmiş	16
8a	Dil uzatmış	18
8a	Her şeyi yüzüne gözüne bulaştırmış.	18
8a	Kem küm etmiş.	18
8a	Ne dediğini bilmez, ağızından çıkanı kulağı duymamış	20
8a	İpe sapa gelmez biriymiş.	20
8a	O hâlini görünce yüreği parçalanmış	20
8a	Büsbütün köpürüp küplere binerek...	20
8a	Ekmeğine yağ sürmüşler	20
8a	Anandan emdiğini burnundan getireceğim.	21
8a	Ağzını bıçak açmamış.	21
8a	Gününü gün etmiş.	21
8a	Kapıya bacaya göz kulak olmuşlar	23
8a	Gözdağı vermiş.	23
8a	Gözü gönül açılmış.	23
8a	Ağzı dili tutulmuş kalmış	23
8a	Etrafında pervane olmuşlar	24
8a	Gününü gün etmiş	24
8a	Süzüm süzüm süzölmüş	24
8a	Hayra yormalı	24
8a	Yüreğine su serpilmiş	24

Tablo 4. 1. “Sırmalı Pabuç” kültür unsurları tablosu (Devamı).

8a	...dönüp gelince ateş bacayı sarmış .	25
8a	Üç gün üç gece kılı kırk yarmış .	25
8a	İnce eğirip sık dokumuş.	25
8a	Kuş uçmaz kervan geçmez	25
8a	Kaşlarını çatmış ama...	26
8a	...deyip de ayak direyince üvey ana...	26
8a	Başına devlet kuşu konmuş	28
8a	Gözü bağlanmıştı.	28
8a	Gözlerine inanamamışlar.	28
8a	Etekleri tutuşup kem küm etmeye başlamış	28
8a	Etekleri tutuşup kem küm etmeye başlamış	28
8b	Kambersiz düğün olur mu!	21
8b	Minareyi çalan kılıfını hazırlar	28

Masal, klasik Türk masallarına uygun olarak tekerleme ile başlar. Bu sayede dinleyicinin ilgisi çekilir ve dinleyici masala hazırlanır.

Masala; annesi ölünce öksüz kalan bir kızın, babası tarafından üvey anne eline bırakılması ile giriş yapılır. Öksüz Kız, bu evde hem üvey anneden hem üvey kardeşlerden eziyet görmektedir. Akça Nine sayesinde hayata tutunan ve bahtı açılan Öksüz Kız, birtakım olağanüstü öğelerle süslü olaylar yaşar. Bu olağanüstü olaylar Öksüz Kız'ın iyi niyeti ve Akça Nine'nin de yardımıyla bir yandan sonlanıp bir yandan da devam ederken Öksüz Kız, konaklardan birinde bir düğüne gider; orada herkes tarafından çok beğenilir ancak düğünün son bölümünde ortadan kaybolur. Düğünde de “sırmalı pabuç”unu unuttur. Padişahın oğlu ise ülkenin dört bir yanında Öksüz Kız'ı arar. Öksüz Kız'ın düğünde unuttuğu “sırmalı pabuç”un da yardımıyla üvey kız bulunur. Türk masal geleneğine uygun olarak anlatı, tekerlemeyle ve mutlulukla son bulur.

Adı geçen masal, Batı'daki Külkedisi masalının bir benzeridir. Bu masalı, karşılaştırmalı olarak öğrencilerin dikkatini çekebileceği, kendilerine yakın görebileceği, kendilerinden bir şeyler bulabileceği düşünülerek Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanmak faydalı olabilir. Ayrıca Eflatun Cem Güney'in “Sırmalı Pabuç” masalı ile Batı'nın “Külkedisi” masalının karşılaştırmalı olarak işlenmesi hem dil becerilerinin geliştirilmesine hem de kültür aktarımına önemli katkılar sağlayabilir. Öğrenciler, iki masal arasındaki benzerlikler aracılığıyla evrensel masal motiflerini (üvey aile, büyülü yardım, ayakkabı motifi, mutlu son) kolayca kavrayabilir; farklılıklar üzerinden ise Türk kültürüne özgü değerleri ve unsurları (sırma işlemeli pabuç, düğün-şenlik geleneği, kader ve ilahi izin anlayışı) tanıyabilirler. Böylece öğrenciler, bildikleri bir Batı masalı ile Türk masalını karşılaştırarak hem anlam kurmayı kolaylaştırır hem de kültürel farklılıkların dile nasıl yansıdığını görürler.

Bu yöntem, Türk toplumunun değerler sistemini, aile ilişkilerini ve estetik anlayışını öğrenmeye de hizmet edebilir.

Sırmalı Pabuç masalında kültür unsurlarından en fazla “8a-Deyimler” (52 adet) başlığından örneklere rastlanmıştır.

Kültür unsuru bakımından zengin diyebileceğimiz söz konusu masalda “Değerler ve Eğitim” başlığından “3b-Eğitim” alt başlığına dair sadece bir (1) örnek tespit edilebilmiştir. Masal metninde yer alan diğer kültür unsurları ise tablodaki sırasıyla “Günlük Yaşam” başlığından “1e- Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar” alt başlığına üç (3), “1h- Spor” alt başlığına bir (1); “Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2a-Kişiler” alt başlığına beş (5), “2c-Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler” alt başlığına altı (6), “2d- Politik ve dinsel gruplar arası ilişkiler” alt başlığına iki (2), “2e-Konuk etme-ikram ve hediyeler” alt başlığına üç (3); “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığından “4a-Edebiyat” alt başlığına üç (3), “4b-Müzik” alt başlığına bir (1), “4e-El sanatları geleneği” alt başlığına iki (2); “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5a-Özel günler ve gelenekler” alt başlığına bir (1), “5b- Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler, mecazi ifadeler” alt başlığına on bir (11), “5d-Doğum, evlilik gelenekleri” alt başlığına iki (2), “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığına iki (2), “5i-Yöresel söyleyişler, ağız özellikleri” alt başlığına bir (1); “Sosyal Yaşam” başlığından “6a-Moda” alt başlığına üç (3); “Coğrafya ve Mekân” başlığından “7a-Yer (iller ve/veya diğer yerleşim yerleri)” alt başlığına bir (1), “7b-Mimari” alt başlığına iki (2); “Atasözü ve Deyimler” başlığından “8b- Atasözleri” alt başlığına iki (2) örnek tespit edilebilmiştir.

“Kişiler Arası İlişkiler” başlığının “2a-Kişiler” alt başlığında yer alan ve “*Haydi benim öksüzüm, kuruyup kalma, yetim kuşun yuvasını Allah yapar, giyin kuşan da git gayrı.*” şeklinde geçen “yetim” ifadesi Türk kültüründe hem İslam öncesi hem de sonrası dönemde önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Babasını kaybetmiş çocuk demek olan “yetim”, Türk toplumunda merhamet, yardımseverlik ve vicdan kavramlarıyla yakından ilişkilidir. “Yetim hakkı”, “yetim başı okşamak” gibi kalıp ifadeler, toplumsal vicdanın güçlü bir göstergesidir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde söz konusu kavram, öğrencinin hem kelime anlamını hem de Türk toplumunun sosyal dayanışma anlayışını kavramasına yardımcı olur.

“Değerler ve Eğitim” başlığının “3b-Eğitim” alt başlığında yer alan “sabır-sabır öğrenmek” kavramı, horoz ve sarı ineğin Öksüz Kız’ın yaşadığı her sıkıntıda onu teselli

etmeleri ile masalın tamamında işlenmiştir. Onların bu tesellileri ile sabır kavramı hem dinî hem de toplumsal düzeyde erdem sayılan bir özelliği ifade eder. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu kavram kelime anlamı ile beraber “Sabreden derviş muradına ermiş.” gibi atasözleri aracılığıyla öğrencilere aktarılarak onların kelimenin anlamını, kullanım bağlamını ve kültür değerini bir arada öğrenmelerini sağlayabilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5a-Özel günler ve gelenekler” alt başlığında yer alan ve “*Allah yazdıysa toy, düğün edip alırız, olur biter, gayrı ferman padişahımızındır!*” şeklinde yer alan “toy, düğün” ifadeleri geleneksel kültürümüzün ve dolayısıyla masallarımızın en önemli sözcüklerindedir. Evlilik töreni anlamına gelen düğün, Türk kültüründe yalnızca bir nikâh akdi değil; müzik, yemek, kıyafet ve topluluk birliğini içeren geniş bir sosyal ritüeldir. Bu kavram, öğrencilere hem kelime bilgisini hem de Türk toplumunun kutlama ve birliktelik anlayışını tanıtmak için kullanılabilir.

Adı geçen masalda şu şekilde çokça geçen “*kırk yıl, kırk yerinden kırk yamalı, kırk gün kırk gece vb.*” örneklerde de yer alan “kırk” ifadesi hem “Gelenekler ve Folklor” başlığının “5b-Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler, mecazi ifadeler” alt başlığında hem de “Atasözü ve Deyimler” başlığının “8a-Deyimler” başlığında yer almaktadır. Türk halk inanışlarında tamamlanmışlığı, olgunluğu ve kutsallığı simgeleyen “kırk” sayısı, günlük dilde ve edebî eserlerde sembolik işlev taşır. “Kırk gün kırk gece düğün”, “Kırk yıl hatırı vardır.” gibi ifadeler, sayının kültürel anlam katmanlarını açığa çıkarır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu tip sembolik sayıların yalnızca matematiksel değerleri değil kültürel kodları taşıdığı da vurgulanmalıdır.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığında “*Şu abdestli ağzımla bana inanmıyorsunuz...*” şeklinde geçen “abdest” ifadesi, Türkçede hem dinî hem de kültürel bir arka plan barındırır. İslam’da namaz öncesi yapılan temizlik anlamına gelen “abdest” bu cümlede de görüldüğü üzere mecazen “doğru, dürüstçe, inandırıcı söz söylendiğine ikna etme” anlamını da çağırıştır. Bu ifadeyi yabancılara öğretmek, onların sadece kelime bilgisini değil Türk toplumunda inançla ilişkili dil kullanımlarını, mecazları ve kültür değerlerini anlamalarına yardımcı olur. Böylece dil öğrenimi sadece iletişim düzeyinde değil kültürel bağlamı kavrayacak şekilde de derinleşir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5d-Doğum, evlilik gelenekleri” alt başlığında “*...kapının önünde bir araba, arabanın içinde dürülü bir bohça, bohçanın arasında da*

tellisinden pullusuna, allısından bindallısına kadar düğünlük diye ne ararsan var.” şeklinde yer alan ve içine çamaşır, elbise vb. koyup sarılan dört köşe kumaş (Türk Dil Kurumu, t.y.) anlamındaki “bohça”; çeyiz, hediyeleşme ve yolculuk kültürüyle doğrudan bağlantılıdır. Türkçenin yabancı dil öğretiminde öğrenciler, bu kavram üzerinden Türklerin hediye sunma biçimlerini ve misafirperverlik anlayışını öğrenebilir.

“Sosyal Yaşam” başlığının “6a-Moda” alt başlığında “...kapının önünde bir araba, arabanın içinde dürüdü bir bohça, bohçanın arasında da tellisinden pullusuna, allısından bindallısına kadar düğünlük diye ne ararsan var.” şeklinde yer alan “telli, pullu, allı, bindallı” sözcükleri düğün kültürümüzde isimleri sıkça geçen kıyafet isimlerindedir. Parlak tel veya sim işlemlerle süslenmiş olanı niteleyen “telli”, çoğunlukla gelinlik ve baş süsleri için kullanılır. Türk el sanatları ve süsleme geleneğinin bir parçası olan bu sıfat, görseller ve nesnelere üzerinden somutlaştırılarak öğretilir. Kırmızı renkli veya kırmızı süslemeli olanı ifade eden “allı”, Türk kültüründe kırmızının koruyuculuk simgesi olmasıyla da öne çıkar (Genç, 1997). Gelin kuşakları, başörtüleri veya kına gecesi aksesuarlarında “allı” kullanımının gösterilmesi, kelimenin kültürel bağlamını güçlendirebilir. Üzerinde parlak süs pulları bulunan tanımlayan “pullu” ise geleneksel kıyafetlerde, sahne kostümlerinde ve el işlerinde sıkça kullanılır. Öğrencilere hem kelimenin anlamı hem de estetik anlayışla ilişkisi aktarılabilir. Son olarak kadife üzerine altın veya gümüş sim işlenmiş geleneksel kadın giysisi olan “bindallı”, kına gecelerinin ve özel törenlerin vazgeçilmez unsurudur. Görseller ve videolarla desteklenen öğretim, öğrencinin hem kelimeyi hem de bu kıyafetin sosyal önemini anlamasını sağlayabilir.

4. 2. İncili Yorgan Masalı Kültür Unsurları

Tablo 4. 2. “İncili Yorgan” kültür unsurları tablosu.

ALT ÖGE	KÜLTÜR UNSURLARININ AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTAKİ SAYFA NUMARASI
1e	Ağa kardeşlerim!	34
1e	Vah oğul!	35
1e	İlahi yiğit!	40
2a	Ya sen yiğit , sen ne arıyorsun?	37
2a	Dev	40
2b	Hakkımız varsa yerden göğe kadar helal olsun	35
2b	Allah’a ismarladık , diyecek olmuş.	46
2c	Kara hatun	35
2c	Devin üç kızı	35
2c	Nalcı Baba ve üç oğlu	39
2d	Padişah	36
2d	Vezirlerin sözüne uyup...	39
3a	Padişahın, kızları ve güveylelerini düğünün ertesinde el öpmeye beklemesi	47
3a	Dişleri haram lokma kesmezmiş	34
3a	Halka kara çıkarsa Hakk’a karşı da çıkar.	40
3a	Kardeşlerinin Mıstık’ı (Keloğlan) kıskanıp ona türlü işler vermesine rağmen Mıstık’ın onlara hiçbir zaman saygıda kusur etmemesi.	47
4a	Giriş tekerlemesi	33
4a	Masal başı tekerlemesi	34
4a	Az gitmişler, uz gitmişler; dere tepe düz gitmişler	35
4a	Dur, ben de Keloğlanlığı ele alayım ya gör	35
4a	Masal sonu tekerlemesi	49
4e	Çarık	34
4e	Üçümüzün önünde üç gergef	37
5a	Toy, düğün	40
5c	Şeytan	34
5c	Kısmetimizi başka yerde arayalım.	34
5c/8a	Helal süt emmiş bir adam	34
5c	Seni Allah mı gönderdi?	35
5c	İnsanlıktan nasibim yok ama...	35
5c	Kendi kefenimizi işliyoruz.	37
5c	Bizim alın yazımız bu.	37
5c	Allah , ecelden aman verirse	38
5c/8a	Uyku, gözlerine haram olmuş	38
5c	Hem dünyayı hem ahretimi yıkılmış olurum.	40
5c	Cinler bizi de çarpmasın	46
5c	Bismillah deyip başlarınız işe	49
5c	İslam’ın şartı beş	49
5c	Yetim ahı	49
5d	Bir yüz görümlüğü hediye edemezsem...	40
5d	Sultanın çeyiz odası	42
5g	İnşallah	40
5g	Dilerim Allah’tan bu yorganın altında yatan hiç uyanmasın.	42
5g	Allah onların şerrine uğratmasın.	46
5i	Yarına Allah kerim .	38
5i	Bre Keloğlan yapılı!	38
8a	Yeryüzünde dikili bir ağacı yokmuş.	34
8a	Her şeye akıl sır erdirir .	34
8a	Şeytanı bile suya götürüp susuz getirmiş.	34
8a	Gel zaman git zaman	34
8a	Bu dünyadan göçüp gidince geçim derdine düşmüşler.	34
8a	Boşa koymuşlar, dolmamış; doluya koymuşlar, almamış.	34

Tablo 4. 2. “İncili Yorgan” kültür unsurları tablosu. (Devamı).

8a	Kara kara düşünüp dururken...	34
8a	Biz burada ağzımızla kuş tutsak ...	34
8a	Kardeşlerinin de aklına yatmış .	34
8a	Üçünün de tüyleri diken diken olmuş.	35
8a	...bir dev peyda olmamış mı?	35
8a	...yüreklerine su serpilmiş.	35
8a	Az buçuk ben de kaldırım çiğnedim .	35
8a	Kâğıdı alıp bir arpa boyu yol gidince ...	35
8a	Bir gün bir şeytana uyup...	36
8a	Yaklaşıp baktık, gözlerimize inanamadık .	36
8a	Parmağımız ağzımızda kaldı.	36
8a	Biz onun başına bir çorap örelim derken...	38
8a	...ağzı yandığı için	38
8a	Bir daha yaş tahtaya basar mı!	38
8a	Bu üçünün kanına girelim bu gece.	38
8a	... kem küm ettiklerini duyunca...	38
8a	Üç kardeşin de yerinde yeller esiyor .	38
8a	Kara deve köpürüp küplere binmiş .	38
8a	Elbet yolun düşer bir gün.	38
8a	... akıl sır erdirememişler .	39
8a	Yasa büründüğü günlerden bir gün...	39
8a	Bu yiğitlere kanı kaynamış .	39
8a	Sırra kadem bastığı gün...	39
8a	Baş göz ederim sizi.	40
8a	Ortancıl kardeş saman altından su yürütmeye başlamış.	42
8a	Cinler cirit oynuyor.	46
8a	Cehenneme kadar yolları var.	46
8a	Yükte hafif pahada ağır başka şey yok muydu?	46
8a	Mıstık bu sözleri kulağının arkasına atıp ...	46
8a	Kimsenin gözüne girmeye niyetim yok.	47
8a	Şu bir çift sözüm kulağınıza küpe olsun.	47
8a	Kara kara düşünmeye başlamış.	47
8a	Böylelerinin gözünü toprak doyursun .	47
8a	Padişahın önünde el pençe divan durarak...	49
8a	Söz bir, Allah bir.	49
8b	... eden bulur Dev Baba.	39
8b	Ya devlet başa ya kuzgun leşe.	45
8b	Bir sıçarsın çekirge, iki sıçarsın, üçüncüde avucumun içine düşersin çekirge.	45

Masal, geleneksel Türk anlatılarında olduğu gibi ilgi çekici bir tekerlemeyle başlar ve bu tekerleme dinleyiciyi masala hazırlama görevi görür.

Nalcı Baba'nın üç oğlunun en küçüğü olan cin fikirli Mıstık'ın macerası ekseninde gelişen olaylar, olağanüstü öğelerle zenginleştirilir. Babaları öldükten sonra şanslarını başka yerde aramaya çıkan üç kardeş, yolda yardıma muhtaç olanlara el uzatır ve sonunda padişahın kayıp kızlarını devlerin elinden kurtarır. Ancak büyük kardeşlerin kıskançlığı, Mıstık'ı zor görevlere sürükler. Mıstık, zekâsı ve cesaretiyle tüm zorlukları aşar, sonunda padişahın en küçük kızıyla evlenir ve tahta geçer. Masal, Türk masallarına uygun şekilde tekerleme ve mutlu sonla tamamlanır.

Söz konusu masalda adı geçen Mıstık, masalın biraz ilerlemesiyle anlaşıldığı üzere Keloğlan'dır. Ögel (1976, s. 265-268), Türk edebiyatının en önemli masal kahramanlarından Keloğlan'ın Türk kültürüne ait bir tip olduğunu belirtmektedir. Çeşitli Türk boylarında; Taşza Bala (Kazakistan), Keçel, Keçel Mehemed, Keçel Yeğen (Azerbaycan), Keçeloğlan (Kerkük), Kelce Batır (Türkmenistan), Tazoğlan (Kırım), Tas, Tastarakay (Altay) gibi adlarla bilindiğini, ayrıca Gürcüler arasında “Kel Kafalı Kaz Çobanı” terimi “Keloğlan” için kullanıldığını ifade etmektedir.

Genellikle “kel, yoksul ama akıllı ve kurnaz” bir genç olarak tasvir edilir. Bu figür hem halkın mizah anlayışını hem de değerler dünyasını yansıtır. Keloğlan'ın en belirgin özelliği, fiziksel görünüşündeki eksikliklere rağmen zekâsı, hazırcıvaplığı ve iyi niyetiyle başarıya ulaşmasıdır. Bu yönüyle o, “antitez kahraman” konumunda değerlendirilir (Alptekin, 2009).

Modern folklor araştırmaları Keloğlan'ı yalnızca masal kahramanı değil aynı zamanda kültürel kimlik inşasında önemli bir figür olarak görmektedir. Onun kişiliği, Türk toplumunda “ezilenin adalet arayışı” ve “halk zekâsının yüceltilmesi” ile ilişkilendirilmektedir (Boratav, 1991).

İncili Yorgan masalında kültür unsurlarından en fazla “8a-Deyimler” (42 adet) başlığından örneklerle rastlanmıştır.

Fazla sayıda kültür unsuru tespit edebildiğimiz söz konusu masalda “Sosyal Yaşam” ile “Coğrafya ve Mekân” başlıklarına ait hiç öge tespit edilememesi dikkat çekicidir. Masal metninde yer alan diğer kültür unsurları ise tablodaki sırasıyla “Günlük Yaşam” başlığından “1e- Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar” alt başlığına üç (3); “Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2a-Kişiler” alt başlığına iki (2), “2b- Selam-veda teşekkür-özür ifade ve davranışları” alt başlığına iki (2), “2c-Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler” alt başlığına üç (3), “2d- Politik ve dinsel gruplar arası ilişkiler” alt başlığına iki (2); “Değerler ve Eğitim” başlığından “3a-Değerler” alt başlığına dört (4); “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığından “4a-Edebiyat” alt başlığına beş (5), “4e-El sanatları geleneği” alt başlığına iki (2); “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5a-Özel günler ve gelenekler” alt başlığına bir (1), “5c- Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığına on dört (14), “5d-Doğum, evlilik gelenekleri” alt başlığına iki (2), “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığına

üç (3), “5i-Yöresel söyleyişler, ağız özellikleri” alt başlığına iki (2); “Atasözü ve Deyimler” başlığından “8b-Atasözleri” alt başlığına üç (3) örnek tespit edilebilmiştir.

“Değerler ve Eğitim” başlığının “3a-Değerler” alt başlığında “*Öteki kızlarıyla öteki güveyilerini de el öpmeye beklemiş ama o gün ne incili yorgan odasının kapısı açılmış ne de şimşek taşı odasının!*” şeklinde ifade edilen “el öpme”; Türk toplumunda hürmet, bağlılık ve nezaket göstergesidir. Bayramlarda, düğünlerde, önemli günlerde ve aile içi ilişkilerde sıkça görülür. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecinde, öğrencilerin yalnızca bu davranışı öğrenmesi değil aynı zamanda saygı kavramının toplumsal önemini kavraması hedeflenir. Rol yapma (drama) yöntemi, bu tür davranışların öğretilmesinde etkili olabilir.

“Kişiler Arası İlişkiler” başlığının “2b-Selam-Veda-Teşekkür-Özür ifade ve davranışları” alt başlığında “*Giderayak, devlere de bir ‘Allah’a ısmarladık!’ diyecek olmuş ama koydunsa bul onları yerinde!*” şekliyle yer alan “Allah’a ısmarladık” ifadesi, bir yerden ayrılırken “hoşça kal” anlamında söylenen vedalaşma sözüdür. Allah’a ısmarlamak, Türk toplumunda ayrılışın güven ve dua ile ilişkilendirilmesini gösterir. “Allah’a emanet ol” gibi benzer ifadelerle birlikte öğretilmesi, Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi sürecinde öğrencinin hem dinî-kültürel bağlamı hem de nezaket kalıplarını öğrenmesini sağlar.

“Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığının “4a-Edebiyat” alt başlığında adı geçen “Keloğlan”, Ögel’in ifadesiyle Türk kültürüne ait bir tip (1976, s. 265-268) olup halk masallarında saf, iyi niyetli, zekâsıyla zorlukları aşan bir karakteri temsil eden ve edebiyatımızın önemli tiplerinden biridir. Keloğlan’ın Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılması, öğrencilere hem masal dilini hem de Türk kültüründe “kurnazlık, saflık, dürüstlük” gibi karşıt özelliklerin birleşimini anlatır. Ayrıca kültürel kavramların dildeki yansımaları incelenebilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığı ile “Atasözü ve Deyimler” başlığının “8a-Deyimler” alt başlığında “*Helal süt emmiş bir adam olduğu için mi nedir, dişleri haram lokma kesmezmiş.*” şeklinde adı geçen “Helal süt emmek” deyimini; doğruluk, dürüstlük ve temiz bir geçmişi ifade ederek Türkçede güvenilir ve ahlaklı insanı tanımlamak için kullanılır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde, “helal” kavramının hem dinî hem kültürel boyutu, mecazi kullanım alanları ve değer aktarımı açısından önemi ele alınmalıdır. Bu sayede öğrenci, sözcüğü tüm kullanım alanları ve kültürel derinliği ile öğrenmiş olur.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığında “*Yazan kara yazmış, bizim alın yazımız bu...*” şeklinde geçen, insanın doğumundan itibaren kaderinde yazılı olduğuna inanılan yaşam çizgisi demek olan “alın yazısı”, Türk kültüründe kader anlayışını yansıtır. “Kısmet” ve “nasip” kavramlarıyla birlikte öğretildiğinde öğrenciye hem dil hem de inanç temelli düşünce sistemi aktarılmış olur.

Yine, “Gelenekler ve Folklor” başlığının “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığında “*Vezir vüzeranız da tartıp teraziler bunları, ondan sonra, Bismillah deyip başlarız işe!*” şeklinde yer alan, bir işe başlarken söylenen “Allah’ın adıyla” anlamındaki “bismillah” ifadesi, Türk kültüründe İslami bir unsur olmasının yanında gündelik yaşamda dilimize oldukça yerleşmiş bir bağlantı ifadesidir. Bir işe hayırlı, güzel başlangıç; yola çıkarken kazasız gitme dileğini de ifade eder. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde sadece dinî önemi değil toplumsal bağlamı da ele alınabilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5d-Doğum, evlilik gelenekleri” alt başlığında yer alan, düğünlerde damadın gelinin yüzünü ilk kez gördüğünde verdiği hediye anlamına gelen “yüz görümlüğü”, metinde “*Büyük kardeşim misali bir yüz görümlüğü vermezsem sultanın önünde yüzüm yer etmez mi!*” şekliyle geçer. Türk düğün geleneklerinin çok önemli bir parçasıdır. Öğrenciler bu kavram aracılığıyla düğün ritüellerinin ekonomik, sosyal ve sembolik boyutlarını da öğrenebilir.

“Atasözü ve Deyimler” başlığının “8a-Deyimler” alt başlığında yer alan ve verilen sözün kesinliğini ve ciddiyetini ifade eden “söz bir, Allah bir”, metinde de “*Şimdi, bir yolunu yordamını bulur da sarayımın üstüne çöken şu musibete bir çare bulursan söz bir, Allah bir, tacımı tahtımı sana bağışlarım!*” şeklinde geçer. Türkçede “sözüm kesindir, asla bozulmaz” anlamında kullanılır. Buradaki “Allah bir” ifadesi yalnızca dinî bir öğreti olarak değil kültürel bir “kesinlik” ifadesi olarak da kullanılır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu ifade aracılığıyla Türk toplumunda söz verme kültürü, güven ve dürüstlük kavramları tanıtılabilir.

4. 3. Üç Turunçlar Masalı Kültür Unsurları

Tablo 4. 3. “Üç Turunçlar” kültür unsurları tablosu.

ALT ÖGE	KÜLTÜR UNSURLARININ AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTAKİ SAYFA NUMARASI
1a	Bal, kaymak	54
1e	İlahi Şehzadem!	56
1e	Hişt ana!	57
1e	Bre oğul!	57
1e	A derdimin dermanı!	63
2a	Yiğit lerden yiğit olmuş	54
2c	Yetim, öksüz	54
2c	... sütbesüt kardeş derim ona.	57
2c	... bacı bacı, nur bacı, der.	65
2c	Hatun bacı	69
2d	Şehzade	54
2d	Vezir	54
2d	Müneccimbaşı	54
2d	Padişah	54
2d	... vekilharcına bir göz etmiş.	68
2d	Pir işi mi?	69
3a	Şehzadenin istemeden de olsa yaptığı bir işten dolayı yetim bedduası alması ve yetim hakkı deyip helallik almak için türlü zorluklara göğüs germesi.	56
4a	Giriş Tekerlemesi	53
4a	Masal başı tekerlemesi	54
4a	Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, altı ayla bir güz gitmiş.	57
4a	...yokuşlarda ter dökerek, inişlerde tırnak sökerek...	59
4a	Masal sonu tekerlemesi	66
4e	...tutar testiyi kırar.	64
5a	Kırk gün kırk gece öyle bir toy, düğün ederler ki...	66
5b	Şeytan kulağına kurşun.	59
5b/5c	Kurban olduğum Allah!	64
5b	Feleğin gözü kör olsun!	65
5b	Kırk gün kırk gece öyle bir toy, düğün ederler ki	66
5b	Ne sen sor ne ben söyleyeyim.	70
5b	Kırk katır mı kırk satır mı istersin?	71
5c	Gönül almak, Kâbe yapmaktır.	54
5c	...buralarda in yok cin yok.	57
5c	... kaderin önüne geçilmez.	57
5c	Nuh Nebi	58
5c	Kader kısmet	59
5c	Kıyamet kopsa	59
5c	Baht	59
5c	Yudum yudum kevser içer.	61
5c	Ölüm Allah'ın emri.	61
5c	Ne biz günaha girelim.	61
5c	...dert veren dermanını da verir.	63
5c	...cümlelerin de muradını versin Yaradan.	63
5c	Felek bile bir yaşına daha girer.	64
5c	Kör şeytan	64
5c	... melaik e olsan başım dertten kurtulmaz.	65
5c	Kerbela 'ya döner bahçe.	68
5c	Harama el uzatan kötü kişi...	69
5c	Ahretine karışmam.	70
5d	Al bayrak kaldırıp davullar döverek...	64
5d	Yüzgörümlüğü	66

Tablo 4. 3. “Üç Turunçlar” kültür unsurları tablosu (Devamı).

5g	Allah kimin varsa bağışlasın.	54
5g	Allah uzun ömürler versin.	54
5g	Allah encamını hayra tebdil etsin.	54
5g	Allah ömrümüzden kesip ömrüne koysun.	54
5g	...sonu iyi olur inşallah.	57
5g	Allah vermesin.	58
5g	Alimallah	58
5g	Ey dağa taşa hükmeden! Ne varsa sende var.	59
5g	Peri kızı	62
5g/8a	Nazar mı değdi, der.	68
5g	Peri işi	69
5g	Allah sonunu hayra tebdil etsin.	69
5g	Hikmetihüda	69
5g	Bereket versin.	70
5i	Bre oğul!	57
5i	A kara yere giresi	71
6a	Yaşmak	66
7a	Ne Amasya ne Yafa	57
7a	Tokat elması	57
7a	Hanya ve Konya	70
7b	Kâbe	54
7b	Şehzade köşküne kurulmuş.	56
7b	Sarayın has bahçesinden getirdiği budaklı kütük.	69
8a	Üstüne öyle bir titrer ki...	54
8a	Kendini yiyip bitirmiş.	54
8a	Boşa koymuş dolmamış, doluya koymuş almamış.	54
8a	Kılıçtan geçirmişler.	54
8a	Yüzü gülmedik yetimlerin yüzü gülerse...	54
8a	Aklına yatmış.	54
8a	Tadı damağında kalmış.	54
8a	Gel zaman git zaman	54
8a	Kan revan içinde kalmış.	56
8a	Derdine düşmüş.	56
8a	Yaşı ne aşu ne?	56
8a	Ateş bacayı sarınca...	58
8a	Kulağına küpe olsun!	58
8a	Kaşla göz arasında	59
8a	Kör olası dev.	59
8a	Umudunu kesmiş.	59
8a	Yüzsuyu dökmüş.	59
8a	Bir deri bir kemik kalmış.	60
8a	Yüzüne bakmamış.	60
8a	Başı darda kalınca ...	60
8a	Ayaklar altına almış.	60
8a	Dili damağı kurumuş.	60
8a	Akıl sır ermemiş bu işe.	61
8a	Bağrına taş basmış.	61
8a	Gözü gönlü açılmış.	61
8a	Dili varmamış.	61
8a	Armut piş ağzıma düş.	62
8a	Gözünde tüter olmuş.	62
8a	Ağzı kulaklarına varmış.	65
8a	Turnayı gözünden vurmuş.	65
8a	Hayra yormak lazım, demiş.	66
8a	Gözlerine inanmamış.	66
8a	Dillere destan olmuşlar.	66

Tablo 4. 3. “Üç Turunçlar” kültür unsurları tablosu (Devamı).

8a	Yemeden içmeden kesilmiş.	68
8a	Kulp takmış.	68
8a	Göz etmiş.	68
8a	Ayak sürümüş.	68
8a	Bir taşla iki kuş vurmuş.	68
8a	Saçlarını süpürge etmiş.	69
8a	Eli kulağında	69
8a	Gözlerine inanmamış.	69
8a	Aklını başına toplama!	69
8a	Sabrı tükenmiş.	70
8a	Başına çorap örmüş.	70
8a	Hanya'yı Konya'yı anlarsın.	70
8a	Bir dediğini iki etmemiş.	70
8a	İpe un sermeyelim.	71
8a	Kaşla göz arasında	71
8a	Karalar giymiş.	71

Masal, klasik Türk masallarında görülen tekerleme geleneğiyle başlar; bu durum dinleyicinin dikkatini çeker ve onu masala hazırlar.

Masaldaki olaylar, şehzadenin elindeki bir kâseyi yetim birinin başına düşürüp onu yaralaması ile başlar. Yaralanan yetim, şehzadeye beddua ederek “Üç turunçların derdine düşesin.” der. Bunun üzerine yüreğine ateş düşen şehzade üç turunçları aramaya gider. Bir dev anasının nasihatlerinin de yardımıyla yedi başlı devden üç turunçları alır. Yolda çok susayan şehzade turunçları kesip yemek isterken iki “turunç”un kuş olup uçmasıyla onları kaybeder. Öyle bir susar ki son “turunç”u da kessem mi diye düşünürken son turunç kendiliğinden yarılr ve çok güzel bir peri kızı olur. Pınarın başında kendisinin ve turunç güzelinin susuzluğunu giderdikten sonra turunç güzeline elbise bulmaya gider. O sırada kötü karakter olan Karakız, su doldurmaya gelir, türlü oyunlarla turunç güzelinin sihirli tokasını ondan alır, onun yerine geçer ve turunç güzeli de kuş olur uçar. Elbise bulup gelen şehzade durumdan şüphelense de elinden bir şey gelmez. Zamanla Karakız’ın kötülükleri artar. Kuş olup uçan turunç güzeli de servi fidanı olup tekrardan peri hâline döner. İyi kalpli bir kadın tarafından saraya götürülür ve Karakız’ın yaptığı bütün kötülükler açığa çıkar. Karakız, kırk katır ile köyüne döner. Masal, Turunç güzeli ile şehzadenin dillere destan bir düğün ile evlenmesiyle mutlu bir son ve tekerleme ile sona erer.

Üç Turunçlar masalında zengin bir deyim varlığı göze çapmaktadır. Dolayısıyla kültür unsurlarından en fazla “8a-Deyimler” başlığından örneklere rastlanmıştır.

“Değerler ve Eğitim” başlığından “3a-Değerler”, “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığından “4e-El sanatları geleneği”, “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5a-Özel günler ve

gelenekler” ile “Sosyal Yaşam” başlığından “6a-Moda” alt başlığına dair sadece bir örnek tespit edilirken kültür unsurları bakımından zengin diyebileceğimiz bu masalda örneğine rastlanmayan bir başlık yoktur. Masal metninde yer alan diğer kültür unsurları ise tablodaki sırasıyla “Günlük Yaşam” başlığından “1a-Yiyecek-içecek” alt başlığına bir (1), “1e- Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar” alt başlığına dört (4); “Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2a-Kişiler” alt başlığına bir (1), “2c-Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler” alt başlığına dört (4), “2d- Politik ve dinsel gruplar arası ilişkiler” alt başlığına altı (6); “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığından “4a-Edebiyat” alt başlığına beş (5), “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5b-Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler, mecazi ifadeler” alt başlığına altı (6), “5c- Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığına on dokuz (19), “5d-Doğum, evlilik gelenekleri” alt başlığına iki (2), “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığına on dört (14), “5i-Yöresel söyleyişler, ağız özellikleri” alt başlığına iki (2); “Coğrafya ve Mekân” başlığından “7a-Yer (iller ve/veya diğer yerleşim yerleri)” alt başlığına üç (3), “7b-Mimari” alt başlığına üç (3) örnek tespit edilebilmiştir.

“Kişiler Arası İlişkiler” başlığının “2c-Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler” alt başlığında “*Senin ak sütünü emdikten geri, değil kanına girmek sütbesüt kardeş derim ona, kardeşten ileri...*” şeklinde bulunan ve annesi farklı fakat emzirildiği kadın aynı olan kişiyi tanımlayan “süt kardeş”, Türk ve İslam kültüründe güçlü bir akrabalık bağına ifade eder. Bu bağ o derece kuvvetlidir ki İslam hukukunda ve Türk geleneklerinde süt kardeşler arasında evlilik yasağı dahi bulunur. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu kavram kullanılarak hem biyolojik olmayan akrabalık ilişkileri hem de toplumsal bağların güçlülüğü aktarılabilir.

“Değerler ve Eğitim” başlığının “3a-Değerler” alt başlığında “*‘Sorma dev kardeş, sorma!’ demiş, ‘Bir yetimin ahına uğradım; Allah vermesin, öyle bir ateş düştü ki yüreğimin başına; yaktı yandırdı beni, o gün, bugün uykuyu, durağı yitirdim; dağdan dağa, bağdan bağa Üç Turunçları arayıp duruyorum.’*” şeklinde yer alan “yetim ahı”, Türk kültüründe ahiret inancının ve onun da ötesinde vicdan temizliği ve toplumsal barış ile ilişkilidir. Bu ifade, Türk toplumunda mazlumun kalbinden çıkan bedduanın güçlü olduğuna dair ortak anlayışı yansıtır ve özellikle güçsüz, savunmasız kişilere kötülük etmenin büyük bir toplumsal ve ahlaki yasak olduğunu vurgular. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde “yetim ahı” hem dil hem de din ve kültür bağlamında, toplumun değerlerini ve vicdan kavramını gösteren önemli bir ifade olarak açıklanabilir.

“Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığının “4e-El sanatları geleneği” alt başlığında “‘Vay, ben bu kadar güzel olayım da su testisi gibi su yolunda turap olayım!’ deyip tutar testiye kırar.” cümlesinde yer alan “testi”, Türk kültüründe özellikle sıvı içeceklerin (su, şerbet, ayran gibi) saklanması ve servis edilmesinde kullanılan, genellikle topraktan yapılmış bir kaptır. Testi, Osmanlı’dan günümüze taşınan günlük yaşam araçlarından biridir ve hem işlevsel hem de estetik bir objedir; bazı bölgelerde testi süslemeleri ve el işçiliği önemli bir kültürel değer taşır. Ayrıca “Su testisi su yolunda kırılır” gibi sözlerle de Türkçeye yerleşmiştir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde testi hem kelime bilgisini hem de günlük yaşam ve kültürel pratikleri tanıtmak için sergilerde, tiyatrolarda vb. kullanılabilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5c-Dinî kurallara davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığında “Kader kısmet taşı dedikleri üçe kadar, sen de ne bir eksik ne bir fazla; üç taş alırsın yerden, birini atarsın turunçlara, düşürebilirsen düşürürsün, düşüremezsen dizlerine kadar taş kesilirsin.” ifadesinde yer alan “kader kısmet”, Türk kültüründe olayların ilahi takdirle veya alın yazısıyla gerçekleştiğini anlatan yaygın bir deyiştir. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilere bu ifade öğretilirken sadece kelime anlamı değil aynı zamanda Türklerin dünyaya bakış açısı, sabır ve tevekkül anlayışı da aktarılmış olur. Böylece öğrenciler, günlük hayatta sıkça duyabilecekleri bu ifadeyi hem dil hem kültür bağlamında kavrayabilirler. Başarısızlık veya beklenmedik bir durum karşısında Türklerin “kader kısmet” diyerek olayı kabullendiğini öğrenen bir öğrenci, dili yalnızca gramer boyutunda değil aynı zamanda toplumun değerleri ve yaşam felsefesiyle birlikte içselleştirmiş olur.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5d-Doğum, evlilik gelenekleri” alt başlığında bulunan ve kültürümüz açısından son derece önemli olan “al bayrak kaldırmak” metinde “Ahali olan da al bayrak kaldırıp davullar döverek öyle bir karşılayış karşılar ki felek bile bir yaşına daha girer.” ifadelerinde kendine yer bulmuştur. Bir tören, kutlama veya yarışma sırasında bayrağı göndere çekme davranışı demektir. Türk kültüründe millî gurur, zafer ve birlik simgesi olan Türk bayrağı ile ilişkilidir. Yabancılara Türkçe öğretiminde bu ifade, yalnızca dil açısından değil Türklerin millî değerleri, sembollere yüklediği anlam ve kültürel törenleri tanıtmak açısından da önemlidir. Öğrenciler bu sayede Türk toplumunda bayrağın kutsal kabul edildiğini, bayrak törenlerinin saygı ve birlik göstergesi olduğunu öğrenebilirler. Dolayısıyla millî kimlik, aidiyet ve kültüre ait semboller konusunda da farkındalık kazandırabilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığında “Akıl öğretmek gibi olmasın ya eloğlunun ağzına bir parmak bal

çalmakla kaderin önüne geçilmez, ne yazılmış ise o gelir başa, boynumuzu bükmekten gayri çare yoktur, sonu iyi olur inşallah.” şeklinde yer alan ve bir olayın veya dileğin gerçekleşmesini Allah’ın takdirine bırakma anlamındaki “inşallah”, Türk toplumunda yalnızca dinî anlamı olan bir sözcük olmayıp gelecek zamanlı bir temenni ya da şartlı beklenti ifadesi olarak yaygın biçimde kullanılır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretim sürecinde bu sözcüğün hem dinî temelli bir kalıp ifade hem de nezaket bağlamında bir arzu, istek ifadesi olarak değerlendirilmesi faydalıdır.

Hem “Gelenekler ve Folklor” başlığının “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığında hem de “Atasözü ve Deyimler” başlığının “8a-Deyimler” alt başlığında *“Nasıl olsa yalan ağzına yuva yapmış, lafa bunalacak değil ya, nazar mı değdi der, perilerim mi tuttu der, ne derse der, yatağa düşer; yemeden içmeden de kesilir.”* şeklinde yer alan; kötü bakışların, kıskançlığın veya beğenin bir kişiye ya da eşyaya zarar vermesi inancı demek olan “nazar değmek”, dinî bir unsur olmasının yanında Türk halk kültüründe de yaygın bir inanıştır. Türk kültürü, nazardan korunmak için dinî birtakım yollarla birlikte bu yollardan çok farklı yollar da oluşturmuştur: Nazar boncuğu takmak, iş yerine at nalı asmak vb. İşte Türkçenin yabancı dil olarak öğretim sürecinde nazar değmesinin bu saydığımız tüm dinî ve kültürel unsurlarla birlikte öğretilmesi, öğrencinin hem kelimeyi hem de ona bağlı kültür öğelerini öğrenmesini sağlar.

“Atasözü ve Deyimler” başlığının “8a-Deyimler” alt başlığında bulunan *“...ve onun da gözündeki budak çıkar; gayri Hanya’yı, Konya’yı anlar gibi olup...”* şeklinde geçen ve bir durumu bütün ayrıntılarıyla, iyi ve kötü yönleriyle öğrenmek anlamındaki “Hanya’yı Konya’yı anlamak/görmek”, Türkçede “gerçeği anlamak, işin aslını kavramak” anlamında kullanılan bir deyimdir. Yabancılara Türkçe öğretiminde bu deyim, yalnızca kelime anlamıyla değil aynı zamanda kültürel ve coğrafi çağrışımlarıyla da değerlendirilebilir. Deyimde geçen Hanya (Girit’te bir şehir) ve Konya (Türkiye’de bir şehir), birbirinden uzak iki yeri temsil eder. Bu uzaklık mecazlaştırılarak “bir durumu tüm yönleriyle görme, gerçeği tüm açıklığıyla anlama” anlamı kazanır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretim sürecinde, Türkçenin coğrafi isimleri kullanılarak anlam derinliği oluşturma özelliği de öğrenilebilir. Ayrıca öğrenciler, Türk toplumunun olayları anlatırken mizahi, mecazi ve kültürel göndermelerle dili zenginleştirdiğini fark edebilirler.

4. 4. Sedef Bacı Masalı Kültür Unsurları

Tablo 4. 4. “Sedef Bacı” kültür unsurları tablosu.

ALT ÖGE	KÜLTÜR UNSURLARININ AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTAKİ SAYFA NUMARASI
1e	A devletlim!	77
1e	Bre baş belaları!	77
1e	“A benim şehzadem ” demiş	81
2a	Karakız	77
2a	Kara Vezir	77
2a	Cellatbaşı	77
2a	Cariye	77
2c	Oğul	77
2c	Kız	77
2c	Hatuncuk	77
2c	Üvey ana	77
2c	Bacı	77
2c	Kardeş	77
2c	Sedef Kız	83
4a	Giriş tekerlemesi	77
4a	Masal başı tekerlemesi	77
4a	Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, altı ayla bir güz gitmiş.	77
4a	Masal sonu tekerlemesi	83
5a	Hemen toy, düğün etmeyi kurup atına bindirmiş.	81
5b	Kırk katıra mı, kırk satıra mı verildiği haberi gelmesin mi!	83
5b	Kırk gün kırk gece düğün eylemişler.	83
5c	Masalın genelinde büyü yapılması.	77
5c	Hikmetihüda	83
5d	O akşam davullar dövülmüş , düğünleri kurulmuş.	81
5g	Allah böylelerinin şerrine uğratmasın.	77
5g	İftira dediğin Kafdağı ’ndan yüce.	77
5g	Önce yedilerden mi, kırklardan mı biri görünmüş.	80
5g	Peridir bu, demiş.	81
8a	Üstün tutarmış.	77
8a	Babasının bile gözünden düşmüş	77
8a	Kırk dereden su getirmişler de yine çıkaramamışlar.	77
8a	Allayıp pullayıp Karakız’ını padişaha vermiş.	77
8a	Padişahı avucunun içine alana kadar...	77
8a	Cariyelerin bile yüzüne gülmüş .	77
8a	Saman altından su yürüterek karasını buluşturmadık birini bırakmamış.	77
8a	Geceleri baş başa verip başlarına gelenleri bir söyler, iki dökerlermiş.	77
8a	Birbirlerine dert yanarken üvey anaları gelmiş.	77
8a	Yine baş başa verdiniz de ne çorap örüyorsunuz başına?	77
8a	Gayrı saray başına zindan olmuş.	77
8a	Güvendiği dağlara kar yağınca gözlerinden süyüm süyüm yaş dökmüş.	77
8a	Bu bahtı kara kız, acep yürek olur da dayanır mı?	77
8a	Sular karardı mı ete kemiğe bürünüyor , insan olup görünüyörlarmış.	79
8a	Başlamışlar başlarına gelenleri sayıp dökmeye .	80
8a	Gayrı gözlerine uyku girer mi?	80
8a	Sedef Kız’ın canına minnet bu.	80
8a	Bu kuş uçmaz kervan geçmez yerlerde mesken tutup da ne yapacağız?	80
8a	Sedef Kız’ı görmüş, gözlerine inanmamış .	81
8a	Padişah, oğlunun bir dediğini iki eder mi?	81
8a	Lâmi cimi yok , ya büyücü ya sihirbaz.	81
8a	Kim bilir başınıza ne çoraplar örüyor .	81
8a	Sedef Kız’ın üstüne bir toz kondurmak istememiş.	81
8a	Söylenenlerin harfi harfine doğru olduğunu görünce neye uğradığını bilememiş .	81

Tablo 4. 4. “Sedef Bacı” kültür unsurları tablosu (Devamı).

8a	Ne sanmışlarsa parmakları ağızlarında kalmış.	83
8a	Ne yapalım, boynum kıldan ince.	83
8b	Kara gün kararıp kalmaz.	77
8b	“ Sükût ikrardır. ” deyip büyüçülüğüne hükmetmişler.	81

Masal, geleneksel Türk anlatılarında olduğu gibi tekerleme ile açılır ve bu açılış, dinleyiciyi masala hazırlayıcı bir işlev görür.

Annesi ölen üç şehzade ve kız kardeşleri Sedef Bacı, babalarıyla yalnız kalır. Babalarının Karakız ile evlenmesiyle hayatları değişir; Karakız, büyü yoluyla şehzadeleri kuşa çevirir, Sedef Bacı'nın da güzelliğini bozar. Kardeşlerini arayan Sedef Bacı, sonunda onlara ulaşır. Gündüzleri kuş, geceleri insan olan ağabeyleriyle gece buluşurlar. Rüyasında ayrık otu toplayıp gömlek örerek kardeşlerini kurtarabileceğini ve bu süreçte kimseyle konuşmaması gerektiğini öğrenir. Saraya götürülen Sedef Bacı, suskunluğu ve davranışları nedeniyle büyüçülükle suçlanır ve idama mahkûm edilir. Ancak infaz anında gömlekleri tamamlar ve kuş kardeşlerine giydirir. Şehzadeler insana dönüşür, gerçekler açığa çıkar. Masal, suçsuzluğu kanıtlanan Sedef Bacı'nın geleneksel Türk masallarına uygun bir sonuçla yani şehzade ile evlenmesi, kardeşlerinin mutluluğa kavuşması ve bir tekerleme ile biter.

Sedef Bacı masalında kültür unsurlarından en fazla “8a-Deyimler” (26 adet) başlığından örneklere rastlanmıştır.

“Gelenekler ve Folklor” başlığından “5a-Özel günler ve gelenekler” alt başlığına ve “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5d-Doğum, evlilik gelenekleri” alt başlığına sadece birer örnek tespit edilmiştir. “Değerler ve Eğitim” ile “Sosyal Yaşam” başlıklarına hiç örnek tespit edilememiştir. Masal metninde yer alan diğer kültür unsurları ise tablodaki sırasıyla “Günlük Yaşam” başlığından “1e- Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar” alt başlığına üç (3); “Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2a-Kişiler” alt başlığına dört (4), “2c-Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler” alt başlığına yedi (7); “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığından “4a-Edebiyat” alt başlığına dört (4); “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5b-Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler, mecazi ifadeler” alt başlığına iki (2), “5c- Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığına iki (2), “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığına dört (4); “Atasözü ve Deyimler” başlığından “8b-Atasözleri” alt başlığına iki (2) örnek tespit edilebilmiştir.

“Atasözü ve Deyimler” başlığının “8b-Atasözleri” alt başlığında “*Velakin onun gözüne, gözyaşına kim bakar gayrı... ‘Sükût ikrardır!’ deyip büyüçülüğüne hükmetmişler.*” şeklinde adı geçen “Sükût ikrardır” atasözü, sessiz kalmanın onay anlamına gelmesi durumunu ifade eder. Türkçede “susmak, kabul etmektir” anlamında kullanılan bir atasözüdür. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu ifade, iletişimde sözsüz onayın nasıl algılandığını ve Türk kültüründe suskunluğun bazen olumlu bir yanıt yerine geçtiğini göstermek için kullanılabilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığında “*Önce yedilerden mi, kırklardan mı biri görünmüş Sedef Kız’ın gözüne.*” şeklinde geçen “yediler, kırklar” ifadeleri Türkler tarafından sadece sayısal bir değeri ifade etmez. Bu sayıların hem İslam öncesi Türk geleneklerinde hem de İslamiyet sonrası Anadolu Türk kültüründe ve inancında önemli birer unsur olduğu görülmektedir (Hirik, 2017). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu sayıların Türk halk kültüründe ve İslam tasavvufunda kutsal kabul edilmesi; özellikle destan, masal ve menkıbelerde sıkça karşımıza çıkar. Bu kavramların öğretimi, öğrencilere Türk kültüründe sayıların sembolik değerini ve halkın manevi dünyasını tanıtmaya fırsatı sunar.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığında “*...iftira dediğin Kafdağı’ndan da yüce!*” şeklinde geçen Kafdağı; ulaşılamaz, hayalî ve efsanevi uzaklıkta bir yer anlamında kullanılmaktadır. Olağanüstülükler ve hayallerin oluşturduğu masal dünyasında (özellikle Türk-İslam coğrafyasında) Kafdağı; ulaşılması zor, alamet ve tılsımlarla dolu bir mekân olarak kabul edilmektedir (Tüzel, 2022). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu kavramın mecaz anlamıyla -çok uzak, erişilmez- birlikte öğretilmesi öğrencinin dilin edebî katmanlarını fark etmesini de sağlayabilir.

“Kişiler Arası İlişkiler” başlığının “2c-Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler” alt başlığında yer alan “bacı, oğul, kardeş, hatun” sözcükleri, Türk toplumunun sosyal yapısını ve hitap kültürünü yansıtan önemli kavramlardır. “Bacı” kelimesi, yalnızca biyolojik kardeşi değil komşuluk, dostluk ya da topluluk içindeki yakınlığı da ifade eder ve samimi bir hitap biçimi olarak kullanılır. “Oğul” sözcüğü ise hem aile içindeki evladı hem de yaşça küçük birine şefkatle seslenmeyi anlatır. “Kardeş” sözcüğü de kan bağıyla sınırlı kalmayıp dostluk, yoldaşlık ve dayanışma anlamı taşır. “Hatun” kelimesi ise tarihî ve kültürel bağlamıyla dikkat çeken bir ifadedir. Eski Türk devlet geleneğinde “hatun”; hükümdarın eşi anlamında kullanılmış, saygınlık ve otoriteyi yansıtan bir ünvan olmuştur. Günümüzde ise kimi bölgelerde eş, kadın ya da hanım anlamında kullanılmaya devam eder. Bu kelimelerin öğretimi sayesinde

öğrenciler, sadece bir kelimenin anlamını değil onun tarihsel ve sosyokültürel arka planını da tanıma fırsatı bulabilir. Ayrıca Türk toplumunda akrabalık kavramlarının biyolojik sınırları aşarak sosyal ilişkileri düzenleyen bir kültür unsuru olduğunu görmelerine yardımcı olabilir.

4. 5. Gelincik Günü Masalı Kültür Unsurları

Tablo 4. 5. “Gelincik Günü” kültür unsurları tablosu.

ALT ÖGE	KÜLTÜR UNSURLARININ AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTAKİ SAYFA NUMARASI
1e	İlahi koca nine!	91
1e	İlahi oğul!	94
1e	Ah koca devletlim!	94
1e	Be hatun kişi!	94
2a	Eee, kocakarı demişler ona.	94
2c	Koca nine, ebe, dede	91
2c	Anadan öksüz , babadan yetim bir kızmış .	94
3a	Yaşlıya hürmet edilmesi ve bilgeliğine güvenilmesi	92
4a	Giriş tekerlemesi	87
4a	Masal başı tekerlemesi	88
4a	Masal sonu tekerlemesi	95
5a	Yıldı bir kez damat ve gelin adaylarının anaları eşliğinde bir araya gelip yürümeleri	95
5b	Dilesin benden dilediğini.	88
5b	Yedi gün yedi gece dua ederim.	93
5b	Yedisinden yetmişine herkes ordadır.	94
5c	...kim bulursa ahretine karışmam.	88
5c	Dünyada cinci , sihirbaz, efsuncu, düzenbaz kalmamış.	88
5c/7b	...yedi yol Kâbe 'ye gitmiş gibi olursun.	91
5c	Sözünü uzatıp da günaha girmeyelim.	94
5d	Kırk güne varmadan şekerleri ezilip şerbetleri içilirmiş .	95
5e	Geleneksel Gelincik Günü tertip edilmesi.	92
5g	Dünyada cinci, sihirbaz , efsuncu , düzenbaz kalmamış.	88
5g	Evvelallah , dünyalığını tutarım.	88
5g	Yedi gün yedi gece dua ederim.	93
5g	Bir peri görünmüş gözüne.	93
5g	Yetmiş damla kanım helal olsun sana .	94
5i	Bre eksik etek!	88
8a	Boşa koymuş, dolmamış; doluya koymuş, almamış.	88
8a	Derdinden deli divane olası gelmiş.	88
8a	Laf ola beri gele!	88
8a	Bir kocakarı, kellesini koltuğuna almış.	88
8a	Bir aşağı bir yukarı mekik dokumaya başlamış.	88
8a	...dilimde tüy bitti.	88
8a	Satılmaz ki satasın, atılmaz ki atasın.	88
8a	... sabrını tüketmeyim oğul!	88
8a	Saçımı başımı ağarttım bir yolsuzun yolunda.	88
8a	Dilim varmıyor.	91
8a	Şimdi iğne atsan yere düşmez .	92
8a	Bundandır, ağzını bıçak açmıyor , kara kara düşün üyormuş.	92
8a	Bunları ağzından kaçırdıktan sonra...	93
8a	Ne düzenbaz kimseler eline su dökemez onun.	94
8a	Gözleri velfecri okumaya başlamış.	94
8a	Sen de göz gezdirdi , gönül gezdirdi .	94
8a	Her şeyi tereyağından kıl çeker gibi çekip aldım.	94
8a	Ferman olur da kim boyun eğmez .	94
8b	Gün kavuşup da evli evine köylü köyüne dönmeden...	94
8b	Ama ummadığımız taş baş yarar.	94

Masal, geleneğe uygun biçimde tekerleme ile açılarak dinleyicinin dikkati çekilir ve dinleyici masala hazırlanır.

Gelincik Günü, gönlünü bir rüyada gördüğü kıza kaptıran bir Bey oğlunun içine düştüğü derin kederle başa çıkmaya çalışması ile olaylar gelişir. Hiç kimse onun derdine çare olamazken, yaşlı bir kadın bilge kişiliği sayesinde bey oğlunun dilini çözer. Genç delikanlının, Gelincik Günü'nde gördüğü bir kıza âşık olduğunu öğrenen kadın, bu bilgiyi Bey ailesiyle paylaşır. Bunun üzerine Bey, halkı toplatarak Gelincik Bağı'ndan geçen herkesin oğlunun önünden geçmesini sağlar. Bey oğlu, sevdiği kıızı tanıyıp çevresini (mendil, başörtü) kızın başına atarak onunla nişanlanır. Hikâye, klasik Türk anlatılarına uygun şekilde mutlu sonla yani düğünle ve tekerleme ile sonlanır. Bu olay da zamanla bir halk geleneğine dönüşür.

Gelincik Günü masalı söz konusu masal kitabının kısa masallarından biridir. Dolayısıyla bulunabilen kültürel unsur sayısının diğer masallara göre daha az olmasının sebebinin bu olduğu düşünülmektedir. Bu masalda da kültür unsurlarından en fazla “8a-Deyimler” (18 adet) başlığından örnekler rastlanmıştır.

“Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2a-Kişiler” alt başlığına, “Değerler ve Eğitim” başlığından “3a-Değerler” alt başlığına, “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5a-Özel günler ve gelenekler”, “5d-Doğum, evlilik gelenekleri” ve “5i-Yöresel söyleyişler, ağız özellikleri” alt başlıklarına, “Coğrafya ve Mekân” başlığından “7b-Mimari” alt başlığına birer örnek bulunabilmişken “Sosyal Yaşam” başlığına ise hiç örnek bulunamamıştır. Masal metninde yer alan diğer kültür unsurları ise tablodaki sırasıyla “Günlük Yaşam” başlığından “1e-Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmîyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar” alt başlığına dört (4); “Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2c-Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler” alt başlığına iki (2); “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığından “4a-Edebiyat” alt başlığına üç (3); “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5b-Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler, mecazi ifadeler” alt başlığına üç (3), “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığına dört (4), “5e-Festivaller, törenler, kutlamalar” alt başlığına bir (1), “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığına beş (5); “Atasözü ve Deyimler” başlığından “8b-Atasözleri” alt başlığına iki (2) örnek tespit edilebilmiştir.

“Kişiler Arası İlişkiler” başlığının “2c-Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler” alt başlığında yer alan “nine, dede, ebe” kelimeleri Türklerdeki güçlü aile yapısı hakkında bilgi vermektedir. Nine ve dede, ailede saygı duyulan yaşlı bireyleri, yani büyükanne ve büyükbabayı ifade eder; aynı zamanda bilgelik, deneyim ve rehberlik sembolü olarak görülürler. Ebe ise özellikle Anadolu'da hem “büyükanne” hem de “doğum yaptıran kadın”

anlamında kullanılır. Bu kelimeler, Türk toplumunda yaşlılara verilen değeri, aile bağlarının kuvvetini ve geleneksel rollerin önemini ortaya koyar. Öğrencilere bu kavramların öğretilmesi, yalnız akrabalık adlarını değil aynı zamanda Türk aile yapısındaki hiyerarşi, saygı ve toplumsal rollerin dildeki yansımalarını tanıma imkânı sunabilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5b-Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler, mecazi ifadeler” alt başlığında “*Kim bulunmaz ki Gelincik Bağı’nda, o bulunmasın; yedisinden yetmişine kadar kim var kim yok oraya dökülmüştür.*” şeklinde ifade edilen “yedisinden yetmişine” ifadesi, toplumun tüm yaş gruplarını kapsayan anlamına gelir ve yedi (7) yaşındaki bir çocuktan yetmiş (70) yaşındaki bir kişiye kadar herkesin dâhil olduğunu ifade eder. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu deyim aracılığıyla hem yaş kavramının kültürel yansımaları hem de toplumsal birlik, seferberlik ve dayanışma vurgusu aktarılabilir. Ayrıca Türk kültüründe toplumsal olaylarda tüm nesillerin birlikte hareket etme anlayışı da bu kavramla birlikte verilebilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığında “*...kim bulursa ahretine karışmam ama evvelallah dünyalığını tutarım, dilesin benden dilediğini*” şeklinde geçen “evvelallah” ifadesi, Türk toplumunun inanç temelli söylem kültürünü yansıtan önemli bir örnektir. Arapça kökenli bu söz, “Allah’ın izniyle, Allah’a güvenerek” anlamına gelir ve genellikle bir işe başlanırken veya bir işin mutlaka başarılabileceğine inanıldığında kullanılır. Bu ifade, Türk toplumunda Allah’a tevekkülün ve güçlü bir inançla işe girişmenin dildeki yansımasıdır. Öğrencilere bu sözün öğretilmesi; onların Türkçedeki dinî-manevi temelli söylemleri tanımalarına, toplumsal iletişimde kullanılan kalıplaşmış ifadelerle aşina olmasına katkı sağlayabilir. Böylece öğrenciler sadece kelimenin sözlük anlamını değil aynı zamanda Türk toplumunda güven, inanç ve kararlılık gibi değerleri nasıl dile getirdiğini de kavrayabilirler.

“Atasözü ve Deyimler” başlığının “8a-Deyimler” alt başlığında “*Boşa koymuş, dolmamış; doluya koymuş, almamış; oğlunun derdinden deli divane olası gelmiş*” ifadesinde yer alan “deli divane olmak” deyimini Türk halk kültürünün duygulara verdiği değeri yansıtan güçlü bir ifadedir. Bu deyim, bir kişiye ya da duruma karşı yoğun sevgi, aşk veya bağlılık nedeniyle aklını yitirecek derecede kendinden geçmeyi anlatır. Buradaki “deli”, aklın sınırlarını aşmayı; “divane” ise akıl ve mantık dışı bir hâli vurgular. Dolayısıyla deyim, aşkın ya da tutkunun insana mantıksız görünen davranışlar yaptırabileceğini kültürel bir bakış açısıyla dile getirir. Bu ifadenin öğretimi; yabancı öğrencilere Türk toplumunun duygusal yoğunluğu ve

aşk anlayışı hakkında ipuçları verir, dilin sadece iletişim aracı değil aynı zamanda kültürel değerlerin yansıması olduğunu da gösterir.

4. 6. Hamur Bebek Masalı Kültür Unsurları

Tablo 4. 6. “Hamur Bebek” kültür unsurları tablosu.

ALT ÖGE	KÜLTÜR UNSURLARININ AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTAKİ SAYFA NUMARASI
1a	Dili de tandır yakıp ekmek yapar.	101
1a	Tekne tekne çörek , tepsi tepsi börek yapar.	101
1a	Yoğurt yok ki tarhana yoğursun.	101
1a	Süt dolu tencere	105
1e	İlahi , aklınla yaşayasın!	104
1e/3a	Ver elini öpeyim baba!	108
1f	Dili de tandır yakıp ekmek yapar.	101
2a/4a	Akıl dediğin bulunsa bulunsa Keloğlan 'da bulunur.	104
2a	Çoban baba	106
2a/4a	Hangi Kerem 'in ateşi yaktı seni?	106
2c	Hılı ile Dılı derler bir karı koca varmış.	100
2c	Kırk öksüzler bir mağarada mı kalmışlar?	105
3a	Çoban babanın bilgeliği ve onu dinleyen Keloğlan'ın saygıdan dolayı çoban babanın elini öpmek istemesi	108
3a	Saf iyiliğin, merhametin, iyi insanların mutlaka mükâfatlandırılması	108
4a	Giriş tekerlemesi.	99
4a	Masal başı tekerlemesi.	100
4a	Masal sonu tekerlemesi.	108
5a	Önümüz Ramazan	101
5c	Ellerine su dökcek bir evlat verseymiş Allah .	100
5c	Adaklar adanmış, oruçlar tutulmuş, veren Allah vermemiş.	101
5c/5i	Kurban olduğum Allah...	102
5c	Kuru ağaca yeşil kan süren, neye kadir değil ki!	102
5c	Bismillah deyip şu unu yoğursam mı?	104
5c	Allah'tan umut kesilmez.	108
5c	Ölürsek arkamızdan mevlit okur .	108
5c	Seni bize Allah gönderdi .	108
5g	Kurban olduğum Allah bize evlat vermedi ama ululuğundan umut kesilmez, kuru ağaca yeşil kan süren neye kadir değil ki!	101
5g	Evvelallah bir kana cana gelse...	104
5i	Ne olacak bre efendi!	102
5i	Bre Hılı sen de!	104
5i	Bre Keloğlan!	106
8a	İkisinin de ağzı var dili yok .	100
8a	Kimseye gözünün üstünde kaşın var demez.	100
8a	Yedi mahalle onların üstüne titrer, bir dediklerini iki etmezlermiş.	100
8a	Başkalarına yük olmaktan korkarlarmış.	100
8a	Kendi yağlarıyla kavrulur giderlermiş.	100
8a	... dünyalar onun olacaktı.	100
8a	...ululuğundan umut kesilmez.	102
8a	Bu çareye el atalım .	104
8a	...gayrı bahtımıza küseriz .	104
8a	Kocasının ekmeğine yağ sürer .	104
8a	Emek çekeceksen bari yağı yüzü yerinde olsa...	104
8a	Bu lafa karısının kaşları çatılır .	104
8a	Karıcığının bir dediğini iki eder mi?	104
8a	Bizimkilerin ağızları kulaklarına varmış.	104
8a	Gülün de beti benzi solar.	105
8a	Büyük laf ediyorsun ama kazın ayağı öyle değil!	108
8a	Dünya dönerse ancak böylelerinin yüzü suyu hürmetine...	108
8a	Keloğlan gaflet uykusundan uyanır .	108
8a	Biri bağrına basar , biri boynuna sarılır.	108

Tablo 4. 6. “Hamur Bebek” kültür unsurları tablosu (Devamı).

8b	Azıcık aşım ağrısız başım, derlermiş.	100
8b	Gayrı yaşımız yetmiş, işimiz bitmiş.	100

Geleneksel Türk masallarında olduğu şekilde masalın girişinde yer alan tekerleme, dinleyicinin ilgisini uyandırarak onu anlatmaya hazırlar.

Hılı ile Dılı adındaki yaşlı, iyi yürekli bir çiftin çocuk özlemiyle şekillenir. Yıllar boyu kimseye yük olmadan yaşayan bu çift, ömürlerinin son demlerinde bir evlat dileğiyle hamurdan bir çocuk yapar. Bu sırada düşsel bir atmosfer oluşur; Çıtçıtıl Bey adlı hamur çocuk bir mucizeyle can bulur ancak kavga sonucu süte düşüp kaybolur. Bu olay doğayı, kuşları, ağaçları ve insanları etkileyen bir yasa dönüşür. Herkes bu acıyı paylaşır. Sonunda Keloğlan, tüm bu hüznelerin ardından çiftin kapısını çalar ve onların özledikleri evlat olur. Masal; tekerleme ve iyiliğin, merhametin mükâfatlandırıldığı mutlu bir sonla biter.

Hamur Bebek masalı, söz konusu kitabın kısa masallarından biridir. Bu masalda da kültür unsurlarından en fazla “8a-Deyimler” (19 adet) başlığından örneklerle rastlanmıştır.

“Günlük Yaşam” başlığından “1f-Yeme ve İçme Alışkanlıkları” alt başlığına, “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5a-Özel günler ve gelenekler” alt başlığına birer örnek bulunabilmişken “Sosyal Yaşam” ile “Coğrafya ve Mekân” başlıklarına ise hiç örnek bulunamamıştır. Masal metninde yer alan diğer kültür unsurları ise tablodaki sırasıyla “Günlük Yaşam” başlığından “1a-Yiyecek-içecek” alt başlığına dört (4), “1e-Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar” alt başlığına iki (2); “Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2a-Kişiler” alt başlığına üç (3), “2c-Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler” alt başlığına iki (2); “Değerler ve Eğitim” başlığından “3a-Değerler” alt başlığına üç (3); “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığından “4a-Edebiyat” alt başlığına beş (5); “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığına sekiz (8), “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığına iki (2), “5i-Yöresel söyleyişler, ağız özellikleri” alt başlığına dört (4); “Atasözü ve Deyimler” başlığından “8b-Atasözleri” alt başlığına iki (2) örnek tespit edilebilmiştir.

“Günlük Yaşam” başlığının “1a-Yiyecek-İçecek” alt başlığında adları geçen “ekmek, yoğurt, tarhana” Türk mutfak kültürünü yansıtan temel unsurlar olarak ele alınabilir. Ekmek, Türk sofralarının vazgeçilmezi olup sadece besin değil aynı zamanda bereketin ve paylaşmanın simgesi kabul edilir. Bu simge ekmeğe, başka hiçbir millette olmayan bir saygıyı da beraberinde

getirir. Örneğin Türklere; yerde görülen ekmeğin alınıp yüksekçe bir yere konması, elden düşürülen ekmeğin öpülüp başa konması bu saygıya verilebilecek örneklerdendir. Yoğurt, Türklerin dünyaya kazandırdığı en önemli yiyeceklerden biri olarak bilinir. Hem sağlıklı hem de doğallıkla özdeşleştirilmiştir. Tarhana ise Anadolu’da yüzyıllardır yapılan, kurutulup saklanan ve özellikle kış aylarında tüketilen geleneksel bir çorbadır; dayanışma ve topluluk kültürünü de yansıtır. Bu kavramların öğretilmesi ile öğrenciler yalnızca birtakım yiyecek adlarını değil aynı zamanda saygı, birliktelik, kanaat, paylaşma, temizlik, doğallık gibi günlük yaşamın vazgeçilmez kültürel değerlerini de tanıma imkânı bulabilir.

“Günlük Yaşam” başlığının “1f-Yeme ve İçme Alışkanlıkları” alt başlığında adı geçen “tandır”; toprak veya taşla yapılan, içine ateş yakılarak ekmek, et veya hamur işleri pişirilen geleneksel fırın anlamına gelir. Tandır kavramı, Türk kültüründe hem yemek pişirme yöntemlerini hem de toplu üretim ve paylaşım geleneğini temsil eder. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde tandır kelimesi üzerinden kırsal yaşam, paylaşma şekilleri, komşuluk ilişkileri ve geleneksel mutfak teknikleri aktarılabilir.

4. 7. Köse Dağı Masalı Kültür Unsurları

Tablo 4. 7. “Köse Dağı” kültür unsurları tablosu.

ALT ÖGE	KÜLTÜR UNSURLARININ AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTAKİ SAYFA NUMARASI
1a	Etinden de kebab yaptır.	119
1a	Sütünü satarsın.	119
1e	İlahi Köse Dayı	119
1e	Ey Ese kızı!	119
1e	Ey benim köse damadım!	120
2a	Türkmen Beyi	114
2a	Kâhya	114
1f/2e	Buyur bir yorgunluk kahvesi içelim.	118
2c	İlahi Köse dayı	119
2c	Kızını verip de kendine güveyi yapmış	120
2d	Bunları yaparsan kâhyalığ ı avucunda bil.	116
2d	Padişahlar gibi...	120
4a	Giriş tekerlemesi.	113
4a	Masal başı tekerlemesi.	114
4a	Masal sonu tekerlemesi	120
4e/6a	Yününde kürk , derisinden börk yaptır.	119
5a	Toy, düğün	120
5b	Havadan sudan muhabbet	118
5b	Kırk gün kırk gece	120
5c/8a	Helal süt emmiş birini bulmayı düşünmüş.	114
5c	Alimallah, cennetin kapılarını açar.	119
5c	Sözü çiğneyip de günaha girmeyelim .	120
5c	Allah bir kız çıkardı karşısına	120
5d	Türkmen Beyi al bayrak kaldırıp davullar dövdürmüş .	120
5i	Bre Ese!	119
7a	Karaman 'ın karasından olursa...	119
7b	Kırk güne varmadan konağı boylamış.	120
8a	Har vurup harman savurmak	114
8a	Her benim diyenin yakasına yapışır mı?	114
8a	Hiçbirini gözü tutmamış .	114
8a	Sen özü sözü doğru bir adama benziyorsun.	115
8a	... sayıp döktüklerini yerine getirebilirsen...	116
8a	Lâmı cimi yok!	116
8a	Bir türlü akıl sır erdirememiş .	116
8a	Boşa koymuş dolmamış, doluya koymuş almamış.	116
8a	Gene de umudunu kesmemiş .	116
8a	Berberce yola düzül müşler.	116
8a	Ese kaşlarını çatmış .	116
8a	Bu yokuş belimizi büküyor .	116
8a	Bu yıl ekinlerimizin maşallahı var .	118
8a	Toprakları bol olsun.	118
8a	Fındık kabuğunu doldurmayan şeyler söyledi.	118
8a	Haşa, akıl öğretmek gibi olmasın.	118
8a	Aklını peynir ekmekle yemeden	119
8a	Sözlerinin önüne taş koyan kızıdır.	119
8a	Böyle bir kızım olduğu için dünyalar benim olur .	119
8a	Belli ki sen ince eleyip sık dokuyorsun .	119
8a	Bir buna mı kulp takamadın?	119
8a	Köse'nin parmağı ağızda kalır .	119
8a	Köse boynunu bük müş.	120
8a	Adam sen de deyip...	120
8a	Düştüm yollara.	120

Tablo 4. 7. “Köse Dağı” kültür unsurları tablosu (Devamı).

8b	Akıl yaşta değil baştadır.	119
8b	Allah'ın bildiği kuldan saklanmaz.	119
8b	Bilmemek değil öğrenmemek ayıp.	120

Köse Dağı, geleneksel olarak tekerleme ile başlar ve bu, dinleyiciyi masala hazırlar.

Bu masalda, dürüst bir Türkmen beyinin, işlerini çekip çevirecek güvenilir bir kâhya arayışı anlatılır. Bey, birçok kişiyi dener ama kimse içini rahatlatmaz. Günün birinde Köse adında zeki ama sade bir adam karşısına çıkar. Bey, ona imkânsız gibi görünen bir görev verir: Koyunun yününden kürk, derisinden börk, kanından kan, canından can ister ama koyunun diri olmasını ve paranın geri verilmesini de ister. Köse bu muammayı çözemeyince yollara düşer. Yolda Ese ve onun akıllı kızıyla karşılaşır. Kız, Köse'nin bilmece gibi sözlerini yorumlar, çözüm üretir. Köse onun akli sayesinde görevini başarıyla tamamlar. Bey, kızın zekâsına hayran kalır ve Köse'yi damadı yapar. O günden sonra dağa “Köse Dağı”, köye “Ese Köyü” adı verilir. Yine geleneksel olarak tekerleme ve mutlu sonla masal tamamlanır.

Köse Dağı masalında da kültür unsurlarından en fazla “8a-Deyimler” (26 adet) başlığından örneklere rastlanmıştır.

“Günlük Yaşam” başlığından “1f-Yeme ve İçme Alışkanlıkları” alt başlığına, “Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2e-Konuk etme-ikram ve hediyeler” alt başlığına; “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5a-Özel günler ve gelenekler”, “5d-Doğum, evlilik gelenekleri” ve “5i-Yöresel söyleyişler, ağız özellikleri” alt başlıklarına; “Sosyal Yaşam” başlığından “6a-Moda” alt başlığına; “Coğrafya ve Mekân” başlığından “7a-Yer (İller ve/veya diğer yerleşim yerleri)” ile “7b-Mimari” alt başlıklarına birer örnek bulunabilmişken “Değerler ve Eğitim” başlığına hiç örnek bulunamamıştır. Masal metninde yer alan diğer kültür unsurları ise tablodaki sırasıyla “Günlük Yaşam” başlığından “1a-Yiyecek-içecek” alt başlığına iki (2), “1e-Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmîyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar” alt başlığına üç (3); “Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2a-Kişiler” alt başlığına iki (2), “2c-Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler” alt başlığına iki (2), “2d-Politik ve dinsel gruplar arası ilişkiler” alt başlığına iki (2); “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığından “4a-Edebiyat” alt başlığına üç (3), “4e-El sanatları geleneği” alt başlığına bir (1); “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5b-Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler, mecazi ifadeler” alt başlığına iki (2), “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığına dört (4); “Atasözü ve Deyimler” başlığından “8b-Atasözleri” alt başlığına üç (3) örnek tespit edilebilmiştir.

“Günlük Yaşam” başlığının “1a-Yiyecek-içecek” alt başlığında adı geçen “kebab”, Türk mutfak kültürünü tanıtan ve en bilinen kavramlardan biridir. Kebab, yalnızca etin pişirilme biçimi değil Anadolu’da yüzyıllardır gelişen zengin yemek kültürünün bir parçasıdır. Çeşitleri bölgelere göre değişiklik gösterir (Adana kebabı, Urfa kebabı vb.) ve her biri hem yöresel damak tadını hem de toplumsal misafirperverliği yansıtır. Türk kültüründe kebab; özellikle dost meclislerinde, bayramlarda ve özel günlerde paylaşımın simgesi olarak öne çıkar. Bu kavramın öğretimi, yabancı öğrencilere Türk mutfağının çeşitliliğini tanıtmının yanında yemek kültürünün toplumsal ilişkilerdeki önemini de kavratılabilir. Böylece dil öğrencileri, kelimenin yalnızca “bir yemek adı” olmadığını aynı zamanda kültürel kimliğin güçlü bir parçası olduğunu da fark edebilir.

“Günlük Yaşam” başlığının “1f-Yeme ve içme alışkanlıkları” alt başlığı ile “Kişiler Arası İlişkiler” başlığının “2e-Konuk etme-ikram ve hediyeler” alt başlığında yer alan “yorgunluk kahvesi” ifadesi, Türk kültüründe kahvenin yalnızca bir içecek değil aynı zamanda bir yaşam pratiği ve sosyal alışkanlık olduğunu gösteren önemli bir örnektir. Bu ifade, özellikle yoğun bir işten, yolculuktan veya yorucu bir uğraştan sonra içilen kahveyi tanımlar ve dinlenmenin, rahatlamanın bir aracı olarak görülür. Türk kültüründe kahve; sohbeti, dostluğu ve paylaşımı simgelerken “yorgunluk kahvesi” de gündelik yaşamda yorgunluğun ardından gelen huzuru temsil eder. Öğrencilere bu tür ifadelerin öğretilmesi, onların Türk toplumunun gündelik alışkanlıklarını ve dilin kültürle iç içe geçmiş yönlerini daha iyi kavramalarını sağlayabilir.

“Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığının “4e-El sanatları geleneği” alt başlığı ve “Sosyal Yaşam” başlığının “6a-Moda” alt başlığın yer alan “börk” terimi, Türk ve Orta Asya kültürlerinde başı korumak amacıyla kullanılan, genellikle hayvan postundan yapılan bir başlıktır. Tarihsel olarak askerî kıyafetlerde ve halk giyiminde yer alan börk, kültürel kimliğin önemli bir göstergesidir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde börk, Türklerin tarihî kıyafet geleneği, savaşçı kimliği ve kültürel sembollerinin tanıtımında kullanılabilir.

“Atasözü ve Deyimler” başlığının “8a-Deyimler” alt başlığında “*Bu yıl ekinlerimizin maşallahı var ama yiyip bitirdiniz mi bunları, yok yoksa daha yiyecek misiniz?*” şeklinde yer alan “maşallahı var” tabiri, Türk kültüründe dinî unsurların dille, sosyal hayatla ne kadar iç içe geçtiğinin en somut ve güzel örneklerindedir. Deyim, dua söyleminin yanında günlük konuşma diline o kadar yerleşmiştir ki bu ifadeyi Müslüman olmayan Türklerden de duymak şaşırtıcı değildir. Bu söz; genellikle birinin güzelliği, sağlığı, başarısı veya sahip olduğu değerli

bir özellik övülürken kullanılır ve “çok güzel, çok iyi, nazardan korunsun” anlamını taşır. Bu kalıbın öğretilmesi, öğrencilere Türk toplumunda övgünün doğrudan değil nazara karşı koruyucu bir sözle birlikte dile getirildiğini göstermesi bakımından örnek olabilir.

“Atasözü ve Deyimler” başlığının “8a-Deyimler” alt başlığında “*Köse bu defa da Toprakları bol olsun ama bu adamların hepsi öldü mü, yaşayanları da var mı?*” diye sormasın mı?” ifadesinde yer alan “toprakları bol olsun” deyişi yüzlerce sene öncesinden kullanılan bir tabirdir. Osmanlı Dönemi’nde yaşayan atalarımız, özellikle de Türkler, bu tür söz varlığını daha dikkatli kullanmışlar; nüanslara daha fazla özen göstermişlerdir. Gayrimüslim tanıdıklar öldüğünde "toprağı bol olsun" deyimini tercih edilmiştir (Ergun, 2013). Vefat eden kişinin ruhunun sükûn içinde olması temennisi anlamına gelir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu deyim üzerinden Türklerin ölüm algısı, hoşgörü, ölen kişiye duyulan saygı ve cenaze kültürü anlatılabilir.

4. 8. Perili El Masalı Kültür Unsurları

Tablo 4. 8. “Perili El” kültür unsurları tablosu.

ALT ÖGE	KÜLTÜR UNSURLARININ AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTAKİ SAYFA NUMARASI
1e	A gül kızım, güllü kızım!	128
1e	Anan rahmetli de...	128
1e	İlahi, evimin güllü, ocağımın bülbülü!	132
1f	Ne ocak başı görmüş ne tandır aşı .	128
2a	Nur yüzlü bir kadın	128
2c	Anne, baba	126
2c	Evin yarlı yakışıklı kızı	126
2c	Kocası da ağzı var dili yok.	128
3a	Yetim görse yedirir, yoksul görse giydirir.	128
4a	Giriş tekerlemesi	125
4a	Masal başı tekerlemesi	126
4a	Masal sonu tekerlemesi	132
5c	Göğü yaradana yalvarıp yakarmış.	128
5c	Hayırlı bir kismet çıkmış.	128
5c	Hey Allah'ım, güvendiğim sensin.	128
5c	Okuyup üfleyip her birini bir parmağına saklayacağım.	131
5g	Sen bana bir çare halk et Allah'ım.	128
5g	Allah sabrını versin.	132
5g	Elin kolun dert görmesin, iki cihanda yüzün ak olsun.	132
8a	Ellerini sıcaktan soğuğa vurduramazlarmış.	126
8a	Ecel gelip kapılarını çalmış .	126
8a	Bereket versin.	128
8a	Hayırlı bir kismet çıkmış da...	128
8a	Kocası da ağzı var dili yok .	128
8a	... almanın teriyle geçindiği...	128
8a	Konu komşu çoktan ayağını kesmiş evden.	128
8a	Yüzünü kızartmaya başlamış.	128
8a	Elini saçak, saçını süpürge etmiş.	128
8a	Kocacağzının yüzünü güldürecek .	128
8a	Ya kaş yapayım derken göz çıkarıyorum ya da yaptığım işi ağzıma yüzüme bulaştırıyorum .	128
8a	Bir türlü akıl sır erdirememiş buna.	132
8a	Sevincinden deli divane olası gelmiş.	132
8a	Saadetleri dillere destan olmuş.	132

Türk masal geleneğine özgü tekerleme, masalın girişinde kullanılarak dinleyiciyi anlatıya dâhil eder.

Söz konusu masalda, güzelliği dillere destan Gül Kız'ın başından geçen hüznü ama umut dolu olaylar anlatılır. Anne babasını erken yaşta kaybeden Gül Kız, yoklukla ve yalnızlıkla büyür. Neyse ki talihi döner ve iyi huylu, sessiz, sakin bir adamla evlenir. Ancak ev işleri konusunda deneyimsiz olan Gül Kız, ne kadar istese de elini işe alıştırılmaz. Kocasının kırılmayan sabrına rağmen içten içe üzülür ve Allah'a yakarır yardım diler. Tam da bu sırada nur yüzlü bir kadın belirir. Kadın, Gül Kız'a on peri getirir ve her birini parmaklarına saklayarak ona gizli bir güç verir. Gül Kız, bu keramet sayesinde evini düzene sokar, çok güzel yemekler

yapar ve her işin üstesinden gelir. Kocasını ona hayran kalır, evleri gerçek bir yuvaya dönüşür. Masal, mutlulukla ve tekerleme ile biter.

Perili El, söz konusu çalışmanın en kısa masallarından olup kısalığı sebebiyle de kültür unsuru sayısı diğer masallara nazaran daha az denilebilir. Masal içerisinde en fazla kültür unsuru “8a-Deyimler” (14 adet) başlığındadır.

“Günlük Yaşam” başlığından “1f-Yeme ve İçme Alışkanlıkları” alt başlığına, “Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2a-Kişiler” alt başlığına ve “Değerler ve Eğitim” başlığından “3a-Değerler” alt başlığına birer örnek tespit edilebilmişken “Sosyal Yaşam” ile “Coğrafya ve Mekân” başlığına hiç örnek bulunamamıştır. Masal metninde yer alan diğer kültür unsurları ise tablodaki sırasıyla “Günlük Yaşam” başlığından “1e- Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar” alt başlığına üç (3); “Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2c-Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler” alt başlığına üç (3); “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığından “4a-Edebiyat” alt başlığına üç (3); “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5c- Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığına dört (4), “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığına üç (3) örnek tespit edilebilmiştir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığında “*Bereket versin günün birinde hayırlı bir kısmet çıkmış da Gül Kız, allı pullu gelin olup kapı ardından kurtulmuş.*” ifadesinde geçen “kısmet” kelimesi, Türk toplumunun kader, nasip ve yaşam anlayışını yansıtan temel kavramlardan biridir. Arapça kökenli olan bu sözcük, “Allah’ın takdiri, insana ayrılan pay, nasip” anlamına gelir. Türk kültüründe bu kavram günlük kullanımda “şans, fırsat, talih” gibi daha geniş bir alana sahiptir. Örneğin “Kısmetse olur” ifadesi, bir işin gerçekleşmesinin insan iradesinden çok ilahi takdire bağlı olduğuna işaret eder. Bu kelimenin öğretilmesi, öğrencilere Türk halkının hayatı yorumlama biçimini, tevekkül anlayışını ve geleceğe dair umutlu bakışını tanıtır. Böylece öğrenciler, “kısmet”in yalnızca bir kelime değil Türk toplumunun dünya görüşünü yansıtan kültürel bir değer olduğunu kavrayabilir.

“Atasözü ve Deyimler” başlığının “8a-Deyimler” alt başlığında “*Velakin alınının teriyle geçindiği için evin bütün işi Gül Kız’a bakıyormuş.*” şeklinde yer alan “alın teri” ifadesi; bir işi emek vererek, zahmet çekerek yapma; helal yoldan kazanma anlamına gelir. Türk kültüründe kanaatin, sadeliğin, kendi yağında kavrulmanın, dürüst ve çalışkan olmanın sembolüdür.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde de bu değerlerle birlikte çalışma ahlakı, emek vurgusu ve helal kazanç anlayışının aktarımında kullanılabilir.

“Atasözü ve Deyimler” başlığının “8a-Deyimler” alt başlığında yer alan “*Elinden gelse elini saçak, saçını süpürge edip her tarafı ayna gibi yapacak*” cümlesinde geçen “saçını süpürge etmek” deyimini; başkasının rahatı, mutluluğu veya iyiliği için büyük fedakârlıklar yapmak anlamında kullanılan bir ifadedir. Türk kültüründe annelerin ailesi için gösterdiği özveriyle ilişkilendirilir. Türk aile yapısında annelerin rolü üzerine söylenmiş; her türlü fedakârlığı, kanaati, özveriyi, çabayı anlatan dikkat çekici bir sözdür. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu deyim, annelerin ev işlerindeki rolünü ve Türk aile yapısını öğretmek açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

“Atasözü ve Deyimler” başlığının “8a-Deyimler” alt başlığında “*Bereket versin günün birinde hayırlı bir kısmet çıkmış da Gül Kız, allı pullu gelin olup kapı ardından kurtulmuş.*” şeklinde yer alan “bereket versin” deyimini, Türk toplumunun ekonomik ve sosyal ilişkilerinde yer alan kültürel bir söylemdir. Genellikle alışveriş yapıldıktan sonra verilen emeğin ve alınan ürünün hayırlı olması dileğiyle söylenir. Bu söz hem satıcıya hem alıcıya yönelik iyi niyet ve dua niteliği taşır; kazancın artmasını, işin hayırlı olmasını temenni eder. Türk kültüründe “bereket”, sadece bolluk değil aynı zamanda helal kazanç, huzur ve paylaşım anlamına gelir. Bu ifadenin öğretilmesi, öğrencilere Türk toplumunda ticaret ilişkilerinin yalnızca ekonomik bir işlemden ibaret olmadığını aynı zamanda karşılıklı saygı, iyi dilek ve toplumsal dayanışmayla bütünleştiğini göstermesi açısından önemlidir. Satıcı ve alıcı arasında sadece para transferi olmadığını, karşılıklı iyilik arzu edildiğini de anlatan bu ifadenin öğrencilere bu anlamlarıyla da öğretmeye çalışmak kültür aktarımı adına faydalı olabilir.

4. 9. Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız Masalı Kültür Unsurları

Tablo 4. 9. “Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız” kültür unsurları tablosu.

ALT ÖGE	KÜLTÜR UNSURLARININ AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTA Kİ SAYFA NUMARASI
1a	Pekmez, yoğurt	140
1a	Peynir, ekmek	142
1e	Hele bir sus sultan anası!	138
1e	İlahi Edi!	140
1e	Yerden göğe kadar hakkın var kocacığım.	141
2a	Perilerin bıraktığı iki bebek.	142
2a	Kocakarı	142
2c	Edi ile Büdü derler bir karı koca varmış.	138
2c	Bre karıcığım , nerede o talih bizde?	138
2d	Padişahın oğlu, şehzade	138
2d	Küçük vezirin oğluna vermezdim.	138
2d	Padişahın oğluna verirdim saraylara sultan olurdu.	138
4a	Giriş tekerlemesi	137
4a	Masal başı tekerlemesi	138
4a	Masal sonu tekerlemesi	143
4e	Öyle bir halı dokudu ki	138
4e	Ne küp bulabilirler ne külek	142
5c	Sanki Allah bunları birbirinin kaburgasından yaratmış.	138
5c	Allah bir peygamber hak.	140
5c	Şeytanı bile suya götürür susuz getirmiş.	140
5c	Cinlerin cirit oynadığı evde çocukları boş bırakmışlar.	142
5c	Ecinniler ne güler ne ağlar.	142
5c	Musalla taşı	142
5c	Çocuğumun ruhuna bağışladım.	143
5c/7b	Kuru yerde yatıp da minare kadar rüya görmeyelim.	140
5i	Bre karıcığım , nerede o talih bizde?	138
5g	Alimallah!	140
5g	Nur yüzlü iki peri peyda oldu.	141
5g/8a	Tövbeler tövbesi	142
7b	Padişahın oğluna verirdim saray lara sultan olurdu.	138
8a	El âlemden ağızları yandığı için etliye sütlüye karışmazlar.	138
8a	Görüp edenlerin parmağı ağızında kalırdı.	140
8a	Padişahın kızını alırdı ki dillere destan olurdu.	140
8a	Edi de yüksekten uçunca karısı dayanamamış.	140
8a	Keloğlanların alını açık yüzü ak olur.	140
8a	Görmüş, gözlerine inanmamış!	142
8a	Cinlerin cirit oynadığı bir evde...	142
8a	Şeytana pabucunu ters giydirenler de var.	142
8a	Üstüme iyilik, sağlık!	142
8a	Bunların girdiği evde bet bereket kalır mı?	142
8b	Büyük lokma ye, büyük söz söyleme.	140

Klasik Türk masallarının tipik unsuru olan tekerleme, burada da masalın girişinde kullanılarak dinleyiciyi masala hazırlar.

“Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız” masalı çocuk özlemi çeken bir aileyi konu edinir. Edi ile Büdü adında bir karı koca vardır. Kimseye muhtaç olmadan çalışıp geçinirler fakat evlatları olmadığı için her gün Allah’a dua ederler. Nihayet duaları kabul olur, iki nur

yüzlü peri gelir ve onlara sırma saçlı bir kız ile altın perçemli bir oğlan bırakır. Kız güldükçe güller açılır, ağladıkça inciler saçılır; oğlan ne ektiye biter, ne diktiye yeşerir. Büyüdükçe çocukların güzellikleri ve meziyetleri dilden dile yayılır. Ancak bir gün cinler fırsat bulur ve çocukları kendi yavrularıyla değiştirir. Edi ile Büdü başta gerçeği fark etmez; ta ki bir kocakarı onlara bunun bir cin oyunu olduğunu söyleyinceye kadar. Kocakarının yardımıyla çocuklarını geri alırlar. Zaman geçtikçe evlatları büyür, oğlan padişahın kızını alır, kız da padişahın oğluna varır. Böylece Edi ile Büdü'nün duası gerçekleşir. Masal, Türk masal geleneğinde olduğu gibi tekerleme ve mutlu sonla tamamlanır.

“Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız” masalı çalışmanın kısa masallarından biri olmasına rağmen kültürel öge bakımından kısa olan diğerlerine nazaran zengindir. Bu bakımdan dikkat çekicidir. En fazla kültür unsuru “8a-Deyimler” (11 adet) başlığındandır.

“Gelenekler ve Folklor” başlığından “5i-Yöresel söyleyişler, ağız özellikleri” alt başlığına, “Atasözü ve Deyimler” başlığından “8b-Atasözleri” alt başlığına birer örnek tespit edilebilmişken “Değerler ve Eğitim” ile “Sosyal Yaşam” başlığına hiç örnek bulunamamıştır. Masal metninde yer alan diğer kültür unsurları ise tablodaki sırasıyla “Günlük Yaşam” başlığından “1a-Yiyecek-içecek” alt başlığına iki (2), “1e- Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar” alt başlığına üç (3); “Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2a-Kişiler” alt başlığına iki (2), “2c-Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler” alt başlığına iki (2), “2d-Politik ve dinsel gruplar arası ilişkiler” alt başlığına üç (3); “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığından “4a-Edebiyat” alt başlığına üç (3), “4e-El sanatları geleneği” alt başlığına iki (2); “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığına sekiz (8), “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığına üç (3); “Coğrafya ve Mekân” başlığından “7b-Mimari” alt başlığına iki (2) örnek tespit edilebilmiştir.

“Günlük Yaşam” başlığının “1a-Yiyecek-içecek” alt başlığında adları geçen “pekmez, peynir” kelimeleri, Türk mutfak kültürünü ve geleneksel beslenme alışkanlıklarını yansıtan önemli kavramlardır. Pekmez; üzüm, dut veya keçiboynuzu gibi meyvelerden elde edilen yoğun bir tür şuruptur. Enerji kaynağı olarak görülmüş, özellikle kış aylarında şifa verici bir yiyecek kabul edilmiştir. Peynir ise Türk sofralarının vazgeçilmezlerinden olup onlarca çeşit ile (beyaz peynir, tulum peyniri, kaşar vb.) farklı bölgelerde farklı tatlar kazanmıştır. Bu iki yiyecek, özellikle köy yaşamında ve geleneksel kahvaltılarda önemli bir yer tutar. Öğrencilere bu kavramların öğretilmesi; Türk mutfak kültürünün doğallığını, üretim ve tüketim alışkanlıkları

ile yöresel çeşitliliğini tanıma fırsatı sunar. Böylece öğrencilere, yeme kültürünün gündelik yaşamdaki yansması olarak kültür aktarımı sağlanabilir.

“Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığının “4e-El sanatları geleneği” alt başlığında yer alan “halı dokuma”, iplik ve iplikten çeşitli desenler oluşturularak el ile halı veya kilim üretmek anlamına gelir. Türk kültüründe halı dokumacılığı hem günlük kullanım hem de ekonomik değer ve estetik sanat açısından önemlidir. Halılar, üzerlerindeki motiflerle ailelerin, yörelerin ve hatta bireylerin yaşamışlıklarını, acılarını, ayrılıklarını kısacası tüm duygu ve düşüncelerini semboller aracılığıyla aktarır. Ayrıca Türk toplumunda halı hem evin süsü hem de misafire verilen değerın göstergesi olarak da kabul edilir. Örneğin halısız bir odada misafir ağırlamak pek hoş karşılanmayabilir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu kavram; el sanatları, yöresel motifler, duygu aktarımı ve geleneksel üretim kültürü bağlamında aktarılabilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığında “*A cinler, ecinniler! Alın bebenizi, verin bebemizi... Alırsanız alın, verirsenez verin, duyduk duymadık demeyin*” ifadesinde yer alan “cin, ecinniler” ifadeleri Türk halk inançları ve İslam kültüründen beslenen söz varlığının dikkat çekici örneklerindendir. Cin, Kur’an’da da yer alan görünmez varlıkları ifade ederken (Polat, 2015); ecinniler halk dilinde bir kelime olup korku ve gizem unsuru taşıyan cin topluluklarını anlatır. Türk masallarında, efsanelerinde ve halk anlatılarında bu varlıklar, kimi zaman insanlara zarar veren kimi zaman da olağanüstü güçlere sahip figürler olarak karşımıza çıkar. Bu kelimelerin öğretilmesi, öğrencilere Türk toplumunun hayal gücünü, korku ve korunma anlayışını, ayrıca dinî inanışlarla halk kültürünün nasıl iç içe geçtiğini tanıtmaya fırsatı sunabilir. Böylece öğrenciler, Türkçede doğaüstü varlıkların sadece kelime anlamını değil kültürel bağlamlarını da kavrayabilirler.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığında “*...üç yol ağzında bir musalla taşının üstüne, bir de bir ateş yakıp oracıkta geçmiş karşısına...*” şeklinde yer alan “musalla taşı”; Türk toplumunun ölüm, cenaze ve dinî ritüellerle ilgili kültürel anlayışını yansıtan önemli bir kavramdır. Musalla taşı, cami avlusunda bulunan ve vefat eden kişinin tabutunun cenaze namazı kılınmadan önce üzerine konulduğu yüksekçe taştır. Bu kavram, Türk toplumunda ölümün hayatın doğal bir parçası olarak görülmesini, dinî törenlerin ise toplumsal dayanışma ve veda biçimi olmasını gösterir. Öğrencilere bu sözcüğün öğretilmesi, onların Türk kültüründe ölümle ilgili inançları, ölen

kiŒiye saygıyı, toplumsal ritüelleri ve bu süreçte kullanılan dil unsurlarını tanımlarına katkı sağlayabilir.

4. 10. Üç Elma Masalı Kültür Unsurları

Tablo 4. 10. “Üç Elma” kültür unsurları tablosu.

ALT ÖGE	KÜLTÜR UNSURLARININ AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTAKİ SAYFA NUMARASI
1a	Elma	147
1e	Padişahım , n’oldu ne hâl oldu size?	149
1e	Ey benim hâlden anlar kulum!	150
1e	A devletlim!	150
2a	Padişah	148
2a	Kırk haramiler, bezirgânlar	148
2a	Güngörmüş, umurgörmüş bir adam	149
2a	Eflatun	153
2c	Allah ona bir evlat vermemiş.	149
2c	Padişah karısı hatuncuk	153
2c	Dokuz ay, dokuz gün, dokuz saat sonra bir oğulları olmuş.	155
3a	Padişah olmasına rağmen bilge olduğu için “kulum” dediği kişiyi dinlemesi, ona saygı duyması.	148
3a	Yedi yıl yedi ay bekleyip sabretmek, umudunu kesmemek.	154
3b	Bir ağacın hatuncuğa sabrı öğretmesi	154
4a	Giriş tekerlemesi	147
4a	Masal başı tekerlemesi	147
4a	Masal sonu tekerlemesi	155
5a	Kırk gün kırk gece düğün yapmak	155
5b	Dokuz ay, dokuz gün, dokuz saat sonra bir oğulları olmuş.	155
5b	Kırk gün kırk gece düğün yapmak	155
5c	Cinler cirit atamazmış.	148
5c	Yeri göğü yaradana yalvarmış.	149
5c	Kader böyle imiş.	153
5c	Evelallah	153
5c	Şimdi günaha girelim de başınızı mı ağrıtalım?	155
5d	Kurulsun meydanlar, vursun davullar!	155
5g	Allah verecekse hayırlısından, ömürlüsünden versin.	153
5g	Allah ne muradın varsa verir inşallah.	154
5g	Murat elması.	155
8a	Cinler cirit atarmış.	148
8a	Kim kurbanı olmaz amma ne çıkar...	148
8a	Yan gözle bakan mı oldu?	149
8a	Padişah kara kara düşünüp dururmuş.	149
8a	Padişah boynunu bükmüş.	150
8a	Akıl öğretmek gibi olmasın da...	150
8a	...güvendiğim dağlara kar yağıyor...	150
8a	Oturup derdime yanmaktan gayrı bir derman bulamıyorum.	150
8a	Günün birinde efkâr bastı mı...	153
8a	Padişahın yüreği kan ağlamış.	153
8a	Gözün gönlün açılır.	153
8a	Bu söz padişahın aklına yatmış.	153
8a	Onun da beti benzi solar...	154
8a	O gün benim de kolum kanadım kırıldı.	154
8a	Gel zaman git zaman	154
8b	Derdini söylemeyen derman bulamaz.	149

Klasik Türk masallarında yer alan tekerleme geleneği, burada da giriş bölümünde kullanılarak dinleyicinin dikkati çekilmiş ve dinleyici masala hazırlanmıştır.

“Üç Elma” masalı, bir zamanlar halkına adaletle hükmeden bir padişahın tanıtılmasıyla başlar. Padişah, ülkesini refaha kavuşturur ancak yedi yıl boyunca çocuğu olmaz ve bu durum kendisini derinden üzer. Yanına gelen bilge bir kişi, padişaha bir bahçe yaptırmasını ve orada vakit geçirerek dertlerini hafifletmesini tavsiye eder. Padişah bu öneriyi kabul eder ve görkemli bir bahçe inşa ettirir fakat içindeki sıkıntılar devam eder. Bir gün bahçede otururken kendi durumuna üzülür. O esnada bahçedeki kuru bir ağaç dile gelir ve ona sabretmesini, zamanla arzusunun gerçekleşeceğini bildirir. Padişah ve eşi sabırla beklerler. Yedi yılın sonunda bahçedeki ağaçta olağanüstü güzellikte bir elma belirir. Bu elmanın kendilerine mutluluk ve murat getireceği söylenir. Elma olgunlaştığında padişahın eşi onu koparır, ikiye böler; yarısını yer, yarısını padişaha verir. Kısa süre içinde padişahın eşi hamile kalır ve sağlıklı, güzel bir oğulları dünyaya gelir. Bu çocuk hem ülkeye hem de padişahın ailesine büyük mutluluk getirir. Padişahın iç huzuru yeniden sağlanır, memlekette barış ve refah artar. Bahçe, padişahın umut ve sabrının simgesi hâline gelir. Anlatı, klasik Türk masallarında görüldüğü üzere tekerleme ve mutlu sona bağlanarak sonlandırılır.

Söz konusu masala da adını veren “üç elma” ve bu formelle beraber “üç ve elma” sözcükleri ile ilgili bazı bilgiler vermek faydalı olacaktır.

Masalların önemli yapısal özelliklerinden biri, kalıplaşmış açılış ve kapanış formelleridir. Türk masallarında bu özellik en belirgin biçimde “Gökten üç elma düştü; biri anlatana, biri dinleyene, biri de kahramana” formelinde karşımıza çıkar. Bu formel hem anlatının bittiğini bildirir hem de dinleyici - anlatıcı - kahraman arasında sembolik bir paylaşım gerçekleştirir.

Pertev Naili Boratav’a (1991) göre “üç elma formeli”, Türk masallarında masalı sonlandıran en yaygın formeldir. Anlatıcı, bu kalıp sayesinde hem masalı bitirir hem de dinleyiciyle sembolik bir bağ kurar. Buradaki üç sayısı, Türk halk kültüründe kutsal ve tamamlayıcı bir sayı olarak kabul edilirken elma; bolluk, mutluluk ve ödülün simgesi hâline gelmiştir.

Elma motifi farklı kültürlerde de önemli bir semboldür: Arap Masalları’nda (Binbir Gece Masalları) elma, aşk ve büyüünün aracı olarak geçer. Örneğin “Üç Elma Hikâyesi”nde elma, dramatik bir cinayet olayının merkezindedir (Marzolph & van Leeuwen, 2004). Ancak masal kapanışında “üç elma düştü” formeli yer almaz. Fars Masalları’nda elma, aşk armağanı ve güzelliğin simgesidir. Kapanış formelleri ise genellikle öğüt ve dua içeriklidir. Yunan

Mitolojisi'nde altın elmalar, ölümsüzlük ve kışkırtma unsuru olarak görülür. Paris'in altın elmayı Afrodit'e vermesi Truva Savaşı'nın nedeni olmuştur (Eliade, 1992). İskandinav Mitolojisi'nde tanrıça Idunn'un elmaları tanrılara ölümsüzlük verir (Lindow, 2001). Batı Masalları'nda (Grimm) elma, Pamuk Prenses örneğinde olduğu gibi cazibe ve tehlikeyi simgeler. Ancak masallar "...ve sonsuza dek mutlu yaşamışlar." formeliyle biter. Çin Kültürü'nde elma, barış ve huzurun simgesidir. Burada da masal kapanışında kullanılmaz.

Üç sayısı, pek çok kültürde bütünlüğün ve kutsallığın göstergesidir. Hristiyanlıktaki Teslis inancı, Türk kültüründe "üçler, yediler, kırklar" anlayışı buna örnek olarak verilebilir. Dolayısıyla "üç elma" formelinde hem sayı hem nesne kültürel olarak güçlü semboller taşır.

Sonuç olarak "üç elma" formeli, Türk masallarına özgü bir kapanış kalıbıdır. Ancak elma motifi ve üç sayısının kutsallığı evrenseldir. Türk masallarında bu iki unsurun birleşimi, masalı sonlandıran özgün bir formel oluşturmuştur. Bu yönüyle Türk masalları hem evrensel sembollerini kullanmakta hem de kendi sözlü kültürüne özgü bir bitiş geleneği oluşturmaktadır; anlatıcı, dinleyici ve kahramanı ortak bir paydada buluşturmaktadır.

"Üç Elma", çalışmanın kısa masallarından biridir. En fazla kültür unsuru "8a-Deyimler" (15 adet) başlığındadır.

"Günlük Yaşam" başlığından "1a-Yiyecek-içecek" alt başlığına, "Değerler ve Eğitim" başlığından "3b-Eğitim" alt başlığına, "Gelenekler ve Folklor" başlığından "5a-Özel günler ve gelenekler" ile "5d-Doğum, evlilik gelenekleri" alt başlığına ve "Atasözü ve Deyimler" başlığından "8b-Atasözleri" alt başlığına birer örnek tespit edilebilmişken "Sosyal Yaşam" ve "Coğrafya ve Mekân" başlığına hiç örnek bulunamamıştır. Masal metninde yer alan diğer kültür unsurları ise tablodaki sırasıyla "Günlük Yaşam" başlığından "1e- Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar" alt başlığına üç (3); "Kişiler Arası İlişkiler" başlığından "2a-Kişiler" alt başlığına dört (4), "2c-Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler" alt başlığına üç (3); "Değerler ve Eğitim" başlığından "3a-Değerler" alt başlığına iki (2); "Edebiyat, Sanat ve Müzik" başlığından "4a-Edebiyat" alt başlığına üç (3); "Gelenekler ve Folklor" başlığından "5b-Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler, mecazi ifadeler" alt başlığına iki (2), "5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar" alt başlığına beş (5), "5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua" alt başlığına üç (3) tespit edilebilmiştir.

“Kişiler Arası İlişkiler” başlığının “2a-Kişiler” alt başlığında adı geçen “padişah” ifadesi, Osmanlı Devleti’nin hükümdarını ifade eder ve yalnızca siyasi bir lider değil aynı zamanda adaletin, kudretin, İslam savunuculuğunun ve devlet otoritesinin sembolüdür. Dil öğretiminde padişah kavramı; Türk tarihinin siyasi yapısı, Osmanlı toplumu ve hiyerarşi ile kültürel otorite kavramlarının aktarımında kullanılabilir.

Yine “Kişiler Arası İlişkiler” başlığının “2a-Kişiler” alt başlığında adı geçen “kırk haramiler” tabiri; Binbir Gece ile Türk masal ve halk hikâyelerinde geçen kısaca kötü niyetli bir topluluk anlamındadır. Kültür aktarımında bu kavram Türk halk edebiyatındaki kahramanlık, topluluk, iyilik ve kötülük kavramlarını öğretmek için kullanılabilir. Ayrıca, sayıların mecazi ve sembolik kullanımını anlamak için de önemli bir örnek olarak değerlendirilebilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5b-Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler, mecazi ifadeler” alt başlığında adı geçen “dokuz” kelimesi; tıpkı “üç, beş, kırk vb.” gibi Türk kültürünün üzerine uğur, kutsallık gibi özel anlam yüklenmiş sembol sayılarından. Masalarda ve halk inanışlarında sıklıkla “dokuz köy, dokuz dağ” gibi ifadelerle geçer. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültürel bir sembol, kutsal ve uğurlu sayı, bir çeşit ritüel ve halk edebiyatındaki metaforik kullanımlar üzerinden aktarılabilir.

4. 11. Açıl Sofram Açıl Masalı Kültür Unsurları

Tablo 4. 11. “Açıl Sofram Açıl” kültür unsurları tablosu.

ALT ÖGE	KÜLTÜR UNSURLARININ AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTAKİ SAYFA NUMARASI
1a	Leblebi, üzüm, erik	160
1a/5d	Düğün çerezi	161
1a	Baklava, börek	161
1a	Elin balında gözüm yok.	164
1b	Keloğlan’ın tüm halka mükellef bir sofraya kurması.	163
1e	Ana ana, canım ana!	168
1e	A kel oğlum, keleş oğlum.	168
2a/4a	Keloğlan	160
2a/4a	Arap Bacı	161
2a	Emeti Ana	164
2a	Tembel Ahmet	168
3a	Kültürümüzde gösterişin, kibrin mutlaka kötü sonuçlar doğuracağını işlenmesi.	168
3b	Keloğlan’ın, annesinin öğütlerinin boşa olmadığını kötü tecrübelerle öğrenmesi.	168
4a	Giriş tekerlemesi	159
4a	Masal başı tekerlemesi	160
4a	Estane mestane! Gel kapıma, gir evime; yitirdiğimi ve elime!	166
4a	Masal sonu tekerlemesi	168
4e	Ana sözü dinlemedikten geri, ben gayrı işine aşına karışmam, ne hâlin varsa gör.” der ve gene kendi yününü eğirmeye başlar.	163
5b	Helal et artık!	161
5b	Yedisinden yetmişine herkes imrenir.	163
5c	Keramet sofrası	163
5c	Bu ne cin işi ne şeytan işi.	167
5c	Başta yazılan gelir	167
5c	Ya Allah! Ya Pir!	167
5g	Periler mi gönderdin?	165
5g	Bir maşallah , iki maşallah ile şeytanın elini kolunu bağlar.	166
5g	Üç defa lahavle çekerek	166
5g	İki cihanda yüzü ak olsun.	168
5g	Eli kolu dert görmesin	168
7a	Konya, Hanya	168
7a	Bağdat	168
8a	Keloğlan’ın aklı başından gider .	160
8a	Şöyle bir tepeden tırnağa süzer .	161
8a	Ne o yine Keloğlan, ağzın kulaklarına varıyor?	161
8a	Hâlimize göz değerse?	161
8a	Bu söze omuz silker .	161
8a	Biraz kulağını bükme isterler	161
8a	Her akıntıya pabuç bırakır mı?	163
8a	Keloğlan daha bir baltaya sap olamadı.	163
8a	Davete kulak asmazlar .	163
8a	Keloğlan’ın başına gelen pişmiş tavuğun başına gelmez .	163
8a	Keloğlan’ın gözleri fal taşı gibi açılır .	163
8a	Bu sofracığın kaşla göz arasında kim aldı?	164
8a	...gene ne dolap çevirdin?	166
8a	Kel başında yine kavak yelleri esmeye başlar.	166
8a	Keloğlan az gider uz gider, dere tepe düz gider .	167
8a	Keloğlan’ın beti benzi atar, dili tutulur .	167
8a	Keloğlan köpürür, küplere biner .	167
8a	Ne o Keloğlan, yüzünden düşünden bin parça .	168
8a	Keloğlan Hanya’yı Konya’yı anlar.	168
8a	...belki aklın başına gelir .	168

Tablo 4. 11. “Açıl Sofram Açıl” kültür unsurları tablosu (Devamı).

8a	Başı darda kalınca da koşup tutar.	168
8a	Görenler parmağını ısırır.	168
8b	Misafir umduğunu değil bulduğunu yer.	161
8b	Ana gibi yâr, Bağdat gibi diyar yok.	168
8b	Son pişmanlık fayda etmez.	168

“Açıl Sofram Açıl”, Türk edebiyatının en bilinen masallarından biridir. Geleneksel Türk anlatılarında olduğu gibi bu masal da tekerleme ile açılarak dinleyiciye bir hazırlık zemini oluşturur.

Keloğlan, bir gün yolda bulduğu on parayla ne alacağını düşünürken leblebi alır ve suyu görünmeyen sihirli bir kuyunun başına gelir. Leblebisinin yarısı kuyunun içine düşer. Kuyudan sofralar çıkar, misafirler doyurulur ama sofralar bir gün ansızın kaybolur. Keloğlan, kuyunun sırrını öğrenmek için Arap Bacı ile karşılaşır; Arap Bacı ona “kudur tokmağı” ve altın, gümüş öğüten bir değirmen verir. Tokmak kontrolsüz vurunca Keloğlan zarar görür, değirmen ise başlangıçta altın ve gümüş sağlar ama zamanla işler kötüye gider. Anası ona sabırlı olmasını, emek vermesini, gösteriş ve kibirden uzak durmasını öğütler. Keloğlan zaman geçtikçe öğütleri dinlemez olsa da sonunda çalışmaya koyulur, elinden geleni yapar. Masal, emeğin ve kanaatin önemini vurgulayarak mutlu bir sonla, Keloğlan’ın zorluklara rağmen doğru yolu bulmasıyla ve bir tekerlemeyle sona erer.

“Açıl Sofram Açıl” masalında da daha önceki masalarda olduğu gibi en fazla kültür unsuru “8a-Deyimler” (22 adet) başlığındandır.

“Günlük Yaşam” başlığından “1b-Yemek zamanları, sofrada adabı” alt başlığına, “Değerler ve Eğitim” başlığından “3a-Değerler” ile “3b-Eğitim” alt başlığına, “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığından “4e-El sanatları geleneği” alt başlığına ve “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5d-Doğum, evlilik gelenekleri” alt başlığına birer örnek tespit edilebilmişken “Sosyal Yaşam” başlığına hiç örnek bulunamamıştır. Masal metninde yer alan diğer kültür unsurları ise tablodaki sırasıyla “Günlük Yaşam” başlığından “1a-Yiyecek-içecek” alt başlığına dört (4), “1e-Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar” alt başlığına iki (2); “Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2a-Kişiler” alt başlığına dört (4); “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığından “4a-Edebiyat” alt başlığına altı (6); “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5b-Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler, mecazi ifadeler” alt başlığına iki (2), “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığına dört (4), “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığına beş (5); “Coğrafya ve Mekân” başlığından “7a-Yer (iller ve/veya diğer

yerleşim yerleri)” alt başlığına iki (2); “Atasözü ve Deyimler” başlığından 8b-Atasözleri” alt başlığına üç (3) örnek tespit edilebilmiştir.

“Günlük Yaşam” başlığının “1a-Yiyecek-içecek” alt başlığında adları geçen “baklava, leblebi”, Türk mutfağında çok önemli yeri olan iki yiyecektir. “Baklava”, Türk mutfak kültürünü dünyaya tanıtan en önemli tatlılardan biridir. Osmanlı’dan günümüze uzanan bu lezzet; özellikle bayramlarda, düğünlerde ve misafir ağırlamalarında ikram edilerek paylaşmanın ve misafirperverliğin simgesi hâline gelmiştir. Baklava, sadece bir tatlı değil aynı zamanda kutlamaların, birlikteliklerin ve özel günlerin vazgeçilmez bir unsuru olarak Türk toplumunda önemli bir kültürel değeri yansıtır. “Leblebi” ise kavrulmuş nohuttan yapılan hem gündelik yaşamda tüketilen hem de sohbet ortamlarının bir parçası olan geleneksel bir atıştırma malıdır. Çarşı, pazar ve misafirlik kültüründe sıkça karşımıza çıkan leblebi; Türk toplumunda sadelik, doğallık ve paylaşımı simgeler. Bu yönüyle, günlük hayata dair pratik kültür unsurlarının dildeki karşılığını öğrencilere tanıtmak kültür aktarımını kolaylaştırabilir.

“Günlük Yaşam” başlığının “1a-Yiyecek-içecek” alt başlığında adı geçen “düğün çerezi”, Türk toplumunda evlilik törenlerinin önemli bir geleneğidir. Kuru yemiş, şekerleme ve çeşitli tatlılardan oluşan bu çerez; düğünlerde misafirlere ikram, mutluluk, bereket ve iyi dileklerin bir sembolü olarak dağıtılır. Böylece çerez, sadece ikramlık değil aynı zamanda toplumsal dayanışma, paylaşım ve kutlama kültürünün bir göstergesi olur.

“Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığının “4e-El sanatları” alt başlığında “‘*Ana sözü dinlemedikten geri, ben gayrı işine aşına karışmam, ne hâlin varsa gör.*’ der ve gene kendi yününü eğirmeye başlar.” şeklinde yer alan “yün eğirmek”, koyun veya diğer hayvanların yünlerini iplik hâline getirme işlemi anlamına gelir. Türk kültüründe özellikle kırsal yaşamda kadınların el emeği ve günlük üretim sürecinin bir parçasıdır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yün eğirme; geleneksel üretim teknikleri, el sanatları ve kırsal yaşam kültürünün aktarımında kolaylık sağlayabilir.

“Atasözü ve Deyimler” başlığının “8b-Atasözü” alt başlığında geçen “Ana gibi yâr, Bağdat gibi diyar olmaz” atasözü, Türk kültüründe hem anne sevgisini hem de tarihî mekânların değerini yansıtan güçlü bir ifadedir. Atasözünde “ana”, insanın dünyadaki en güvenilir, en kıymetli varlığı olarak gösterilir; anne sevgisinin eşsizliği vurgulanır. “Bağdat” ise tarih boyunca ilim, kültür ve zenginlik merkezi olmuş, bu nedenle ulaşılmak istenen en değerli şehirlerden biri olarak simgesel anlam taşır. Bu atasözü, öğrencilere Türk toplumunda annelik

kavramının kutsallığını ve geçmişteki coğrafi-kültürel merkezlerin halk hafızasında nasıl yer ettiğini gösterir. Böylece öğrenciler, dilin yalnızca iletişim değil aynı zamanda ailevi değerler ve tarihî birikim taşıyıcısı olduğunu daha kolay kavrayabilirler.

4. 12. Kül Kedisi Masalı Kültür Unsurları

Tablo 4. 12. “Kül Kedisi” kültür unsurları tablosu.

ALT ÖGE	KÜLTÜR UNSURLARININ AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTAKİ SAYFA NUMARASI
1a	Kara kuru bir ekmek verir eline	176
1a	Sarımsak bulursa cacık yesin.	177
1a	Bal kabağ ından kabak aş .	184
1e	Ay oğlum, a keleş oğlum!	176
1e	Ana ana, canım ana!	176
1e	A kara karı, a kuru karı!	177
1e	Kör Hacı, ey oğul!	179
1e	Ağa ağa, düğünbaşı ağa!	180
1e/Si	Ah ana , vah ana! Bre ak bürçekli ana!	183
2a	Kocakarı	175
2a	Kocakarının kel oğlu	175
2b	Haydi Keloğlan, uğurlar ola!	176
4a	Giriş tekerlemesi	173
4a	Masal başı tekerlemesi	175
4a	Masal sonu tekerlemesi	184
4b	Keloğlan sazının teline dokunur.	177
4c	Keloğlan’ın sazı ile kocakarıyı taşlaması.	177
4e	Yün eğirip yumak yapıyor.	176
4e/6a	Çarık yapılması, giyilmesi	176
4e	Kilim dokumak	177
4e	Keçe dokumak.	179
5a	Ne toy dinler ne düğün	182
5b	Kış kıyamet	175
5b	Canım kurban sana	176
5c	Baban rahmetli.	176
5c	Hani Allah var, yalan söyleyecek değilim.	182
5d	Oğlan evi bayrak kaldırıyor , kız evi davul çaldırıyor.	180
5d	Düğün evine kilim, keçe hediye edilmesi.	182
5d	Gelin kızı teliyle, duvağıyla...	182
5e	Kabak Şenlikleri	183
5g	Allah başka türlü kellik vermesin.	176
5g	Anamın sütü gibi helal olsun.	176
5g	Malım mülkün yoluna kurban olsun!	179
5g	Baştan düşünüp ayağa baktırmasın Allah.	180
5i	Emmi , usta emmi, al çıraklığa beni	177
5i	Bre Keloğlan!	183
7a	Yemen ’e gitti, yumağını sel aldı; Sivas’a gitti.	179
7a	Yemen’ e gitti, yumağını sel aldı; Sivas ’a gitti.	179
8a	Saçlarını süpürge etmiş.	175
8a	Kocakarının da sabır ı tükeniyor.	175
8a	Baban ekmeğini taştan çıkar ırdı.	176
8a	Taşı sıksan suyunu çıkarırsın.	176
8a	...güvendiğim dağlara kar yağarsa...	176
8a	Kaşla göz arasında döner.	176
8a	Hani dilim varmıyor ama...	176
8a	Yine yola düşer	177
8a	Varıp bir baltaya sap olayım.	177
8a	...diye aklından geçirir.	180
8a	Sen ona göz kulak ol.	180
8a	...tuttuğumu koparırsam...	180
8a	...bir dediğimi iki etmezsen...	182
8a	Düğünbaşı saçını başını yoladursun	182

Tablo 4. 12. “Kül Kedisi” kültür unsurları tablosu (Devamı).

8a	Evinin yolunu tutar	182
8a	Anası açar ağzını yumar gözünü	182
8a	Memesinden emdiğini burnundan getirir.	182
8a	Onlara estek köstek ettim.	183
8a	O kadar mı gözlerin karardı da kazı koz anladın?	184
8a	Gözleri fal taşı gibi açılır.	184
8b	Emanete hıyanetlik olmaz.	179

Türk masal geleneğine özgü tekerleme, bu masalın da girişinde kullanılarak dinleyiciyi anlatıya dâhil eder.

Keloğlan, elinde yün ve yumakla hayatını idame ettirmek için iş aramaya çıkar. İlk olarak kilimci Kör Hacı'ya, ardından kocakarının yanına ve düğünbaşına başvurur ancak her seferinde bahanelerle geri çevrilir. Annesi ona çalışmanın, emek vermenin önemini hatırlatır ve kolay yoldan kazanç olmadığını vurgular. Keloğlan, karşılaştığı engellere rağmen yılmaz, sabırla ve azimle yoluna devam eder. Sonunda kendi çabasıyla mutluluğa ulaşır. Masal, klasik Türk masallarına uygun şekilde, Keloğlan'ın muradına ermesi ve tekerleme ile tamamlanır.

“Kül Kedisi” masalında da en fazla kültür unsuru “8a-Deyimler” (20 adet) başlığındadır. “Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2b-Selam-veda-teşekkür-özür ifade ve davranışları” alt başlığına, “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığından “4b-Müzik” ile “4c-Sanat” alt başlıklarına, “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5a-Özel günler ve gelenekler” ile “5e-Festivaller, törenler, kutlamalar” alt başlıklarına, “Sosyal Yaşam” başlığından “6a-Moda” alt başlığına ve “Atasözü ve Deyimler” başlığından “8b-Atasözü” başlığına birer örnek tespit edilebilmişken “Değerler ve Eğitim” başlığına hiç örnek bulunamamıştır. Masal metninde yer alan diğer kültür unsurları ise tablodaki sırasıyla “Günlük Yaşam” başlığından “1a-Yiyecek-içecek” alt başlığına üç (3), “1e-Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar” alt başlığına altı (6); “Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2a-Kişiler” alt başlığına iki (2); “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığından “4a-Edebiyat” alt başlığına üç (3), “4e-El sanatları geleneği” alt başlığına dört (4); “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5b-Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler, mecazi ifadeler” alt başlığına iki (2), “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığına iki (2), “5d-Doğum, evlilik gelenekleri” alt başlığına üç (3), “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığına dört (4), “5i-Yöresel söyleyişler, ağız özellikleri” alt başlığına üç (3); “Coğrafya ve Mekân” başlığından “7a-Yer (iller ve/veya diğer yerleşim yerleri)” alt başlığına iki (2) örnek tespit edilebilmiştir.

“Günlük Yaşam” başlığının “1a-Yiyecek-içecek” alt başlığında adı geçen “cacık”; yoğurt, salatalık, sarımsak ve baharatlarla hazırlanan, soğuk servis edilen geleneksel bir mezedir. Türk mutfak kültüründe cacık hem günlük beslenme hem de sofralarda ikram geleneğini temsil eder. Dünya çapında en çok bilinen Türk yiyeceklerinden olan yoğurtla yapılması Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yiyecekler arası bağlantı kurup bir sofraya kültürü oluşturma ve bu kültürü aktarma açısından faydalı olabilir.

“Kişiler Arası İlişkiler” başlığının “2b-Selam-Veda-Teşekkür-Özür ifade ve davranışları” alt başlığında “*Haydi Keloğlan uğurlar ola!*” cümlesinde yer alan “uğurlar ola” ifadesi özellikle bir yolculuğa çıkan kişiye iyi dilek sunmak amacıyla kullanılan geleneksel bir uğurlama sözüdür. Öğrencilere bu ifadenin tanıtılması, onların Türk toplumunda misafirperverlik, iyi dilek ve dua kültürüyle de tanışmalarını sağlar. Bu ifade aracılığıyla öğrenciler, gündelik iletişimde kullanılan nezaket kalıplarını, toplumsal ilişkilerdeki sıcaklığı ve kültürel değerleri öğrenirler. Ayrıca sözün arka planında yer alan dua niteliği, Türk toplumunun inanç ve gelenek bağlamında dil kullanımına ışık tutar. Dolayısıyla “uğurlar ola” kalıp sözü hem dil hem de kültür boyutunda öğrenme sürecini zenginleştiren bir unsur hâline gelebilir.

“Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığının “4b-Müzik” alt başlığında yer alan “saz”, kültür unsuru bakımından önemli bir işlev üstlenmektedir. Saz, Türk halk müziğinin temel çalgısı olmasının ötesinde âşık geleneği ve sözlü edebiyat ile iç içe geçmiş bir kültürel sembol niteliği taşır. Bu bağlamda saz aracılığıyla öğrencilere Türk toplumunun tarihî, edebî ve estetik değerleri aktarılabilir. Saz eşliğinde icra edilen türküler, dil öğretiminde özgün metin kaynağı olarak kullanılabilir. Böylelikle saz, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde motivasyonu artıran, otantik öğrenme ortamı oluşturan ve kültürel kimliğin aktarımına katkı sağlayan bir unsur hâline gelebilir.

“Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığının “4c-Sanat” alt başlığında yer alan “taşlama” sanatı, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi açısından oldukça işlevseldir. Taşlama, genellikle bireyleri ya da toplumsal yapıyı eleştiren, mizahî ve hiciv yönü güçlü bir şiir türü olarak Türk halk edebiyatında önemli bir yer tutar. Öğrencilere taşlamanın tanıtılması, onların Türk toplumunun eleştirel bakış açısıyla da tanışmalarını sağlar. Bu metinler aracılığıyla öğrenciler günlük yaşamdan kesitler, toplumsal ilişkiler ve halkın değer yargıları hakkında bilgi edinirler. Ayrıca taşlamalarda kullanılan dil, mecazlar, deyimler ve söz sanatları, öğrencilere Türkçenin ifade gücünü geleneksel örnekler üzerinden keşfetme fırsatı sunar. Bu özellikleri bir araya

getirdiğimizde taşlama hem dil hem de kültür boyutunda öğrenme sürecini zenginleştiren bir unsur hâline gelebilir.

“Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığının “4e-El sanatları geleneği” ile “Sosyal Yaşam” başlığının “6a-Moda” alt başlığında bulunan “çarık”, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültür aktarımı açısından önemli bir öğedir. Anadolu’da özellikle köylüler tarafından uzun yıllar kullanılmış, deriden yapılan ve ayağı koruyan geleneksel bir ayakkabı türüdür. Öğrencilere çarığın tanıtılması, onların yalnızca bir giysi unsurunu değil aynı zamanda Türk toplumunun tarihî yaşam biçimini ve günlük pratiklerini de öğrenmelerini sağlar. Çarık üzerinden kırsal hayatın zorlukları, el emeğinin önemi ve dayanışma kültürü gibi unsurlar aktarılabilir. Ayrıca halk edebiyatı ürünlerinde ve türkülerde çarığın sembolik olarak kullanılması, öğrencilere Türkçenin mecaz ve kültürel çağrışım boyutunu tanıtır. Tüm bu yönleriyle çarık, dil öğretiminde otantik malzeme olarak değerlendirilebilecek ve kültürel bilinç kazandırmaya hizmet eden bir unsur hâline gelmektedir.

“Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığının “4e-El sanatları geleneği” alt başlığında bulunan “kilim”, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültür değerlerinin aktarımı bakımından dikkat çekici bir unsurdur. Anadolu’nun farklı bölgelerinde dokuma geleneğinin bir parçası olarak ortaya çıkan kilim; motifleri, renkleri ve kullanım biçimleriyle toplumsal belleğin bir yansımasıdır. Öğrencilere kilimin tanıtılması, onların Türk halkının estetik anlayışını, günlük yaşam pratiklerini ve sembolik anlatım biçimlerini tanımalarına imkân sağlar. Kilimlerde yer alan motiflerin kimi zaman sevgi, özlem, bereket ya da korunma gibi kavramlarla ilişkilendirilmesi, öğrencilerin Türkçedeki simgesel dil ve kültürel bağlamı kavramalarına katkı sunar. Böylelikle kilim hem dil hem de kültür boyutunda öğretim sürecini zenginleştiren bir öge olarak değerlendirilebilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığında yer alan ve metinde “*Ne olur şu ekmeğimi tut, kurda kuşa yedirme de ben gidip kendime bir kazanç yolu arayım, keşiş keten yerde, bir yol bulursam anamın ekmeği, anamın sütü gibi helal olsun, ye yiyebildiğin kadar!*” şeklinde geçen, verilen bir şeyin hiçbir karşılık beklenmeden, gönül rahatlığıyla sunulduğunu belirtmek için kullanılan “anamın sütü gibi helal olsun” ifadesi, Türk toplumunda helallik, dürüstlük ve gönüllülük kavramlarıyla ilişkilidir. Öğrencilere bu ifadenin tanıtılması, onların Türk kültüründe annenin kutsallığını, süt üzerinden kurulan masumiyet ve saflık sembolizmini de tanımalarını sağlar. İfade, gündelik yaşamda yardımlaşma, paylaşma ve karşılıksız verme davranışlarının dildeki yansımasıdır. Bu

yönleriyle “anamın sütü gibi helal olsun”, öğrencilerin Türkçeyi duygusal ve kültürel bağlarıyla kavramalarına katkı sağlayabilir.

“Atasözü ve Deyimler” başlığının “8b-Atasözleri” alt başlığında bulunan ve metinde “*Ey oğul, emanete hıyanetlik olur mu?*” şeklinde ifade edilen “Emanete hıyanet olmaz” atasözü, Türk kültüründe insan ilişkileri açısından son derece önemlidir. Bu deyiş, bir kişinin kendisine verilen güveni veya sorumluluğu ihmal etmemesi gerektiğini vurgular ve Türk toplumunda dürüstlük, güvenilirlik ile ahlaki sorumluluk kavramlarını yansıtır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu ifade, öğrencilerin yalnızca bir dil kalıbını değil aynı zamanda Türk kültüründe güven ilişkilerinin ve etik değerlerin önemini kavramalarını sağlar. İfade, gündelik yaşamda bireyler arası sorumluluk bilinci ve toplumsal uyumun dil aracılığıyla nasıl iletildiğine dair örnek sunar. Bu açıdan “emanete hıyanetlik olmaz”, öğrencilerin Türkçeyi ahlaki bağlarıyla da anlamalarına katkı sağlayabilir.

4. 13. Nartanesi Masalı Kültür Unsurları

Tablo 4. 13. “Nartanesi” kültür unsurları tablosu.

ALT ÖGE	KÜLTÜR UNSURLARININ AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTAKİ SAYFA NUMARASI
1a	El değmedik ağacın nar meyvesi	193
1a	Aşımı ekmeğimi o vermiyor ya	196
1e	Padişah oğlu, padişah oğlu!	191
1e	Başımın bahtı oğul!	193
1e	Padişah kulları, padişah kulları!	195
1e	Aman ana, yaman ana	197
1e	Kırk kızım, kırk cariyem!	205
1e	Hey eloğlu, eloğlu!	206
2a	Perili Ana	190
2a	İdi	193
2a	Bıdı	193
2a	...iki cellat durur	204
2a	Hey eloğlu, eloğlu	206
2a	Ebe	190
2a	Dede	190
2a	Kocakarı	190
2a/5c	Süleyman 'ın tahtını mar aldı derler	205
2a	Keloğlan	212
2a	Köroğlan	212
2a	Hılı	212
2a	Dılı	212
2a	Ak Vezir	212
2a	Kara Vezir	212
2c	Sultan anası	193
2c	Babasının kanı, canı kurur, anası da deli divane olur.	193
2c	Oğullarının yanına...	193
2c	Cariyeler bakarlar ki...	193
2c	Kırk yetim yedir, kırk öksüz giydir.	198
2c	...dur yiğidim dur.	204
2d	Şehzade	190
2d	Padişah	191
2d	... padişah babasıyla sultan anasına haber verir.	193
2d	Kapı ağaları	196
2d	Küçük vezir, ortancıl vezir	196
2d	Süleyman'ın tahtını mar aldı derler...	205
4a	Giriş tekerlemesi	189
4a	Masal başı tekerlemesi	190
4a	Az gider uz gider, lale sümbül biçerek, soğuk sular içerek, dere tepe düz gider.	201
4a	Masal sonu tekerlemesi	211
4e	Ebeden, dededen kalma testi	190
4e	...yollarına halı, kilim dösese de	195
4e	Oturduğu hasırın ucu	197
4e	Güğüm	198
5a	Düğün dediğin böyle olur.	212
5b	Ocaklardan irak...	194
5b	Güler Allah güler, güler de güler.	197
5b	Dile benden dilediğini Hatun Bacı.	197
5b	Mağrurlanma Padişahım, senden büyük Allah var!	197
5b	Kör baht	199
5b	Yedi yıl, yedi ay yol gittim Yedi deniz geçirdi, yedi dağ aşırıldı.	206
5b	Kırk kızım, kırk cariyem, kırkınız kırk daldan birer nar koparın.	207

Tablo 4. 13. "Nartanesi" kültür unsurları tablosu (Devamı).

5b	İnsanoğlu, dile benden dilediğini.	207
5c	...dilerim Mevla' ndan.	191
5c	Bu kadın perili, cinli.	196
5c	Kaderinde varsa gider.	198
5c	Nuh diyor Peygamber demiyor.	198
5c	Feleğin çarkına pek güvenilmez.	202
5d	Al bayrak kaldırıp davullar dövdürmek.	212
5g	Dilerim Mevla' ndan...	191
5g	Peri	190
5g	... perili, cinli bu karı...	196
5g	Allah dert verip derman aratmasın.	198
5g	Uğurdur inşallah.	200
5g	Allah ne muradın varsa versin.	200
5g	Kafdağı' ndan aşırır.	202
5g	Allah imandan ayırmasın.	211
5g	...hele şükür, göz değmesin.	204
6a	...eski püskü bir aba ister.	199
7a	Acem ülkesi	204
7a	Hindistan	204
8a	Başını alıp gider	191
8a	Yüreğine su serpen bulunmaz.	191
8a	Şehzade bir köşeye çekilir...	193
8a	Ağzını bıçak açmaz.	193
8a	Göz kulak olsunlar diye...	194
8a	Başı dara, oğlu derde düşünce...	194
8a	Boşuna çene çalıp durmayın.	194
8a	Başından savar onları.	194
8a	Onların ağızlarından kaçırdıklarını duyar duymaz.	195
8a	...diye arayıp sormadı da başı dara düşünce mi...	195
8a	Gayrı geçmiş ola!	195
8a	Boşuna çene çalıp durmayın, der ve başından savar.	195
8a	O, tuttuğunu koparan kapı ağaları...	196
8a	Padişah küplere biner.	196
8a	... ayak direyip gitmem desin.	196
8a	...gürültüye pabuç bırakır mı?	196
8a	Perili Ana'nın ağza alınmaz lafları...	196
8a	...gönlünü eder.	196
8a	...daha ince eğirip sık dokumaya başlar.	196
8a	...kendine göre ipe un serer.	196
8a	... estek ettik, köstek ettik olmadı.	196
8a	... el ayak çekildikten sonra...	196
8a	...kesip atarlar.	197
8a	Padişahın aklı yatar.	197
8a	Dedikten sonra açar ağzını, yumar gözünü.	197
8a	Sonunu tatlıya bağlayacak yerde...	197
8a	...can atmış.	197
8a	Tutar üstüne tuz biber eker.	197
8a	Anasından emdiği fitil fitil burnundan gelecek.	197
8a	Misli menendi görülmedik bir güzel.	197
8a	Perilerimi başına toplarım...	197
8a	Ağzı kulaklarına varır.	197
8a	Bu söze dudak bükerek...	198
8a	Perili Ana'ya sözümüz geçmiyor.	198
8a	Kısmetinde varsa kaşığında çıkar.	198
8a	Eli ayağına dolaşır.	198
8a	...ağır ol ki batman gelesin.	199

Tablo 4. 13. “Nartanesi” kültür unsurları tablosu (Devamı).

8a	... gözüünü dört açıp deryaları seyredesin.	199
8a	...göz kulak olasın.	199
8a	...kulağına küpe etmiş.	199
8a	...kulak vermemiş.	199
8a	...dizini dövmüş.	199
8a	...bir arpa boyu yol gitmiş.	199
8a	...ölümden öteye yol var mı?	199
8a	...gidip de gelmemek var, gelip de bulmamak var.	199
8a	Yine de hakkını ödeyemem.	200
8a	...başın darda kalırsa...	200
8a	...gide gide iki arpa boyu yol gitmiş.	201
8a	Şehzade bir yaşına daha girer.	202
8a	Şehzade yine düşer yollara.	202
8a	Kim bilir kim ah etti.	202
8a	Sen sen ol da aklına uyup...	204
8a	Biri sana gözünün üstünde kaşın var dese...	204
8a	Karıncanın kılına dokunmaz ama...	204
8a	Kendi diyarının yolunu tutacak.	204
8a	Hele şükür, göz değmesin!	204
8a	Şehzadenin gönlünden geçirdiği bu söz...	205
8a	Ama eli ayağı tutmadığı için...	205
8a	Alı al, moru mor.	206
8a	...kanı kaynayıp...	206
8a	Belki yarana merhem oluruz.	206
8a	Bir kötülük ayağıma dolaştı.	206
8a	...gayrı ölmek var, dönmek yok.	207
8a	... yüz verdik diye...	207
8a	O da bizim bir dediğimizi iki etmesin.	207
8a	Kendine güvenin varsa yola düş.	207
8a	Şehzade gözlerine inanamaz,	207
8a	Neden sonra kendini toplar.	207
8a	Yalvarıp yakarır.	208
8a	Nar tanesince derde düşürürüm onu.	208
8a	Akıl sır erdirememiş.	210
8a	Hiçbirine kanım kaynamadı.	212
8a	Nicelerinin kanına girdim.	212
8b	Gayrı ölmek var, dönmek yok!	207
8b	El elden üstündür.	210

Tekerleme ile açılan masal, klasik Türk masallarının yapısal özelliklerini sürdürürken dinleyicinin ilgisini de canlı tutar.

Perili Ana, eski testisi ile su doldurmaya giderken bir şehzade de gelene geçene penceresinden elmas ve inci atar; Perili Ana'nın da testisi kırılır. Bunun üzerine Perili Ana şehzadeye “Nartanesi'nin nârına yanasın” diyerek beddua eder. Bedduadan sonra şehzade kara sevdaya tutulur ve yemeden içmeden kesilir. Birçok kişi içerisinde teşhisi İdı ile Bıdı koyar. Şehzadenin iyileşmesi için el değmedik bir ağacın kesilmedik nar meyvesini bulması gerekir. Bunun yerini de ancak Perili Ana'nın perileri bilir. Perili Ana onun yerini söylemek için kırılan testi parçalarının ve dökülen suyun bir araya getirilmesi şartını koyar. Padişahın ayağına kadar gelmesi ile şartı yumuşatır. Şehzade bir elinde altın diğer elinde gümüş güğümle yedi gün yedi

gece su getirecektir Perili Ana'ya. Yedinci gün Perili Ana, yedi yıl sürecek bir dizi görev daha verir şehzadeye. Aradan yıllar geçer, şehzade varacağı yere varır. Orada hem aradığı nar meyvesini bulur hem de güzelliği ile destan olan Nartanesi'ni görür, ona âşık olur. Nartanesi, istediği meyveyi vereceğini söyler ancak o da birkaç şart koşar. Görevleri yerine getiren şehzade istediğini alır ve bu süreçte şehzadeye gönlünü kaptıran Nartanesi ile evlenirler. Masalın bitişi, geleneksel Türk masallarının yapısına uygun olarak mutlu son ve tekerleme ile yapılır.

“Nartanesi”, söz konusu çalışmanın en uzun masallarındandır. Kültür unsurları sayısının diğer masallara göre çok daha fazla olmasının sebebinin bu uzunluk olduğu söylenebilir.

“Nartanesi” masalında kültür unsurlarından en fazla “8a-Deyimler” (73 adet) başlığından örneklere rastlanmıştır ki deyim varlığı bakımından hayli zengin bir masaldır.

“Gelenekler ve Folklor” başlığından “5a-Özel günler ve gelenekler” ile “5d-Doğum, evlilik gelenekleri” alt başlıklarına ve “Sosyal Yaşam” başlığından “6a-Moda” alt başlığına birer örnek tespit edilmiştir. “Değerler ve Eğitim” başlığına hiç örnek bulunamamıştır. Masal metninde yer alan diğer kültür unsurları ise tablodaki sırasıyla “Günlük Yaşam” başlığından “1a-Yiyecek-içecek” alt başlığına iki (2), “1e-Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar” alt başlığına altı (6); “Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2a-Kişiler” alt başlığına on beş (15), “2c-Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler” alt başlığına altı (6), “2d-Politik ve dinsel gruplar arası ilişkiler” alt başlığına altı (6); “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığından “4a-Edebiyat” alt başlığına dört (4), “4e-El sanatları geleneği” alt başlığına dört (4); “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5b-Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler, mecazi ifadeler” alt başlığına sekiz (8), “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığına altı (6), “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığına dokuz (9); “Coğrafya ve Mekân” başlığından “7a-Yer (iller ve/veya diğer yerleşim yerleri)” alt başlığına iki (2); “Atasözü ve Deyimler” başlığından “8b-Atasözleri” alt başlığına iki (2) örnek tespit edilebilmiştir.

“Kişiler Arası İlişkiler” başlığının “2a-Kişiler” alt başlığı ve “Gelenekler ve Folklor” başlığının “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığında yer alan ve metinde “*Süleyman'ın tahtını mar aldı derler, yoksa benim bahtımı, bahçemi de bunlar mı alacak?*” şeklinde ifade edilen “Süleyman'ın tahtı” sözünün “Süleyman, taht -saray da akla

gelebilir-, mar (yılan)” ifadelerinden yola çıkarak Süleyman Peygamber ve onun kudretli yönetimi olduğu düşünülmektedir. Kur’an-ı Kerim’de ve çeşitli İslami anlatılarda yer alan Hz. Süleyman’ın tahtı başka bir deyişle sarayı hem kudreti hem de adaletiyle anılan bir peygamberin sembolüdür. Öyle ki Kur’an’da şöyle anlatılır: Hz. Süleyman, cinlerden ve insanlardan oluşan ordusunun sağladığı güçle hâkimiyeti altındaki bölgeleri görkemli bir saraydan yönetiyordu. Dönemin en gelişmiş teknikleri ve üstün bir estetik anlayışıyla inşa edilen bu saray, onun yönetim merkezini oluşturuyordu. Hz. Süleyman, Sebe melikesi Belkıs’a Müslüman olup Allah’a teslim olmasını isteyen bir mektup göndermiş; Melike ise buna karşılık olarak Süleyman’a hediyeler yollamıştı. Ancak hediyelerin geri gönderilmesi üzerine Belkıs, Süleyman’ı sarayında ziyaret etmeye karar vermiş ve saraya vardığında kendi tahtını karşısında görünce, kendisine verilmiş bir bilgi sayesinde gerçeği daha önce kavradığını ve Müslüman olduğunu Süleyman’a ifade etmiştir. (Yüctürk, 1998). Türk halk kültüründe de bu taht çoğu zaman güç, ihtişam ve hükümlanlık kavramlarıyla ilişkilendirilir. Öğrencilere Süleyman’ın tahtının tanıtılması, onların yalnızca bir dinî motifle değil aynı zamanda Türk edebiyatında, masallarında ve halk anlatılarında yer alan sembolik öğelerle tanışmalarını sağlar. Bu kavram aracılığıyla öğrenciler; Türkçedeki mecazların, atasözlerinin ve kültürel göndermelerin arka planını keşfederler.

“Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığının “4e-El sanatları geleneği” alt başlığında yer alan “hasır”, kamış veya saz gibi doğal malzemelerden örülerek yapılan özellikle kırsal yaşamda yer yaygısı, yatak altlığı ya da çeşitli ev eşyası olarak kullanılmıştır. Öğrencilere hasırın tanıtılması, onların Türk halkının pratik zekâsını, el emeğine verdiği değeri ve doğayla kurduğu ilişkiyi görmelerine imkân tanır. Ayrıca halk edebiyatında ve deyimlerde geçen hasır unsuru, dilin kültürel çağrışımlarını öğrenciye aktarır. Bu özellikleriyle hasır hem gündelik yaşam pratiklerini hem de kültürel birikimi öğretim sürecine taşıyan işlevsel bir öge hâline gelir.

“Atasözü ve Deyimler” başlığının “8a-Deyimler” alt başlığında bulunan ve söz konusu masalda “*Perili Ana ne küçük vezirin ince eğirdiğine ne de ortancıl vezirin sık dokuduğuna bakar. O da kendine göre ipe un serer.*” şeklinde yer alan “ipe un sermek” deyimini; Türkçede geçersiz birtakım nedenler ileri sürerek istenilen işi yapmaktan kaçınmak anlamında kullanılmaktadır. Bu deyim yabancılara öğretiminde, kültürel arka planın aktarılması oldukça önemlidir. Özellikle Nasrettin Hoca’nın aynı adlı fıkrası, deyim öğretiminin hem kolaylaştırmakta hem de kültürel bağlamı zenginleştirmektedir. Nasrettin Hoca, Türk halk mizahının en önemli temsilcilerinden biri olup zekâsı, hazırcevaplığı ve toplumsal eleştirileriyle

tanınmaktadır. “İpe un sermek” fıkrasında da Hoca'nın istenilen nesneyi vermemek için türlü bahaneler üretmesi üzerinden deyim açıklanabilir. Bu yöntem, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde öğrencilere hem dil hem de kültür yönünden kazanım sağlayabilecek olan bu deyimden yalnızca sözlük karşılığı değil aynı zamanda tarihî ve toplumsal bağlamı da kavratılabilir. Böylece öğrenciler, deyimden gündelik kullanımda daha doğru ve işlevsel biçimde kullanabilir.

4. 14. Karayılan Masalı Kültür Unsurları

Tablo 4. 14. “Karayılan” kültür unsurları tablosu.

ALT ÖGE	KÜLTÜR UNSURLARININ AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTAKİ SAYFA NUMARASI
1e	Kızım kızım, kara yazılı kızım!	220
1e	Haydi benim reyhan kızım!	221
1e	A benim şehzadem!	222
1e	Ey benim padişahım!	222
1e	Ey benim sultanım!	222
1e	Ana ana canım ana!	223
2a	Ebe	219
2a	Oğlan	219
2a	Bir evlat ver bize	219
2a	Kadın	220
2a	Emine abla	230
2a	Fadik gelin	230
2a	Dede	230
2c	Dört helallim var	219
2c	İki yüz cariyem dolanıyor.	219
2c	Benim bir üvey kızım var.	219
2c	Kaç yetimin ekmeğine gözyaşımı katık edecek?	230
2d	Padişah	219
2d	Küçük sultanın ayı, günü dolup ağrısı tutar.	219
2d	Harem ağalarının ayakları peşlerine takılır.	220
2d	Şehzadenin doğumuna gideceksin.	220
2d	Padişah da vezir vüzerasını toplar.	220
2d	Başvezir	227
2e	Gelinciler şurup şerbet içedursun.	227
2e	Sırma elbiseler, sırma savat gelinlikler dökülür...	228
3a	Gelin adayının saraya gelince önce anne ve babasının elini, eteğini öpmesi	228
3b	Dili de bülbül olup söyler: Elif!	226
3b	Derken kırkıncı gün kitabı hatmeyler.	226
4a	Giriş tekerlemesi	217
4a	Masal başı tekerlemesi	217
4a	Masal sonu tekerlemesi	230
4e	Kırk kürk , bir de yeşil börk isterim.	228
5a	Toy, düğün eder hemen alırlar.	227
5b	İki yanında iki kulplu yedi delikli bir kapağı olsun, yedi inekten sağılmış yedi bakraç süt korsun.	220
5b	Yedi ayda yedi yaşına basar.	222
5b	Ceviz kabuğunu bile doldurmayan bir işin içinden çıkamadınız.	227
5b	Duyduk duymadık demeyin.	227
5b	Üvey ana “Kırk katır mı kırk satır mı?” demeye kalmaz çat diye çatlar.	230
5c	Adaklar adanmış, kurbanlar kesmiş.	219
5c	Hacet kapılarının açık olduğu saat.	219
5c	Anan seni Kadir Gecesi doğurmuş.	220
5c	Bu kadarına şükreder , saray şenlenir.	226
5c/5g	Hemen ayağına kurbanlar kesilir .	228
5d	Yüzündeki tel duvak bir kanlı kefen olur.	227
5d	Görücüler dursun, gelinciler gitsin.	227
5d	Kirpi derisi alalım, gerdeğe girmeden üstüne gyesin.	228
5g	Yeri göğü yaradana yalvarıp yakarmış.	219
5g	Kadir Allah kadırsın.	227
5g	Allah, ağızsız dilsiz yavruların analarını ellerinden alıp da üvey anaların elinde sürüm sürüm süründürmesin.	230
5i	Bre kadın ana!	220

Tablo 4. 14. “Karayılan” kültür unsurları tablosu (Devamı).

5i	Bre ağalar, aklınızı mı yitirdiniz?	223
7a	Hint’te, Yemen’de	219
8a	Yüzümüzü güldürüp gözümüzü kapayacak bir evlat ver bize.	219
8a	Anacığımın toprağına yüz süreyim.	220
8a	Ana sultanın ağı kulaklarına varır.	222
8a	Yüreğine su serpmek	222
8a	Elâlemin kanına giriyorsunuz?	223
8a	Hay ağzına, diline sağlık.	223
8a	Kızcağızın yüreğine su serpilir.	224
8a	Hem ebesi hem hocası diye el üstünde tutarlar.	224
8a	İstedığı kadar kaleminden kan damlasın.	226
8a	Kız bir daha dillere destan olur.	226
8a	Kızcağız duyar, duymazlıktan gelir.	226
8a	Gayrı durmayın, baş göz edin beni.	226
8a	A benim şehzadem, elini sallasan ellisi.	226
8a	Öyle arar, tararlar ki ayaklarına kara sular iner.	227
8a	Harem ağaları sıvar kolları.	227
8a	Tam umutlarını kestikleri sırada uğurlarına üvey ana çıkar.	227
8a	Koskoca sarayda hiç mi ömür sürmüş biri yok.	227
8a	Şu âdet yerini bulsun , o kadar.	227
8a	Gelinlik kız da kaşla göz arasında kendini mezarlıkta buldu.	227
8a	“Nasıl oldu ki iki ayağınız bir pabuca girdi böyle?” der.	227
8a	Mezardan gelen sesi cankulağıyla dinler.	228
8a	Beni bir yardan atıp kanıma ekmek doğramak istiyor.	228
8a	Şehzade Karayılan’a baş göz eyledi.	228
8a	Tahtına kurulup gününü gün eylersin.	228
8a	Artık dünya evine girip bir yastığa baş koy.	228
8a	Gir saraylı hanımların elini eteğini öpsene.	228
8a	Şu olup bitenler sabah sabah dillere destan olur.	228
8a	Şehzade dile gelip...	229
8a	Bir türlü adam edemedim seni.	230
8a	Padişah babası sevincinden deli divane olur.	230
8a	Bu masalı telleyip pullayan Emine abla başını çevirdi.	230
8b	Büyük lokma yemeli de büyük söz söylememeli.	219
8b	Demir tavında iken dövülür.	227

Klasik Türk masallarına uygun olarak tekerlemeyle başlayan masal, dinleyiciye hem dikkat yoğunlaştırma hem de hazırlık imkânı sunar.

Zamanın birinde bir padişah vardır ve bu padişahın çocuğu olmaz. Tacını bırakacağı kimse olmayacağını düşünür ve dertlenir. İyice bunaldığı bir gün yılan da olsa çıyan da olsa bir evlat ister Allah’tan. Duası kabul olan padişahın kara yılan oğlu dünyaya gelir. Göbeğini kesip kundağa saracak her bir ebeyi sokup öldürür Karayılan. Ülkenin her yerine ebe aramak için gider harem ağaları. Karşılarna çıkan niyeti iyi olmayan bir kadın, kendisinin üvey kızı olduğunu ve onu götürmelerini ister. Üvey kız ses etmez, düşer yola. Yolda garipler mezarlığından geçerken ağalardan annesinin mezarını ziyaret etmek için izin ister. Annesinin mezarı başında ondan yardım ister ve annesi de ona cevap verir. Annesinin öğütlerini dinleyen üvey kız, Karayılan kendisine zarar vermeden onu beşiğine koyar ve köyüne döner.

Beşiğe anasından başkasını yaklaştırmayan Karayılan yedi ayda yedi yaşına girer ve okuyup adam olmak istediğini söyler. Her gelen hocayı da sokar, öldürür. Ağalar yine hoca aramaya koyulur. Yolda karşılarına çıkan ana, üvey kızını götürmelerini ister. Üvey kız giderken yine mezarlıkta ölmüş anasından yardım ister ve annesi ona yapması gerekenleri anlatır. Saraya giden üvey kız, annesinin öğütlerini bir bir yerine getirir ve Karayılan'ı eğitmeyi başarır; köyüne döner.

Karayılan evlilik çağına gelince evlenmek ister. Her gelen gelin adayını sokup öldürür. Ağalar, gelin adayı ararken üvey ana yine çıkar karşılarına ve üvey kız gelin etmek üzere harem ağalarına verir. Yolda yine mezarlıkta yatan annesinden yardım dileyen üvey kız, denilenleri yaparak şehzadeyi yılan derisinden arındırmayı başarır; ortaya yakışıklı, yiğit bir şehzade çıkar. Padişah, tacını devredeceği gerçek bir evlat sahibi olmayı başarınca çok mutlu olur ve onları evlendirir. Masal, folklorik geleneğe sadık kalınarak hem mutlu son hem de tekerleme ile biter.

Karayılan masalında kültür unsurlarından en fazla “8a-Deyimler” (31 adet) başlığından örneklere rastlanmıştır.

“Değerler ve Eğitim” başlığından “3a-Değerler” alt başlığına, “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığından “4e-El sanatları geleneği” alt başlığına, “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5a-Özel günler ve gelenekler” alt başlığına ve “Coğrafya ve Mekân” başlığından “7a-Yer (İller ve/veya diğer yerleşim yerleri)” alt başlığına sadece birer örnek tespit edilmiştir. Oldukça uzun bir masal olmasına rağmen “Sosyal Yaşam” başlığına hiç örnek tespit edilememesi ilgi çekicidir. Masal metninde yer alan diğer kültür unsurları ise tablodaki sırasıyla “Günlük Yaşam” başlığından “1e-Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar” alt başlığına altı (6); “Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2a-Kişiler” alt başlığına yedi (7), “2c-Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler” alt başlığına dört (4), “2d-Politik ve dinsel gruplar arası ilişkiler” alt başlığına altı (6), “2e-Konuk etme- ikram ve hediyeler” alt başlığına iki (2); “Değerler ve Eğitim” başlığından “3b-Eğitim” alt başlığına iki (2); “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığından “4a-Edebiyat” alt başlığına üç (3); “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5b-Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler, mecazi ifadeler” alt başlığına beş (5), “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığına beş (5), “5d-Doğum, evlilik gelenekleri” alt başlığına üç (3), “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığına dört (4), “5i-Yöresel söyleyişler, ağız özellikleri” alt başlığına iki (2); “Atasözü ve Deyimler” başlığından “8b-Atasözleri” alt başlığına iki (2) örnek tespit edilebilmiştir.

“Kişiler Arası İlişkiler” başlığının “2a-Kişiler” alt başlığında adı geçen “evlat” kelimesi, Türkçede çocuk ya da oğul-kız anlamında kullanılan ve aile bağlarını ifade eden temel kavramlardan biridir. Bu kelime, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde ele alınırken yalnızca sözlük karşılığıyla sınırlı tutulmamalıdır. Türk kültüründe “evlat”, biyolojik bağın ötesinde; manevi evlat edinme, koruma, sahiplenme ve aidiyet duygusunu da içerir. “Evlat acısı”, “evlat sevgisi” ya da “evlat edinmek” gibi kullanım örnekleri, Türk toplumunun aileye ve çocuklara verdiği önemi göstermektedir. Ayrıca klasik Türk edebiyatında ve halk anlatılarında “evlat” kavramı; soyun devamı, geleceğe bırakılan miras ve anne-baba sevgisinin yüceltilmesi bağlamında işlenmiştir. Dolayısıyla bu kavramın öğretiminde, öğrencilerin hem dil boyutunu öğrenmeleri hem de Türk kültüründe aile bağını kavramaları sağlanmalıdır. Böylelikle “evlat” kelimesi, sadece bir çocuk karşılığı olmaktan çıkar, Türk toplumunun değerler dünyasını yansıtan kültürel bir anahtar kavram hâline gelir.

“Kişiler Arası İlişkiler” başlığının “2d-Politik ve dinsel gruplar arası ilişkiler” alt başlığında yer alan “harem ağaları” ifadesinden Türk siyasal, yönetim ve eğitim kültürü üzerine kültür aktarımı yapılabilir. “Harem ağası” kavramı, Osmanlı saray teşkilatında harem dairesinin güvenliğinden ve düzeninden sorumlu olan kişiyi ifade eder. Ancak harem yalnızca bir yaşam alanı değil aynı zamanda bir eğitim kurumuydu. Haremde padişahın kızları, eşleri ve cariyeler, dönemin önde gelen hocalarından edebiyat, musiki, hat, dinî bilgiler ve görgü kuralları gibi dersler alırlardı (Demir, 2003). Bu yönüyle harem dairesi, saray kadınlarının kültürel ve entelektüel gelişimine katkı sağlayan bir eğitim yuvası niteliği taşımaktaydı. Harem ağaları ise bu sistemin işleyişinde hem güvenlik hem de idari sorumluluk üstlenmişlerdir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu kavramın, yalnızca tarihî-sosyokültürel boyutuyla değil aynı zamanda Osmanlı’daki eğitim anlayışıyla ilişkilendirilerek sunulması, öğrencilere çok yönlü bir bakış açısı kazandırabilir. Böylece öğrenciler hem “harem ağası” ifadesinin sözcük karşılığını hem de Osmanlı saray kültürü ve eğitim yapısı içindeki işlevini daha iyi kavrayabilirler.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığında bulunan ve adı geçen masalda “...ne demişlerse yapmış; adaklar adanmış, kurbanlar kesmiş, gece dememiş, gündüz dememiş, yeri göğü yaratana yalvarıp yakarmış...” şeklinde ifade edilen “adağlar adanmış” ifadesi, Türk kültüründe önemli bir inanç ve gelenek unsurudur. Bir dileğin gerçekleşmesi, bir hastalığın iyileşmesi ya da bir isteğin kabul olması için kişinin Allah’a söz vermesi anlamına gelir. Bu söz genellikle kurban kesmek,

fakirlere yardım etmek veya bir hayır işi yapmak şeklinde yerine getirilir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde “adak adamak” kavramı toplumsal dayanışmayı, şükran duygusunu ve kültürel ritüelleri yansıtan bir unsur olarak ele alınabilir. Öğrencilere bu kavram öğretilirken Türk toplumunda adakların yerine getirilmesinin hem bireysel hem de toplumsal sorumluluk taşıdığı vurgulanabilir. Ayrıca atasözleri, halk hikâyeleri veya gözlem örnekleri üzerinden “adak adamak” kavramının farklı kullanım alanları gösterildiğinde öğrenciler hem deyimini öğrenip hem de Türk kültüründeki inanç pratiklerini daha iyi anlama fırsatı bulabilirler.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığında bulunan ve söz konusu masalda “...ne demişlerse yapmış; adaklar adanmış, kurbanlar kesmiş, gece dememiş, gündüz dememiş, yeri göğü yaratana yalvarıp yakarmış...” şeklinde ifade edilen “kurbanlar kesilmiş” ifadesi, Türk kültüründe hem dinî hem de toplumsal anlam taşıyan bir uygulamadır. İslam geleneğinde özellikle Kurban Bayramı’nda yerine getirilen bu ibadet, Allah’a bağlılığın bir göstergesi olarak görülür. Bunun yanı sıra, önemli bir dileğin kabulü, bir adaktan dolayı veya bir şükran ifadesi olarak da kurban kesilebilir. Anadolu coğrafyasında diğer Müslüman ülkelere göre daha fazla kurban kesilmesinin sadece tek yönlü bir ibadet boyutunda değil toplumsal dayanışma, yardımlaşma, fakirleri kollama ve ikram kültürünün gelişmiş olmasıyla da ilgili olduğu söylenebilir. Dolayısıyla Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde “kurban kesmek” kavramı, bahsedilen tüm boyutlarıyla ele alınabilir. Çünkü kurban etinin ihtiyaç sahiplerine dağıtılması, aile ve komşuluk ilişkilerinde paylaşma ve yardımlaşma değerlerini yansıtır. Ayrıca kurban üzerinden “bayram” kültürü de kurbanla bağlantılı şekilde kolaylıkla aktarılabilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığında bulunan “Kadir Gecesi”, İslam kültüründe Kur’an-ı Kerim’in indirilmeye başlandığı, Kur’an’da ismi açıkça geçen mübarek bir gece olarak kabul edilir ve kimi rivayetlerde Ramazan ayının yirmi yedinci (27) gecesi idrak edilir (Paksoy, 2012). Türk toplumunda bu gece; ibadet, dua, Kur’an okuma ve hayır işleriyle geçirilir. Aynı zamanda toplumsal birlikteliğin güçlendiği, yardımlaşma ve paylaşma duygularının arttığı özel bir zaman dilimidir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde Kadir Gecesi kavramı, sadece dinî bir terim olarak değil Türk toplumunun manevî hayatında ve sosyal ilişkilerinde önemli bir yere sahip bir kültür unsuru olarak ele alınmalıdır. Öğrencilere bu kavram öğretilirken ramazan ayının genel özellikleri, camilerde düzenlenen özel programlar, kandil simidi gibi kültür öğelerinden de bahsedilebilir. Böylece öğrenciler, “Kadir Gecesi” ifadesini hem dinî kavram olarak hem

de Türk toplumunun inanç, ibadet ve dayanışma anlayışını yansıtan çok yönlü bir kültürel değer olarak öğrenirler.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5d-Doğum, evlilik gelenekleri” alt başlığında adı geçen “görücü” kavramı, Türk toplumunda özellikle geleneksel evlilik anlayışıyla ilişkili bir terimdir. Görücü; evlenmek isteyen bir gencin ailesi adına, karşı tarafın evine giderek gelin adayını görme, tanıma ve evlilik için uygunluğunu değerlendirme amacıyla gönderilen kişilere verilen addır. Bu gelenek, geçmişte evliliklerin çoğunlukla aileler aracılığıyla düzenlendiğini göstermesi bakımından sosyokültürel bir işlev taşımaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde “görücü” kavramı, Türk toplumunda aile yapısını, evlilik anlayışını ve sosyal ilişkilerdeki geleneksel rolleri yansıtan bir kültür unsuru olarak ele alınabilir. Öğrencilere bu kavram aktarılırken “görücü usulü” evliliklerin tarihî kökeni, günümüzdeki değişen uygulamaları ve modern toplumdaki yeri üzerinde durmak hem dil hem kültür açısından öğretimi daha anlamlı kılabilir. Böylece öğrenciler, “görücü” kelimesinin sözlük anlamının ötesinde Türk aile yapısının geçmişten bugüne uzanan değerlerini daha iyi kavrayabilirler.

“Atasözü ve Deyimler” başlığının “8a-Deyimler” alt başlığında geçen ve masalda “*Artık dünya evine girip bir yastığa baş kor, güler yüz tatlı dil ile gönül rahatlığı içinde geçinir gideriz.*” şeklinde ifade edilen “bir yastığa baş koymak” deyimini; Türkçede evlenmek, ömür boyu birlikte yaşamak ve hayatı paylaşmak anlamlarında kullanılır. Bu deyim kökeni, yakın bir geçmişe kadar Türk toplumlarında karı kocanın tek ve uzun bir yastıkta birlikte uyuma geleneğine dayanır. Dolayısıyla deyim, yalnızca evlilik kurumunu değil aynı zamanda birlikteliğin sürekliliğini ve sadakati de simgelemektedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu ifade sözlük anlamının ötesinde, Türk aile yapısına ve evlilik anlayışına dair kültürel bir değer olarak düşünülebilir. Öğrencilere açıklanırken geçmişteki yastık kullanımına dair örnekler verilmesi, deyim somut bağlamını kavramalarını kolaylaştırır. Ayrıca atasözleri, masallar ya da halk anlatılarında evlilik ve birliktelik temasının nasıl işlendiğiyle bağlantı kurulması, deyim kültürel işlevini pekiştirebilir.

4. 15. Sabırtaş Masalı Kültür Unsurları

Tablo 4. 15. “Sabırtaş” kültür unsurları tablosu.

ALT ÖGE	KÜLTÜR UNSURLARININ AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTAKİ SAYFA NUMARASI
1a	Hurma	259
1a	Şerbet	267
1a	Un, ekmek	267
1a	Yağ, bal	268
1a	Şalgam, turp, nane, dut, fındık, kestane, elma, soğan, sarımsak, ıspanak, kabak	275
1e	Padişah güller, padişah gülleri!	238
1e	A benim padişahım!	240
1e	A elkızı elkızı , ne sen sor ne ben söyleyeyim.	248
1e	A eloğlu eloğlu!	248
1e	Sabırsız kız, sabırsız kız!	252
1e	Hey ak kız, akça kız, huyu huyuma, suyu suyuma denkçe kız!	253
1e	Al yiğidim , bu senin kısmetin.	255
1e	Bacı bacı , ne benimki yiğit ne seninki yiğit.	257
1e	Ana ana, koca başlı ana!	263
1e	A koç beyim, Kocabey'im!	275
1e	Sırlı kız, sabırlı kız	276
2a	Padişah ile üç kızı	236
2a	Keloğlan	237
2a	Bahçıvan	239
2a	Karadayı	239
2a	Telibey	270
2a	Eflatun	270
2a/2c	Cariye	239
2a	Kocabey	240
2a	Bezirgânbaşı	254
2a	Kara Sakal, Ak Sakal	259
2a	Deli Ömer	263
2c	Dayı oğlu var.	270
2c	Benim küçük halam olacak.	274
3a	Kahramanların başı beladan kurtulunca ilk olarak analarının elini eteğini öpmeleri.	277
3a	Büyüğün küçüğünü gözlerinden, alnından öpmesi	277
3a	Masalın genelinde sabrı öğretmesi.	281
4a	Giriş tekerlemesi	235
4a	Masal başı tekerlemesi	236
4a	Nasrettin Hoca	244
4a	Keloğlan	253
4a	Masal sonu tekerlemesi	281
4e	Yastık altına yün mü eğiriyor?	262
4e	Saz	270
5a	Toy, düğün	237
5a	Nişan	267
5b	Kırk oda, kapısında kırk anahtar, eşliğinde kırk şamdan	249
5b	Selam sabah ettikten sonra	254
5b	Eyvahlar olsun!	258
5b	Görür ki çam yarması gibi adamlar!	262
5b	Ben çene çalmaktansa!	275
5b	Her olur olmazı bindirmem sırtıma.	279
5c	Nazardan sakınmak	236
5c	Kıyamet mi olurdu?	243
5c	Nuh Nebi	244
5c/8a	Ne in var ne cin.	245
5c	Yaradan neye kadir değil ki!	252

Tablo 4. 15. “Sabırtaşı” kültür unsurları tablosu (Devamı).

5c	Yeşil donlu Hızır ’ın terkisinde geldi.	254
5c	Hakkımızı helal edin.	259
5c	Periler pir olur, devler de dünyayı alırdı.	259
5c	Verilmiş sadakan varmış.	268
5c	Allah yüzüne bakmış, hâline acımış.	270
5c	Sihirli seccade	274
5c/8a	...günahına girmiş.	277
5c	Öpüşüp helalleşmek	278
5c	Cennet misali bir yer.	281
5d	Al bayrak kaldırıp büyük vezirin oğluna verirler.	244
5d	Davullar dövdürüp küçük vezirin oğluna verirler.	244
5d	Büyük kızına bir zümrüt taş , ortancaya yakut taş ...	244
5d	Sabah sabah davullar vurulur , meydan kurulur , ahali olan buyurur.	255
5d	Nişan şerbetleri içilecek, ben oraya gidiyorum.	267
5d	Bugün nişanlısının duvak günü .	268
5d	Oğlan evi çalar , kız evi kol kola oynar .	271
5g	Pöh pöh maşallah! (tükürmek)	238
5g	En doğrusunu Allah bilir.	242
5g	Allah verecekse başka kısmet versin.	247
5g	Bu kız Kafdağı ’nda yaşıyorsa...	254
5g	Dilerim Allah’tan bana edenlerin ettikleri ayaklarına dolaşsın.	259
5g	Periler pir olur, devler de dünyayı alırdı.	259
5g	Allah da senin ne muradın varsa versin.	265
5g	Toprağı bol olsun.	281
5i	Bre Karadayı!	240
5i	De hele , şu hâlime...	251
5i	De imdi : Kocabey’in yarasına bir deva yok mu?	260
7a	Hindistan	254
7a	Sivas	270
7a	Kayseri	277
7b	O konağa gelin gitsinler.	242
7b	Nasrettin Hoca’nın türbesi	244
7b	Minare kadar rüya görür.	252
7b	Bulaşacak cami arar.	275
8a	Gel zaman git zaman	236
8a	Görenlerin parmağı ağzında kalır .	236
8a	Ağrısız başını ağrıtmak	236
8a	Lâmi cimi yok.	237
8a	Şeytana uymak	237
8a	Bahçıvanbaşı göz kulak olur	237
8a	Ben de bir sarı gülüm ama telim yok, pulum yok!” diye inim inim inler ...	238
8a	Babanız desen kara yaşlara batıp dünyasından geçmiş .	238
8a	Gözü fal taşı gibi açıldı.	239
8a	Düğününüz olursa beni ana ana takıp takıştırın .	239
8a	Tam sırasında taşı gedğine kor .	240
8a	Kurda kuşa yem olmadan baş göz etmek ister.	240
8a	Karadayı ise yüzünü karartmaz .	241
8a	Memleketin yüzünü ağartır .	241
8a	Eteklerin tutuştu da ocakta aşın mı taşı?	244
8a	Ok yaydan çıktı bir kere.	245
8a	...kulaklarına inanamamış.	248
8a	Artık ağzını bıçak açmamış .	251
8a	Bu yaşa kadar başına gelenleri oku bana.	251
8a	Gözünde tüteni bir bir anlatır.	251
8a	Her duyduğuna kulak asma odası.	252
8a	...gözlerine inanamamış.	253
8a	Dizlerinin bağı çözülmüş.	259

Tablo 4. 15. “Sabırtaşı” kültür unsurları tablosu (Devamı).

8a	Kem küm etmiş.	259
8a	Bana edenlerin, ettikleri ayaklarına dolaşsın .	259
8a	Çıkmaz ayın son çarşambası.	261
8a	Kapı kapı , baca baca dolaşmaya başlar.	261
8a	Karanlıklar basıp da göz gözü görmez olunca...	262
8a	Hasta dediğin havadan nem kapar , uçan kuştan medet umar .	263
8a	Ana ana, koç başlı ana, bir kulak ver hele!	263
8a	Döklüm döşek görünce ağzı dili tutulur .	263
8a	...baltayı taşa vurmuş.	266
8a	Elini sıcaktan soğuğa vurmuyor .	266
8a	Yok yoksa misafire el kalkmaz .	266
8a	Bu gariplik gurbetlik yerde, bağrına bastığı sabır taşı.	267
8a	Ben ah etmeyim de kimler ah etsin?	268
8a	Ama ne yapsın, derdini kime döksün?	268
8a	Artık hoşafın yağı kesilmiş .	269
8a	Dayım seni görür görmez bıçakları bırakır, dişlerini bilemeye başlar.	270
8a	...güvendiğim dağlara kar yağdı.	271
8a	Kim bilir ne niyetle yerinden fırlayınca Kocabey...	272
8a	Dağ üstünden bir dağ daha aşarken Kocabey'in yüreği “cız” deyince...	272
8a	Kocabey'in tüyleri diken diken olur.	274
8a	Sırlı kız, sabırlı kız, burnumun direği sızlıyor .	276
8a	En sonunda baş göz etmişler.	277
8a	Gayrı bir dediğini iki etmemiş.	277
8a	Dediklerim kulağınıza küpe olsun.	277
8b	Nasıl olmuş da kara gün başımda kararım kalmış .	239
8b	Ummadığın taş baş yarar.	241
8b	Kuş uçmaz kervan geçmez yer.	245
8b	Gün doğmadan neler doğar.	252
8b	İki gönül bir olunca samanlık seyran olur.	255
8b	El elden üstündür.	258
8b	Gidip de gelmemek gelip de bulmamak var.	259
8b	Su testisi su yolunda kırılır.	267

Klasik Türk masallarına özgü olarak masalın girişinde kullanılan tekerleme, dinleyicinin ilgisini toplamak ve anlatıya hazır hâle getirmek amacıyla işlev görür.

Padişahın üç kızı vardır. Vakti gelince üçünü de evlendirmek ister. Kızlarına ok attırır, okların düştüğü yerdeki yiğitle evleneceklerdir. İki kız vezirlerle evlenirken küçük kızın bahtına kimsenin bilmediği virane bir ev düşer. Gitme, deseler de küçük kız kısmetine doğru yola çıkar ve ailesi özellikle de kız kardeşleri ondan yüz çevirir. Okun düştüğü yere vardığı andan itibaren türlü türlü olaylar yaşar, sabrı sınılanır. Yenile yenile, hata yapa yapa sabrı öğrenir. Olağanüstü olaylarla süslü bu masalda sonradan onun kocası olacak bir kuş da ona hep yardım eder. Türlü kötülüklerin üstesinden beraberce gelirler. Sonunda insanlar ve kader onlara zulmetmeyi bırakır ve evlenmelerine mâni kalmaz. Birinin adı Sabır Han, diğzerinin adı Sabırcık Hatun olur. Sabır Han ile Sabırcık Hatun muratlarına erer. Türk masallarına özgü şekilde anlatı, tekerleme ile süslenerek mutlu sonla noktalanır.

Anlatı, söz konusu çalışmanın en uzun masallarındandır. Kültür unsuru sayısının sayıca fazla olması bu uzunluğa bağlanabilir. Diğer masalarda olduğu gibi bu masalda da “8a-Deyimler” en fazla sayıdaki (49 adet) unsurdur. Oldukça uzun olan “Sabırtaşı” masalında “Sosyal Yaşam” başlığına ait kültür unsuru bulunamaması ilgi çekicidir. Masal metninde yer alan diğer kültür unsurları ise tablodaki sırasıyla “Günlük Yaşam” başlığından “1a-Yiyecek-ıçecek” alt başlığına beş (5), “1e-Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar” alt başlığına on bir (11); “Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2a-Kişiler” alt başlığına on bir (11), “2c-Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler” alt başlığına üç (3); “Değerler ve Eğitim” başlığından “3b-Eğitim” alt başlığına üç (3); “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığından “4a-Edebiyat” alt başlığına beş (5), “4e-El sanatları geleneği” alt başlığına iki (2); “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5a-Özel günler ve gelenekler” alt başlığına iki (2), “5b-Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler, mecazi ifadeler” alt başlığına altı (6), “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığına on dört (14), “5d-Doğum, evlilik gelenekleri” alt başlığına yedi (7), “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığına sekiz (8), “5i-Yöresel söyleyişler, ağız özellikleri” alt başlığına üç (3); “Coğrafya ve Mekân” başlığından “7a-Yer (iller ve/veya diğer yerleşim yerleri)” alt başlığına üç (3), “7b-Mimari” alt başlığına dört (4); “Atasözü ve Deyimler” başlığından “8b-Atasözleri” alt başlığına sekiz (8) örnek tespit edilebilmiştir.

“Günlük Yaşam” başlığının “1a-Yiyecek-ıçecek” alt başlığında adı geçen “şalgam”, turp veya pancardan yapılan, tüm Türkiye’de, özellikle Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu mutfağında tüketilen genellikle acılı yapılan fermente bir içecektir. Et yemeklerinin yanında daha fazla tüketilen şalgam, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yöresel yemek kültürü, geleneksel beslenme alışkanlıkları ve yerel tatları tanıtmak için kullanılabilir.

“Kişiler Arası İlişkiler” başlığının “2c-Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler” alt başlığında adı geçen “dayı oğlu, hala” isimleri, Türk aile yapısı ve akrabalık ilişkileri hakkında bize bilgi verir. Keza annenin ve babanın kardeşlerine verilen bu isimlere modern toplumlarda pek rastlanmadığından Türklerde akrabalık bağlarının yakın olduğunu örneklemiş olmaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu kavramlar, yalnızca sözlük anlamlarıyla değil aynı zamanda Türk aile yapısı ve akrabalık ilişkilerinin işleyişini göstermek için kullanılabilir.

“Değerler ve Eğitim” başlığının “3a-Değerler” alt başlığında yer alan “küçüklerin gözlerden, alından öpülmesi”, Türk aile ve akrabalık geleneklerinde sevginin en önemli göstergelerindendir. Genellikle büyükler, ailede veya toplumda kendilerinden küçük olan çocukların gözlerinden veya alınlarından öperek hem sevgilerini ifade eder hem de manevi bir hayır ve bereket dileğinde bulunurlar. Bu davranış kuşaklar arası bağların güçlendirilmesini ve toplumsal değerlerin aktarılmasını simgeler. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu ifade, sözlük anlamının ötesinde kültürel bir ritüel olarak aktarılabilir. Öğrencilere açıklanırken davranışın nerelerde ve hangi durumlarda yapıldığı; örneğin bayramlarda, ziyaretlerde veya aile içinde gösterilen saygı biçimiyle bağlantılı olarak verilebilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5a-Özel günler ve gelenekler” alt başlığında yer alan “nişan” terimi, Türk kültüründe evlilik sürecinin resmî olmayan ama önemli bir aşamasını ifade eder. Genellikle çiftin aileleri arasında düzenlenen bir törenle, evlenme niyetinin ve sözleşmesinin duyurulması anlamına gelir. Bu tören sırasında yüzük takma, söz verme ve aileler arası tanışma gibi ritüeller gerçekleştirilir. Nişan hem çiftin hem de ailelerin evlilik kararına sosyal onay kazandırdığı bir uygulamadır. Nitekim nişan töreni ile toplumdan da bir anlamda onay alınmış olduğundan gelin adayına daha önce bahsi geçen “görücü” de artık gelmeyecektir çünkü artık evliliğe niyet belli edilmiş olur. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde “nişan” kavramını tüm bu özellikleri ile anlatmak, Türk toplumunda evlilik öncesi ritüelleri ve aile ilişkilerini yansıtan güçlü bir kültür unsuru olarak görmek faydalı olabilir. Öğrencilere nişan töreninin geleneksel uygulamaları, hediyeler, söz yüzüğü takma gibi detaylar örneklerle gösterildiğinde kavram hem dil hem kültür açısından pekiştirilebilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığında adı geçen “Hızır”, Türk kültüründe hem halk inanışlarında hem de edebî anlatılarda öne çıkan mistik, kutsal bir figürdür. İslam inancında Hızır’ın, Allah’ın özel lütfuyla eşyaya müdahale edebilme yetkisine sahip belirli durumlarda tedbir almakla görevlendirilmiş bir veli olduğu sonucuna varmak mümkündür (Ertuğrul, 2021). Türkçede halk arasında “Hızır gibi yetişti” veya “Hızır gibi yetişiverdi” gibi kalıp ifadelerle günlük dile de girmiştir. Bu kullanımlar, beklenmedik bir anda yardımın veya çözümün ortaya çıkmasını betimlemek için söylenir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde Hızır kavramı, sadece bir dinî figür olarak değil kültürel ve edebî bir simge olarak da aktarılabilir. Öğrencilere anlatılırken Hızır’ın halk hikâyelerindeki rolü, sık görülen deyim ve kalıp sözlerdeki işlevi örneklerle gösterilebilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığında yer alan “sadaka”, Türk kültüründe ve İslam inancında toplumsal dayanışma, yardımlaşma ve paylaşma değerlerini yansıtan son derece önemli bir uygulamadır. İhtiyaç sahiplerine maddi veya ayni yardım olarak verilen sadaka, veren kişinin manevi kazanç elde etmesi ve toplumdaki dayanışmanın güçlenmesi anlamına gelir. Türk halk kültüründe, “sadaka taşları” üzerinden yapılan uygulamalar oldukça yaygındır. Sadaka taşları, cami veya köy meydanlarında konulan ve geçerken küçük bir yardım bırakmayı simgeleyen taşlardır; bu davranış hem yardımın sürekliliğini hem de toplumdaki yardımlaşma geleneğini somutlaştırır. Ayrıca yardım yapanın yardım alanı bilmeden yaptığı bu uygulama ile yardım alan ezilmez, yardım yapan da kibirlenmez. Bu, iyiliğin karşılıksız olması açısından dikkat çekicidir. Sadaka kavramı, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dünyada örneğine az rastlanan bu uygulamayla birlikte aktarılmalıdır. Böylece öğrenciler, sadakayı yalnızca bir yardım eylemi olarak değil Türk toplumunda paylaşma, dayanışma ve manevi sorumluluk değerlerini yansıtan bir kültür unsuru olarak öğrenirler.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5d-Doğum, evlilik gelenekleri” alt başlığında bulunan “duvak günü”, Türk kültüründe evlilik öncesi geleneksel bir törendir ve genellikle gelinin evinde, aile ve yakın akrabaların katılımıyla gerçekleştirilir. Bu özel günün temel ritüeli, gelinin başına duvak örtülmesidir. Duvak, evlilik kurumunu simgeleyen ve gelinin evlilik hayatına adım attığını gösteren bir semboldür. Duvak günü aynı zamanda ailelerin ve akrabaların bir araya geldiği, nişan veya düğün öncesi hazırlıkların ve kutlamaların yapıldığı sosyal bir etkinliktir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde “duvak günü” kavramı, Türk evlilik gelenekleri ve toplumsal ritüellerin bir parçası olarak aktarılmalıdır. Öğrencilere; duvak örtme töreni, kutlamalarda yapılan ritüeller ve kullanılan semboller örneklerle gösterildiğinde kavram somutlaştırılmış olacağından kültürel bağlamda daha iyi anlaşılabilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığında yer alan ve söz konusu metinde “*Hangi rüzgâr attı sizi buraya? Pöh pöh, maşallah! Has bahçenin gülleri bile sizin gibi açılıp saçılmaz ama vah n’eyleyim n’eyleyim!*” şeklinde ifade edilen “pöh pöh maşallah (tükürmek)” hareketi, bir şeyi veya kişiyi nazardan korumak amacıyla maşallah diyerek hafifçe tükürme davranışı anlamına gelir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu uygulama; nazar inancı, günlük ritüeller ve halk inanışlarının dil ile nasıl bütünleştiğini göstermek için kullanılabilir.

“Coğrafya ve Mekân” başlığının “7b-Mimari” alt başlığında adı geçen “Nasrettin Hoca’nın türbesi” yani türbe ifadesi, Türk kültüründe özellikle önemli kişilerin, halk tarafından saygı duyulan veya dinî şahsiyetlerin mezarlarının bulunduğu yapı anlamına gelir. Genellikle kubbeli, taş veya mermerden yapılmış ve ziyaretçilerin dua edebileceği, saygı gösterebileceği bir mekân olarak tasarlanır. Türk toplumunda türbeler, sadece bir mezar yeri olmanın ötesinde, tarihî ve kültürel hafızanın bir parçasıdır; ziyaretçiler aracılığıyla toplumsal değerler, inançlar ve geçmişe dair bilgiler kuşaktan kuşağa aktarılır. Özellikle Nasrettin Hoca’nın türbesi, Türk mizahının ve halk kültürünün sembol isimlerinden birinin hatırasını yaşatır. Akşehir’de bulunan bu türbe, ziyaretçilerin Hoca’nın fıkralarını, hikâyelerini ve mizahi kişiliğini hatırlayarak hem kültürel bir deneyim edinmelerini hem de tarihî bir mekânı tanımalarını sağlar. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde türbeler ve Nasrettin Hoca’nın türbesi, öğrencilerin Türk tarihine, halk kültürüne ve toplumsal değerlerine dair farkındalık kazanmasını sağlamak için kullanılabilir.

“Atasözü ve Deyimler” başlığının “8a-Deyimler” alt başlığında geçen “*Eh, nerde var nerde yok, koç başlı ana da dişlerini bileyerek kapıdan girer ama odaları silinip süpürülmüş, yatakları yapıp yayılmış, küpleri dolup taşmış görünce hoşafın yağı kesilir.*” cümleleriyle aktarılan “hoşafın yağı kesilmiş” deyimindeki hoşaf ismi, Türk mutfağında kuru meyvelerden (özellikle kuru üzüm, kayısı, erik veya incir) yapılan, genellikle soğuk servis edilen tatlı bir içecektir. Türk kültüründe hoşaf, misafir ağırlama ve aile sofralarının bir parçası olarak da önem taşır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde hoşaf, öğrenciler için hem dil bir unsuru hem de Türk mutfak kültürünü tanıtan bir örnek olarak sunulabilir. Öğrencilere hoşafın yapımı, hangi meyvelerden yapıldığı ve hangi durumlarda sunulduğu anlatıldığında kavram kültürel bağlamda daha belirgin hâle gelebilir.

4. 16. Zümrüdüanka Masalı Kültür Unsurları

Tablo 4. 16. “Zümrüdüanka” kültür unsurları tablosu.

ALT ÖGE	KÜLTÜR UNSURLARININ AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTAKİ SAYFA NUMARASI
1a	Yağ, bal, elma	286
1a	Pancar	287
1a	Vişne	289
1a	Kudret helvası	305
1a	Üzüm, fındık.	313
1e	Uyan padişahım , gaflet uykusundan uyan!	286
1e	Baba, baba, padişah baba! Seni bugün gamlı, kasvetli gördüm.	288
1e	Ey benim oğullarım, kanatlarım, kollarım!	288
1e	Ey benim babam, padişahım...	289
1e	A başımın tacı!	295
1e	Ah oğul!	298
1e	Haydi yiğidim! Yolcu yolunda gerek!	309
1e	A şehzadem!	309
1e	A dallı budaklı Keloğlan!	320
1e	Oğullarına: Ey eli kanlılar!	321
1h	Pehlivanlık	288
2a	Cariye	301
2a	Derviş	286
2a	Keşiş	286
2a	Kocakarı	298
2a	Kuyumcu	313
2a	Arap	314
2c	Padişahın üç oğlu	286
2c	Kırk Haramiler	288
2d	Vezir, vüzerâ	288
2d	Şehzade	289
3a	Başımız yoluna kurban olsun baba!	288
3a	İhanete uğramasına rağmen Küçük Şehzade'nin kardeşlerini affetmesi.	321
3c/4a	Bir gün gelir, bir delikten bir bozkurt çıkar, elbet sizi de bir aydınlığa çıkarır .	304
3c/5c	Büyük kardeşlerin, küçük kardeşlerini kuyuda bırakmaları.	296
4a	O gün gelmeden Ferhat bile külüngünü sallasa nafi!e!	305
4a	Keloğlan	313
4e	Gergef	313
4e	Kilim	319
5b	Giriş tekerlemesi	285
5b	Masal başı tekerlemesi	286
5b	Devlet kuşu	307
5b	Yedisinden yetmişine kim varsa gelir.	318
5b	Masal sonu tekerlemesi	321
5c	Başımız yoluna kurban olsun.	288
5c	Suyun tadı Kevser ırmağında yoktu.	299
5c	Bu dünyadan göçerken Allah'a iki rekât namaz her kulun hakkıdır.	320
5d/8a	İki oğlu için de söz kessinler .	312
5d	Allah'ın emriyle padişahın kavliyle...	312
5d	Yüz görümlüğü olarak...	312
5d	Meydan kurulsun, ahali olan gelsin, buyursun .	318
5g	Allah sizin muradınızı sürdürsün.	288
5g	Allah küçük oğlunu korusun.	291
5g	Eksik artık helal edin gayrı!	292
5g	Ölümde ağıtlar yakmak	299
5g	Yolculuğa çıkarken helalleşmek	301
5g	Allah da senin ne muradın varsa versin.	302

Tablo 4. 16. “Zümrüdüanka” kültür unsurları tablosu (Devamı).

5g	Allah seni anana babana bağışlasın.	302
5g	Dilerim Allah’tan bir gün başınıza konsun.	305
5g	Allah insana başka türlü kellik vermesin.	319
5g	Ben hakkımı helal ettim, Tanrı da günahlarını affetsin.	321
5i	Haydi imdi , düşün peşine!	292
5i	Bre yiğit! Kanına mı susadın?	294
7a	Öyle bir kan yürür ki Canova ’yı bürür.	301
8a	Bir eli yağda bir eli baldaymış.	286
8a	...görenin gözü gönlü açılır.	286
8a	Üçü de bir kazanda kaynamaz ki	288
8a	Küçük oğlunun ağzı var dili yok .	288
8a	Yiğitliğine toz kondurur mu?	289
8a	Oğlunu görünce kolu kanadı kırılır .	291
8a	Gözünü daldan budaktan sakınmaz.	291
8a	Şu devî yenin de gözüm açık gitmesin .	292
8a	...görünce gözleri fal taşı gibi açılır.	293
8a	Bre yiğit! Kanına mı susadın?	294
8a	Ejderhayı gören şehzadenin dizlerinin bağı çözüldü .	301
8a	Ele güne karşı üzümümü kara çıkarma .	302
8a	İki ayağımı bir pabuca sokmazsanız anlatırım.	305
8a	Hey gidi devlet kuşu hey!	307
8a	Kuyumcunun ağzını bıçak açmıyor .	313
8a	Keloğlan git, dilini tut .	313
8a	Birbirlerinin kuyusunu kazarlardı ya!	316
8a	Üçü de düğünden evvel bayram ederler .	317
8a	Meydan kalabalık, iğne atsan yere düşmez .	319
8a	Vezir vüzera küplere biner .	319
8a	Kime ne denir, boynum kıldan ince .	319
8a	Dinleyin ki kulağınıza küpe olsun .	320
8b	...öyle ya yaşı yetmiş işi bitmiş .	287
8b	İnsanoğlu çığ süt emmiş.	288
8b	Haydi yiğidim! Yolcu yolunda gerek!	309
8b	Ne yapsın, yoktan yonga çıkmaz ki!	310
8b	Derler ki el elden üstündür .	315

Anlatının başında kullanılan tekerleme ile hem Türk masal geleneği yansıtılır hem de dinleyicinin zihinsel hazırlığı sağlanır.

Artık iyice yaşlanmış olan padişah, rüyasında gördüklerinden sonra derdine derman olması için üç oğlunu “dev”le savaşıp elmaları getirmeleri için görevlendirir. İlk iki oğlu bu işi beceremez, en küçük oğlu ise işi başarmak için helallik alıp gider ancak kıskanç kardeşleri de onunla gönderilir.

Türlü zorlukların ve kardeşlerinin ihanetinin -Arap karakterinin de yardımı ile- üstesinden Keloğlan karakterine bürünerek gelir. Düğün günü yaklaştığında küçük şehzadenin karşılaştığı entrikalar ve haksızlıklar anlatılır. Ancak sonunda adalet ve sabır galip gelir; küçük şehzade hak ettiği yeri bulur, padişah da tahtını ona bırakır.

Masal; sabrın, dayanıklılığın ve erdemli davranışların önemini klasik Türk masalları geleneğiyle vurgulanarak mutlu son ve tekerleme ile tamamlanır.

Söz konusu masala adını veren “Zümrüdüanka”, mitolojik bir kuştur. Genellikle İran edebiyatı (özellikle Attâr’ın Mantıku’t-Tayr’ı) aracılığıyla Türk kültürüne girmiştir. “Küllerinden doğan kuş” özelliğiyle bilinir; ölümsüzlüğün, yeniden doğuşun ve bilgeliğin sembolüdür (Pala, 2020, s. 24). Simurg ve Anka, adı geçen kuşun bilinen diğer adlarıdır. Zümrüdüanka, Türk masal ve destanlarında olduğu gibi bu masalda da “ulaşılmaz, efsanevi, kahramana yol gösterici” bir figürdür.

Masalda “8a-Deyimler” başlığı en fazla sayıda (23 adet) kültür unsurunu bulundurmaktadır. “Günlük Yaşam” başlığından “1h-Spor” alt başlığına ve “Coğrafya ve Mekân” başlığından “7a-Yer (İller ve/veya diğer yerleşim yerleri)” alt başlığına birer örnek bulunmuş olup “Sosyal Yaşam” başlığına hiç örnek bulunamamıştır. Masal metninde yer alan diğer kültür unsurları ise tablodaki sırasıyla “Günlük Yaşam” başlığından “1a-Yiyecek-içecek” alt başlığına beş (5), “1e-Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar” alt başlığına on (10); “Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2a-Kişiler” alt başlığına altı (6), “2c-Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler” alt başlığına iki (2), “2d-Politik ve dinsel gruplar arası ilişkiler” alt başlığına iki (2); “Değerler ve Eğitim” başlığından “3a-Değerler” alt başlığına iki (2), “3c-Dil ve tarih bilinci/ sevgisi” alt başlığına iki (2); “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığından “4a-Edebiyat” alt başlığına üç (3), “4e-El sanatları geleneği” alt başlığına iki (2); “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5b-Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler, mecazi ifadeler” alt başlığına beş (5), “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığına dört (4), “5d-Doğum, evlilik gelenekleri” alt başlığına dört (4), “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığına on (10), “5i-Yöresel söyleyişler, ağız özellikleri” alt başlığına iki (2); “Atasözü ve Deyimler” başlığından “8b-Atasözleri” alt başlığına beş (5) örnek tespit edilebilmiştir.

“Günlük Yaşam” başlığının “1a-Yiyecek-içecek” alt başlığında yer alan “*Rüyasında pir midir, peri midir; biri gelir, kudret helvasıyla doyurur onu.*” cümlesinde adı geçen “kudret helvası”na dikkat çeken bir kültür unsuru olarak örnek verilebilir. Türk kültüründe hem dinî hem de efsanevi anlamlar taşıyan bir yiyecektir. İslam inancına göre İsrailoğulları’nın çölde yolculukları sırasında Allah tarafından gönderilen “manna”ya karşılık gelen bu helva, kutsallık ve bereketin simgesi olarak kabul edilmiştir (Ekinci, 2018, s. 391). Türkçenin yabancı dil olarak

öğretiminde kudret helvası, yalnızca bir yiyecek adı olarak değil dinî inanışların ve halk kültürünün iç içe geçtiği bir kavram olarak ele alınabilir.

“Değerler ve Eğitim” başlığının “3c-Dil ve tarih bilinci” alt başlığı ve “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığının “4a-Edebiyat” alt başlığında ortak olarak bulunan “...bir gün gelir, bir delikten bir bozkurt çıkar, elbet sizi de bir aydınlığa çıkarır.” ifadesi Türk mitolojisine ve özellikle Oğuz Kağan Destanı’na dayalı güçlü bir kültürel ve tarihî göndermedir. Bozkurt, Türk mitolojisinde, efsane ve destanlarında genellikle yol gösterici, yardım edici bir sembol olarak ortaya çıkmaktadır (Ögel, 2003, s. 40, 50). Bozkurt Destanı’nda, Ergenekon Destanı’nda ve Türeyiş Destanı’nda bozkurdun zor anlarda toplumu nasıl kurtuluşa götürdüğü anlatılmaktadır (Sepetçioğlu, 1998, s. 123,126,129). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu ifade, sadece mecazi anlamıyla değil aynı zamanda Türk tarihindeki mitolojik anlatılar ve kültürel hafızayla ilişkili olarak ele alınabilir. Öğrencilere “bozkurt” figürünün Türk mitolojisindeki yeri, destanlardaki işlevi ve günümüzdeki sembolik anlamı örneklerle anlatıldığında ifadenin aslında güçlü bir kültür aktarımı sağlayacağı söylenebilir.

Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığının “4a-Edebiyat” alt başlığında adı geçen “*O gün gelmeden Ferhat bile külüngünü sallasa nafile!*” ifadesi, Türk halk edebiyatında önemli bir yeri olan Ferhat ile Şirin hikâyesine yapılan göndermeyle kurulmuştur. Ferhat, Doğu’da Hüsrev ü Şirin, Alî Şîr Nevâî’den sonra ise Türk edebiyatında Ferhad u Şirin mesnevisinin kahramanıdır. Fars edebiyatında namus ve aşk simgesi olarak ebedileşen Ferhad (Yıldırım, 2008, s. 305), sevdiği Şirin için dağları külüngüyle delmiş; bu yönüyle sabrın, emeğin ve aşk uğruna fedakârlığın sembolü olmuştur (Sav, 1998, s. 75-84). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde Ferhat söz konusu edilerek özellikle Hüsrev/Ferhad ü Şîrîn hikâyesine uzak milletlerin öğrencileri için verimli bir kültürel aktarım sağlanmış olacaktır. Ferhat ile Şirin hikâyesinden bahsedilerek “külüngünü sallamak” ifadesi somutlaştırıldığında, deyim ve atasözlerinde mitolojik-halk anlatılarına yapılan atıflar daha kolay anlaşılabilir.

“Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığının “4e-El sanatları geleneği” alt başlığında bulunan “gergef”; üzerine kumaş gerilerek nakış işlemeye yarar, çoğu dikdörtgen biçiminde olan çerçeve anlamına gelir (Türk Dil Kurumu, t.y.). Söz konusu masalda “Üç Elma Güzeli”nden biri yüz görümlüğü için “altın gergef” istemektedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde gergef kavramı; resim ve videolarla da desteklenerek geleneksel el sanatları, zanaat kültürü, kadınların sosyal ve ekonomik hayata katkıları ve kadın emeği üzerinden kültür aktarımı sağlayabilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığında “*Vaktiyle bizim bir suyumuz var, bir suyumuz vardı ki tadı Kevser ırmağında yoktu; bir içen bir daha içerdi, ne de gürül gürül akardı ya deme gitsin!*” şeklinde geçen “Kevser”, İslam inancında hem Kur’an-ı Kerim’in Kevser Suresi’nde adı geçen cennet nehri hem de “çok, pek çok, bol, bereket”; “iyilik, hayır” anlamlarıyla kullanılan bir kavramdır (TDV İA, 2022). Türk kültüründe Kevser, sadece dinî bir terim değil aynı zamanda gündelik hayatta dua ve iyi dileklerde de yer alan bir ifadedir. Kevser kavramı ayrıca edebiyatta ve halk söyleyişinde sevginin güzelliği, mutluluk kaynağı veya sonsuz bereketi simgeleyen bir mecaz olarak da işlev görmüştür. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde Kevser kelimesi, yalnızca bir dinî terim olarak değil Türk toplumunun inanç dünyasında ve dil kullanımında taşıdığı anlam zenginliğiyle birlikte ele alınabilir. Öğrencilere hem Kur’an’daki kökeni hem de halk arasında kullanılan kalıp ifadeler üzerinden açıklama yapıldığında, kavramın çok katmanlı yapısı daha kolay anlaşılabilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5d-Doğum, evlilik gelenekleri” alt başlığı ve “Atasözü ve Deyimler” başlığının “8a-Deyimler” alt başlığında “*Yazan Allah, yazdı ise ne denir ana?’ deyince daha o akşam söz kesilmiş, şerbetler içilmiş.*” şeklinde geçen “söz kesmek”, Türk kültüründe evlilik sürecinin en önemli aşamalarından biridir ve iki gencin evlenme niyetlerinin aileler huzurunda resmiyet kazanmasını ifade eder. Geleneksel uygulamada damat adayının ailesi, kız evine giderek evlilik isteğini bildirir; taraflar anlaştağında “söz kesilmiş” olur. Bu merasimde kahve ikramı, tatlı götürme ya da küçük hediyeler verme gibi ritüeller de yer alır. “Söz” kavramı Türk toplumunda bağlayıcı ve onurlu bir anlam taşıdığı için, söz kesmek sadece bir nişan öncesi adımı değil aynı zamanda iki aile arasında güven ve saygıya dayalı bir ilişkinin başlangıcıdır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde söz kesmek kavramı, evlilik kültürünün bir parçası olarak ele alınıp öğrenciler bu ifade aracılığıyla Türk toplumunda aile yapısının, geleneksel değerlerin ve sözün bağlayıcılığının önemini kavrayabilir. Ayrıca “sözünde durmak”, “söz vermek” gibi kalıplarla ilişkilendirilerek dil öğretiminde anlam bütünlüğü sağlanabilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5d-Doğum, evlilik gelenekleri” alt başlığında bulunan “yüz görümlüğü”, masalda “*Ben yüz görümlüğü olarak bir tepsinin üstünde bir altın tazi ile bir altın tavşan isterim. Tazi tut, tavşan kaç deyince biri kaçsın, biri kovalasın.*” şeklinde geçmektedir. Bu kavram, Türk düğün geleneklerinde önemli bir yere sahiptir. Gelin, düğün günü yüzünü örtmek amacıyla duvak takar ve düğün sonunda damat, gelinin yüzünü açar. Bu

sırada damadın veya damat ailesinin geline takı ya da hediye vermesine “yüz görümlüğü” denir (Örf ve Adetler, t.y.). Bu gelenek, hem evliliğin ilk anlarına bir değer katmakta hem de gelinin aileye kabul edilmesini simgesel olarak göstermektedir. Yüz görümlüğü, Anadolu’nun farklı bölgelerinde altın, para, takı veya manevi değeri olan bir armağan şeklinde uygulanabilmektedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yüz görümlüğü kavramı, öğrencilerin hem düğün ritüellerini hem de Türk toplumunda hediyeleşmenin, sevgi ve kabulün nasıl kültürel bir değer taşıdığını anlamalarına katkı sağlayabilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığında geçen ve masalda her yıl ejderhaya kurban verilen bir kız anlatılırken “*Hele sıra padişahın kızında ki kim bilir tutma ağıtçılar ne ağıtlar koparacak!*” şeklinde ifade edilen “ağıt”; Türk halk kültüründe ölüm, felaket veya büyük acılar karşısında söylenen ezgili sözlerdir. Genellikle kadınlar tarafından söylenen ağıtlar hem ölen kişiyi yâd etme hem de toplumsal hafızada olayları canlı tutma işlevi görür. Sözlü gelenek içinde doğaçlama biçimde ortaya çıkan ağıtlar, bireysel duygularla birlikte toplumsal acıyı da yansıtır (Kaya, 1999). Ayrıca “ağıt yakmak” ifadesi, günlük dilde derin üzüntü ve sızlanmayı ifade eden mecazî bir anlam da kazanmıştır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde öğrencilere ağıtlar dinletilerek Türk toplumunda ölümün yalnızca bireysel bir kayıp değil aynı zamanda toplumsal bir dayanışma ve paylaşım alanı olduğu da fark ettirilebilir.

4. 17. Bir Göze Bir Gül Masalı Kültür Unsurları

Tablo 4. 17. “Bir Göze Bir Gül” kültür unsurları tablosu.

ALT ÖGE	KÜLTÜR UNSURLARININ AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTAKİ SAYFA NUMARASI
1a	Sarımsak	329
1a	Çörek	330
1e	Oğul , adım atacak takat mı kaldı bende?	326
1e	A melek huylum!	328
1e	A evler şenliği, a saraylar yakışığı!	329
1e	A yetimler anası, a yoksullar anası	329
1e	A şehzadem!	333
1e	Ey ak yürekli insanlar!	337
2a	Zemilli Baba	326
2a	Nine Hatun	326
2a	Kızı	326
2a	Kocakarı	329
2a	Lokman Hekim	329
2a	Oduncu baba	332
2c	Hatuncuk gözlerine inanmamış.	326
2c	Padişahın karısı	326
2d	Padişahın oğlu, şehzade	328
2d	Divan kurulsun, demiş padişah şehzadeye.	337
4a	Giriş tekerlemesi	325
4a	Masal başı tekerlemesi	326
4a	Masal sonu tekerlemesi	338
5a	Toy, düğün	328
5b	Gayrı dünyalar onun olmuş.	328
5b	Seni bana Allah mı gönderdi?	329
5b	Baba ocağındasın.	331
5b	Bu kış kıyamette gülün adı mı olur?	333
5b	Kırk gün kırk gece başını beklemişler.	336
5c	Başucunda üç melek , kollarında bir bebek.	326
5c	Yazan Allah yazdıysa ne denir ana!	328
5c	Derdime Lokman ol.	329
5c	Allah n’eyler, n’eylerse güzel eyler!	331
5c	Bismillah	334
5c	Melek	337
5d	O akşam söz kesilmiş, şerbetler içilmiş.	328
5d	Padişah oğlu yüzüğü parmağına geçirdi ya...	328
5d	Al al, yeşil yeşil gelinlikler yapılmış	328
5d	Gelinin davul, zurnalarla karşılanması.	331
5d	Meydanlar kurulmuş, davullar kurulmuş.	338
5g	Allah kimsenin ağzının tadını bozmasın.	328
5g	Allah hepimizin ömründen kesip ömrüne katsın.	329
5g	Buna sebep olanlar sürüm sürüm sürünsün, gözlerinin elifi sönsün.	332
5g	Bismillah deyip göz bebeklerini yerine koyar.	334
5g	Peri	337
5i	İmdi, düğün bozulup...	329
7b	Otağ, konak	328
7b	Öldü deyip türbe yaptırmışlar.	337
8a	Hatuncuk gözlerine inanmamış.	326
8a	Karısını görünce deli divane olası gelmiş.	326
8a	Varlarını, yoklarını sebil etmişler.	328
8a	Bu hâlleri dillere destan olmuş.	328
8a	Allah bilir!	328
8a	Seni baş göz etmeden gidersek gözümüz arkada kalacak.	328

Tablo 4. 17. “Bir Göze Bir Gül” kültür unsurları tablosu (Devamı).

8a	Padişahın oğlu helal süt emmiş birisiymiş.	328
8a	Hatuncuk yatağa düşmesin mi!	328
8a	Şimdi ayıkla pirincin taşını!	328
8a	...diye olmayacak duaya âmin dermiş.	329
8a	Gidip Zembilli Baba'nın kapısını çalmış .	329
8a	Eğer bir derdine derman olabilirsem...	329
8a	Yavrumun yüzü gülmedikten geri...	329
8a	Kocakarının karanlıkta göz kırptığını ne bilsinler?	329
8a	Kocakarının ekmeğine yağ sürülmüş .	329
8a	Kızından yana gözün arkada kalmasın .	329
8a	Yüreklerine su serpilmiş.	329
8a	Gayrı başına çorap örme kten kolay ne var!	330
8a	Lâmî cimi yok!	331
8a	Kızarıp bozaracak değil ya!	331
8a	Şöyle bir tepeden tırnağa süzmüş .	331
8a	Sarayda bir dolap çevirmek gerekiyor.	331
8a	Ama şehzadenin gözü tutmamış bunları.	331
8a	İnsan demeye dilim varmıyor .	332
8a	Sırtındaki yere vurup ...	332
8a	Melek kız için çekmiş.	332
8a	Melek kızın üstüne titremişler .	332
8a	Dünyamı zindan ettiler .	332
8a	Derken kara kış gelip çatmış .	332
8a	Saklayıp turşusunu kuracak değil ya!	333
8a	Ağzı kulaklarına varmış bodur kızın.	333
8a	Koklayiver de gözün gönlün açılısın deyince oğlu gözlerine inanmamış .	333
8a	Baltayı taşa vurduk ana!	333
8a	Kocakarı kaşlarını çatmış .	333
8a	Oduncu babanın ardına düşürmüş .	334
8a	Elim ayağım buz kesildi.	335
8a	Nabza şerbet vermesini de bilir.	335
8a	Üçüntün de gözlerinden uyku akmaya başlamış .	335
8a	Neye uğradıklarını bilememişler.	336
8a	Saçlarını başlarını yolmuşlar.	336
8a	Melek kızın başını beklemişler	336
8a	Üstlerine varmıyormuş.	336
8a	Kanına girmeye insanın eli varı mı?	337
8a	Boynum kıldan ince.	337
8b	Derler ki: “ Anasına bak, kızını al; kenarına bak, bezini al. ”	329
8b	Erim er olsun da yerim çalı dibi olsun , demiş.	329
8b	İstiyorsan eğri oturup doğru konuşalım .	331

Masal, klasik Türk masallarında sıkça görülen tekerleme geleneğiyle başlamaktadır; bu durum dinleyicinin dikkatini çekerek onu masala hazırlar.

Bir Göze Bir Gül, yoksulluk içinde yaşayan Zembilli Baba ile sabırlı, kanaatkâr karısının hayatını anlatır. Karısının doğum sancıları tutar ancak maddi imkânsızlıklar nedeniyle yardım arayışları sonuçsuz kalır. Tam umutsuzluk içindeyken karısının üç melek tarafından kutsanarak bir kız çocuğu doğurmasıyla hayatları değişir. Kızları, güzelliği ve masumiyetiyle etrafında mucizeler yaratır ancak kader onları zorlu sınavlara sürükler.

Kızın padişah oğluya evlenmesi, umutlu bir başlangıç olur ancak kötü niyetli kocakarının ve cadının entrikaları, melek kızın gözlerinin oyulması ve zor duruma düşmesiyle devam eder. Sonunda iyilik galip gelir; melek kızın gözleri iyileşir, düğünler yapılır ve tüm zorlukların ardından mutluluğa kavuşulur. Masalın sonunda, geleneksel yapıya paralel biçimde mutlu son ve tekerleme yer alır.

“Bir Göze Bir Gül” masalı, çalışmanın kısa metinlerindedir. Kısa olmasına rağmen kültür unsuru sayısı bakımından oldukça zengindir. Özellikle deyim sayısı, bu kısa masala göre fazla sayıdadır.

Türk kültür unsurları açısından en fazla örnek “8a-Deyimler” (44 adet) başlığındadır. “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5a-Özel günler ve gelenekler” ile “5i-Yöresel söyleyişler, ağız özellikleri” alt başlıklarına sadece birer örnek bulunabilirken “Değerler ve Eğitim” ve “Sosyal Yaşam” başlıklarına ait kültür unsuru örneği bulunamamıştır. Masal metninde yer alan diğer kültür unsurları ise tablodaki sırasıyla “Günlük Yaşam” başlığından “1a-Yiyecek-içecek” alt başlığına iki (2), “1e-Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar” alt başlığına altı (6); “Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2a-Kişiler” alt başlığına altı (6), “2c-Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler” alt başlığına iki (2), “2d-Politik ve dinsel gruplar arası ilişkiler” alt başlığına iki (2); “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığından “4a-Edebiyat” alt başlığına üç (3); “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5b-Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler, mecazi ifadeler” alt başlığına beş (5), “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığına altı (6), “5d-Doğum, evlilik gelenekleri” alt başlığına beş (5), “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığına beş (5), “Coğrafya ve Mekân” başlığından “7b-Mimari” alt başlığına iki (2); “Atasözü ve Deyimler” başlığından “8b-Atasözleri” alt başlığına üç (3) örnek tespit edilebilmiştir.

“Kişiler Arası İlişkiler” başlığının “2a-Kişiler” alt başlığında adı geçen “Lokman Hekim”, Türk-İslam kültüründe bilgelik, şifa ve ölümsüzlük arayışıyla özdeşleşmiş efsanevi bir şahsiyettir. Rivayetlere göre Lokman Hekim, bütün hastalıkların çaresini bilen ve otlardan ilaç yapan bir tabip olarak tanınır. Allah tarafından kendisine “ölümsüzlük ilacı”nın sırrı da verilmiş fakat Azrail’in kanat darbesiyle bu ilacın şişesi kırılıp Ceyhan Nehri’ne dökülerek kaybedilmiştir (Gültekin, 2018). Bu anlatı, aslında insanın ölümlü olduğunu, ebedî hayatın mümkün olmadığını vurgulayan bir semboldür. Anadolu’da hâlen “Lokman Hekim gibi” ifadesi, bilgeliği ve şifa dağıtmayı nitelemek için kullanılmaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak

öğretiminde Lokman Hekim, öğrencilerin hem Türk halk inançlarını hem de efsanevi şahsiyetlerin dildeki yansımalarını tanımaları açısından önemli bir figür olarak kültür aktarımında kullanılabilir.

“Kişiler Arası İlişkiler” başlığının “2d-Politik ve dinsel gruplar arası ilişkiler” alt başlığında yer alan “divan” ifadesi, Osmanlı Devleti’nde yüksek düzeyde yöneticilerin ve padişahın danıştığı resmî meclis veya şerefli toplantı anlamındadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde divan; Osmanlı yönetim sistemi, siyasi kültür ve devlet protokolleri hakkında bilgi vermek için kullanılabilir. Öğrenciler, divan kavramıyla saray yaşamı ve hiyerarşiyi daha rahat kavrayabilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5d-Doğum, evlilik gelenekleri” alt başlığında bulunan “gelinin davul, zurnalarla karşılanması” geleneği, Türk düğün âdetlerinde önemli bir ritüeldir. Gelin, baba evinden çıkarken ya da damat evine getirildiğinde davul-zurna eşliğinde karşılanır. Bu müzik hem sevinci hem de yeni bir başlangıcı simgeler. Anadolu’nun birçok yöresinde gelinin babaevinden ayrılışında davul-zurnanın coşkulu ritmi hem hüznün hem mutluluk duygularını bir arada yansıtır. Bu gelenek, gelinin toplumsal hayata resmî olarak adım atışını, yeni bir aileye katılımını simgesel bir şekilde ifade eder. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu gelenek, öğrencilerin Türk düğün kültürünü bütün yönleriyle anlamalarına katkı sağlar. Öğrencilere bu bağlamda “davul zurna ile karşılamak” ifadesi öğretilerek hem bir kalıp ifade kullanımı hem de Türk toplumunda müziğin sosyal hayattaki işlevi aktarılabilir.

“Coğrafya ve Mekân” başlığının “7b-Mimari” alt başlığında adı geçen “otağ”, Türk kültüründe hükümdarların veya yüksek rütbeli beylerin kullandığı büyük ve süslü çadırıdır. Türk yaşam tarzının bir yansıması olan otağ hem işlevsel hem de sembolik bir anlam taşır. Otağ, sıradan çadırlardan farklı olarak ihtişamlı süslemelerle donatılır ve devlet otoritesinin, törenlerin ve misafir ağırlamanın merkezi olur. “Otağ-ı hümayun” ifadesi Osmanlı’da padişahın seferdeki karargâhını belirtirken aynı zamanda yönetim ve iktidar sembolü olarak kullanılmıştır. Bu yönüyle otağ, Türklerde devlet ve toplumsal düzenin taşınabilir mekânlarda da sürekliliğini gösterir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde otağ kavramı, öğrencilere Türklerin tarihî yaşam biçiminin devlet geleneğine yansımasını anlatmada oldukça işlevseldir. Otağ aracılığıyla hem “çadır, karargâh, saray” gibi sözcükler öğretilir hem de kültürel bir karşılaştırma imkânı sunulabilir. Ayrıca “otağ kurmak” ya da “otağa davet etmek” gibi ifadeler üzerinden, Türk toplumunda otağın yalnızca barınma değil aynı zamanda tören ve iktidar göstergesi olduğunu kavratmak mümkündür.

“Atasözü ve Deyimler” başlığının “8a-Deyimler” alt başlığında geçen “sebil” ifadesi, Türk-İslam kültüründe hayırseverlik ve toplumsal dayanışmanın simgesi olan bir unsurdur. Genellikle cami, medrese veya türbe gibi ibadet yerlerinin yakınında bulunur ve içme suyunun halka ücretsiz sunulduğu bir çeşme işlevi görür. Sebiller, Osmanlı’da hem sağlık hem de sosyal yardımlaşma amacıyla yaygınlaştırılmıştır. Buradan geçen herkes susuzluğunu giderebilir, böylece toplumda yardımlaşma ve paylaşma kültürü pekiştirilir. Sebillerin bu denli fazla olmasının sebebi İslam inancında Hz. Muhammed’in su dağıtmanın en büyük hayırlardan biri olduğunu anlatan hadisidir. Ayrıca adı geçen masaldaki “sebil etmek” deyimini de bol bol dağıtmak, vermek anlamında dile yerleşmiştir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde sebil kavramını, sadece bir çeşme olarak değil Türk toplumunda hayırseverlik, Allah’ın takdirini kazanma ve paylaşma kültürünü yansıtan bir kültür ögesi olarak aktarmak daha doğru olacaktır. Bu sayede bir kelimedenden hareketle Türk İslam kültürüne dair birçok kültür unsurunun aktarımı yapılabilir.

“Atasözü ve Deyimler” başlığının “8a-Deyimler” alt başlığında geçen ve söz konusu masalda “*Kocakarı, anasının gözüne girip ipini boyadı, kızının başına da bir çorap ördü ya, geriye padişahın sarayında bir dolap çevirmek kalıyor*” cümleleriyle ifade edilen “dolap çevirmek” deyimini, Türk kültüründe özellikle geçmişteki haremlik-selamlık düzeni bağlamında ortaya çıkmış bir ifadedir. Osmanlı’da hem sarayda hem de evlerde kadınların ve erkeklerin ayrı alanlarda bulunduğu haremlik-selamlık uygulaması, sosyal ilişkilerde dolaylı iletişimi zorunlu kılmıştır. İkramlar, iki oda arasındaki duvarda dönebilen dolaplar aracılığı ile sağlanırdı. Bu sayede hem hızlı bir ikram gerçekleşir hem de kadın-erkek ayrımı sağlanmış olurdu. Daha sonraları dolaplar, odalar arasında yapılan mektuplaşma gibi iletişim işlevi de görünce halk arasında “dolap çevirmek” deyiminiyle anlatılmıştır (Pala, 2019, s. 71-72). Günümüzde bu deyim mecaz anlamda “arka planda iş çevirmek, gizli düzen yapmak” şeklinde kullanılmaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dolap çevirmek kavramı, öğrencilerin hem deyim anlamını hem de tarihî ve kültürel bağlamını anlamalarını sağlar. Haremlik-selamlık düzeni, iletişim ve toplumsal kurallar üzerinden örnekler verildiğinde deyimini hem somut hem mecazî anlamı pekiştirilebilir. Böylece öğrenciler, dolap çevirmek ifadesini hem bir deyim olarak hem de Türk toplumunun geçmişteki sosyal yaşam biçimi ve gizli iletişim yollarıyla ilişkili kültürel bir öge olarak öğrenmiş olurlar.

4. 18. Ak Gün Kara Gün Masalı Kültür Unsurları

Tablo 4. 18. “Ak Gün Kara Gün” kültür unsurları tablosu.

ALT ÖGE	KÜLTÜR UNSURLARININ AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTAKİ SAYFA NUMARASI
1a	Yağ, bal	352
1a	Bal şerbeti	352
1e	A evimin direği!	346
1e	A yüzümün akı!	346
1e	Ağam, söylemeye lüzum yok.	347
1e	Saraya çıkıp padişaha “A devletlim!” demiş.	353
2a	Allahverdioğlu	344
2a	Çoban	346
2a	Kervanbaşı	347
2a	Tüyübozuk derler bir bezirgân	347
2c	Gül gibi karısı , nur topu gibi de iki yavrusu varmış.	345
2c	Ay oğul!	350
2c	A hatunum!	356
2c	Benim kocam	356
2d	Kapı kulları	354
2d	Ak sakallı vezirler	356
2d	Kadı, müftü	356
2e	Hastaya yemek yaparak götürüp ikram etmesi.	347
3a	Karısının kocasına “Sen bilirsin, başım yoluna kurban...” diyerek sonsuz bir güven ve sadakat duyması.	346
3a	Hastaya tepsi donatıp geçmiş olsun ziyaretine gidilmesi.	347
3a	Padişahın harama el uzatanları hiç affetmemesi, adil olması.	356
4a	Giriş tekerlemesi	343
4a	Masal başı tekerlemesi	344
4a	Masal sonu tekerlemesi	356
5b	Yedi dereden su getirip yedi tepede...	347
5b	Ne siz sorun ne ben söyleyeyim.	353
5b	Kapı kulu	354
5b	Ana baba günü	354
5b	Yedisinden yetmişine...	354
5c	Allah insanı kaptan kaba kor.	346
5c	Ne verdiyse Allah verdi, başka ne günahım var ki!	346
5c	Kadere engel olacak perde yoktur.	346
5c	Müslümanız elhamdülillah.	348
5c	Büyü yaptırmaya koşmuş.	352
5c	Dünya ahiret	354
5d	Üç gün üç gece davullar çalmış	356
5g	Kafdağı	346
5g	Kadir Mevla’m beterinden saklasın.	347
5i	Bre kervanbaşı!	347
7a	Mısır ’a sultan etseler gitmem.	356
7b	Han	352
8a	Eller oturup çene yarıştı rırken...	344
8a	Adam kulaklarına inanamamış .	345
8a	Boşa koymuş, dolmamış; doluya koymuş, almamış.	346
8a	Adamcağızın tüyleri diken diken olmuş.	346
8a	Söylemeye bir türlü dili varmamış .	347
8a	Yeryüzünde dikili bir ağacı bile kalmamış .	347
8a	Hatuncağız saçlarını süpürge etmiş.	347
8a	Çevirmediği dolap kalmamış.	347
8a	Gel zaman git zaman	347
8a	İnsanın iflahını kesermiş .	347

Tablo 4. 18. “Ak Gün Kara Gün” kültür unsurları tablosu (Devamı).

8a	Yükte hafif pahada ağır işler teklif etmiş.	348
8a	Nasılsa eli ayağı tutuyor .	348
8a	Sakın başından savmak için yormasin seni?	350
8a	Bunu duyunca yüreğine kurt düşmüş .	350
8a	Hatuncuğu yoldan çıkarmak için...	351
8a	...bu defa da muradına eremeyince ...	352
8a	Bir ah bile çekmedim .	352
8a	Hatuncuğu dağa kaldırdıktan sonra ...	352
8a	Gözünde tüten...	352
8a	Hiçbirine senin kadar kanım kaynamadı .	352
8a	Öteki de içini çekmiş .	352
8a	Bir zamanlar bizim de bir elimiz yağda bir elimiz baldaydı .	352
8a	Çocuklarını gökte ararken yerde bulmasın mı!	353
8a	Analarının eline eteğine sarılmışlar .	353
8a	Alnım açık yüzüm ak.	354
8a	Güvendiği dağlara kar yağmış.	354
8a	Canından bezmiş.	354
8a	Saçı bitmedik yetimin eliyle...	354
8a	Alı al, moru mor.	354
8b	Her kuşun eti yenmez.	346
8b	Ne gelirse cana gelmesin de mala gelsin .	347
8b	Öyle ya! İki el bir baş için değil mi?	347
8b	Ağam, düşmez kalkmaz bir Allah!	348
8b	Kâr eden ar etmez.	349
8b	Mal, canın yongasıdır.	352
8b	Kara gün kararıp kalmaz.	356
8b	Kaza geliyor demez	356

Geleneksel Türk masallarında olduğu gibi bu masal da tekerleme ile açılarak dinleyiciye bir hazırlık zemini oluşturur.

Bereketli bir hayat süren Allahverdioğlu'nun yaşamı, peş peşe gelen felaketlerle altüst olur. Önce toprağı sel basar, ardından kervanları kaybolur, evi yanar ve ailesi dağılır. Yoksulluğun ve acının içinde sabır gösteren kahraman, kötü niyetli bezirgân Tüyübozuk'un düzeniyle karısını ve çocuklarını da kaybeder. Ancak masalın ilerleyen bölümlerinde Allahverdioğlu'nun adalet ve hakkaniyet uğruna verdiği mücadele, Türk masallarında sıkça görülen iyiliğin er ya da geç kötülüğü yenmesi temasını pekiştirir.

Doğüstü olayların yerini gerçekçi ve sosyal çatışmalara bıraktığı bu anlatıda, sonradan Allahverdioğlu olduğu anlaşılan padişahın da desteğiyle kötülük cezalandırılır; Allahverdioğlu yeniden huzura kavuşur ve halkın sevdiği, adaletli bir yönetici olur. Masal, mutlu sonla ve tekerleme ile tamamlanarak geleneksel yapısını korur.

“Ak Gün Kara Gün” masalında kültür unsurlarından en fazla “8a-Deyimler” (29 adet) başlığından örneklere rastlanmıştır.

“Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2e-Konuk etme-ikram ve hediyeler” alt başlığına, “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5d-Doğum, evlilik gelenekleri” ile “5i-Yöresel söyleyişler, ağız özellikleri” alt başlıklarına, “Coğrafya ve Mekân” başlığından “7a-Yer (İller ve/veya diğer yerleşim yerleri)” ile “7b-Mimari” alt başlıklarına sadece birer örnek tespit edilirken “Sosyal Yaşam” başlığına hiç örnek tespit edilememiştir. Masal metninde yer alan diğer kültür unsurları ise tablodaki sırasıyla “Günlük Yaşam” başlığından “1a-Yiyecek-içecek” alt başlığına iki (2), “1e-Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar” alt başlığına dört (4); “Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2a-Kişiler” alt başlığına dört (4), “2c-Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler” alt başlığına dört (4), “2d-Politik ve dinsel gruplar arası ilişkiler” alt başlığına üç (3); “Değerler ve Eğitim” başlığından “3a-Değerler” alt başlığına üç (3); “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığından “4a-Edebiyat” alt başlığına üç (3); “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5b-Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler, mecazi ifadeler” alt başlığına beş (5), “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığına altı (6), “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığına iki (2), “Atasözü ve Deyimler” başlığından “8b-Atasözleri” alt başlığına sekiz (8) örnek tespit edilebilmiştir.

“Günlük Yaşam” başlığının “1e-Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar” alt başlığında yer alan ve masalda “*A evimin direği! Allah, insanı kaptan kaba kor ama sebepsiz sepetsiz değildir elbet.*” şeklinde geçen “evimin direği” ifadesi; Türk kültüründe ailenin geçimini sağlayan, güçlü ve sorumluluk sahibi kişi, aile reisi, yani baba anlamına gelir. Baba; ailenin her türlü ihtiyacını karşılamakla yükümlü, ailenin koruyucusu konumundadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu deyimle birlikte; Türk aile yapısı, babanın toplumdaki ve ailedeki rolü ve sorumluluk anlayışı hakkında kültür aktarımı sağlanabilir.

“Değerler ve Eğitim” başlığının “3a-Değerler” alt başlığında geçen “Hasta ziyareti ve hastaya yemek götürülmesi” geleneği, Türk kültüründe dayanışma, şefkat ve toplumsal sorumluluk değerlerini yansıtan önemli bir gelenektir. Bu ziyaretlerde çoğu zaman hastaya ev yapımı yemekler götürülür; çorba, tatlı veya hafif yiyecekler hem fiziksel iyileşmeye katkı hem de duygusal destek sağlar. Böylece hasta yalnız hissetmez ve toplumsal bağlar güçlenir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde hasta ziyareti ve hastaya yemek götürme uygulamaları, öğrencilere Türk toplumunda yardımlaşma, aile, akrabalık ve komşuluk ilişkileri gibi değerleri somut olarak göstermek için kullanılabilir.

“Coğrafya ve Mekân” başlığının “7b-Mimari” alt başlığında adı geçen “han”, Türk kültüründe özellikle Osmanlı ve Selçuklu’da ticaret yolları üzerinde konaklama, dinlenme ve ticari faaliyetlerin yürütüldüğü yapıları ifade eder. Genellikle taş veya kerpiçten inşa edilen hanlar; bir avlu etrafında odalar, depolar ve dükkanlardan oluşur. Seyahat eden tüccarlar, kervancılar veya yolcular burada konaklar, hayvanlarını barındırır ve mal alışverişi yaparlardı. Bu yönüyle han hem ekonomik hayatın hem de toplumsal ilişkilerin geliştiği merkezî bir mekân olarak önem taşır. Toplumca oldukça benimsenen han kelimesi ve kültürü aynı zamanda dünyanın geçiciliğini de anlatır. Nitekim edebiyatta dünyanın geçici olmasını geçici süre konaklanan hanlara benzetmek oldukça yaygındır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde han kavramı, öğrencilere tüm bu özellikleri ile anlatılarak geniş bir kültür aktarımı sağlanabilir.

“Atasözü ve Deyimler” başlığının “8b-Atasözü” alt başlığında yer alan ve söz konusu masalda “*Ama ne gelirse mala gelsin cana gelmesin de...*” ifadesinde adı geçen “cana gelmesin de mala gelsin” ifadesi, Türk toplumunda değer yargılarını ve öncelikleri gösteren bir atasözüdür. Buradaki anlam, maddi kayıpların veya zararların insan hayatı ve sağlık gibi değerlerin yanında önemsiz olduğu, canın her zaman maldan daha kıymetli olduğu yönündedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu atasözü, öğrencilere Türk toplumunun değerler sistemini ve hayata bakış açısını göstermek için faydalı olabilir. Öğrencilere, sözün günlük yaşamda nasıl kullanıldığı ve hangi durumlarda söylendiği örneklerle anlatıldığında atasözünün hem mecazi anlamı hem de kültürel bağlamı anlaşılır.

4. 19. Kamer Tay Masalı Kültür Unsurları

Tablo 4. 19. “Kamer Tay” kültür unsurları tablosu.

ALT ÖGE	KÜLTÜR UNSURLARININ AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTAKİ SAYFA NUMARASI
1a	Bal	366
1a	Kaymak	375
1e	Hey mübarek adam , seni bana Allah mı gönderdi?	362
1e	Kuzucuğum	364
1e	Haydi oğul!	366
1e	Yerden göğe kadar hakkın var vezirim .	367
1e	İlahi padişahım , demiş vezir.	368
1e	A eloğlu!	368
2a	Padişah, üç oğul ve karısı	362
2a	Kocakarı	366
2a	Subaşının adamları	367
2b	Buyur konuğum buyur, başımın üstünde yerin var!	367
2c	İnsanın karısı , yüreğinin yarısı	362
2c	Oğulların ne güne duruyor?	362
2c	Bir avuç toprağın nesi olur baba?	362
3a	Padişahın karşısındaki adamın Hz. Davut’a benzemesinden dolayı padişahın saygıdan el, etek öpmek istemesi	362
3a	Saygıdan ötürü küçük şehzadenin babasına ağzını açamaması	364
4a	Giriş tekerlemesi	361
4a	Masal başı tekerlemesi	362
4a	Ferhat misali	370
4a	Masal sonu tekerlemesi	375
4e	Çömlek	366
4e	Meşin heybe	369
4e	Saz	371
5a	Kırk gün kırk gece toy, düğün etmişler.	374
5b	Yedi düvel	362
5b	Umut dünyası	366
5b	Dile benden dilediğini.	368
5b	Söz bir Allah bir.	374
5b	Kırk gün kırk gece toy, düğün etmişler.	374
5c	Derdı veren Allah dermanını da verir.	362
5c	Sesin Davut ’un sesine benziyor.	362
5c	Olsa olsa Hızır ’dır.	362
5c	Nuh peygamber	369
5c	Yalancı cennet	371
5c	Şeytanın bilmediği yeri biliyorsun.	371
5c	Kible	372
5c	Ne in var ne cin var	372
5d	Vurulsun davullar, kurulsun meydan!	374
5g	Allah kimseyi gözden dizden etmesin.	362
5g	Elin ayağın dert görmesin.	364
5g	Kafdağı	368
5i	Söyleyin imdi , ...	369
7a	Kaval elden yel Çamlıbel ’den	374
7b	Padişahı sarayda has bahçeye çıkarmışlar.	362
7b	Han, külhan	366
8a	Gel zaman git zaman	362
8a	Dünya başına zindan olmuş.	362
8a	Hiçbiri bu derde deva bulamamış .	362
8a	Kim boy ölçü şebilir?	362
8a	Boşa koymuş, dolmamış; doluya koymuş, almamış.	362

Tablo 4. 19. “Kamer Tay” kültür unsurları tablosu (Devamı).

8a	Hey gidi günler hey!	364
8a	Ağzın süt kokuyor , deyince şehzadenin ağrına gitmiş .	364
8a	Bir deri bir kemik kalmış.	366
8a	Kardeşleri dudak bükmüş .	366
8a	Gidip onun kapısını çalmış .	366
8a	Ağzını değiştirmiş.	366
8a	O memleket yas tutuyormuş da...	367
8a	Açmış ağzını, yummuş gözünü	367
8a	O işin peşine düşerler .	367
8a	Siz bir gözdağı verin yoksa!	368
8a	Bu dünyada ağzıyla kuş tutanlar da vardır.	368
8a	Lâmı cimi yok!	368
8a	Deveye hendek atlatmak daha kolay.	368
8a	Nuh deyip peygamber dememek	369
8a	İnce eleyip sık dokumuş.	369
8a	At dile gelip ...	369
8a	Bu kanat bela getirir demedim mi?	369
8a	Baban bile oralara ayak basmadı .	371
8a	Bir şeye aklını takmasın .	371
8a	Biri eksilse kıyamet mi kopar?	371
8a	Olmayacak duaya âmin dediği için ...	372
8a	Ölümü göze almış	372
8a	Olanca umutları suya düşünce ...	372
8a	Padişahın ağzı kulaklarına varmış.	374
8a	Bağrına taş basamıyormuş.	374
8a	Babası umudunu kesmiş .	374
8a	Bu padişahın kırdığı ceviz kırkı geçti .	374
8a	İkisini de bağrına basmış .	375
8a	Başlarından geçenleri sayıp dökmüşler .	375
8b	Sakalım yok ki sözüm dinlensin.	369
8b	Allah'ın bildiğini niye kuldan saklayayım?	374

Anlatımı geleneğe uygun olarak tekerleme ile başlayan ve klasik Türk masalı yapısına uygun şekilde mutlu sonla biten bu masalda; kader, sabır ve dostluk temaları ön plana çıkar.

Sabırsızlığı nedeniyle başına türlü işler gelen Ay Han ana kahraman olarak yer alır. Zamanla başına gelen olaylar, onun olgunlaşmasına ve sabrın kıymetini anlamasına vesile olur. Rüyasında gördüğü Kır At, onun kaderinin bir parçası hâline gelir. Kır At'la yolları kesiştikten sonra, birlikte çıktıkları yolculuk sırasında yoldaşlıkları pekişir. Girdikleri devlerin diyarında ve katlandıkları zorluklar, Ay Han'ın sabırla sınındığı aşamalarıdır. Kır At'ın fedakârlığı ve sadakati ise masalda önemli bir dostluk örneği olarak sunulur. Masal, sonunda Ay Han'ın sabrı öğrenmesi, Kır At'a minnetini göstermesi, aralarındaki kardeşlik bağının kutsanmasıyla ve gelenekselleşmiş olarak tekerleme ile son bulur.

“Kamer Tay” masalı içerisinde en fazla kültür unsuru diğer masalarda da olduğu gibi “8a-Deyimler” (34 adet) başlığı altındadır.

“Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2b-Selam-veda-teşekkür-özür ifade ve davranışları” alt başlığına, “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5a-Özel günler ve gelenekler”, “5d-Doğum, evlilik gelenekleri” ile “5i-Yöresel söyleyişler, ağız özellikleri” alt başlıklarına ve “Coğrafya ve Mekân” başlığından “7a-Yer (İller ve/veya diğer yerleşim yerleri)” alt başlığına birer adet örnek bulunabilmişken “Sosyal Yaşam” başlığına hiç örnek bulunamamıştır. Masal metninde yer alan diğer kültür unsurları ise tablodaki sırasıyla “Günlük Yaşam” başlığından “1a-Yiyecek-içecek” alt başlığına iki (2), “1e-Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar” alt başlığına altı (6); “Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2a-Kişiler” alt başlığına üç (3), “2c-Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler” alt başlığına üç (3); “Değerler ve Eğitim” başlığından “3a-Değerler” alt başlığına iki (2); “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığından “4a-Edebiyat” alt başlığına dört (4), “4e-El sanatları geleneği” alt başlığına üç (3); “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5b-Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler, mecazi ifadeler” alt başlığına beş (5), “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığına sekiz (8), “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığına üç (3), “Coğrafya ve Mekân” başlığından “7b-Mimari” alt başlığına iki (2); “Atasözü ve Deyimler” başlığından “8b-Atasözleri” alt başlığına iki (2) örnek tespit edilebilmiştir.

“Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığının “4e-El sanatları geleneği” alt başlığında yer alan “çömlek” ismi, Türk kültüründe özellikle geleneksel el sanatlarının ve günlük yaşamın önemli bir parçasıdır. Toprak veya kilden yapılan çömlekler; yemek saklamak, su taşımak veya çeşitli yiyecekleri muhafaza etmek amacıyla kullanılır. Anadolu’nun farklı bölgelerinde çömlekçilik uzun bir geleneğe sahiptir ve bazı çömlekler süslemeleriyle estetik değer de taşır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde çömlek kavramı, öğrencilere hem somut bir nesneyi tanıtmak hem de Türklerin tarihî ve kültürel yaşamına dair örnekler vermek açısından faydalı olabilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5c-Dinî kurallara uygun davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığında yer alan ve metinde “*Hey mübarek adam, seni bana Allah mı gönderdi? Söyle, kimsin, nesin? Davud’un sesine benziyor sesin!*” şeklinde ifade edilen “Davut’un sesi” Kur’an-ı Kerim’de adı geçen Hz. Davut’tur. Sâd suresinde geçen ifadelere göre Hz. Davut, Allah tarafından güzel bir sese sahip olmakla ödüllendirilmiş bir peygamber olarak geçer. Halk arasında “Davut’un sesi gibi” veya “davudi ses” ifadesi; çok güzel, tok, etkileyici ve insanı derinden etkileyen bir sesi tanımlamak için kullanılır. Bu ifade hem dinî referanslarla hem de halk anlatılarında müzik ve ilahi kültürüyle bağlantılı olarak anlam kazanır. Türkçenin yabancı

dil olarak öğretiminde Davut'un sesi kavramı, öğrencilere hem mecaz anlam hem de Türk toplumunda dinî figürlerin kültürel yansımalarını tanıtmak için kullanılabilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5c-Dinî kurallara uygun davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığında bulunan “kible”, Müslümanların namaz kılarken yöneldikleri kutsal yönü, yani Kâbe'nin bulunduğu yönü ifade eder. Türk kültüründe kible, sadece dinî bir kavram değil aynı zamanda günlük konuşmalarda da sıkça kullanılan bir mecaz hâlini almıştır. “Kiblesi olmak” gibi kalıplar, mecaz anlamda kendince doğru yolu veya rehberi takip etmek anlamında da kullanılabilir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kible kavramı, öğrencilere hem dinî bir terim hem de kültürel bağlamıyla birlikte aktarılabilir.

“Coğrafya ve Mekân” başlığının “7b-Mimari” alt başlığında yer alan “has bahçe”, Osmanlı ve Selçuklu kültüründe özellikle saraylarda padişaha, en yakınlarına ve özel misafirlere özel olarak ayrılmış ve genellikle en güzel bitkilerle düzenlenmiş bahçeyi ifade eder. Has bahçeler, sadece estetik bir değer taşımakla kalmaz aynı zamanda orada yaşayanların dinlenme, eğlenme ve sosyal etkileşim alanı olarak işlev görür. “Has” sözcüğü burada “sahip olunan, özel” anlamında kullanılır; böylece has bahçe, sıradan bahçelerden farklı olarak yüksek özen ve değerle bakılan bir mekânı simgeler. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde, öğrencilere has bahçelerin saray yaşamındaki rolü, mimari düzenlemeleri ve sosyal işlevleri anlatıldığında kavram hem somut hem de kültürel bağlamda anlaşılır. Böylece öğrenciler, has bahçeyi yalnızca bir peyzaj ögesi olarak değil Türk kültüründe estetik, sosyal yaşam ve ayrıcalığı yansıtan bir unsur olarak öğrenebilirler.

4. 20. Tasa Kuşu Masalı Kültür Unsurları

Tablo 4. 20. “Tasa Kuşu” kültür unsurları tablosu.

ALT ÖGE	KÜLTÜR UNSURLARININ AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTAKİ SAYFA NUMARASI
1a	Üzüm	380
1a	Koruk meyve	382
1a	Şerbet	383
1a	Ayva, nar, hardal	385
1a	Bal, kaymak	385
1e	A Sülün kızım!	380
1e	Yapma kızım, etme kızım.	380
2a	Sülün Kız	380
2a	Tasa Kuşu	382
2a	Ak saçlı Oh Dede	385
2c	Babasının elinden...	380
2c	Yapma kızım , etme kızım	380
2c	Anası da bu korkuyu gözünden okumuş.	380
4a	Giriş tekerlemesi	379
4a	Masal başı tekerlemesi	380
4a	Masal sonu tekerlemesi	385
4e	Ben çulha dokurum	380
4e	Sen gergef işlersin	380
5a	Toy, düğün etmişler	385
5b	Ne siz sorun ne ben söyleyeyim.	383
5b	İster ağla ister gül!	384
5b	Dile benden dilediğini.	385
5b	Kırık gün kırık gece	385
5c	Şeytan	382
5c	Ah şu ağaçlar Tuba olsa	385
5c	Ah şu sular Kevser olsa	385
5g	Hikmetihüda	385
7a	Erem Bağları	383
7a	Kevser Irmağı	385
8a	Tüyüne dokunmamış.	380
8a	Dalına binmiş	380
8a	Kara kara düşünür dururmuş.	380
8a	Gül gibi geçinip gitmişler.	380
8a	Avuç açmamışlar	380
8a	Dişinden tırnağından artırmışlar , yuva kurmuşlar.	380
8a	Sülün Kız'ın yüreğine kuruntu düşmüş .	380
8a	Kendi kendini yiyip tüketmiş.	380
8a	Ağzını hayra aç!	380
8a	Olmayacak duaya âmin deme!	380
8a	Dünyayı başına zindan ederim , demiş.	382
8a	Anası ne diller dökmüş ama...	382
8a	Sülün Kız hangi şeytana uymuşsa ...	382
8a	Kulak ardı etmiş.	382
8a	Kaşla göz arasında varıp...	382
8a	Misli menendi yok bir bahçe!	382
8a	Kimin gözü gönü açılmaz ama...	383
8a	Tasa çekmeye başlamış Sülün Kız.	383
8a	Bütün kuşların ağzı dili tutulmuş.	384
8a	Bir de açlık gelip kapısını çalmış mı!	385
8a	Gel zaman git zaman	385
8a	Yüreğine ateş düşmüş.	385
8a	O zaman yüreğine öyle bir su serpilmiş ki...	385

Tablo 4. 20. “Tasa Kuşu” kültür unsurları tablosu (Devamı).

8a	Oh Dede'nin yerinde yeller esiyormuş.	385
8a	Günlerini gün etmişler.	385
8a	Kısmeti de açılmış kızın.	385
8b	İki el bir baş içindir.	380
8b	Buldukça bunar.	380

Masalın tekerleme ile başlaması, klasik Türk masallarının yapısal bir özelliği olup işlevsel açıdan dinleyiciyi anlatıya hazırlamaktadır.

Sülün Kız'ın babası ölür ve annesiyle kalakalırlar. Sülün Kız'a tasa düşer ve artık aç kalacaklarından korkar. Annesinin telkinleriyle çalışıp çabalarlar ve bağları olur. Bu sefer de bağın başına bir iş gelmesinden korkar. Annesi yine onu teskin edip rahatlatır, bağ da çok güzel ve yemyeşil olur ancak Sülün Kız meyve olmamasından korkup tasalanır. Bunca tasadan sonra Tasa Kuşu gelip onu kanatları altına alır. Sülün Kız gözünü bir açar ki eşi benzeri olmayan bir bahçe. Türlü türlü meyvelerin olduğu, çeşit çeşit kuşların ötüştüğü, tatlı tatlı suların aktığı bir bahçede bulur kendini. Bin gözünün olup görememesinden, bin kulağının olup her bir sesi dinleyememesinden tasalanır Sülün Kız. Bunun üzerine Tasa Kuşu “Tasa öyle olmaz böyle olur.” der. Sülün Kız da hatasını anlar ve kendinden geçer. Başını bir taşa vurur. Ayılınca tasasından kurtulur ve derin bir “Ohh” çeker. O sırada Oh Dede gelir. Oh Dede dileğini sorar. Sülün Kız da annesini ister. Gözünü kapayıp açınca da annesinin yanına gelir. Artık hayatında tasadan eser kalmaz. Vaktiyle kısmeti de açılır, ailece mutlu bir hayat sürer ve bir tekerleme ile masal sona erer.

“Tasa Kuşu” söz konusu çalışmanın en kısa masallarından biridir. Dolayısıyla kültür unsuru sayısının diğerlerine göre az olmasının sebebinin bu kısalık olduğu söylenebilir. Kültür unsurlarından en fazla “8a-Deyimler” (26 adet) başlığından örneklere rastlanmıştır.

“Gelenekler ve Folklor” başlığından “5a-Özel günler ve gelenekler” ile “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlıklarına sadece bir örnek tespit edilebilmişken “Değerler ve Eğitim” ile “Sosyal Yaşam” başlıklarına hiç örnek tespit edilememiştir. Masal metninde yer alan diğer kültür unsurları ise tablodaki sırasıyla “Günlük Yaşam” başlığından “1a-Yiyecek-içecek” alt başlığına beş (5), “1e-Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar” alt başlığına iki (2); “Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2a-Kişiler” alt başlığına üç (3), “2c-Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler” alt başlığına üç (3); “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığından “4a-Edebiyat” alt başlığına üç (3), “4e-El sanatları geleneği” alt başlığına iki (2); “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5b-Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler,

mecazi ifadeler” alt başlığına dört (4), “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığına üç (3); “Coğrafya ve Mekân” başlığından “7a-Yer (iller ve/veya diğer yerleşim yerleri)” alt başlığına iki (2); “Atasözü ve Deyimler” başlığından “8b-Atasözleri” alt başlığına iki (2) örnek tespit edilebilmiştir.

“Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığının “4e-El sanatları geleneği” alt başlığında yer alan “çulha”; genellikle pamuk, yün veya benzeri malzemelerden yapılan, geleneksel olarak kırsal bölgelerde kullanılan yastık, minder veya örtü anlamına gelir. Her ne kadar çulha, bu el sanatını yapan kişiye dense de söz konusu masalda el sanatının kendisi anlamında kullanılmıştır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde çulha; kırsal yaşam, kadınların aile ekonomisine katkıları, geleneksel ev eşyaları ve gündelik kullanım alışkanlıkları üzerinden öğretilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığında yer alan “Tuba ağacı”, İslam kültüründe cennette bulunduğu inanılan kutsal bir ağaçtır. Kur’an-ı Kerim’in Rad suresinde adı geçen ve hadislerde de anılan Tuba ağacı, İslam inancında cennette bulunan bir ağaç olarak kabul edilir. Türk kültüründe de oldukça tanınmış ve benimsenmiştir. Tuba ağacı, eski Türk dinî inançlarından günümüze uzanan “hayat ağacı” anlayışıyla bütünleşmiştir (Ağaç ve Sakarya, 2015, s. 8). Türk edebiyatında ve halk anlatılarında da Tuba ağacı; erişilmez bir güzellik, sonsuzluk ve ilahi rahmetin timsali olarak kullanılır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu kavram öğrencilere aktarıldığında yalnızca dinî bir motif değil aynı zamanda Türk-İslam kültüründe hayal edilen ideal mekânların ve sembollerin nasıl tasavvur edildiğini gösterir. Böylece öğrenciler, Tuba ağacı üzerinden hem dinî hem de kültürel bir imgeyi tanıyarak dilin mecaz boyutunu daha iyi kavrayabilirler.

“Coğrafya ve Mekân” başlığının “7a-Yer (iller ve/veya diğer yerleşim yerleri)” alt başlığında bulunan “Erem Bağları”, Türk kültüründe ve edebiyatında cennet tasvirleriyle ilişkilendirilen bir ifadedir. Divan Edebiyatı’nda Erem Bağları; sevgilinin güzelliğini, ulaşılamaz mutluluğu ya da cennete özgü bir dinginliği betimlemek için sıkça tercih edilmiştir. Bu ifade, bireysel özlemleri ve insanın ulaşmak istediği en yüce mutluluğu dile getiren bir mecaz hâline gelmiştir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde Erem Bağları, öğrencilere hem edebî bir imge hem de cennet tasavvurunun Türk-İslam kültüründeki yeri olarak aktarılabilir. Böylece dil öğrencisi hem kelime anlamını hem de Türk şiirinde ve düşünce dünyasında ideal güzellik ve mutluluğun nasıl tasavvur edildiğini de kavrayabilir.

“Atasözü ve Deyimler” başlığının “8a-Deyimler” alt başlığında bulunan ve metinde “...ağzını hayra aç ki hayır gelsin işine.” şeklinde geçen “ağzını hayra aç” ifadesi; Türk kültüründe bir kimsenin güzel, umut verici ve olumlu sözler söylemesini istemek için kullanılan bir deyimdir. Halk arasında, söylenen her sözün bir dua veya beddua gibi gerçekleşme ihtimali olduğuna dair güçlü bir inanış vardır. Bu nedenle kötü söz söylemekten sakınılır, iyi sözler ise bereket ve hayır getirecek kabul edilir. “Ağzını hayra aç” denildiğinde karşıdakinden olumlu şeyler dilemesi, güzel temennilerde bulunması beklenir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu ifade işlendiğinde öğrencilere sözün kutsallığına ve dileğin gücüne dair kültürel bir bakış açısı da kazandırılabilir.

4. 21. Elmas Beşik Masalı Kültür Unsurları

Tablo 4. 21. “Elmas Beşik” kültür unsurları tablosu.

ALT ÖGE	KÜLTÜR UNSURLARININ AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTAKİ SAYFA NUMARASI
1a	Bal, kaymak	397
1e	Kızım , bahar yeli mi dokundu?	392
1e	İlahi sultan ana!	392
1e	İmdi, koca devletlim!	392
1e	A sultanım!	393
1e	A ana, beni koruyan ana!	395
1e	Ak pürçeklim!	395
1e	Aman hanımcığım!	400
2a	Padişah ve kızı Gülbahar	390
2a	Cariyeler	391
2a	Koca nine	395
2a	Bahtiyar	397
2c	Kızım , neden gül benzin soluyor?	392
2c	İlahi sultan ana!	392
2c	Koca nine	395
2c	Ahım şahım bir evlat oldu.	395
2c	İç bir yudum bacı	395
3a	Beni sırtında Kâbe’ye götürmeye kalktı ak sütünü helal ettirmek için.	395
4a	Giriş tekerlemesi	389
4a	Keloğlan	395
4a	Masal başı tekerlemesi	390
4a	Masal sonu tekerlemesi	405
4e	Gergef işleme	390
4e	İşlediği çevreyi kaldırıp atmış.	390
4e	Çarık	393
4e	Testi	395
5a	Toya, düğüne gitmez.	389
5b	Kara haber	393
5b	Tekin değil burası	396
5b	Gayrı bağlasalar durur mu!	396
5c	Kadir Gecesi	393
5c	Yetimlerin ahı tutar	393
5c	Varını yoğunu başı gözü hayrına dağıtmış.	393
5c	Dünya ahiret yüzün ak olsun.	395
5c	Tanrı Teala	395
5c	Yüzümü sürmek nasip olacak mı Beytullah’a bilmem.	395
5c	Ne in var ne cin	396
5c	Allah günah yazar mı ana?	396
5c	Zemzem kuyusu	396
5c	Yusuf misali bir beniâdemmiş.	397
5c	Saray olmazsa cennet olsun.	397
5c	Melekler kıymış nikâhlarını	397
5c	Vallahi	398
5c	Sevabına içeri almışlar.	398
5c	Lokman Hekim	399
5c	Bu hasretlik kıyamete kadar mı sürecek?	401
5d	Melekler kıymış nikâh larını.	397
5g	Tanrı Teala kimseyi yolda belde koymasın.	395
5g	Beni sırtında Kâbe’ye götürmeye kalktı ak sütünü helal ettirmek için.	395
5g	Dünya ahiret yüzün ak olsun.	395
5g	Allah başka bir ayıp vermesin.	395
5g	Ne peri ne melek .	396

Tablo 4. 21. “Elmas Beşik” kültür unsurları tablosu (Devamı).

5g	Allah zemzem kuyusundan içmek nasip etsin size.	396
5g	Adını ben verdim, ömrünü Allah versin.	400
5i	İmdi, koca devletlim!	392
7a	İçini döşetsin Hint işinden.	393
7a	Beni sırtında Kâbe 'ye götürmeye kalktı ak sütünü helal ettirmek için.	395
7a	Ne Hint 'te görülmüş ne Çin 'de	396
7b	Billur köşk	393
7b	Yüzümü sürmek nasip olacak mı Beytullah 'a bilmem.	395
8a	Elinden gelse el edecek.	389
8a	Çaresizliğin gözü kör olsun.	391
8a	İnsanın yüzüne güler geçer...	392
8a	O gece gözlerine uyku girmemiş.	392
8a	Şu karşında el pençe duranlar da...	392
8a	Alı al, moru mor olmuş kızın.	392
8a	İnsanın yüzüne güler.	392
8a	Söylemeye dilim varmıyor.	393
8a	Dediklerine ayak diremiş.	393
8a	Öyle bir gözdağı vermiş ki...	393
8a	Padişah kaşlarını çatıp da...	393
8a	Ayak direyince...	393
8a	Kara haber kulağına gidince ...	393
8a	Yetimlerin ahı tutar.	393
8a	Kol kanat germiş üstüne.	395
8a	Kan ter içinde çıkıp gelmiş.	395
8a	Kefeni yırtmışsın gayrı.	395
8a	Bir yaşıma daha erdim.	395
8a	Ağzı açık ayran delisi	395
8a	Akıl sır erdiremedim bu işe.	396
8a	Vay sen misin alan!	396
8a	Karanlıkta göz kırpacağına...	396
8a	Yedisine de dudak bükmüş.	397
8a	Ancak o zaman kendine geliyormuş.	397
8a	Bir dediğini iki etmezler.	397
8a	Nur topu gibi bir kız	400
8a	Ağzını aramış.	400
8a	Yüreğine dert olmuş.	400
8a	Anası kulak kesilmiş, onları dinliyormuş.	401
8a	Sabahı ipe çekmiş.	401
8a	Benimle dünya kelamı etmiyor.	401
8a	Anasına açmış kalbini.	401
8a	Biraz daha bağrına taş bassın.	401
8a	İyi saatte olsunlar.	401
8a	Kendilerini ateşe atar ama yanıp kül olmalarına kıyamam.	404
8a	Onun yüzü suyu hürmetine ...	405
8a	Güvendiği dağlara kar yağmış.	405
8a	Evine ocağına uğur getirsin, diye...	405
8a	Adam sen de!	405
8a	Su gibi aziz olsun anan!	405
8b	Kalpten kalbe bir yol vardır.	397

Açılıştaki kullanılan tekerleme, Türk masal geleneğinde tipik bir başlangıç motifi olarak dinleyicinin ilgisini yoğunlaştırır.

“Elmas Beşik” masalı, Gülbahar adlı bir padişah kızının öyküsünü konu alır. Sessiz, içine kapanık bir genç kız olan Gülbahar, havuz başında gergef işlerken göğsü nakışlı bir kuşa

gönlünü kaptırır. Kuşa duyduğu aşkın etkisiyle padişah, yedi dağın avcılarını kuşu bulmak üzere görevlendirir ancak kuş yakalanamaz ve avcılar hayatlarını kaybeder. Gülbahar bu duruma büyük üzüntü duyar, sarayını terk ederek yollara düşer.

Yolda Keloğlan ve annesiyle karşılaşır. Keloğlan, Gülbahar'a yardım ederek onu bir su başına götürür. Orada, Gülbahar'ın âşık olduğu kuşun aslında Bahtiyar adlı bir genç olduğu ortaya çıkar. Bahtiyar, yedi peri tarafından büyülenerek tutsak edilmiş, gündüzleri kuş, geceleri ise insan suretine bürünmektedir. Gülbahar ve Bahtiyar'ın aşkı büyüdükçe, Bahtiyar'ın annesi oğlunu kurtarmak amacıyla yedi dereden su taşır. Bu fedakârlık perilerin yüreğini yumuşatır ve büyü bozulur. Sonunda Bahtiyar özgürlüğüne kavuşur, Gülbahar'la evlenir; masal tekerleme ve mutlu sonla biter.

“Elmas Beşik” masalında da kültür unsurlarından en fazla “8a-Deyimler” (40 adet) başlığından örneklere rastlanmıştır.

“Günlük Yaşam” başlığından “1a-Yiyecek-içecek” alt başlığına, “Değerler ve Eğitim” başlığından “3a-Değerler” alt başlığına; “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5a- Özel günler ve gelenekler”, “5d-Doğum, evlilik gelenekleri” ve “5i-Yöresel söyleyişler, ağız özellikleri” alt başlıklarına ve “Atasözü ve Deyimler” başlığından “8b-Atasözleri” alt başlığına sadece birer örnek tespit edilebilmişken “Sosyal Yaşam” başlığından ise herhangi bir örnek tespit edilememiştir. Masal metninde yer alan diğer kültür unsurları ise tablodaki sırasıyla “Günlük Yaşam” başlığından “1e-Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar” alt başlığına yedi (7); “Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2a-Kişiler” alt başlığına dört (4), “2c-Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler” alt başlığına beş (5); “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığından “4a-Edebiyat” alt başlığına dört (4), “4e-El sanatları geleneği” alt başlığına dört (4); “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5b-Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler, mecazi ifadeler” alt başlığına üç (3), “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığına on altı (16), “5g- Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığına yedi (7); “Coğrafya ve Mekân” başlığından “7a-Yer (iller ve/veya diğer yerleşim yerleri)” alt başlığına üç (3), “7b-Mimari” alt başlığına iki (2) örnek tespit edilebilmiştir.

“Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığının “4e-El sanatları geleneği” alt başlığında bulunan “çevre”, Anadolu'nun kimi yerlerinde “mendil, başörtüsü” anlamına gelir. Nitekim söz konusu masalda da bu anlamda kullanılmıştır. Günlük yaşamda kadınlar için pratik bir eşya olmasının

yanı sıra çevreye toplumsal anlamlar da yüklenmiştir. Türk kültüründe gelinlik çağıdaki kızların hoşlandıkları erkeklere ilgilerini belli etmek için çevre (mendil vb.) atması yaygın bir gelenek olmuştur. Bu davranış, sözsüz bir iletişim yolu olarak gençler arasında duyguların ifade edilmesini sağlamış aynı zamanda toplumun mahremiyet ve ölçülülük anlayışına da uygun düşmüştür. Aynı şekilde erkeklerin de sevdikleri kızlara mendil hediye etmesi yaygın bir gelenektir. Çevre, bu yönüyle sadece bir giyim, süs unsuru değil duygu aktarımının da aracı olmuştur. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde çevre kavramının bu kültürel boyutuyla ele alınması öğrencilere hem bir dil unsuru kazandırır hem de geçmişte Türk toplumunda gençler arasındaki iletişim biçimleri hakkında kültürel bir farkındalık sağlayabilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” ve “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlıklarında adı geçen “zemzem kuyusu”, İslam kültüründe kutsal kabul edilen ve Mekke’de Kâbe’nin yanında bulunan kuyudur. Rivayete göre Hz. İbrahim’in eşi Hacer, oğlu Hz. İsmail susuzluktan zor durumda kalınca çaresizce Safa ile Merve tepeleri arasında su aramış, bu esnada Allah tarafından gönderilen Cebrail’in yardımıyla yerden fişkıran su, zemzem kuyusunu oluşturmuştur. Bu su, İslam inancında “bereketli” ve “şifa verici” olarak kabul edilir, hac ve umre ibadetlerinde içilmesi ve hediye olarak getirilmesi yaygın bir gelenektir. Türkçede de “zemzemle yıkanmış olmak” gibi kalıp ifadeler; bir kimsenin saf, arınmış ya da huzurlu olduğunu belirtmek için kullanılmaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde zemzem kavramı, Türk kültüründeki İslam unsurları; saflık, temizlik; hediyeleşme gibi kavramlarla birlikte verilebilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığında adı geçen “*Yusuf misali bir beniâdemmiş.*” ifadesi, Hz. Yusuf ve onun güzel yüzüne atıftır. Türkçede de Hz. Yusuf’un güzelliği, sabrı ve iffetiyle ilişkilendirilerek kullanılan bir benzetmedir. Kur’an-ı Kerim’de Yusuf Suresi’nde anlatıldığı üzere Hz. Yusuf, güzelliğiyle Mısır’da dillere destan olmuş, aynı zamanda kardeşleri tarafından kıskanılıp kuyuya atılmasıyla büyük bir imtihan yaşamış, yıllar süren zorluklara rağmen sabrı ve ahlakıyla öne çıkmıştır. Akpınar (2020, s. 4-5), hikâyenin yazılı olarak ilk defa Tevrat’ta geçtiğini ancak en güzel şeklinin Kur’an-ı Kerim’de Yusuf Suresi’nde anlatıldığını belirtir. “Hz. Yusuf” kültür unsurunun aktarımı Kur’an-ı Kerim’de nakledildiği gibi verilmelidir. Türk halk kültüründe “Yusuf misali” denildiğinde ya çok güzel bir kişi ya da sıkıntılara rağmen sabreden, sonunda hayra kavuşan biri kastedilir. Atasözlerinde ve halk anlatılarında da “Yusuf gibi sabırlı olmak”

ya da “Yusuf gibi güzel” ifadelerine rastlanır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu deyim işlendiğinde öğrenci yalnızca bir benzetme değil aynı zamanda sabır, güzellik ve ahlaki duruşun Türk kültüründe hangi dinî referanslarla pekiştirildiğini de öğrenmiş olur.

“Atasözü ve Deyimler” başlığının “8a-Deyimler” alt başlığında yer alan ve metinde “*Allah korktuğumuza uğratmadı, kefeni yırtmışsın gayrı!*” cümlesinde geçen “kefeni yırtmak” ifadesi, Türkçede “ölümden dönmek, ölüm tehlikesini atlatmak” anlamında kullanılan bir ifadedir. İslam inancına göre ölen kimse kefene sarılarak defnedildiği için kefeni yırtmak söz öbeği mecazi olarak “ölümle yüzleşip tekrar hayata dönmek” durumunu anlatır. Bu deyim, halk arasında özellikle ağır bir hastalığı atlatan ya da çok büyük bir kazadan sağ kurtulan kişiler için söylenir. Bazı anlatılarda da Allah’ın lütfuyla ömrün uzatılması, kişinin “kefenini yırtıp hayata yeniden tutunması” şeklinde yorumlanır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu deyim öğretildiği hem ölüm ve yaşam kavramlarının Türk kültüründeki algısını yansıtması hem de mecazların nasıl güçlü bir hayal gücüyle kurulduğunu göstermesi açısından önemlidir. Ayrıca bu deyim aracılığıyla öğrenciler, Türklerin ölüm kelimesini doğrudan söylemek yerine dolaylı anlatım biçimleri tercih ettiklerini de fark ederler.

“Atasözü ve Deyimler” başlığının “8a-Deyimler” alt başlığında adı geçen ve söz konusu masalda “*A insanoğlu! Doymasına sana doyamadık ama su gibi aziz olsun anan*” ifadesiyle yer alan “su gibi aziz olmak” deyimini, Türk kültüründe değer verilen şeylere saygı ve hürmeti vurgulamak için kullanılan bir ifadedir. Buradaki “aziz” kelimesi; kıymetli, değerli ve dokunulmaz anlamındadır; “su gibi” ise hayatın temel kaynağı ve sürekli bir nimet olarak algılanan suyu temsil eder. Bu deyim özellikle nimetlere, eşyalara veya insanlara özenle davranmak gerektiğini de anlatır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu deyim ile birlikte hem mecaz ifadeler hem de nimete hürmet ve nimetlerin değerini bilme kültürü aktarılabilir.

4. 22. Dünyanın Tadı Masalı Kültür Unsurları

Tablo 4. 22. “Dünyanın Tadı” kültür unsurları tablosu.

ALT ÖGE	KÜLTÜR UNSURLARININ AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTAKİ SAYFA NUMARASI
1a	Oğul balı, kaymak	410
1a	Yumurta	411
1a	Baklava, börek	411
1a	Çorba	425
1e	A has bahçenin gülleri!	410
1e	Gelin kızım!	410
1e	A yiğidim!	411
1e	İlahi koca nine!	411
1e	Vurma sultanım vurma!	412
1e	Hemşerim!	417
1e	Canım baba!	427
2a	Padişah, Tembel Ahmet	410
2a	Bezirgân, Kervanbaşı	415
2a	Arap	417
2a	İnsan Karun kadar zengin olmalı.	421
2b	Hoş geldin Bayram Paşa!	417
2b	Elveda	425
2c	Hatuncuk	410
2c	A yiğidim!	411
2c	Aman gelinim , hani benim oğulcuğum ?	412
2d	Ayağımızın tozu ile gelip eteğinizi öpmek bize düşerdi.	425
2d	Tembel Ahmet, padişahı eğilerek karşıladı.	425
2e	Padişah gelince hemen güzel bir sofra kurulması .	425
4a	Giriş tekerlemesi	409
4a	Masal başı tekerlemesi	410
4a	Masal sonu tekerlemesi	429
4e	Hasır	411
4e	Ceylan kürkü	423
5a	Toy, düğün	420
5b	Yer misin yemez misin!	412
5b	Ya nasip ya Hak!	414
5b	Dile benden dilediğini yiğit!	419
5b	Canının sağlığı	420
5c	Kötek, cennetten çıkmıştır.	412
5c	O, kismetini toplamada olsun.	412
5c	Sen erenlerden el almışsın .	420
5d	Davullar vurulmuş.	410
5d	Düğünde eline kına yakmak .	411
5d	Duvak	428
5d	Meydanlar kurulmuş.	429
5g	Allah gönlünüze göre versin.	410
5g	Allah, ağzının tadını bozmasın.	410
5g	Elin kolun dert görmesin.	412
5g	Allah başını korusun	419
5g	Canının sağlığını dilerim.	420
5i	Bre vurdumduymaz!	412
7a	Hint işi	419
7a	Konya	427
8a	Ne oldum delisi olmuş.	410
8a	Felekten gün çalıp gününü gün etmeye bakıyorum.	410
8a	Ağzı kulaklarına varmış.	410
8a	Saçını süpürge etmiş.	410

Tablo 4. 22. “Dünyanın Tadı” kültür unsurları tablosu (Devamı).

8a	Yer yarılmamış ki yere girsin.	410
8a	Taşı sıksan suyunu çıkarırsın.	411
8a	Gidip bir baltaya sap olsan...	411
8a	Eski hamam eski tas.	411
8a	Hatuncuk iğne ile kuyu kazmaya gider .	411
8a	Yine başlamış dil dökmeye .	411
8a	Canından bezmiş.	412
8a	Kılını bile kıpırdatmamış.	412
8a	Gayri bir sözünü iki etmeyeceğim .	412
8a	Kan ter içinde kalmış.	412
8a	Tadı damağında kalmış.	414
8a	Gel zaman git zaman	415
8a	Tuttuğunu koparmış.	415
8a	Yükte hafif pahada ağır ne varsa almış.	415
8a	Aklına yatmış.	415
8a	Gözü kesmiş.	416
8a	Gözünü daldan budaktan sakınır mı?	416
8a	Gözlerine inanmamış.	417
8a	Tembel Ahmet bıyık altından gülermiş .	417
8a	Sana paha biçemem doğrusu!	418
8a	Ayıkla pirincin taşını.	418
8a	Ayağının tozu ile işe başlamış .	419
8a	Padişahın çine kurt düşmüş .	419
8a	Başımın üstünde yeri var.	420
8a	Sen erenlerden el almışsın .	420
8a	Akıl sır erdirememiş.	421
8a	Pişmiş aşa soğuk su katıyorsun.	421
8a	Gözleri fal taşı gibi açılmış.	421
8a	Turşusunu kuracak değil ya!	421
8a	Onun yolunu gözlüyormuş .	421
8a	Yüreğine bir su serpilmiş Küçük Sultancığın.	425
8a	Ayağımızın tozu ile gelip eteğinizi öpmek bize düşerdi.	425
8a	Tembel Ahmet’in de ağı kulaklarına varmış .	425
8a	Oğlu dudak bükmüş bu işe.	426
8a	Padişah kaşlarını çatmış .	426
8a	Tembel Ahmet taşı gediğine koymuş .	426
8a	Küçük Sultan’ımı bulup gönlünü alacağım .	427
8a	Bir padişah kızıyla dünyaevine girecekti .	427
8a	Senin kadrini bilemedim .	427
8b	Tatlı söz yılanı bile ininden çıkarır.	412
8b	Yolcu yolunda gerek.	418
8b	Devletlim; misafir umduğunu yemez, bulduğunu yer.	426

“Dünyanın Tadı” masalı da klasik Türk masallarının temel unsurlarını taşır ve tekerleme ile başlar. Bu tekerleme dinleyiciyi hazırlama görevi üstlenir.

Söz konusu masal, bir padişahın kızları arasındaki sevgi kıyaslamasıyla başlar. Padişah, kızlarına kendisini ne kadar sevdiklerini sorar; büyük ve ortanca kızları sözlerini bal ve kaymak benzetmeleriyle süslerken, küçük kız sevgisini “tuz kadar” diye ifade eder. Bu cevap, padişah tarafından yanlış anlaşılır ve küçük kız, tuz ekmelele geçinen Tembel Ahmet’e verilerek yoksullukla sınanır.

Başlangıçta tembel olan Tembel Ahmet, küçük sultanın ısrarıyla hayatına yön verir ve kervanbaşı olur. Zorlu yolculuklar ve çöl mevsimleri aşarak su kuyularını bulmaya çalışır. Arap adlı gizemli bir kişiyle karşılaşır ve onun verdiği anahtar, nar ve kıl sayesinde yer altı sarayındaki su hazinesini keşfeder. Bu keşif, Tembel Ahmet'in değerini artırır ve mal varlığı kazanmasını sağlar. Küçük Sultan ise yakut taşlarından yapılan sarayında hayatını sürdürür.

Sonunda Tembel Ahmet, padişahın kaybolan kızını bulur ve aralarındaki bağ güçlenir. Padişah, kızının gerçek sevgisini ve Tembel Ahmet'in değerini anlar, böylece masal geleneksel olarak mutlu son ve bir tekerleme ile tamamlanır.

“Dünyanın Tadı” masalında kültür unsurlarından en fazla “8a-Deyimler” (43 adet) başlığından örneklerle rastlanmıştır.

“Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2e-Konuk etme-ikram ve hediyeler” alt başlığına, “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5a-Özel günler ve gelenekler” ve “5i-Yöresel söyleyişler, ağız özellikleri” alt başlıklarına sadece birer örnek tespit edilebilmiştir. “Sosyal Yaşam” başlığından ise herhangi bir örnek tespit edilememiştir. Masal metninde yer alan diğer kültür unsurları ise tablodaki sırasıyla “Günlük Yaşam” başlığından “1a-Yiyecek-içecek” alt başlığına dört (4), “1e-Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar” alt başlığına yedi (7); “Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2a-Kişiler” alt başlığına dört (4), “2b-Selam-veda teşekkür-özür ifade ve davranışları” alt başlığına iki (2), “2c-Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler” alt başlığına üç (3), “2d-Politik ve dinsel gruplar arası ilişkiler” alt başlığına iki (2); “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığından “4a-Edebiyat” alt başlığına üç (3), “4e-El sanatları geleneği” alt başlığına iki (2); “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5b-Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler, mecazi ifadeler” alt başlığına dört (4), “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığına üç (3), “5d-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığına beş (5), “5g- Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığına beş (5); “Coğrafya ve Mekân” başlığından “7a-Yer (iller ve/veya diğer yerleşim yerleri)” alt başlığına iki (2); “Atasözü ve Deyimler” başlığından “8b-Atasözleri” alt başlığına üç (3) örnek tespit edilebilmiştir.

“Kişiler Arası İlişkiler” başlığının “2a-Kişiler” alt başlığında adı geçen “Karun”, Türk kültüründe ve İslam literatüründe aşırı zenginliği ve mal biriktirme tutkusu ile tanınan bir figürdür. Kur'an'da adı geçen Karun, Hz. Musa zamanında yaşayan ve servetiyle kibirlenen bir

kişi olarak anlatılır; sonunda Allah tarafından cezalandırılmıştır. Türk halk kültüründe “Karun gibi zengin” ifadesi, çok varlıklı ve malına düşkün kişiler için kullanılır. Bu anlatım, servet ve lüksün tek başına değer taşımadığını, aşırı mal sevgisinin tehlikeli olabileceğini öğreten bir kültürel ders içerir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde Karun kavramı, öğrencilere hem tarihî-dinî bir figürü hem de onun üzerinden oluşmuş deyim ve ifadeleri tanıtmak için uygundur.

“Kişiler Arası İlişkiler” başlığının “2b-Selam-Veda-Teşekkür-Özür ifade ve davranışları” alt başlığında bulunan “hoş geldin” ifadesi; Türkçede birini karşılamamanın ötesinde, kalpten bir daveti, samimiyeti ve kabulü dile getirir. Sözcüklerin basit bir birleşimi gibi görünse de taşıdığı anlam derin ve inceliklidir: “Sen buradasın, varlığın bizi mutlu etti, seni bekliyorduk ve seni değerli görüyoruz” mesajını tek cümlede verir. Başka birçok dilde birini karşılamayı ifade eden sözler vardır ama Türkçedeki bu sıcaklık ve nahiflik çoğu zaman eş değer biçimde yansıtılamaz çünkü Türk kültüründe misafirperverlik sadece söz değil davranışla da bütünleşmiş bir yaşam biçimidir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde “hoş geldin” ifadesi, öğrencilere yalnızca bir selamlaşma kalıbı olarak değil Türk toplumunda misafirperverlik, sıcaklık ve samimiyetin sözle nasıl örüldüğünü gösteren bir kültürel simge olarak aktarılabilir.

“Kişiler Arası İlişkiler” başlığının “2b-Selam-Veda-Teşekkür-Özür ifade ve davranışları” alt başlığında yer alan “elveda” ifadesi, Türkçede bir ayrılış veya veda sözünü anlatmanın ötesinde, duygusal bir yoğunluğu ve nezaketi yansıtır. Sözcük, “veda, son görüş, hoşça kal” anlamlarını taşır. Elveda denildiğinde, karşıdaki kişiye duyulan saygı, özlem ve iyi dilekler tek bir kelimeyle ifade edilmiş olur. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde elveda kavramı, öğrencilere veda kalıbı ile birlikte Türk kültüründe saygı, özlem ve iyi dileklerin sözle nasıl yansıtıldığını göstermek için kullanılabilir. Öğrenciler, elveda denirken kullanılan ritüelleri, davranışları ve vurguyu örneklerle gözlemlediğinde kelimenin hem dil hem de kültür boyutu pekişir. Böylece öğrenci, elvedayı yalnızca bir ayrılık sözü olarak değil Türk toplumunda duyguların ve nezaketin sözle ifade bulduğu bir kültür unsuru olarak öğrenir.

“Kişiler Arası İlişkiler” başlığının “2e-Konuk etme-ikram ve hediyeler” alt başlığında yer alan “misafir gelince sofranın kurulması” âdeti, Türk kültüründe misafirperverliğin ve toplumsal dayanışmanın en temel göstergelerinden biridir. Türk evlerinde bir misafir geldiğinde hemen sofranın hazırlanır, yemekler özenle sunulur ve misafire ikram edilir. Bu gelenek açlık ihtiyacını karşılamaktan öte misafire duyulan saygıyı, sevgiyi ve ev sahibinin cömertliğini göstermenin bir yoludur. Sofraya davet edilen misafir, ev halkı tarafından sıcak bir karşılama ile karşılanır ve kültürel bağlamda misafirperverliğin, sosyal ilişkilerin pekiştirilmesinin bir

sembolü hâline gelir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu gelenek; öğrencilere Türk toplumunda misafirperverlik, nezaket ve sosyal değerlerin somut bir örnekle nasıl yaşatıldığını göstermek için kullanılabilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “5d-Doğum, evlilik gelenekleri” alt başlığında geçen “ele kına yakma”, Türk kültüründe özellikle evlilik öncesi kadınlar arasında gerçekleştirilen bir eğlence törenidir. Bu gelenekte gelin adayını, evlenmeden önce arkadaşları ve akrabalarıyla bir araya gelir ve gelin adayının ellerine kına yakılır. Bu hem güzellik hem sağlık hem de hayırlı bir evlilik dileği anlamı taşır. Kına yakma töreni sırasında şarkılar söylenir, oyunlar oynanır ve kadınlar bir arada sosyalleşir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde ele kına yakma kavramı, öğrencilere Türk toplumunda evlilik öncesi ritüellerin, kadınların erkeklerden bağımsız olan eğlence kültürünün, kadınlar arası dayanışmanın ve kültürel değerlerin bir göstergesi olarak aktarılabilir.

“Atasözü ve Deyimler” başlığının “8a-Deyimler” alt başlığında yer alan ve adı geçen masalda “*E, bu kadar parayı ne yapacak, turşusunu kuracak değil ya!*” cümlesinde bulunan “turşusunu kurmak” ifadesi, bir şeyin elden çıkarılması gerektiği hâlde buna bir türlü kıyamamak anlamında kınama yollu söylenen bir söz olarak kullanılır. Gerçek hayatta turşu kurma geleneği ise ailelerin sonbaharda biber, lahana veya salatalık gibi sebzeleri özenle hazırlayıp sirke, sarımsak ve su ile birleştirerek kavanozlara koyma işlemidir. Turşu hem yiyecek olarak hem de emek verilmiş bir ürün olarak değer taşır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde turşusunu kurmak deyimini, öğrencilere hem günlük yaşam pratiğini hem de mecaz anlamını bir arada göstermek için kullanılabilir. Öğrenciler, turşu kurma sürecini ve bunun değerli bir ürün olarak korunmasını gördüğünde deyim kökeni ve kültürel bağlamı daha iyi kavranabilir.

4. 23. İlk Bahtım Altın Tahtım Masalı Kültür Unsurları

Tablo 4. 23. “İlk Bahtım Altın Tahtım” kültür unsurları tablosu.

ALT ÖGE	KÜLTÜR UNSURLARININ AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTAKİ SAYFA NUMARASI
1e	Oğullarım!	434
1e	Sultan Hanım!	438
1e	A başımın bahtı!	439
1e	A şehzadem!	439
1e	A yiğidin genci!	442
2a	Padişah, iki oğul bir kız.	434
2a	Bir garip adam	435
2a	Sultan Hanım	438
2a	Akbaba	442
2b	Hoş geldin şehzadem hoş geldin .	439
2c	Enişt en olacak Bülbül Padişah.	438
2c	Yiğidim, demiş padişah.	442
3a	Şehzadenin, babasının elini öpmesi	442
3a	Şehzade, saygı dan dolayı Akbaba'nın elini eteğini öpmüş.	442
4a	Giriş tekerlemesi	433
4a	Masal başı tekerlemesi	434
4a	Masal sonu tekerlemesi	443
5a	Toy, düğün	443
5b	Yaşına başına bakmayın!	434
5b	Ben de bir ana kuzusuyum .	439
5b	Kırk gün kırk gece öyle bir toy, düğün etmişler ki...	443
5c	Veren Allah ne muradım varsa verdi.	434
5c	Suç günah sade sende mi?	436
5c	Bebek mi desem melek mi desem.	439
5c	Kıyamet kopar.	442
5d	Allah'ın emriyle padişahın kızını istemiş.	435
5d	Davullar dövülmüş, meydanlar kurulmuş , kırk gün kırk gece öyle bir toy, düğün etmişler ki felek bile kınalar yakmış eline	443
5g	Bana benden oldu şehzadem, dilerim sana senden olmasın.	436
5g	Allah kocasına şirin göstereyim.	439
5i	Bre sedefi dökülmüş, çekmece suratlı!	435
5i	İmdi kızımı buna vermeyip de kime vereceğim?	443
7b	Ne konağına bakın ne otağına .	435
7b	Bir minare boyu kadar yükselmiş.	436
8a	Sizleri baş göz edemedim .	434
8a	Son vasiyetim kulağınıza küpe olsun.	434
8a	Padişah dünyaya gözlerini kapamış .	434
8a	Gel zaman git zaman	435
8a	Şöyle bir tepeden tırnağa süzmüş .	435
8a	İki kardeşin arasından kara kedi geçmiş .	435
8a	O sabah, bu akşam efkâr dağıtı yormuş.	435
8a	Şehzadenin başına zindan olmaya başlamış.	437
8a	Böyle bir yaraya merhem bulunmaz .	438
8a	Yine de umudunu kesmemiş .	438
8a	Anasından emdiği süt burnundan gelmiş.	438
8a	Başlarından geçeni sayıp dökmüşler .	438
8a	Misli menendi yok bir güzel olmuş o akşam!	439
8a	Küçük kardeşinin başımın üstünde yeri var .	439
8a	Öyle yokuşa koşuyor ki...	439
8a	Derdi varsa derman olurum .	439
8a	Düşte görsem hayra yormam .	439
8a	İnsanoğullarına ağzı yanmış bir kere.	439

Tablo 4. 23. “İlk Bahtım Altın Tahtım” kültür unsurları tablosu (Devamı).

8a	İnsan bülbül kesilmeye görsün...	440
8a	Şehzade o gece öyle diller dökmüş ki...	440
8a	Bir türlü akıl sır erdirememiş.	440
8a	Altın toplu sultan gözlerine inanamamış .	440
8a	Beti benzi kül kesilmiş.	440
8a	O gece göz kulak olmayı kurmuş.	440
8a	Kulağına bir şey çalınmamış.	440
8a	Elbette ince eleyip sık dokuyacak .	440
8a	Padişah kaşlarını çatmış .	442
8a	Hani gidip de gelmemek var	442
8a	Ben de yüzünü güldürürüm .	442
8a	Taşa çarpar da kırılırsa lâmı cimi yok, kıyamet kopar .	442
8a	Şehzade boynunu bükmüş, derdini dökmüş .	442
8a	Gözün kesiyorsa al götür.	442
8a	Gece dememiş gündüz dememiş .	443
8a	Kendine bakacak olmuş, eli varmamış .	443
8b	Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur	438
8b	İyilik iki başlıdır dünyada.	439
8b	Kimse yoğurdum kara (ekşi) demez.	442

Klasik Türk masallarının tipik unsuru olan tekerleme, burada da masalın girişinde kullanılarak dinleyiciyi masala hazırlar.

“İlk Bahtım Altın Tahtım” masalında, yaşlı bir padişahın iki oğlu ve bir kızı vardır. Padişahın son vasiyeti, kızının ilk isteyen kişiye verilmesi olur. Bir adam gelip kızı ister ama görüntüsünden dolayı büyük kardeş vermek istemez ancak küçük kardeş vasiyeti hatırlatarak kardeşini verir. Bu olayla kardeşlerin arası açılır. Küçük şehzade bu sebepten kendini dağlara vurur. Dağlarda gözüne görünen bir güzele vurulur. Onu ararken düşer kalır ve küçük şehzadeyi Sultan Hanım’a götürürler. Sultan Hanım, küçük şehzadenin kız kardeşi çıkar. Kocası da Bülbül Padişah’ıdır, mutlu mesut yaşamaktadırlar. Bülbül Padişah, küçük şehzadeyi sevdiğinden ona yardım eder. Sevdiği kızın babası insanoğluna kız vermek istemez ama türlü zorluklardan sonra Bülbül Padişah sayesinde küçük şehzadenin ne kadar iyi bir insan olduğu anlaşılır, şehzade sevdiğine kavuşur; masal, Türk anlatılarına uygun şekilde tekerleme ve mutlu sonla biter.

“İlk Bahtım Altın Tahtım”, söz konusu çalışmanın en son ve diğerlerine göre kısa masallarındandır. Kısa olmasına rağmen kültür unsuru sayısı ve çeşitliliği oldukça fazladır. Bu bakımdan dikkat çekici bir masaldır. Masalda karşımıza en fazla çıkan unsur diğer masalarda da olduğu gibi “8a-Deyimler” (34 adet) başlığındadır.

“Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2b-Selam-veda-teşekkür-özür ifade ve davranışları” alt başlığı ile “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5a-Özel günler ve gelenekler” alt başlığına sadece birer örnek bulunabilmişken “Sosyal Yaşam” başlığından hiç örnek tespit edilememiştir. Masal metninde yer alan diğer kültür unsurları ise tablodaki sırasıyla “Günlük

Yaşam” başlığından “1e-Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar” alt başlığına beş (5); “Kişiler Arası İlişkiler” başlığından “2a-Kişiler” alt başlığına dört (4), “2c-Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler” alt başlığına iki (2); “Değerler ve Eğitim” başlığından “3a-Değerler” alt başlığına iki (2); “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığından “4a-Edebiyat” alt başlığına üç (3); “Gelenekler ve Folklor” başlığından “5b-Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler, mecazi ifadeler” alt başlığına üç (3), “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığına dört (4), “5d-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığına iki (2), “5g- Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığına iki (2), “5i-Yöresel söyleyişler, ağız özellikleri alt başlığına iki (2); “Coğrafya ve Mekân” başlığından “7b-Mimari” alt başlığına iki (2); “Atasözü ve Deyimler” başlığından “8b-Atasözleri” alt başlığına üç (3) örnek tespit edilebilmiştir.

“Kişiler Arası İlişkiler” başlığının “2c-Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler” alt başlığında adı geçen “enişte” kavramı, Türk kültüründe genellikle ailenin kız kardeşinin eşi anlamında kullanılan bir kavramdır. Enişte; aile içinde saygı gören, ilişkilerde denge ve yardımlaşmayı sağlayan bir figür olarak görülür. Özellikle köy ve küçük yerleşim yerlerinde, eniştenin ailenin karar mekanizmalarında veya toplumsal dayanışmada rolü büyüktür; misafirlik, düğün veya kutlamalarda destek sağlayan, bazen de esprili ve sevecen bir yakın olarak konumlanır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde enişte kavramı, öğrencilere yalnızca bir aile bireyinin adı olarak değil Türk kültüründe akrabalık ilişkilerinin önemi, aile içi roller ve toplumsal dayanışma bağlamında aktarılabilir.

“Gelenekler ve Folklor” başlığının “Doğum, evlilik gelenekleri” alt başlığında yer alan “kız isteme” geleneği, Türk kültüründe evlilik sürecinin en önemli ve geleneksel adımlarından biridir. Bu tören; saygı, nezaket ve karşılıklı iyi niyetlerin somut olarak gösterildiği bir ritüeldir. Genellikle erkek tarafı, ailenin büyükleriyle birlikte kız tarafının evine gider; burada aile büyüğü söz alır, niyetlerini, evlilik için duyulan samimi arzuyu ifade eder. Kız isteme sırasında ikramlar yapılır, özellikle Türk kahvesi sunulur ve karşılıklı konuşmalarla aileler birbirini tanır. Kahve sunumu sırasında bazen gelin adayının kahveyi tuzlu içirmek gibi şakalaşmalarla erkek tarafına nazikçe sınav yapması da gelenekler arasındadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kız isteme kavramı, Türk toplumunda aileler arası iletişim, saygı, evlilik ritüeli ve toplumsal değerlerin bir araya geldiği bir kültürel gösteri olarak aktarılabilir.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmaya dair tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Tartışma

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin Türk kültürünü de tanması ve öğrenmesi arzulanan bir durumdur. Zira Türk dili, Türk kültüründen bağımsız düşünülemez. Bu bağlamda kültürün aktarımı ancak dil öğretiminde kullanılan materyallerin kültür unsurları bakımından zengin olması ile mümkündür. Barın (2004), sözcüklerin yalnızca sıradan simgeler olmadığını, aynı zamanda ait oldukları toplumun değer ve kabullerini yansıttığını vurgular; bu nedenle kelimelerin hangi metinlerde ve hangi bağlamlarda kullanıldığının büyük önem taşıdığını belirtir. Ayrıca toplum yaşantısıyla bağlantı kurulmayan bir dil eğitiminin, hedef dili tam anlamıyla kazandırmada yetersiz kalacağını savunmaktadır.

Kültür unsurları bakımından oldukça zengin olan metin türlerinin başında ise masallar gelmektedir. Bu çalışmada, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Eflatun Cem Güney'in derlediği masallar, içerdiği kültür unsurları açısından değerlendirilmiş ve söz konusu masalların kültür aktarımı açısından önemli ve zengin bir kaynak olduğu sonucuna varılmıştır.

Alan yazını incelendiğinde bu çalışma ile benzer nitelikte araştırmalara rastlanmıştır. Söz konusu araştırmaların büyük ölçüde Türkçe öğretim setleri ve ders kitapları üzerinden yürütüldüğü, bu materyallerde yer alan kültür unsurlarını ortaya koymayı amaçladıkları görülmektedir (Almalı, 2019; Bayraktar, 2015; Birdal, 2023; Esen, 2025; İleri, 2024; Kılıç, 2019; Kineş, 2024; Kolay, 2018; Merhan, 2025; Uz, 2023; Yazıcı, 2021; Yiğit, 2023).

Her ne kadar yöntem bakımından benzerlikler bulunsa da bu araştırma, belirli bir metin türüne ait derleme niteliğindeki kült bir eseri bütün olarak kültür unsurları açısından incelemesiyle diğer birçok çalışmadan ayrılmaktadır. Bu ayrılmaya rağmen belirli bir metin türüne (masal, efsane vb.) ilişkin bulgular sunması bakımından bazı çalışmalarla ortak yönleri de bulunmaktadır (Akpınar vd. 2023; Bekis, 2022; Dağdeviren, 2019; Şeker, 2024; Türk, 2018; Vardar, 2023).

Ders kitabı ve öğretim setlerinin kültür unsurlarının incelendiği çalışmalarla bir metin türüne ait kitapların kültür unsurlarının incelendiği araştırmaların tartışmaya açılması çok anlamlı olmayacaktır. Biçim ve dil seviyesi farklılıkları buna engel teşkil etmektedir. Bu

çalışmanın sonuçlarının araştırma materyaline benzer araştırmalarla tartışmaya açılması daha uygun olacaktır.

Vardar (2023), masalların kültür aktarımındaki yerini ele aldığı çalışmasında, Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde (D-AOBM) belirtilen sosyokültürel öğelere göre masalları değerlendirmiş ve bu metinlerin kültür aktarımında etkili araçlar olduğunu ortaya koymuştur. Aynı şekilde Şeker (2024) ise masalların kültürel iletiler aracılığıyla değerlerin aktarımında önemli bir rol oynadığını ve bu tür metinlerin kültürel çeşitliliği ve anlayışı teşvik ettiğini belirtmiştir.

Diğer yandan Dağdeviren (2019), efsanelerin kültür aktarımındaki rolünü incelediği çalışmasında, efsanelerin içerdiği kültürel motifler dolayısıyla dil öğretiminde de etkili birer araç olduğunu ortaya koymuştur. Söz konusu çalışmada da Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde sosyokültürel öğeler başlığı altında belirtilen ölçütlerden hareketle bir değerlendirme yapılmıştır. Dolayısıyla bu araştırma, yöntem ve içerik açısından sunulan çalışmayla benzerlik göstermektedir. Bu bağlamda, adı geçen tüm araştırmalarda ortak nokta, Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde yer alan sosyokültürel öğelerin, kültürel aktarım araştırmalarında temel ölçüt olarak kullanılmasıdır. Ayrıca Dağdeviren'in (2019) çalışmasında söz konusu çalışmaya benzer şekilde "toplumsal gelenekler, ritüeller, folklor" başlığına fazla sayıda kültür unsuru tespit edilmiştir.

Bekis (2022), çalışmasında en fazla "dinî kültür" desenine ait kelimelerin yoğun bir biçimde hikâyelerinde görüldüğünü ifade etmektedir. Bu çalışmada da "dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar" başlığına ait kültür unsurları çok fazla yer tutmaktadır. Çalışma, bu yönüyle Bekis (2022) ile aynı doğrultudadır.

Vardar (2023), çalışmasında "özel günler ve gelenekler" kapsamında "düğün, toy" gibi unsurların oldukça fazla olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmada da bu unsurlara fazlaca yer verilmektedir.

Miçoğulları'nın (2022) çalışmasında da en fazla "gelenekler ve folklor" kategorisinde kültür unsuru tespit edildiği, en az sayıda ise "sosyal yaşam" kategorisinde kültür unsuruna rastlandığı belirtilmiştir. Bu çalışma da söz konusu çalışma ile aynı doğrultudadır.

(Akpınar vd., 2023), yaptıkları çalışmada en fazla sayıda kültür ögesi "8a-Deyimler" başlığında bulunmuştur. "Günlük Yaşam" ve "Sosyal Yaşam" başlıklarına ise az sayıda kültür

unsuru tespit edilmiştir. Bu yönleriyle söz konusu çalışma ile bire bir aynı doğrultuda sonuçlar elde edilmiştir.

5.2. Sonuç

Oluşturulan tablolardan elde edilen verilerin sonucunda masallar ve kültür unsurları bağlamında bazı değerlendirmeler yapılmıştır.

Kültür unsurları sayısı bakımından söz konusu çalışmada en fazla “8a-Deyimler” alt başlığına rastlanmıştır. Masallarda en fazla deyim varlığına “Nartanesi” (73), “Sırmalı Pabuç” (52), “Üç Turunçlar” (50), “Sabırtaş” (49), “Dünyanın Tadı” (43), “İncili Yorgan” (42) ve “Elmas Beşik” (40) sahiptir.

“8a-Deyimler” başlığından sonra sayıca fazla bulunan diğer unsurlar ise sırasıyla “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” (153), “1e-Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar” (109), “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua” (106) ve “2a-Kişiler” (108) alt başlıklarıdır.

Masallarda “Günlük Yaşam” başlığında yer alan “1c-Resmî tatiller- çalışma zamanları” alt başlığı ile “1d-Boş zaman etkinlikleri, hobileri” alt başlığı, “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığında yer alan “4d-Gösteri sanatları” alt başlığı, “Gelenekler ve Folklor” başlığında yer alan “5f-Danslar” ile “5f-Halk bilgisi, evren ve doğa ile ilgili uygulamalar” alt başlığı, “Sosyal Yaşam” başlığında yer alan “6b-Yasaklar” ve “6c-Alkış ve güzel hareketler” alt başlıklarında herhangi bir kültür unsuruna rastlanamamıştır.

“Günlük Yaşam” başlığındaki “1b-Yemek zamanları, sofrada adabı” alt başlığına “Açıl Sofram Açıl” masalında, “Değerler ve Eğitim” başlığında yer alan “3c-Dil ve tarih bilinci/sevgisi” alt başlığına “Zümrüdüanka” masalında, “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığında yer alan “4c-Sanat” alt başlığına “Külkedisi” masalında rastlanmıştır.

“Günlük Yaşam” başlığında yer alan “1h-Spor” alt başlığına sadece “Sırmalı Pabuç” ve “Zümrüdüanka” masallarında rastlanırken “Edebiyat, Sanat ve Müzik” başlığında yer alan “4b-Müzik” alt başlığına yalnızca “Sırmalı Pabuç” ve “Külkedisi” masallarında rastlanmıştır.

“Günlük Yaşam” başlığında bulunan “1f-Yeme ve içme alışkanlıkları” alt başlığına ait kültür unsurları “Hamur Bebek”, “Köse Dağı” ve “Perili El” masallarında yalnız birer tane tespit edilmiştir.

“8a-Deyimler” alt başlığı, “4a-Edebiyat” alt başlığı, “2a-Kişiler” alt başlığı, “1e-Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar” alt başlığına ait kültür unsurlarına bütün masalarda benzer değerlerde rastlanmıştır.

“5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığına ait unsurlara sadece “Külkedisi” ve “Karayılan” masalarında, “5g-Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” alt başlığına ait unsurlar ise “Köse Dağı” masasında bulunamamıştır.

“5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” alt başlığına ait değerlerin diğer masalara göre “İncili Yorgan”, “Üç Turunçlar”, “Sabırtaşı” ve “Elmas Beşik” masalarında daha fazla yer aldığı görülmüştür.

“Atasözü ve Deyimler” başlığında yer alan “8b-Atasözleri” alt başlığına en fazla “Sabırtaşı” (8) ve “Ak Gün Kara Gün” (8) masasında rastlanırken “Üç Turunçlar” ve “Perili El” masalarında ise hiç rastlanamamıştır.

Masallar bağlamında “Üç Turunçlar” masalı “5c-Dinî kurallara dayalı davranışlar ve dinî unsurlar” (19) alt başlığına diğer masalara göre zengin bir içerik sunarken “8b-Atasözleri” alt başlığını içermeye yetersiz olduğu görülmüştür.

“4b-Müzik” alt başlığına ait kültür unsurlarına ise sadece “Kül Kedisi” masasında rastlanılmıştır.

Kültür unsuru sayısı olarak değilse bile çeşitliliği bakımından en güçlü masal “Sırmalı Pabuç” (21 çeşit) masalı, en zayıf masal ise “Perili El” (9 çeşit) masalıdır. “Perili El” masalı, kültür unsuru sayısı ve çeşitliliği bakımından kitabın en zayıf masalı olarak değerlendirilebilir.

Masalların uzunluk bakımından sıralaması dikkate alındığında kültür unsuru sayısı ve çeşitliliğinin, masalların uzunlukları ile doğrudan ilgili olmadığını söyleyebiliriz. Şöyle ki kültür unsuru çeşitliliği bakımından benzerlik gösteren “Sabırtaşı” (17 çeşit) ve “Zümrüdüanka” (18 çeşit) masallarının uzunluklarının birbirlerine yakın olmasına rağmen kültür unsuru sayısı “Sabırtaşı” masasında çok daha fazladır. “Perili El” (9 çeşit) ile “Gelincik Günü” (15 çeşit) masaları uzunlukları bakımından neredeyse aynı olmasına rağmen kültür unsuru çeşitliliği ve kültür unsuru sayıları farklılık göstermektedir. “Köse Dağı” (19 çeşit) ile “Sedef Bacı” (11 çeşit) masaları uzunluk olarak çok benzemelerine rağmen kültür unsuru çeşitliliğinin “Köse Dağı” masasında daha fazla olduğu görülmektedir. “İncili Yorgan” (90) ve

“Üç Turunçlar” (124) masalları da uzunluk bakımından neredeyse aynı olmasına rağmen “Üç Turunçlar” masalının kültür unsuru sayısı daha fazladır.

Söz konusu çalışmadaki kültür unsurlarından elde edilen bulguların masallar özelinde sonuçları şöyledir:

Toplumların kültürel birikimleri, kuşaktan kuşağa aktarılan anlatılar, semboller ve ortak değerlerle canlılığını korur. Bu aktarım sürecinde masallar önemli bir işlev üstlenir. Anlatıların içinde yer alan kültürel unsurlar, yalnızca tekil bir ögeyi temsil etmez; aynı zamanda birbirini tamamlayan ve çağrıştıran unsurlar aracılığıyla zincirleme bir aktarım sağlar. Böylece birey, bir kültürel öğeyle karşılaştığında onunla ilişkili başka değerleri, inançları ve anlatı biçimlerini de öğrenmiş olur.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde masalların karşılaştırmalı olarak kullanılmasının hem dilsel hem de kültürel öğrenmeye önemli katkılar sunduğunu ortaya koymaktadır. “Sırmalı Pabuç” ve “Külkedisi” masallarının birlikte ele alınması, öğrencilerin bildikleri bir kültürel metin aracılığıyla yeni bir metni anlamlandırmalarını kolaylaştırmakta; benzer motifler üzerinden evrensel değerleri kavramalarını, farklılıklar üzerinden ise Türk kültürüne özgü öğeleri tanımalarını sağlamaktadır. Böylece öğrenciler, dil öğreniminin yanı sıra kültürel bilinç geliştirmekte, toplumsal değerler ve estetik anlayışlar hakkında çıkarımlarda bulunabilmektedir. Dolayısıyla, masalların karşılaştırmalı olarak işlenmesi, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde hem anlam kurma süreçlerini destekleyen hem de kültürler arası duyarlılığı artıran işlevsel bir yöntem olarak değerlendirilebilir.

Örneğin, Hz. Yusuf kıssası, yalnızca bir peygamberin hayat öyküsü olarak değil aynı zamanda “sabır”, “güzellik”, “rüya tabiri” ve “kardeş kıskançlığı” gibi temaların taşıyıcısıdır. Bu kıssa hem dini anlatıların öğretici yönünü hem de toplumsal değerlerin (sadakat, iffet, sabır) aktarımını üstlenir. Aynı zamanda farklı kültürlerde yeniden işlenerek yeni bağlamlarda da yer bulur. Dolayısıyla Hz. Yusuf kıssası, yalnızca bir metinsel unsur değil, zincirleme çağrışımlarla bütün bir değerler dizgesini taşıyan bir kültürel simgedir. Benzer şekilde, Keloğlan figürü Türk masallarının özgün tiplerinden biridir. Keloğlan masallarını dinleyen bir birey hem karakteri tanır hem de toplumsal dayanışma, ahlaki seçimler ve sosyal düzen hakkında birikim elde eder.

Masallarda sıkça görülen üç elma formeli de zincirleme aktarımın tipik bir örneğidir. “Üç” sayısı, Türk-İslam kültüründe kutsallık ve tamlık işareti olarak değerlendirilir. Üç elma, yalnızca bir masal motifini değil aynı zamanda inanç dünyasındaki sembolik sayı anlayışını,

iyilik ile ödüllendirme arasındaki bağı ve evrensel mit anlatılarının ortak kalıplarını hatırlatır. Dolayısıyla bu formel, tek başına bir nesne değil kültürler arası aktarımı da mümkün kılan çok katmanlı bir işarettir.

Düğün, yalnızca iki insanın birleşmesini temsil eden bir ritüel değildir. Düğünle birlikte davul-zurna, gelinlik, kına gecesi, takı merasimi, hatta yemek kültürü ve misafir ağırlama gibi pek çok yan unsur da hatırlanır. Düğün sözcüğü, zincirleme çağrışımlarla hem toplumsal dayanışmayı hem de kültürel ritüellerin bütününe içinde barındırır.

Gündelik dilde kullanılan deyimler de zincirleme aktarımın önemli birer aracıdır. İpe un sermek deyimini, basitçe bir işi zorlaştırmayı anlatmaz; aynı zamanda Nasrettin Hoca çağrışımı yapar. Nasrettin Hoca da başlı başına kültür unsurunda kullanılabilir bir figürdür.

Somut kültür unsurları arasında yer alan kilim, işlevsel bir eşyadan çok daha fazlasını taşır. Kilim motifleri, Anadolu insanının inançlarını, dileklerini ve yaşam deneyimlerini sembolik olarak yansıtır. Örneğin “eli belinde”, “koçboynuzu” veya “bereket” motifleri yalnızca süsleme değil kültürel kimliğin görsel aktarımıdır. Kilim, bu yönüyle zincirleme aktarımın en somut ve görsel örneklerinden biridir.

Gündelik yaşamda yer alan ritüellerden biri olan yorgunluk kahvesi, kahve kültürünün toplumsal işlevine işaret eder. Bir iş tamamlandıktan sonra ikram edilen bu kahve, yalnızca içeceğin kendisiyle değil emek, misafirperverlik, paylaşım ve toplumsal dayanışma kavramlarıyla da ilişkilidir. Bu ikram, zincirleme biçimde “kahvenin kırk yıl hatırı vardır” atasözünü, kahve sohbetlerini ve misafir kültürünü hatırlatır. Benzer biçimde tarhana, yalnızca bir çorba değil Anadolu’da imece usulüyle yapılan kış hazırlıklarını, dayanışmayı ve geleneksel mutfak kültürünü çağrıştırır. Tarhana üzerinden hem tarımsal üretim hem de aile içi paylaşımın önemi aktarılır.

Kültürümüzde önemli bir sembolik sayı olan kırk (40) sayısı, zincirleme aktarımın en güçlü örneklerinden biridir. “Kırk gün, kırk gece düğün”, “kırkı çıkmak”, “kırklara karışmak”, “kırkıncı gün duası” gibi kullanımlar, bu sayının kutsiyetini ve tamamlanmışlığı ifade eder. Böylece sayılar bile soyut olmaktan çıkıp somut bir kültür taşıyıcısına dönüşür.

Akrabalık ilişkilerinde yer alan süt kardeş kavramı, biyolojik bağlardan öte kültürel bağların da toplumda nasıl anlam kazandığını gösterir. Süt akrabalığı, hukuki ve dinî

sonuçlarıyla birlikte toplumsal dayanışmayı, aile yapısını ve güven ilişkilerini hatırlatır. Böylece tek bir kavram üzerinden bir dizi değer ve norm aktarılır.

Lokman Hekim figürü, halk kültüründe bilgeliğin, şifanın ve ölümsüzlük arayışının simgesidir. Onun adı geçtiğinde yalnızca bir şahsiyet değil bitkiler, otlar, tabiat bilgisi, sağlık ve halk hekimliği bir bütün hâlinde hatırlanır. Dolayısıyla Lokman Hekim, zincirleme aktarımın mitolojik boyutunu da temsil eder.

Zümrüdüanka'nın Türk masallarında yalnızca mitolojik bir kuş değil aynı zamanda kahramana yol gösteren, bilgeliği ve yeniden doğuşu simgeleyen kültürel bir motif olarak işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. Dolayısıyla Zümrüdüanka, Türk sözlü kültürünün evrensel mitolojik öğeleri kendi anlatı evrenine uyarlama ve yeniden anlamlandırma gücünü yansıtan özgün bir figür olarak değerlendirilebilir.

Hız. Yusuf kıssasından Keloğlan figürüne, üç elma formelinden düğün ritüellerine, tarhanadan kilime, kırk sayısından Lokman Hekim'e ve Zümrüdüanka'ya kadar pek çok unsur, kültürel bellekte tek başına var olmaz. Her biri, kendi anlam alanını aşarak başka unsurları çağırır ve kültürün zincirleme aktarım mekanizmasını canlı tutar. Bu özellik; kültür unsurlarının eğitimde, dil öğretiminde ve kimlik inşasında neden bu kadar etkili olduğunu açıkça göstermektedir.

Sonuç olarak, masallardaki kültür unsurları tek tek ele alındığında sınırlı görünse de birbirleriyle kurdukları bağlar sayesinde sürekli ve zincirleme bir aktarım sağlar. Bu durum, kültürün yalnızca sözlü ya da yazılı metinlerle değil semboller, karakterler ve sayılar aracılığıyla da kalıcı hâle geldiğini ortaya koymaktadır.

Bütün bu sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde Eflatun Cem Güney'in derlediği "Masallar" kitabında yer alan masalların kültür unsurları bakımından oldukça zengin olduğu görülmüştür. Masalların hangi kültür unsurunu ne kadar barındırdığı söz konusu çalışmada tespit edilmiştir. Masallar, kültür unsurları sayısı ve çeşitliliği bakımından kategorize edilmiştir. Bu eserin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde etkin bir biçimde kullanılabilir olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sayede, bu çalışma Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde materyal olarak kullanılacak bir kaynak olarak öğretici ve öğrencilerin kullanımına sunulmuştur.

Kültür unsurlarınca zengin metinlerin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanımı, dil öğretimi ve kültür aktarımı bakımından önemlidir ancak bu metinlerin içerdikleri

kültür unsurlarının neler olduğunun ve o metinde ne ölçüde kullanıldığının önceden belirlenmesi gerekmektedir. Metnin kültür unsuru kapasitesinin ve niteliğinin bilinmesi, metnin amacına uygun kullanılmasına imkân sağlayacaktır. Kültür unsurları belirlenerek bir tasnif ortaya koyan bu çalışma ilgili alanda yapılacak başka çalışmalara da ışık tutacaktır.

5.3. Öneriler

1. Türk halk edebiyatı ürünleri -özellikle masallar- dil ve kültür bütünlüğü açısından daha fazla kullanılmalıdır. Masalların söz varlığı, anlatım biçimleri ve kültürel motifleri, dil öğrenen bireylerde hem dilsel hem de kültürel farkındalık oluşturur.

2. Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında halk edebiyatına ait örneklerin artırılması önerilmektedir. Bu sayede hem metin çeşitliliği sağlanır hem de kültürel aktarım güçlenir.

3. Türk halk edebiyatına ait masallar, kültür unsurları temelinde sınıflandırılarak öğretim materyallerine entegre edilebilir. Yapılan bu tasnif, öğreticilerin kültür temelli içerik seçimini kolaylaştıracaktır.

4. Eflatun Cem Güney gibi halk anlatılarına katkı sunmuş yazarların eserleri, kültür sınıflamaları çerçevesinde incelenerek öğretim materyali hâline getirilebilir.

5. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılacak masal ve metinlerin seçimi, masalların taşıdığı kültür unsuru çeşitliliği ve sayısına göre yapılabilir. Böylece öğrenme süreci hem daha etkili hem daha hızlı hem de daha anlamlı hâle gelecektir.

6. Kültür unsuru çeşitliliği zayıf olan masallar bu tasniflerden faydalanılarak alan uzmanlarınca zenginleştirilebilir.

7. Kültür unsuru olarak bulunan bazı kelime ve kavramlar (Hz. Yusuf, Zümrüdüanka, Keloğlan, Nasrettin Hoca, Külkedisi vb.) daha ayrıntılı şekilde işlenerek öğrencilerin kendi kültürleri ile bağ kurması ve Türk kültürü hakkında daha derin bilgi sahibi olması sağlanabilir.

KAYNAKLAR

- Ağaç, S., & Sakarya, M. (2015). Hayat ağacı sembolizmi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 8.
- Akpınar, Ş. (2020). *Tâ'ib kıssa-i Yûsuf*. Palet Yayınları.
- Akpınar, Ş., Demir, E., & Demir, A. (2024). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültür unsurları: "120" filmi örneği. *Asya Studies*, 8(30), 1-14.
- Akpınar, Ş., Harmankaya, H., & Haşimoğlu, H. (2023). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür unsurları: Günümüz Karagöz oyunları örneği. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi (AKEF)*, 5(3), 733-753.
- Aksan, D. (2009). *Her yönüyle dil: Ana çizgileriyle dilbilim*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksel, A., & Yıldız, Ü. S. (2024). Yabancılar Türkçe öğretiminde ders kitabındaki kültürel unsurların incelenmesi: Uludağ Türkçe öğretim seti (A2) örneği. *Bezgek Yabancılar Türkçe Öğretimi Dergisi*, 3(1), 1-16.
- Almalı, M. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe ders kitaplarında kültürel unsurların kullanımı: Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe öğretim seti örneği (C1-C2 seviyesi)* [Yüksek lisans tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Alptekin, A. B. (2009). *Türk masallarında tipler*. Akçağ Yayınları.
- Altınörs, A. (2016). *50 soruda dil felsefesi*. Ezgi Matbaacılık.
- Arıcı, A. F. (2012). *Masalın sesi* (2. Baskı). Pegem Akademi.
- Arslan, A. & Coşkun A. (2012). Avrupa dilleri ortak çerçeve programı: Türkiye ve dünyada neler oluyor? [20. Yıl Özel Sayı]. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 1-19.
- Barın, E. (2004). Yabancılar Türkçe öğretiminde ilkeler. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (1), 19-30.
- Bascom, W. R. (2010). Folklorun dört işlevi (F. Çalış, Çev.). In M. Ö. Oğuz & S. Gürçayır (Ed.), *Halkbiliminde kuramlar ve yaklaşımlar* içinde (C. 2, 71-86). Geleneksel Yayınları.
- Bayraktar, F. B. (2015). *Yabancılar Türkçe öğretiminde faydalanılan kitapların kültürel unsurların aktarımı açısından değerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Bekis, T. N. (2022). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan hikâye kitaplarındaki kültürel unsurların belirlenmesi: Yunus Emre Enstitüsü hikâye dizisi örneği* [Yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Biçer, N. (2012). Hunlardan günümüze yabancılar Türkçe öğretimi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 1(4), 107-133.

- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi teknikler ve örnek çalışmalar*. Siyasal Kitabevi.
- Birdal, R. (2023). *Yabancı dil eğitiminde masalların kültür aktarımındaki rolü ve önemi: Bir masal örneği: Rapunzel masalı* [Yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Boratav, P. N. (1982). *Folklor ve edebiyat*. Adam Yayıncılık.
- Boratav, P. N. (1991). *100 soruda Türk halk edebiyatı*. Gerçek Yayınevi.
- Bölükbaş, F., & Keskin, F. (2010). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metinlerin kültür aktarımındaki işlevi. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(4), 221-235.
- Börekçi, M. (2009). *Türkiye Türkçesinde yapı ve işlev bakımından sözcükler*. Eser Ofset Matbaacılık.
- Büyükkız, K. & Hasırcı, S. (2013). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde sözcük öğretimi üzerine bir değerlendirme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(21), 145-155.
- Clément, R., Dörnyei, Z., & Noels, K. (1994). *Motivation, self-confidence and group cohesion in the foreign language classroom*. *Language Learning*, 28(1), 55-68.
- Çakmak, C. (2014). Yabancılar Türkçe öğretiminin tarihçesine genel bir bakış denemesi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 167-182.
- Çelik, K., & Büyükalan F. S. (2018). Ortaöğretim İngilizce dersi öğretim programının (2014) Eisner modeline göre değerlendirilmesi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 50-67.
- Dağdeviren, İ. (2019). *Yabancılar Türkçe öğretiminde efsane türünden hareketle kültür aktarımının değerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- D-AOBM. (2020). *Diller için Avrupa ortak başvuru metni: Öğrenme, öğretme ve değerlendirme (Tamamlayıcı Cilt)*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Demir, A. & Açık, F. (2011). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültürlerarası yaklaşım ve seçilecek metinlerde bulunması gereken özellikler. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi (TÜBAR)*, (30), 51-72.
- Demir, N. (2003). Osmanlı Devleti'nde harem kurumu. *İstanbul Journal of Sociological Studies*, (28), 82-83.
- Deniz, K., & Uysal, B. (2010). Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni ve yurt dışındaki Türk çocukları için Türkçe ve Türk kültürü öğretim programı. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi (TÜBAR)*, (27), 239-261.
- Dhahi, A. (2021). *Yabancı öğrencilere Türkçe kelime öğretiminde kültürel unsurların kullanımı (Rusça-Türkçe örneği)* [Doktora tezi, Sakarya Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

- Durmuş, M. (2013). *Dil öğretiminin erken dönemleri ve dil bilgisi çeviri yöntemi (Grammar translation method)*. Grafiker Yayınları.
- Ekinci, E. B. (2018). *Dinî lugat*. Arı Sanat Yayınevi.
- Eliade, M. (1992). *Patterns in comparative religion*. University of Nebraska Press.
- Elsıkma, İ. (2019). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan kısa filmlerin kültürel unsurlar açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Er, O. (2015). *Yabancılara Türkçe öğretimi uygulamalarının kültürel farkındalık oluşturma açısından incelenmesi* [Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ergin, M. (2013). *Türk dil bilgisi*. Bayrak Yayın/Tanıtım.
- Ergun, P. (2013). Türk kültüründe ölümle ilgili bazı terimler. *Millî Folklor*, 25(100), 143-144.
- Ertuğrul, M. (2021). Mûsâ Peygamber'in yol arkadaşı Hızır'ın kimliği. *Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(2), 326.
- Esen, E. (2025). *Yabancılar için Türkçe öğretimi ders kitaplarının kültürel unsurlar açısından karşılaştırılması: Gazi TÖMER A1, Yedi İklim A1 ve Anahtar A1 örneği* [Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Gencan, T. (2007). *Dil bilgisi*. Tek Ağaç Eylül Yayıncılık.
- Genç, R. (1997). Türk inanışları ile millî geleneklerinde renkler ve sarı-kırmızı-yeşil. *Erdem*, 9(27), 1082-1083.
- Göçer, A., Tabak, G., & Coşkun, A. (2012). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi kaynakçası*. TÜBAR.
- Gökalp, Z. (2010). *Türkleşmek, İslamlaşmak, muasırlaşmak* (E. Tosun Haz.). Gençlik Kitabevi Yayınları.
- Gültekin, E. (2018). Türk kültüründe Lokman Hekim. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 88, 125.
- Günay, V. D. (2016). *Kültürbilime giriş- dil, kültür ve ötesi*. Papatya Bilim.
- Güney, E. C. (2022). *Masallar* (3. Baskı). Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Güneyli, A., Konedralı, G. (2008). İncircinin dediği adlı Kıbrıs Türk masalının kişilerarası iletişim çatışmaları açısından çözümlenmesi., *Millî Folklor*, 20(77), 75-82.
- Güvenç, B. (1994). *İnsan ve kültür* (6. Baskı). Remzi Kitabevi.
- Güzel, A. & Torun, A. (2015). *Türk halk edebiyatı el kitabı*. Akçağ Basım Yayım.
- Hirik, E. (2017). Türk dünyası atasözlerinde sayılar ve anlam alanları. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 5(1), 223-241.

- Huber, E. (2008). *Dilbilime giriş*. Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- İleri, A. (2024). *Yabancı dil olarak Türkçe ders kitaplarındaki kültürel unsurlar: Yeni İstanbul örneği* [Yüksek lisans tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- İşcan, A. & Yassıtaş, T. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında kültür aktarımı: Yedi iklim Türkçe öğretim seti örneği (B1-B2 düzeyi). *Aydın Tömer Dil Dergisi*, 3(1), 47-66.
- İşeri, K. (1996). Dilin kazanımı ve yabancı dil öğretimi. *Dil Dergisi*, (43), 21-27.
- Kantarcıoğlu, S. (1991). *Eğitimde masalın yeri*. Millî Eğitim Basımevi.
- Kaplan, M. (1999). *Kültür ve dil*. (12. Baskı). Dergâh Yayınları.
- Karakuş, N., & Deniz, B. (2019). Türk ve Alman masallarında yer alan iletilerin kişisel gelişime katkı sağlayıcılık yönünden karşılaştırılması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 8(3), 1666-1686.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (24. Baskı.) Nobel.
- Karatay, H. (2007). Dil edinimi ve değer öğretimi sürecinde masalın önemi ve işlevi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(3), 463-477.
- Kaya, D. (1999). *Anonim Türk halk şiiri*. Akçağ Yayınları.
- Kardaş, S. (2020). *Bitlis halk masallarının çocuğa uygunluğu ve değerler eğitimine katkısı üzerine bir inceleme* [Yüksek lisans tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kılıç, F. (2019). *Kültürel öğeler açısından yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kaynak incelemesi: Türkçeye yolculuk B1-B2 ve Altay Türkçe öğreniyorum B1-B2 örnekleri* [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kineş, B. (2024). *Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine uyumunun desteklenmesi projesinde kullanılan hayat boyu Türkçe ders ve çalışma kitaplarındaki kültürel unsurların aktarımı* [Yüksek lisans tezi, Siirt Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kolay, G. (2018). *Yurt dışında yaşayan Türk çocukları için hazırlanmış Türkçe ve Türk kültürü ders kitaplarında kültürel öğeler* [Yüksek lisans tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Lindow, J. (2001). *Norse mythology: A guide to gods, heroes, rituals, and beliefs*. Oxford University Press.
- Marzolph, U., & Van Leeuwen, R. (2004). *The Arabian nights encyclopedia*. ABC-CLIO.

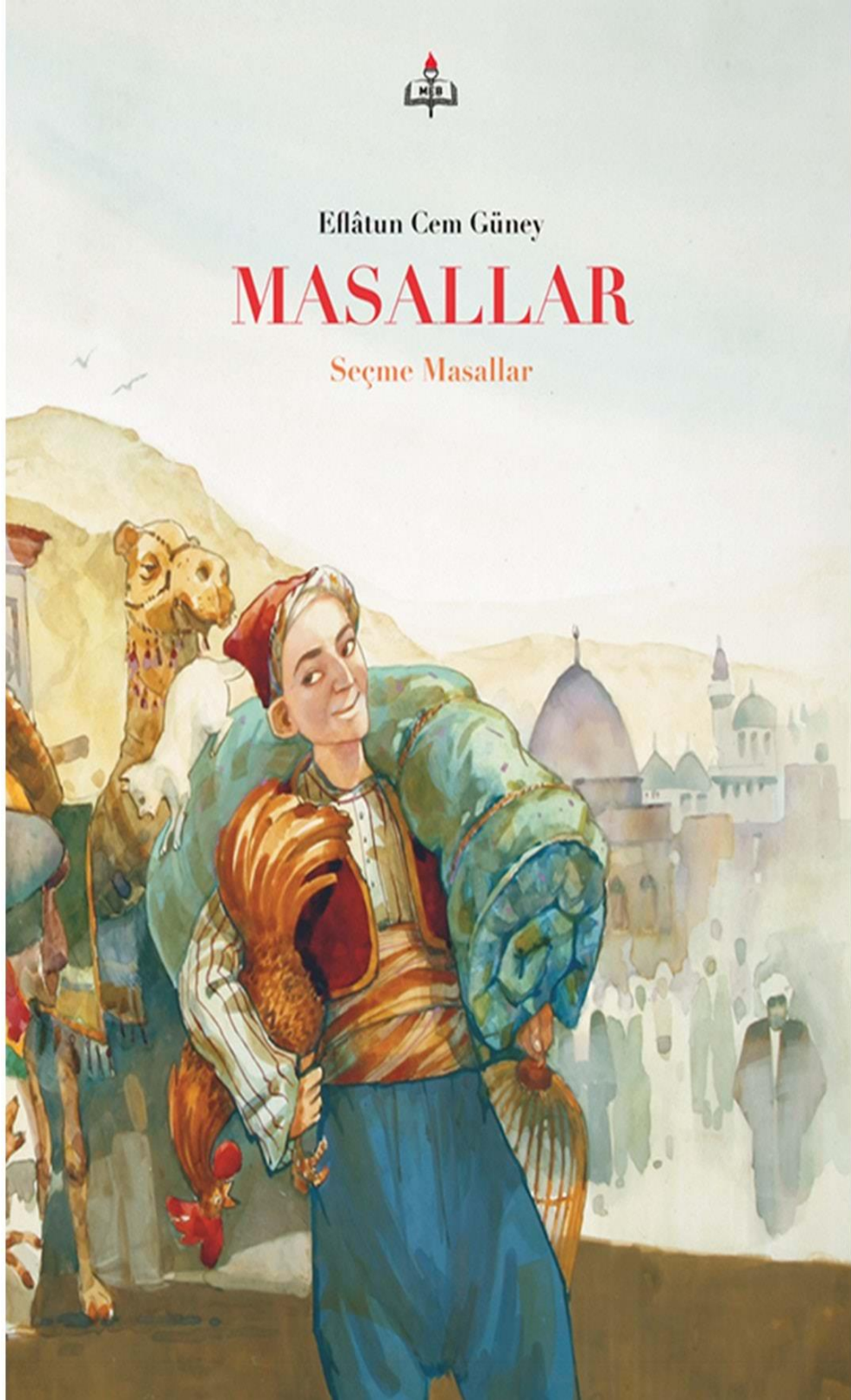
- Merhan, C. (2025). *Çocuklara yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan A1 seviyesi ders kitaplarındaki kültürel unsurların incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Miçoğulları, M. (2022). *Türkçe eğitimi için yeni bir masal türü: Anti masallar ve anlatıların anti masal bağlamında yeniden üretimi*. [Yüksek lisans tezi, Siirt Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Mirici İ. H. (2015). Yabancı dil öğretmeni yetiştirmede Avrupa politikaları ve uygulamalar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, 30(4), 42-51.
- Moralı, G. & Göçer, A. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür paylaşımına yönelik öğretmen görüşleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(4), 1115-1129.
- Mutlu, H. & Set, G. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan C1 seviye ders kitaplarındaki kültür unsurlarının incelenmesi (Gazi Yabancılar için Türkçe-İstanbul Yabancılar için Türkçe). *Dil Dergisi*, 171(1), 91-107.
- Okur, A. & Keskin, F. (2013). Yabancılar Türkçe öğretiminde kültürel öğelerin aktarımı: İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim seti örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies Dergisi*, 6(2), 1619-1640.
- Orta, N. (2023). Folk Tales as a Tool of Cultural Transmission in Native Linguistic Development of Bilingual Students: The Case of Sweden. *Disiplinler Arası Dil Araştırmaları*, 7(7), 60-79.
- Ögel, B. (1976). Keloğlan masal motifinin eski Türk kökenleri. *I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri: C. II. Halk Edebiyatı* (265-268).
- Ögel, B. (2003). *Türk mitolojisi*. (1.Cilt). Türk Tarih Kurumu.
- Özbay, M. (2002). Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretimi. *Türk Dili*, (602), 112-120.
- Özdin, A. (2020). *Türk masallarının yabancılar Türkçe öğretiminde okuma metni olarak uyarlanması* [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Paksoy, K. (2012). Rivayetler ışığında Kadir Gecesi. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 27(27), 15-35.
- Pala, İ. (2019). *İki dirhem bir çekirdek*. Kapı Yayınları.
- Pala, İ. (2020). *Ansiklopedik divan şiiri sözlüğü*. Kapı Yayınları.
- Polat, T. (1990). Kültürlerarası bildirişimde etkin bir süreç: Yabancı dilde okuma-anlama. *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi*, (7), 69-90.
- Polat, E. (2015). Cin suresi perspektifinde cinlerin varlığı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(53), 338.

- Purba, H. (2011). The importance of including culture in EFL teaching. *Journal of English Teaching*, 1(1), 44-56.
- Rohmani, L. A., & Andriyanti, E. (2022). Culture teaching in EFL classes: Teachers' beliefs, attitudes, and classroom practices. *Studies in English Language and Education*, 9(1), 237-257.
- Sakaoğlu, S. (2002). *Gümüüşhane ve Bayburt masalları*. Akçağ Yayınları.
- Saltık, O. (2016). *Derlenmiş masallar ile kurgulanmış masalların çocucağına göreliğı* [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Sarı, H. (2021). *Yabancılar Türkte öğretiminde Türk ninnilerinin değerler aktarımında kullanımı* [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Sav, E. (1998). *Halk hikâyeleri*. Bilgi Yayınevi.
- Sepetçioğlu, M. N. (1998). *Karşılaştırmalı Türk destanları*. İrfan Yayıncılık.
- Silverman, D. (2018). *Nitel verileri yorumlama*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Şeker, Y. (2024). *Masallar aracılığıyla değerlerin kültürel iletiler olarak aktarımı* [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Tapan, N. (1990). Yabancı dil olarak Almanca öğretiminde kültür bağlamının değerlendirilmesi. *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 7, 55-68.
- Tavşancıl, E. & Aslan, E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi uygulama örnekleri*. Epsilon Yayınları.
- TDV İslâm Ansiklopedisi. (2022). Kevser. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi içinde* (Cilt 25, s. 344-345). TDV Yayınları.
- T.C. Burdur İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.). *Örf ve adetler*. Erişim: <https://burdur.ktb.gov.tr/TR-154682/orf-ve-adetler.html>
- Topçu, N. (1998). *Kültür ve medeniyet*. (2. Baskı). Dergâh Yayınları.
- Turhan, M. (2021). *Kültür değışmeleri*. (6. Baskı). Altınordu Yayınları.
- Tüm, G. (2013). The Common European framework of reference and Turkish language: Avrupa dilleri öğretileri ortak çerçeve programı ve Türkte. *The Journal of Academic Social Science*.
- Türk Dil Kurumu. (1998). *Türkte sözlük* (1. C., s. 586). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (1998). *Türkte sözlük* (2. C., s. 1510). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (t.y.). *Gergef*. Sozluk.gov.tr Güncel Türkte Sözlük içinde. Erişim: <https://sozluk.gov.tr/?ara=gergef>
- Türk Dil Kurumu. (t.y.). *Bohça*. Sozluk.gov.tr Güncel Türkte Sözlük içinde. Erişim: <https://sozluk.gov.tr/?ara=bohca>

- Türk, H. (2018). *Yabancılara Türkçe öğretiminde bir izlençe tasarımı ve kültürel öğelerin hikâye kitapları aracılığıyla aktarımı* [Yüksek lisans tezi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Tüzel, A. (2022). Türk halk hikâyelerinde Kâf Dağı motifi üzerine bir inceleme. *TÜRKBİTİG Kültür Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 128-136.
- TYDÖP, (2020). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretim programı*. TMV Yayınları.
- Uygur, N. (1996). *Kültür kuramı*. Yapı Kredi Yayınları.
- Uysal, B. (2009). *Avrupa dilleri öğretimi ortak çerçeve metni doğrultusunda Türkçe öğretimi programları ve örnek kitapların değerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Uz, A. (2023). *Yabancılara Türkçede eğitiminde kullanılan hikâye kitaplarının kültürel öğelere ve okuma kazanımlarına göre incelenmesi (PIKTES Salih Hikâye Dizisi ve YEE Çocuk Hikâyeleri Serisi)* [Yüksek lisans tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Vardar, Ö. (2023). *Yabancılara Türkçe öğretiminde Türk masallarının kültür aktarımında kullanılması üzerine bir inceleme: "Az Gittik Uz Gittik" masal kitabı örneği* [Yüksek lisans tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yazıcı, H. (2021). *Yabancılar için Türkçe ders kitaplarındaki kültürel unsurların incelenmesi: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi yabancılar için Türkçe öğretim seti örneği* [Yüksek lisans tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, N. (2008). *Fars mitolojisi sözlüğü*. Kabalcı Yayınları.
- Yiğit, F. (2023). Yabancı dil olarak Türkçe ve İngilizce öğretimi ders kitaplarının kültürel unsurlar açısından karşılaştırılması (İstanbul Yabancılar İçin Türkçe, Unlock, New Language Leader). *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (37), 1-33.
- Yücel, F. (2005). Dil edinimi ve masal dili. *Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (12), 105-115.
- Yücel M. S. (2006). Avrupa ortak başvuru metni-Avrupa dil portföyü eleştirel bir yaklaşım. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 110-122.
- Yücetürk, O. S. (1998). Belkıs. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Cilt 5, s. 320). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

EKLER

EK-1. “Masallar” kitabı ön kapak resmi

EK-2. “Masallar” kitabı arka kapak resmi

